

**Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk
binne 'n missionale paradigma**

deur

Frederik Rudolf Lodewikus Coetzee

Ter vervulling van die vereiste vir die graad

Philosophiae Doctor

in

Practical Theology and Mission Studies

Faculty of Theology and Religion

University van Pretoria

Promotor: Professor Malan Nel

Medepromotor: Professor Hannes Knoetze

2022

INHOUDSOPGAWE:

VERKLARING	xiv
ERKENNING	xv
OPSOMMING	xv
SLEUTELTERME	xvi
SUMMARY	xvii
KEY TERMS	xix
BEDANKINGS.....	xix
HOOFSTUK 1 – VOORBEREIDING EN TERREINVERKENNING	1
1. AGTERGROND.....	1
2. WAT ONDERSOEK GAAN WORD	2
3. REDE VIR DIE KEUSE VAN NAVORSING	3
4. NAVORSINGSPROBLEEM EN DOELSTELLINGS.....	5
4.1 NAVORSINGSPROBLEEM	5
4.2 DOELSTELLINGS VAN DIE NAVORSING	6
5. BEGRENsing VAN DIE TERREIN VAN NAVORSING	7
6. RELEVANSIE VAN DIE NAVORSING	8
7. PLASING VAN DIE STUDIE BINNE DIE PRAKTIESE TEOLOGIE.....	9
7.1 Praktiese Teologie binne Teologie	9
7.2 Praktiese Teologie – ’n Oorsig	12
7.2.1 Praktiese Teologie – Friedrich Schleiermacher	12
7.2.2 Praktiese Teologie – Gerben Heitink	13
7.2.3 Praktiese Teologie – Rolf Zerfass.....	15
7.2.4 Praktiese Teologie – Don Browning	16
7.2.5 Praktiese Teologie – Louis Heyns en Hennie Pieterse.....	16
7.2.6 Praktiese Teologie - Daniël Louw	18
7.2.7 Praktiese Teologie – Julian Müller.....	18
7.2.8 Praktiese Teologie - Richard Osmer.....	22
7.2.9 Praktiese Teologie - Andrew Root	24

7.2.10 Praktiese Teologie – Gijsbert Dingemans.....	26
7.2.11 Praktiese Teologie – Bonnie J. Miller-McLemore	26
7.2.12 Praktiese Teologie – Jurgens Hendriks	26
7.2.13 Praktiese Teologie – Russel Botman.....	29
7.3 Plasing binne die Praktiese Teologie	30
7.4 Gemeentebou en Evangelistiek as deel van Praktiese Teologie.....	32
8. METODOLOGIESE BENADERING.....	36
8.1 AGTERGROND	36
8.2 METODOLOGIESE KEUSE.....	39
1.8.2.1 Die deskriptief empiriese taak: priesterlike luister	41
1.8.2.2 Die interpreterende taak: wyse oordeel	44
1.8.2.3 Die normatiewe taak: profetiese onderskeiding	47
1.8.2.4 Die pragmatiese taak: diensknegleierskap	50
8.3 METODOLOGIESE GRENSE.....	54
9. VOORUITSKOU VAN DIE PROEFSKRIF	54
10. KONSEPTUALISERING: UITKLARING VAN KONSEPTE	55
HOOFSTUK 2 – ’n MISSIONALE PARADIGMA	60
1. INLEIDING.....	60
2. ’n MISSIONALE PARADIGMA.....	61
2.1 Missionaliteit.....	62
2.1.1 Die <i>missio Dei</i>	62
2.1.2 <i>Mission</i> en <i>Missions</i>	64
2.1.3 <i>Missio Dei</i> en Triniteit	66
2.1.4 Die term “missionaal”	69
2.2 ’n Missionale gemeente	73
2.2.1 Wat is ’n <i>missionale</i> gemeente?	75
2.2.2 Identiteit.....	79
2.2.3 Konsekwensies van Missionaliteit	84
2.2.3.1 Ekklesiologiese reformasie	84
2.2.3.2 Missionale hermeneutiek	85
2.2.3.3 Herontdek die bestaansrede	87

2.2.4 Inkarnasie: kontekstueel relevant	89
2.2.5 'n Geïntegreerde gemeente	94
Gevolgtrekking	102
3. DISSIPELS IN 'N MISSIONALE GEMEENTE	102
3.1 Dissipelskap: 'n onpopulêre begrip	103
3.2 Dissipelskap en missionaliteit.....	106
3.3 Dissipelskap en evangelisasie	109
3.4 Dissipelskap herontdek	115
3.5 Matteus 28:16-20 – die manifes van die Nuwe Testament	122
Gevolgtrekking	131
HOOFSTUK 3: EVANGELISASIE HERONTDEK IN TERME VAN DIE KONINKRYK VAN GOD.....	133
1. INLEIDING.....	133
2. 'N KONINKRYKSPERSPEKTIEF	133
2.1 Dissipels en die koninkryk (Matteus 6:19-34: kernvers 33)	134
2.1.1 Dissipels soek... ..	136
2.1.2 Koninkryk – dissipels se fokus.....	137
2.1.3 Koninkryk EN geregtigheid	138
2.1.4 Dissipels se behoeftes.....	139
2.1.5 Samevatting.....	139
2.2 Die heerskappy van God (koninkryk van God).....	140
2.2.1 Koninkryk van God en koninkryk van die hemel	142
2.2.2 Twee benaderings ten opsigte van die koninkryk	143
2.2.3 Immanensie en transendensie.....	144
2.2.4 Jesus en die koninkryk	145
2.2.5 Missionaliteit en die koninkryk	147
Gevolgtrekking.....	149
2.3 Die Kerk in koninkryksperspektief	149
2.3.1 Kerk en koninkryk	150

2.3.2 Kerk en eskatologie	153
2.3.3 Openbare dimensie	156
2.3.3.1 Digitale Kerkwees	157
2.3.4 Koninkrykspraktyke	158
Gevolgtrekking.....	160
3. DIE EVANGELIE VAN DIE KONINKRYK	161
3.1 Reduksies van die evangelie.....	161
3.1.1 Evangelie van die koninkryk	163
3.1.2 Verlossing (Soteriologie).....	165
3.1.3 Bekering.....	168
3.1.4 Kerkwees (ekklesiologie)	169
3.1.5 Dissipelskap	172
3.1.6 Eskatologie	174
3.1.7 Die Bybel	176
3.1.8 Evangelisasie	177
Gevolgtrekking.....	180
3.2 Die Evangelie: goeie nuus.....	181
3.2.1 Ou-Testamentiese perspektiewe	182
3.2.2 Nuwe Testamentiese perspektiewe	184
3.2.3 Die evangelie van die koninkryk	188
3.2.4 Die goeie nuus-verhaal.....	192
3.2.5 Goeie nuus-mense	194
3.2.6 Goeie nuus en verlossing	195
3.2.7 Goeie nuus en bekering	196
GEVOLGTREKKING	198
HOOFSTUK 4: EVANGELISASIE: 'N HERONTDEKKING	199
1. INLEIDING.....	199
2. EVANGELISASIE – 'N HERONTDEKKING.....	200
2.1 Wie word ge-evangeliseer?.....	201
2.2 Verstaan van evangelisasie	204
2.2.1 Johannes Verkuyll	204

2.2.2 Richard Armstrong.....	205
2.2.3 William Abraham.....	205
2.2.4 Malan Nel	206
2.2.5 David Bosch	206
2.2.6 Daryl Guder	207
2.2.7 Eddie Gibbs	208
2.2.8 Karl Barth.....	209
2.2.9 Richard Osmer	211
2.3 Herontdek Evangelisasie	213
2.3.1 Evangelisasie en missionaliteit	213
2.3.2 Evangelisasie en dissipelskap	217
2.3.3 Evangelisasie en die koninkryk van God	217
2.3.4 Evangelisasie en die geloofsgemeenskap.....	220
2.3.5 'n Geïntegreerde/holistiese verstaan van evangelisasie.....	223
2.4 Evangelisasie en bekering	226
2.5 'n Kultuur van evangelisasie in gemeentes	229
2.6 Die rol van die leraar/predikant	231
2.7 Die styl van Evangelisasie	234
2.7.1 Styl en metode.....	235
2.7.2 Die belang van 'n diensstyl vir evangelisasie.....	236
2.7.3 Evangelisasie op Christus se manier.....	237
2.7.4 Geloofwaardige evangelisasie	240
Gevolgtrekking.....	242
3. Sekularisasie en Post-Christendom.....	242
4. Samevatting: Herontdek om te herstel.....	245
HOOFTUK 5: DESKRIPTIEF-EMPIRIESE NAVORSING (KWANTITATIEF)	248
1. Inleiding	248
2. Die deskriptief-empiriese taak van navorsing	249
3. Wat is kwantitatiewe navorsing.....	249

4. Die kwantitatiewe navorsingsproses.....	252
4.1 Mense/program of omgewing wat ondersoek word.....	252
4.2 Spesifieke metodes wat gebruik is om die data te versamel.....	252
4.3 Individueel of Navorsingspan wat gebruik is	253
4.4 Stappe wat gevolg is om die projek in 'n spesifieke tyd uit te voer.....	253
5. Die opstel van die vraelys.....	254
6. Die interne betroubaarheid van die vraelys: Cronbach Alfa.....	255
7. Uitkomst van die navorsing.....	256
7.1 Biografiese inligting: Vraag A1-6.....	256
7.2 Missionale en/of evangelisasieblootstelling: Vraag A7-8.....	260
7.3 Kategorie 1: Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente.....	261
7.3.1 Vraag B1 - Ons identiteit as gemeente is om deel te neem aan God se sending deur diensbaar te wees aan God, mekaar en die hele skepping. ..	261
7.3.2 Vraag B2 - Wesenlik deel van ons missionale roeping is om uit te reik na mense wat vervreemd geraak het van God en die kerk	264
7.3.3 Vraag B3 - Die hele gemeente se bestaan en al die bedieninge is in diens van die gemeente se taak om die goeie nuus te deel	266
7.3.4 Vraag B4 - Die bedieninge van die gemeente word doelbewus geïntegreer en gekoördineer om die goeie nuus te deel met die gemeenskap.	267
7.3.5 Vraag B5 - Die gemeente het 'n kultuur en praktyke om vreemdelinge gasvry te ontvang	267
7.3.6 Vraag B6 - 'n Groepie van ons gemeente is besig met evangelisasie	268
7.3.7 Besinning oor kategorie 1 se vrae	269
7.4 Kategorie 2: Missionale dissipelskap (volgelingen wat fokus op God se heerskappy)	270
7.4.1 Vraag C1 – Ons sien lidmate as mense wat leer om Jesus te volg	270
7.4.2 Vraag C2 - Lidmate nooi mense na gemeentebyeenkomste om Jesus saam te volg	271
7.4.3 Vraag C3 - Lidmate is volgelingen van Jesus wat fokus op die heerskappy van God en sy wil vir hulle lewe	271

7.4.4 Vraag C4 - Ons verstaan evangelisasie as om mense te lei tot 'n besluit om Jesus aan te neem	272
7.4.5 Vraag C5 - Ons sien evangelisasie as die taak om mense te leer om aan God gehoorsaam te wees.....	273
7.4.6 Vraag C6 - Ons verstaan evangelisasie as 'n uitnodiging om Jesus as die Here te volg.	273
7.4.7 Vraag C7 - Eredienste is vriendelik om vreemdelinge gasvry te ontvang.	274
7.4.8 Besinning oor kategorie 2 se vrae	274
7.5 Kategorie 3: Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)	276
7.5.1 Vraag D1 - Ons sien die evangelie as die verlossing van individue om hemel toe te gaan.....	276
7.5.2 Vraag D2 - Ons sien evangelisasie as die taak om mense te oortuig om 'n besluit te neem om Jesus te aanvaar as persoonlike Verlosser en Saligmaker.....	276
7.5.3 Vraag D3 - Ons sien evangelisasie as die groei in getalle van die gemeente	277
7.5.4 Vraag D4 - Ons sien evangelisasie as die getrouheid aan God se roeping	278
7.5.5 Vraag D5 - Ons verstaan die evangelie as die goeie nuus dat God regeer	279
7.5.6 Vraag D6 - Ons verstaan die evangelie as die goeienuus dat God die hele skepping wil bevry en nuutmaak.....	279
7.5.7 Vraag D7 - Ons sien evangelisasie as 'n proses om mense uit te nooi om ingelyf te word in God se koninkryk deur bekering en geloof in Jesus die Here.....	280
7.5.8 Vraag D8 – Ons sien evangelisasie as om deel te wees van 'n geloofsgemeenskap wat God se heerskappy en teenwoordigheid vier en uitleef.....	280

7.5.9 Vraag D9 – Ons as gemeente is opgewonde oor die goeie nuus, daarom deel ons dit met die hele gemeenskap.	281
7.5.10 Vraag D10 - Ons beskou die evangelie van die koninkryk as die ruimte waar mense se totale lewens heel word.....	282
7.5.11 Refleksies op kategorie 3 se vrae.....	282
7.6 Kategorie 4: Konteks (kontekstualisering van evangelisasie).....	283
7.6.1 Vraag E1 – Lidmate voel bedreig deur die drastiese skuiwe in die samelewing.....	284
7.6.2 Vraag E2 - Weens die drastiese veranderinge in die samelewing neig lidmate om te onttrek	284
7.6.3 Vraag E3 – Lidmate sien die veranderde konteks as 'n geleentheid om hulle missionale roeping uit te leef deur diens te lewer	285
7.6.4 Vraag E4 – Ons doen moeite om ons konteks en gemeenskap goed te verstaan, veral in die Covid-19 en post-Covid-19-situasie.....	286
7.6.5 Vraag E5 – Ons maak erns daarmee om te luister na mense se verhale om hulle werklike behoeftes en nood te verstaan in die Covid-19 en post-Covid-19-situasie.....	286
7.6.6 Vraag E6 - Ons onderskei deur die Gees waar om met die goeie nuus by God se werk in die gemeenskap aan te sluit	287
7.6.7 Vraag E7 - Ons besef ons afhanklikheid van God in ons veranderde konteks	288
7.6.8 Besinning oor kategorie 4 se vrae	289
7.7 Kategorie 5: Praktyke van evangelisasie	290
7.7.1 Vraag F1 – Ons doen evangelisasie met 'n spesifieke program.....	290
7.7.2 Vraag F2 – Ons lei lidmate op om die goeie nuus van die koninkryk met ander te deel wanneer en soos moontlik.....	291
7.7.3 Vraag F3 – Ons bid vir mense wat vervreemd van God is.....	293
7.7.4 Vraag F4 – Ons deel die goeie nuus met die gesindheid en styl van Jesus sodat mense die liefde van God deur ons kan ervaar	294
7.7.5 Vraag F5 – Ons sien evangelisasie as wesenlik deel van die totale lewe van die gemeente	294

7.7.6 Vraag F6 – Lidmate bou verhoudinge met mense wat kerkvervreemd is en nooi hulle na die gemeente.....	295
7.7.7 Vraag F7 – Lidmate word by eredienste geïnspireer en toegerus om die goeie nuus intensioneel met mense te deel	296
7.7.8 Vraag F8 – Vreemdelinge of besoekers is hartlik welkom en word gasvry ontvang by alle gemeentebyeenkomste	296
7.7.9 Vraag F9 – Ons gemeentebyeenkomste word so beplan dat besoekers of vreemdelinge uitgenooi word om tuis te kom.....	297
7.7.10 Vraag F10 - Ons begelei lidmate as dissipels om hulle geloof te deel soos en wanneer gepas	298
7.7.11 Besinning oor kategorie 5 se vrae	298
8. Verbande tussen veranderlikes	301
9. Posisionering van die hoofstuk	303
HOOFSTUK 6: DESKRIPTIEF-EMPIRIESE NAVORSING (KWALITATIEF)	305
1. Inleiding	305
2. Wat is kwalitatiewe navorsing	305
3. Motivering vir kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe navorsing	308
4. Die kwalitatiewe navorsingsplan	310
4.1 Die mense wat aan die navorsing deelgeneem het.....	310
4.2 Die spesifieke metodes wat gebruik is om die data te versamel	311
4.3 Die onderhoude wat gevoer is.....	313
4.4 Die span wat die navorsing gedoen het	315
4.5 Die opstel van die gestruktureerde vraelys	315
4.6 Maak van afsprake vir onderhoude	316
5. Onderhoudsvrae vir gestruktureerde gesprekke.....	316
5.1 Kategorie 1 - Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente:	317
5.2 Kategorie 2 - Missionale dissipelskap (volgeling wat fokus op God se heerskappy):	317
5.3 Kategorie 3 - Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)	317

5.4 Kategorie 4 - Konteks (kontekstualisering van evangelisasie)	318
5.5 Kategorie 5 - Praktyke van evangelisasie	318
6. Die versameling van die data	319
7. Die aanbieding van die data	320
7.1 Kategorie 1 - Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente	320
7.2 Kategorie 2 - Missionale dissipelskap (volgeling wat fokus op God se heerskappy)	322
7.3 Kategorie 3 - Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)	325
7.4 Kategorie 4 - Konteks (kontekstualisering van evangelisasie)	331
7.5 Kategorie 5 – Praktyke van evangelisasie	334
8. Posisionering van die hoofstuk	342
HOOFSTUK 7: INTERPRETERENDE TAAK.....	344
1. Inleiding	344
2. Die interpretasie van die data van die kwantitatiewe navorsing	346
2.1 Kernsake	346
2.1.1 Missionale roeping en evangelisasie:	346
2.1.2 Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente	346
2.1.3 Evangelisasie en dissipelskap	347
2.1.4 Gasvryheid en uitnooikultuur	347
2.1.5 Evangelisasie en besluitneming	348
2.1.6 Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk.....	349
2.1.7 Konteks van evangelisasie	349
2.2 Knelpunt.....	350
2.2.1 Toerusting en geloofsdeling.....	350
3. Die interpretasie van die data van die kwalitatiewe navorsing.....	350
3.1 Kategorie 1 - Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente	351
3.2 Kategorie 2 - Missionale dissipelskap (volgeling wat fokus op God se heerskappy)	351
3.3 Kategorie 3 - Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)	352
7.4 Kategorie 4 - Konteks (kontekstualisering van evangelisasie)	354

7.5 Kategorie 5 – Praktyke van evangelisasie	355
4. Die verdere interpretasie van die data volgens ATLAS.ti.....	358
4.1 Gebruik van ATLAS.ti om die data te analiseer.....	358
4.2 Interpretasie van die data met behulp van ATLAS.ti	360
4.2.1 Verstaan van evangelisasie	361
4.2.2 Evangelisasie en dissipelskap	363
4.2.3 Evangelisasie in praktyk.....	363
4.2.4 Gasvryheid en uitnoodi.....	364
4.2.5 Knelpunte	365
5. Verhoudinge en verbande tussen verskillende data	367
5.1 Missionaliteit en evangelisasie	367
5.2 Evangelisasie en dissipelskap.....	368
5.3 Evangelisasie en besluitneming	369
5.4 Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk	370
5.5 Gasvryheid en uitnoodi	370
5.6 Konteks van evangelisasie.....	371
5.7 Styl van evangelisasie:.....	372
5.8 Algemene opmerkings	373
6. Posisionering van die hoofstuk.....	374
HOOFTUK 8: ENKELE GEVOLGTREKKINGS	376
1. Inleiding	376
2. 'n Verbeterde praxis.....	377
3. Uitgangspunt van hierdie navorsings.....	378
4. Bydrae van hierdie navorsing	379
5. Ontdekkings van hierdie navorsing.....	386
6. Voorstelle vir verdere navorsing	388
7. Slotopmerkings.....	389
LITERATUURVERWYSINGS	391
LYS VAN BYLAE	426

A – Toestemmingsbrief aan kerkrade vir empiriese navorsing	426
B – Kwantitatiewe vraelys	430
C – Kwalitatiewe proses: vrae vir gestruktureerde onderhoude	440
D – Toestemmingsbrief aan die Etiekkomitee: kwantitatiewe studie	441
E – Toestemmingsbrief aan die Etiekkomitee: kwalitatiewe studie	445

VERKLARING

Ek verklaar hiermee dat die proefskrif, wat ek hierby voorlê vir die graad Philosophiae Doctor in Praktiese Teologie en Sendingstudies aan die Universiteit van Pretoria, my eie werk is en nog nie voorheen deur my ingedien is vir 'n graad aan hierdie of enige ander tersiêre instelling nie.

Geteken:

Datum: 27 Augustus 2022

DECLARATION

I hereby declare that the thesis, which I hereby submit for the degree Doctor of Philosophy in Practical Theology and Mission Studies at the University of Pretoria, is my own work and has not previously been submitted by me for a degree at this or any other tertiary institution.

Signed:

Dated: 27 Augustus 2022

ERKENNING

Erkenning word verleen aan die Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns vir finansiële ondersteuning vir die navorsing.

OPSOMMING

Evangelisasie kom om verskeie redes weer op die kerk en die teologie se agenda. Weens praktyke van die verlede en negatiewe ervarings van evangelisasie, is dit nodig om evangelisasie in 'n post-Christendomkonteks weer nuut te herontdek sodat evangelisasie teologies herstel kan word. So 'n nuwe verstaan van evangelisasie kan meewerk tot die herstel van geloofwaardige praktyke om die goeie nuus te deel.

Evangelisasie word baie keer as die taak van 'n groep opgeleide lidmate en as 'n ekstra bediening in gemeentes gesien. In hierdie studie word evangelisasie herontdek as wesenlik tot missionaliteit (deelname aan die *missio Dei*) en as wesenlik deel van 'n geïntegreerde gemeente wat die evangelis is. Al die gemeentelike bedieninge word vanuit die missionale roeping bely, gekoördineer en geïntegreer as take van 'n geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente. Gemeentelede word herontdek as missionale dissipels (dissipels wat dissipels maak) (hoofstuk 2).

Evangelisasie word verder herontdek as missionale dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk. Reduksies met betrekking tot evangelisasie en die evangelie, en die skadelike gevolge wat dit inhou vir 'n verantwoordelike teologiese verstaan en etiese praktyke van evangelisasie, word aangespreek. Evangelisasie word herontdek in terme van die evangelie van die koninkryk van God (hoofstuk 3). Evangelisasie word holisties en geïntegreerd as *marturia* deur die hele geloofsgemeenskap beskou. Die evangelie van die koninkryk word deur die geloofsgemeenskap beliggaam in getroue teenwoordigheid (wees), diensbare liefde (doen) en woorde van hoop op gepaste tye (vertel). Die holistiese benadering wil evangelisasie bevry van reduksionismes en dichotomieë wat juis meegewerk het dat evangelisasie in onguns verval het. Die praktyke van evangelisasie word deur die teologie (inhoud) en die

diensbare styl van Jesus bepaal en kontekstueel in die geloof onderskei as deelname aan God se sending (hoofstuk 4).

'n Empiriese studie is gedoen deur 'n gemengde metode van navorsing. Die kwantitatiewe empiriese opname het plaasgevind by wyse van 'n vraelysopname wat aan 49 gemeentes gestuur is, naamlik 43 Nederduitse Gereformeerde Kerkgemeentes van die vier Noordelike Sinodes en ses van ander kerke (nie-NG Kerke). Waardevolle data is verkry deur vrae oor respondente se verstaan van evangelisasie in terme van 'n geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente, missionale dissipelskap, die evangelie van die koninkryk, die konteks waarin evangelisasie gedoen word en evangelisasiepraktyke in gemeentes (hoofstuk 5).

Verder is 10 gestruktureerde onderhoude gevoer met predikante van deelnemende gemeentes. Die vrae in die onderhoude is opgestel volgens dieselfde kategorieë as in die kwantitatiewe studie. Die deelnemers aan die vraelyste en onderhoude is ewekansig gekies (hoofstuk 6). Die data is geïnterpreteer deur gebruik te maak van ATLAS.ti. Dit blyk dat 'n holistiese en geïntegreerde verstaan van evangelisasie vanuit die koninkryk van God en die gemeente as geïntegreerde missionaal-evangeliserende geheel onder die respondente ontbreek. Die verstaan van die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap het ook verdere uitklaring nodig. Alhoewel die deelnemende gemeentes erns maak om oop en verwelkomend te wees, is daar uitdagings om 'n uitnooikultuur te skep in gemeentes (hoofstuk 7). In die laaste hoofstuk (8) word enkele gevolgtrekkings gemaak en voorstelle aan die hand gedoen in verband met skuiwe wat kan lei tot moontlike verbeterde praktyke in evangelisasie.

SLEUTELTERME

Evangelisasie

Dissipelskap

Missionaal (*missio Dei*)

Koninkryk

Geïntegreerde gemeente

Reduksie

Goeie nuus

Uitnodiging

Post-Christendom

Sekularisasie.

SUMMARY

For several reasons that will be discussed in this study, evangelism is returning once again to the agenda of the church and theology. Due to past practices and negative experiences of evangelism, it is necessary to rediscover evangelism in a post-Christendom context so that evangelism can be restored theologically. This new understanding of evangelism can contribute to the restoration of credible practices of the good news.

Evangelism is often seen as the task of a group of trained members or an “appendage” ministry for congregations. In this study, evangelism is rediscovered as essential to missionality (participation in the *missio Dei*) and indispensable for an integrated congregation that is the evangelist. All the ministries are aligned from the missionary vocation and coordinated and incorporated as part of an integrated missionary-evangelising congregation. Church membership is also rediscovered as missionary disciples (disciples who make disciples) (Chapter 2).

Evangelism is further rediscovered as missional disciples’ participation in the coming of the kingdom. The reductions in relation to evangelism and the gospel, and the harmful consequences that this entails for a responsible theological understanding and ethical practices of evangelism, are addressed in Chapter 3. Herein evangelism is also rediscovered in terms of the gospel of the kingdom of God.

Evangelisation becomes holistic and integrated as *marturia* (witness) throughout the faith community. The gospel of the kingdom is embodied by the community of faith in

faithful presence (being), servantly love (deeds), and words of hope at appropriate times (telling). The holistic approach wants to free evangelism from reductionisms and dichotomies that have contributed to evangelism falling out of favour. The practices of evangelism are determined by the theology (content) and the servant style of Jesus, and are contextually distinguished in faith as participation in God's mission (Chapter 4)

The empirical study was conducted using a mixed method of research. Data for the quantitative empirical research were collected through 49 questionnaires obtained from 43 Dutch Reformed (DR) congregations from the four Northern Synods and six from churches from other denominations. Valuable data were obtained through questions about the respondents' understanding of evangelism in terms of an integrated missional-evangelising congregation, missional discipleship, the gospel of the kingdom, the context, and practices that occur in communities (Chapter 5).

Thereafter, qualitative data were collected through 10 structured interviews that were conducted with pastors from participating congregations. The questions for the interviews were drawn up according to the categories that emerged from the quantitative study. The participants for the questionnaires and interviews were randomly selected (Chapter 6). The qualitative data were analysed using ATLAS.ti. The results revealed that among the respondents there is a gap in a holistic and integrated understanding of evangelisation from the kingdom of God and the congregation as an integrated missional evangelising whole. The understanding of the relationship between evangelism and discipleship also needs further clarification. Although the participating congregations are serious about being open and welcoming, there are challenges in creating an invitation culture in congregations (Chapter 7).

Chapter 8, the final chapter completes the study, draws conclusions from the findings and presents recommendations for preferred practices in evangelism.

KEY TERMS

Evangelism

Discipleship

Missional (*missio Dei*)

Kingdom

Integrated congregation (faith community)

Reduction

Good news

Invitation

Post-Christendom

Secularization.

BEDANKINGS

- Aan ons Hemelse Vader wat my geroep het om die studieveld van Evangelisasie verder te verken en te herontdek. Ek is diep dankbaar vir die geestelike verryking en toerusting wat ek daardeur ontvang het en vir die gesondheid en krag om te kon volhard om die studie af te handel.
- My vrou Rayline, ons dogter Andreia vir hulle ondersteuning, gebede, ongelooflike opofferings en geduld om my die geleentheid te gee om hierdie studie te doen. Ek is baie dankbaar teenoor julle en sien uit na meer tyd saam met julle. Baie dankie ook aan die res van my familie vir al hulle ondersteuning tydens die studie.
- My studieleier, Prof Malan Nel, wat reeds amper 40 jaar my mentor is, vir sy voorbeeld as getroue getuie, inspirasie, toewyding, deeglike leiding en geduldige opofferings om te help en beskikbaar te wees wanneer ek hom nodig gehad het. Sy jare lange impak in my lewe was en is van onskatbare waarde. Hy het my geïnspireer en gemotiveer om op hierdie akademiese reis te gaan. In die proses het ek die roeping ontdek om hierdie studie te doen in diens van die koninkryk.

- My medestudieleier, Prof Hannes Knoetze, wat ek tydens my studies leer ken het en my uitgedaag het om verder te dink oor sekere aspekte van die studie. Ek het groot waardering vir sy deeglikheid en waardevolle insette.
- Aan Joyce Jordaan van die Departement Statistiek onder wie se leiding die kwantitatiewe studie gedoen is, vir die mooi en bekwame manier waarop sy leiding gegee en hulp verskaf het om hierdie deel van die studie 'n avontuur te maak.
- Martjie Bosman wat die taalversorging gedoen het. Jy het die proefskrif taalkundig op 'n ander vlak gesit. Ek het groot waardering daarvoor. Dankie ook aan Marli Crous wat die integrering en finalisering van die literatuurverwysings gedoen het.
- Aan Lux Mundi, my geloofsfamilie van meer as agt jaar waar ek bevoorreg is om te floreer saam met mense vir wie ek lief is. Dankie vir die geleentheid wat julle my gebied het om hierdie studie aan te pak en die ruim studieverlof wat ek ontvang het. Ek sien uit om die vrug van die studies verder uit te leef in die gemeente. Dankie ook aan my vorige gemeente en oudkollegas by La Rochelle waar ek 20 jaar was, wat 'n groot vormende invloed op my lewe en ontwikkeling gehad het.
- 'n Groot dank aan my kollegas by Lux Mundi met wie ek my insigte kon deel en wat geduldig geluister het. Groot waardering aan my kollega Johan Taute wat my al die pad ondersteun het en wat soveel kere vir my ingestaan het wanneer ek met studieverlof was. Dankie aan my oudkollega, Lourens Bosman, wat my geïnspireer het om evangelisasie weer te herontdek.

HOOFSTUK 1 – VOORBEREIDING EN TERREINVERKENNING

1. AGTERGROND

*Hoe wonderlik klink op die berge
die voetstappe van hom wat die goeie boodskap bring,
wat vrede aankondig, wat die goeie tyding bring,
wat redding aankondig,
wat vir Sion sê: “Jou God is Koning!”*
(cf. JESAJA 52:7, 1983-vert.)

Wanneer mense die woord “Evangelisasie” hoor, dink baie van hulle nie aan die goeie boodskap of goeie tyding soos ons dit in Jejesa 52:7 lees nie. Die voetstappe van mense wat die evangelie bring, klink ook vir baie mense nie wonderlik nie (cf. Stone 2007:9). Die meeste mense vermy ongelukkig eerder diegene wat die goeie nuus bring. Evangelisasie is nie ’n gewilde begrip in die kerk nie. Die “e”-woord val swaar op die kerk se oor (cf. Nel 2007:1).

Vir baie mense word evangelisasie nie geassosieer met gesprekke van onderlinge respek, sorgvuldige luister, openhartige deel en samewerking nie. Dit word eerder verbind met ’n gesindheid van onverdraagsaamheid en ’n neerbuigende houding teenoor ander. Vir ander herinner die woord “evangelisasie” weer aan ’n skandelige geskiedenis van gedwonge bekerings, inkwisisie, verdagte televisiepredikers, godsdienstige oorloë, kruistogte, kolonialisasie en die genadelose uitbreiding van Westerse mag (cf. Stone 2007:10).

Nel (2007:2) skets die probleem verder as die feit dat die teologiese onderbou van evangelisasie meermale swak is en die motivering onder verdenking. Dit lei dan tot metodes en praktyke wat neerkom op die manipulering van mense, ontrouheid aan Bybelse vertrekpunte, verskraalde soteriologie, gebrekkige ekklesiologie, miskenning van die konteks, kulturele onsensitiwiteit, eensydige doelstellings en arrogansie

teenoor aanhangers van ander godsdienste en ongelowiges met die gevolglike verwarring onder die mense wat die adres van God se liefde is.

Stone (2007:10) vra in hierdie konteks van mense se negatiewe ervaringe die volgende vraag: *“Is it possible nonetheless to reclaim the E-word as expressing something positive, vital, and beautiful about the Christian life?”*. Hy (2007:10) verkies dan om evangelisasie te herbedink en te rekonstrueer, al gaan die taak nie maklik wees nie. Die uitgangspunt van Nel (2007:2-3) is om evangelisasie teologies te herformuleer sodat gelowiges op ’n ander manier by die wêreld as die adres van God se liefde, betrokke kan wees: *“Herontdek om te kan herstel of herwin.”* Nel sluit hiermee aan by Osmer (1990:141) wat praat van die herontdekkingstaak in die konteks van die onderrig van die kerk: *“Rediscovery is the activity of discerning once again the meaning and power of tradition that has been repressed or forgotten. Recovery goes further. It involves the positive evaluation and appropriation of that tradition, using what has been rediscovered to structure present patterns of thought and action.”* (cf. Nel 2007:3)

Die navorser wil juis in hierdie navorsing “herontdek om te kan herstel of herwin” deur nuut te dink oor evangelisasie sodat die kerk weer opgewonde kan wees om die goeie nuus aan mense te bring en sodat die voetstappte van mense wat die goeie nuus bring, soos in Jesaja 52:7, weer aangename klanke kan wees vir mense wat dit hoor.

2. WAT ONDERSOEK GAAN WORD

’n Wetenskaplike ondersoek is gerig op die generering van kennis. Ter inleiding van die ondersoek na evangelisasie in hierdie studie, sal ’n aantal verbandhoudende vrae hier onder gestel word wat in die loop van die studie sistematies aan die orde sal kom.

Die sentrale fokus van hierdie studie is:

Evangelisasie: Die behoefte van die navorser is om teologies-wetenskaplik navorsing te doen oor ’n nuwe verstaan van evangelisasie in gemeenteverband.

Wat die navorser homself afvra: Indien uitgegaan word van die standpunt dat evangelisasie primêr vanuit gemeentelike verband behoort plaas te vind, is die volgende vraag: Hoe lyk 'n missionale gemeente wat met evangelisasie erns maak?

Wat die navorser op hierdie stadium wel weet: Dat 'n verstaan van evangelisasie wat fokus op besluitnemings om Jesus te aanvaar los van dissipelskap en die koninkryk van God, nie bevredig nie: beide vanuit 'n teologiese perspektief en praktiese gemeentelike ervaring.

Daarom is die navorser gretig om nuut te kyk na evangelisasie vanuit die perspektief van missionale dissipelskap en 'n teologie van die koninkryk van God. Verder wil die navorser vanuit 'n geïntegreerde gemeentebenadering kyk hoe evangelisasie geïntegreer kan word in die hele gemeentebediening. Aangesien die navorser vanuit die gemeentebediening teologies dink en funksioneer, wil die navorser die studie vanuit 'n gemeenteperspektief aanpak prakties-teologies dink hoe evangelisasie geïntegreer kan word met 'n holistiese gemeentebediening.

Die keuse vir die onderwerp is:

Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk binne 'n missionale paradigma.

3. REDE VIR DIE KEUSE VAN NAVORSING

In teologies-wetenskaplike navorsing gaan dit daarom dat die wetenskaplike eerlike selfrefleksie moet toepas en sy eie motivering moet ondersoek. Daarom volg dan die persoonlike agtergrond en -benadering tot hierdie studie en die eerstepersoonsvertelling:

Ek het reeds vanaf my studentedae belanggestel daarin om uit te reik na mense: Ek was betrokke by uitreike vanuit die NG Kerk Universiteitsoord wat oor naweke na mense op Kerkplein in die middestad van Pretoria uitgereik het. Verder was ek betrokke by Universiteitsoord se dagstudentebediening: Ek het studente wat privaat geloseer het in buitekamers by mense in die kampusomgewing gaan soek en

gesprekke gevoer oor geloof en oor die kerk, en hulle genooi om by die studentebediening betrokke te raak.

Verder het ek vakansies by Straatwerk in Kaapstad se middestadbediening betrokke geraak. Ek het my studies voortgesit by die Universiteit van Stellenbosch en was deelyds oor naweke en tydens vakansies by Straatwerk in Kaapstad betrokke. Ek het waardevolle ondervinding opgedoen in evangelisasie deur uit te reik na mense wat haweloos was, mense wat vasgevang was in prostitusie, dwelms, alkohol, en die Kaapse nagklubs besoek het. Ná my teologiese studies het ek twee jaar voltyds by Straatwerk middestadsbediening gedoen en waardevolle ondervinding opgedoen.

Die nood van mense in die middestad het my so aangegryp dat ek 'n MTh in Kliniese Pastoraat gaan doen het by die Universiteit van Stellenbosch. Ek het gedink dat ek vanuit die pastoraat die middestadsmens en sy/haar nood meer effektief kon aanspreek. Die titel van my MTh-skripsie was: 'n Pastorale strategie vir middestadsbediening. Deure vir middestadsbediening het egter nie vir my oopgegaan nie en ek het 'n beroep gekry na 'n voorstedelike gemeente in Bellville, die NG Kerk La Rochelle, waar ek 20 jaar werksaam was. In La Rochelle het die fokus sterk begin skuif na 'n gemeenskapsgerigte bediening vanuit 'n gestuurde (missionale) roeping. Daar was aanvanklik 'n kleingroepie wat evangelisasie gedoen het. Later het 'n groep lidmate uitgereik na mense in die hoëdigheidsbehuising wat opgerig is nadat oop stukke grond ontwikkel is.

In Februarie 2014 het ek via 'n beroep van standplaas verwissel en geskuif na 'n nuwe gemeente, die NG Kerk Lux Mundi in Pretoria. Deel van my bedieningsverantwoordelikheid sou evangelisasie wees. Ek het weer begin nadink oor evangelisasie saam met 'n groepie lidmate in die gemeente en het ook oor die onderwerp begin lees. In samewerking met 'n taakspan/gespreksgroep in die gemeente het ek 'n gespreksdokument opgestel wat ek verder verwerk het en wat ons gebruik het vir gesprekke oor evangelisasie in die gemeente asook by die missionale

werkgroep van die Oostelike Sinode. Deur my gemeentebediening het ek ervaar dat gemeentes sukkel om evangelisasie sinvol te integreer by die gemeentepraktyk.

Ek het informele gesprekke gevoer met verskeie mense oor die onderwerp, onder andere prof. Malan Nel. Later het ek in samewerking met my oudkollega dr. Lourens Bosman, begin om navorsing te doen oor gemeentes se verhale van evangelisasie en is tans nog daarmee besig. Ek het nege navorsingsgesprekke gevoer met verskillende gemeentelidmate van 'n verskeidenheid gemeentes. Die behoefte het stelselmatig ontwikkel om formele studie te doen en om prakties-teologiese navorsing te doen wat empiriese navorsing insluit om 'n beter verstaan van die onderwerp te kry vir die gemeentebediening en om 'n bydrae te lewer tot gesprekke op akademiese terrein en in die kerk in dié verband. In die besinning oor formele studie is ek geïnspireer en gemotiveer deur prof. Malan Nel.

4. NAVORSINGSPROBLEEM EN DOELSTELLINGS

4.1 NAVORSINGSPROBLEEM

Die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, kan soos volg verwoord word:

- Missionale teologie maak nie genoegsame erns met evangelisasie as weselik tot missionaliteit nie en begelei nie lidmate tot dissipelskap en 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie.
- Waar evangelisasie wel gedoen word, word dit meermale gesien as die taak van 'n klein groepie “opgeleide” mense wat fokus op besluitneming vir Jesus en hierdie evangelisasie is nie geïntegreer met gemeentebediening nie.

Dit laat die navorser met die volgende navorsingsvrae:

- Hoe lyk 'n missionale teologie en 'n gemeente wat erns maak met evangelisasie in 'n post-Christendom konteks? En hoe word so 'n teologie ontwikkel en hervestig?

- Hoe word evangelisasie teologies herontdek in terme van missionale dissipelskap en in terme van 'n teologie van die koninkryk van God?
- Hoe lyk 'n missionale gemeente wat evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening sien?

4.2 DOELSTELLINGS VAN DIE NAVORSING

Die doelstellings van die navorsing is:

- Om aan die volgende konsepte aandag te gee in die literatuurstudie: missionaliteit, evangelisasie, dissipelskap, koninkryk van God, goeie nuus, post-Christendom, geïntegreerde gemeente en sekularisasie.
- Om die literatuurstudie aan te vul met 'n empiriese studie wat kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe navorsing gaan insluit wat help om patrone en dinamika van evangelisasie raak te sien wat verder gebruik kan word in die navorsing.
- Om deur middel van teorieë binne die geesteswetenskappe bogenoemde patrone en dinamika te verduidelik en te interpreteer om vas te stel waarom die spesifieke patrone en dinamika van evangelisasie in gemeentepraktyke voorkom.
- Om die literatuurstudie en die empiriese navorsing te interpreteer deur te soek na goeie Bybels-teologiese konsepte vir evangelisasie, na normatiewe teologies-etiese riglyne vir praktyke van evangelisasie en na goeie praktyke vanuit die Christelike tradisie in die verlede en in die hede.
- Om 'n moontlike nuwe praxis voor te stel waaruit strategieë en aksies ontwikkel wat kan help met die vraag hoe nuwe doelwitte en voorkeurpraktyke van evangelisasie daar uitsien.

Vanuit die navorsing kan daar navorsingsresultate of konklusies na vore kom asook nuwe hipoteses gegenereer word wat in verdere navorsing ondersoek en getoets kan word.

5. BEGRENsing VAN DIE TERREIN VAN NAVORSING

Die navorser wil die navorsing begrens deur nuut te dink oor evangelisasie in 'n post-Christendom-konteks in terme van missionale dissipelskap en 'n teologie van die koninkryk van God.

Die probleemstelling van die navorsing kan tot die volgende terrein afgebaken word: Weens praktyke van die verlede wat skade gedoen het, is missionale gemeentes huiwerig om aandag aan evangelisasie te gee. Evangelisasie val baie keer vas in 'n eensydige fokus op 'n keuse vir Christus as Verlosser (“decisionism”) om eendag hemel toe te gaan. Die uitnodiging en begeleiding tot dissipelskap en 'n koninkrykslewe onder die heerskappy van Jesus as Here word óf nagelaat óf as 'n latere byvoeging tot die boodskap bygebring wat tot 'n gebrek aan 'n geïntegreerde lewe van dissipelskap in die koninkryk lei. Die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap vanuit 'n koninkryksperspektief is dan belangrik vir 'n meer Bybels-teologiese verantwoorde verstaan van evangelisasie.

Verder word evangelisasie soms deur 'n entoesiastiese groepie mense in 'n gemeente gedoen of gedryf, wat grotendeels as 'n gedeelte of self “los” of geïsoleerd van die res van die gemeentebediëing funksioneer. Dit is nie volhoubaar nie, doen selfs skade en het baie beperkte effek of vrug. Verder laat dit nie reg geskied aan die uitgangspunt dat die gemeente teologies gesien word as die evangelis nie. Daarom wil die navorser evangelisasie verder navors en begrens vanuit 'n geïntegreerde gemeentebenadering.

6. RELEVANSIE VAN DIE NAVORSING

Daar is 'n behoefte om teologies nuut te dink oor evangelisasie vanuit die missionale teologie, veral weens praktyke van die verlede wat aanstoot gegee het en die huiwering om oor die groot "E" te praat in die teologie en in die kerklike gemeenskap.

Die missionale teologie as God se lewegewende liefdesbeweging na die ganse skepping het implikasies vir die gemeente van God wat hierin opgeneem en ingetrek word en wat saam leef en kontak maak met mense wat hierdie goeie nuus nog nie omhels het nie.

Die volgende vrae het relevansie vir teologiese refleksie asook vir kerklike praxis:

- Hoe lyk 'n gemeente wat haar bestaan vanuit die missionale teologie verstaan en daaruit funksioneer deur erns met evangelisasie te maak?
- Wat beteken dit om evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening te sien en met verantwoordelike praktyke die missionale roeping in 'n post-Christendom konteks uit te leef?

In 'n post-Christendom-konteks kom evangelisasie al hoe meer op die tafel van gemeentes. Die verband tussen evangelisasie en dissipelskap in die konteks van 'n missionale teologie is baie relevant in die gesprekke. Waar of wanneer dissipelskap en evangelisasie los van mekaar gesien word, het dit implikasies vir verantwoordbare teologie en gemeentelike praktyke.

Daar word tans gesprekke op verskillende vlakke in die NG Kerk gevoer en net so besin ander kerke oor evangelisasie vanuit 'n missionale teologie. Verder beleef gemeentes dalings in getalle weens sekularisasie en kerkvervreemding en dalings in kerklike betrokkenheid. Dit het tot gevolg dat daar opnuut vrae gevra word oor hoe om na mense wat vervreemd of los van die kerk geraak het, uit te reik. Sodoende kom die saak van evangelisasie weer op die tafel van verskeie gemeentes.

Daar is verder 'n leemte in die akademiese navorsing oor die onderwerp in die Suid-Afrikaanse konteks en nuwe kennis is hieroor nodig.

7. PLASING VAN DIE STUDIE BINNE DIE PRAKTIESE TEOLOGIE

7.1 Praktiese Teologie binne Teologie

Hierdie studie vind plaas binne die Praktiese Teologie-vakgebied. Voordat die Praktiese Teologie bespreek word, word eers enkele opmerkings oor Teologie gemaak.

Teologie as begrip is van Griekse oorsprong en beteken oorspronklik: “spreke oor God” of “leer oor God”. Hierdie begrip is ouer as die Christendom. Christene het eeu lank gehuiwer om die begrip “teologie” te gebruik en dit is eers tydens die Hoogskolastiek gebruik om die wetenskap van die Christelike geloof aan te dui. Eers in die laat-Middeleeue was die begrip volkome ingeburger (cf. eds. Eybers, Köning & Stoop 1978:1, 3, 5).

Teologie beteken letterlik “om oor God te praat” en beskryf ons liefde vir God met ons hele verstand (cf. Heitink 1999:106). Heyns & Jonker (1977:9, 128) voeg hierby dat teologie ook 'n heiliging van ons lewe is. Teologie is nie 'n enkele vertrek of huis nie, maar is 'n koninklike paleis met talle diensknegte wat jare reeds vreugdevolle diens verrig en met baie ander nuwe diensknegte wat voortdurend in verwondering en verwagting toetree. Die beginpunt van teologie is kennis van die Bybel en kennis van God. Hoewel die woord teologie die fokus op God plaas, kan God self nooit werklik die onderwerp of objek van teologiese studie of besinning gemaak word nie (cf. De Klerk, Fritz, & Pieterse 2012:2; Dreyer 1991:599; Heyns & Pieterse 1990:4-5).

Migliore (2004:1) noem 'n aantal breë sieninge oor wat die taak van die teologie is:

- (i) die voorsiening van 'n helder en omvattende beskrywing van die Christelike leer;
- (ii) die vertaling van die Christelike geloof vir die wyer kultuur;

- (iii) denke oor belangrike kwessies vanuit die perspektief van die Christelike geloof;
- (iv) 'die refleksie oor die praktyke van die Christelike geloof binne 'n onderdrukte gemeenskap.

Onderliggend aan al hierdie sieninge is die voorveronderstelling dat geloof en ondersoek nie geskei kan word nie. Daarom verstaan Migliore (2004:1) die taak van die teologie as 'n voortdurende soeke na die volheid van die waarheid van God soos dit bekend gemaak is in Jesus Christus. Dit is nie 'n blote herhaling van tradisionele leerstellings nie, maar 'n volhardende soeke na die waarheid waarna die Christelike leer verwys en wat altyd gedeeltelikheid en gebrokenheid uitdruk.

Migliore (2004:2) sluit aan by Augustinus: "Ek glo sodat ek kan verstaan," en by Anselmus se siening van teologie as "geloof wat begrip soek", die term waarvoor hy self kies. By beide Augustinus en Anselmus bring hierdie meditatiewe soeke en dieper verstaan van geloof deur die rede vreugde. Twee opmerkings van Anselmus is hier van belang: "*Faith demands thought and explanation,*" (cf. Heitink 1999:105) en "*faith seeks understanding and understanding brings joy*". Daarom bid Anselmus: "*I pray, O God, to know thee, to love thee, that I may rejoice in thee.*" Karl Barth staan in die tradisie van Augustinus en Anselmus as hy beweer dat teologie die taak het om geloof en die praktyke van die gemeenskap te heroorweeg, "*testing and rethinking it in the light of its enduring foundation, object, and content... What distinguishes theology from blind assent is just its special character as 'faith seeking understanding'.*" (cf. Migliore 2004:2; Barth 1963:36) Geloof hou aan soek en vra ...

Luther sien die objek van die teologie in die verhouding tussen die mensdom en God (sondige mensdom en regverdige God) en het geen twyfel gehad dat teologie nie spekulatief is nie, maar 'n praktiese dissipline wat meer eksistensiële en pastoraal is (cf. Pannenberg in Heitink 1999:108). Calvyn sluit aan by Luther met sy argument in die begin van sy *Institusie* dat kennis van God en kennis van onself intiem verbind is.

Hierdie eenheid tussen openbaring en ervaring lei ook tot die siening van teologie as 'n praktiese dissipline (cf. Heitink 1999:107).

In die boek, *Studying congregations in Africa*, wat 'n produk is van 'n gesamentlike poging van die *Network for African Congregational Theology (NetACT)*, verstaan Hendriks (2021:1) teologie ook as geloof wat poog om te verstaan (Anselmus), en as 'n onderskeiding van God se wil in 'n hermeneutiese sensitiewe proses van interpretering van die Skrif in konteks van die plaaslike geloofsgemeenskap wat in die wêreld leef. Groot veranderinge vind in die wêreld plaas wat in die Westerste wêreld beleef word as die “*disestablishment of the church*” en toenemende marginalisering van die kerk. Hendriks (2021:9) noem dat “*we have to find a way of doing theology in which we can disengage the old orders and paradigms and engage a contextual theological point of view*”. Teologie se epistemologiese kern is dan 'n geloofsgebaseerde fokus op die Drie-enige God wat Homself openbaar as 'n fontein van sendende liefde (*missio Dei*) deur die Skrif en deur die Heilige Gees se voortgaande, lewegewende, nie-manipuleerbare werk (cf. Hendriks 2021:9). In hierdie benadering tot teologie van Hendriks (2021:9) is geloof 'n kernaanname.

Teologie word deur Heyns & Pieterse (1990:4) beskryf as die wetenskaplike bestudering van mense se geloof in God en mense se geloofsuitsprake oor God. Heyns en Jonker (1977:137) beskryf die begrip “Teologie” as “die wetenskaplike en die deur die tyd bepaalde antwoord op die openbaring van God aangaande Homself en Sy direkte verhouding tot die kosmos.” Hierin word hulle ondersteun deur De Klerk, Fritz & Pieterse (2012:2). Hierdie verstaan van teologie word in die konteks van 'n koninkryksteologie geplaas wat die blye tyding deurgee dat God die Heerser is oor die wêreld wat Hy self geskep het, en dat Hy die mens lief het en deur hom gedien en verheerlik wil word (cf. Heyns & Jonker 1977:10). Teologie word deur Hendriks (2021:11,14,33) ook verstaan vanuit die koninkryk van God, die eskatologiese realiteit wat alreeds teenwoordig is in en deur Jesus Christus en waarvan die kerk 'n eskatologiese teken is. Hierdie verstaan van teologie in terme van die koninkryk wat die mens en die kosmos insluit, het belangrike missionale implikasies en waarde vir die navorsing wat juis gaan oor 'n nuut dink oor evangelisasie.

Teologie gaan alles oor die eenheid van kennis, geloof en aksie. Daarom is die onvermydelike vraag hoe praktiese teologie as 'n teologiese dissipline 'n bydrae kan lewer tot hierdie doel (cf. Heitink 1999:110). Die grondhouding van nederigheid en die broosheid van die navorser in die teologie behoort na vore te kom uit sy navolging van Christus deur in die hele proses van die navorsing liefde en geregtigheid uit te beeld (cf. De Klerk, Fritz & Pieterse 2012:2). Volgens Hendriks (2021:9) moet teologie in die grootste nederigheid beoefen word, met 'n bewuswees van die feit dat sommige van die verskriklikste foute van die verlede met óf die goedkeuring van die kerk óf met die volle deelname van die kerk plaasgevind het. Dit is die gebed van die navorser dat hierdie navorsing 'n geloofsoeke na 'n dieper verstaan van teologie sal wees wat groter vreugde sal bring en sal uitmond in vreugdevolle diens (aksie) in die koninkryk.

7.2 Praktiese Teologie – 'n Oorsig

Die begrensing van die navorsing binne die Teologie is die Praktiese Teologie. 'n Oorsig van verskeie praktiese teoloë se verstaan van die vakgebied word gegee. Daarna volg die navorser se keuse vir die verstaan van die Praktiese Teologie.

7.2.1 Praktiese Teologie – Friedrich Schleiermacher

Schleiermacher word wyd beskou as die vader van die Praktiese Teologie, alhoewel daar by sommiges vrae daaroor is (cf. Heitink 1999:22; Root 2014:54; Heyns & Pieterse 1990:11). Hy het gewerk met 'n trichotomie van filosofiese teologie, historiese teologie (Bybelse studies en kerkgeskiedenis), en praktiese teologie. Schleiermacher het die praktiese teologie as die kroon van die teologiese boom genoem in sy werk in 1830 (cf. Root 2014:54). Hy was die eerste om te pleit vir 'n afsonderlike status vir die Praktiese Teologie binne die Teologie as geheel (cf. Heitink 1999:109; Müller 2013:2).

Schleiermacher het gewerk met die onderskeid tussen suiwer en toegepaste wetenskap of meer algemeen tussen teorie en praktyk. Hy het 'n onsekerheid gehad oor wat die spesifieke vakkundige taak van Praktiese Teologie was: vakkundige metodes, praktykteorieë wat modelle verskaf, of ontwikkeling van “rules of arts”

(oopenende riglyne wat gemeenteleiers help om spesifieke take uit te voer) (cf. Osmer 2008:233). Die ontwikkeling van moderne Praktiese Teologie is egter meestal gebaseer op Schleiermacher se verstaan daarvan as 'n wetenskap wat die Christelike godsdiens bestudeer soos dit voorkom in die praxis van mense se lewe. (cf. Gräß in Müller 2013:2)

7.2.2 Praktiese Teologie – Gerben Heitink

Die objek van teologie in sy letterlike betekenis as “the science of speaking about God” het al hoe moeiliker en meer onseker geword. Gerben Heitink (1999:110, 111) neem sy vertrekpunt in die antropologiese skuif wat sedert Schleiermacher plaasgevind het. Nie God self nie, maar die menslike ervaring van God (die Christelike geloof), word nou die objek van teologie soos dit leer ken word uit die bronne, tradisie, verlede en huidige uitdrukkings van geloof. Van der Ven (1993:103; cf. Heitink 1999:111) onderskei tussen die direkte en indirekte objek van die teologie. God kan nie die objek van teologie wees nie, God is alleen die direkte objek van ons geloof. Binne 'n hermeneutiese benadering staan geloof as inhoud en geloof as ervaring (*fides quae* en *fides qua*) nie meer langs mekaar nie, maar is hermeneuties verbind aan mekaar, so ook Bybelse, sistematiese, historiese, en praktiese teologie. Hermeneutiek gaan dan oor “saying”, “explaining”, “translating”, “knowing”, “interpreting”, en “acting” (cf. Heitink 1999:111).

In Heitink (1999:164) se hermeneutiese benadering word drie perspektiewe uiteengesit, naamlik die hermeneutiese sirkel wat fokus op verstaan, die empiriese sirkel wat fokus op verduideliking en die strategiese sirkel wat fokus op verandering. Hierdie drie perspektiewe wat ook sirkels genoem word, is onderling verbind en vorm 'n sirkelproses. Daar vind konstante interaksie onderling plaas. Die eerste twee sirkels handel oor die dialektiek van verstaan en verduideliking en die derde een oor die ontwikkeling van metodes. Heitink beklemtoon saam met Jacob Firt die eenheid van die hermeneutiese en agogiese moment waardeur verandering plaasvind.

Daar word baie keer na Praktiese Teologie verwys as 'n teorie van krisis weens die groot skuiwe en selfs krisisse wat in die samelewing en kerk plaasgevind het, veral

aan die einde van die agtiende en negentiende eeue. Binne sulke kontekste huiwer Praktiese Teologie tussen aanpassing of vernuwing (cf. Heitink 1999:1-4). Weens kontekste binne die samelewing en kerk wat vra dat iets moet gebeur, word Praktiese Teologie ook 'n teologiese teorie van aksie genoem. Daar is 'n sterk fokus op veranderde praxis. Heitink (1999:6) beskryf Praktiese Teologie *“as a theory of action in the empirically oriented theological theory of the mediation of the Christian Faith in the praxis of modern society.”* Praktiese Teologie gaan vir Heitink oor aksie, nie net verstaan en verduidelik nie, maar beïnvloeding en verandering. Daarom kies Heitink (1999:221) vir 'n *“empirically oriented practical theology, which opts for a point of departure in the actual experience of people and the situation of church and society, and is characterized by a theorizing approach that attempts to do full justice to empirical data”*. Die ervaring van mense en die huidige stand van die kerk en samelewing word ernstig opgeneem in dié benadering.

In Praktiese Teologie word “prakties” nie bloot teenoor “teoreties” gestel nie, want dit fokus op die ontwikkeling van teologiese teorieë oor praktyke. “Praxis” handel nie bloot oor “prakties” nie, maar oor aksies en aktiwiteite wat die teologiese aard van die dissipline uitdruk. Dit handel oor Goddelike aksie deur die bediening van mense (cf. Heitink 1999:7). Volgens die gedagtegang van Firet (1982:24-25) staan sentraal tot die prakties teologiese (pastorale – Firet) optrede nie die aktiwiteit van die mens nie, maar die daad van God wat deur die bemiddeling van amptelike dienste in sy Woord tot mense kom. Die prakties teologiese optrede is dan bemiddelend van die koms van God in sy Woord tot die mens. Hierdie bemiddeling neem die vorm aan van kommunikatiewe handeling of aksie wat as deel van die kommunikasieproses voorkom binne 'n spesifieke situasie en strukture. Hierdie praxis sluit die intensionele aksies van individue of gemeente in met die doel om 'n gegewe situasie te verander (praxis 1) asook aksies waar mense as individue en groepe in die moderne samelewing hulle oortuigings en lewensdoel uitleef in die konteks van hulle daaglikse bestaan (praxis 2) (cf. Heitink 1999:8-9).

Praktiese Teologie as 'n prakties-teologiese teorie van aksie word vanuit twee hoeke beskou: as 'n teologiese dissipline en as 'n teorie van aksie. Hierdie twee hoeke of komponente is interaktief verbind en geïntegreerd en kan verhelder word in die hermeneutiese, empiriese en kritiese perspektiewe (cf. Heitink 1999:148). Teorie word verstaan as die omvattende hermeneuties-teologiese stelling wat die Christelike tradisie met ervaring verbind en met die lewe en aksies van moderne mense (cf. Heitink 1999:151). Die verhouding tussen teorie en praxis word gekenmerk deur 'n bipolêre spanningsvolle en kritiese kombinasie. Teorie moet altyd getoets word in die praxis, daarom is empiries geörienteerde prakties-teologiese navorsing nodig. Praxis het weer altyd 'n kritiese hersiening van die teorie nodig. Dit word 'n hermeneutiese sirkelproses van bemiddelende aksie (cf. Heitink 1999:154).

Die kritiese perspektief kom verder daarin na vore dat menslike kennis en aksie 'n historiese karakter het en altyd plaasvind in ruimte en tyd: wie doen wat (in verhouding met wie), waar, wanneer, hoekom en hoe? Dit beteken dat alle menslike kennis en aksie kontekstueel en oop vir kritiese ondersoek vanuit ander kontekste is (cf. Heitink 1999:157).

7.2.3 Praktiese Teologie – Rolf Zeffass

Rolf Zeffass (1974:167; cf. Heitink 1999:113,114,167) stel 'n hermeneutiese model voor wat baie praktiese teoloë, ook in Suid-Afrika (cf. Burger 1991:60), beïnvloed het. Zeffass omskryf Praktiese Teologie as teologiese handelingswetenskap (cf. Burger 1991:60). Sy model begin met die beskrywing van 'n konkrete en onbevredigende praxis met die gevoel dat "iets moet gedoen word". Praktiese teologie se taak is dan om die onbevredigde praxis (praxis 1) te ondersoek met instrumente van die sosiale wetenskappe en 'n proses van verandering en vernuwing te lei wat verantwoordbaar is ten opsigte van beide die teologie en die sosiale wetenskappe met die doel op 'n verbeterde praxis (praxis 2). Hierdie nuwe praxis moet ook getoets word aan die situasie en aan die teologiese oorlewering. Die toetsing kan verdere wysigings tot gevolg hê (cf. Dreyer 1991:605,606; Heyns & Pieterse 1990:38-40).

7.2.4 Praktiese Teologie – Don Browning

Die skuif van Pastorale Teologie na Praktiese Teologie in die VSA vind onder leiding van Don Browning plaas. Hy volg 'n hermeneutiese benadering wat ook 'n empiriese taak insluit (cf. Pieterse 2017:3). Browning verstaan Praktiese Teologie as die wederkerige korrelasie van geïnterpreteerde teorie en praxis van die Christelike geloof en van die huidige situasie (cf. Heitink 1999:118) Deur te beweeg van praxis na refleksie en weer na praxis vind daar samevoeging van horisonne plaas wat lei tot die skepping en verdieping van wysheid. Die vorming van praktiese wysheid word dan die fokus van Browning se praktiese teologie. Etiek vorm die hart van hierdie praktiese wysheid (cf. Root 2014:56). Root (2014:59) kritiseer Browning se perspektief aangesien dit vir hom baie dun op die vlak van Goddelike aksie is, alhoewel dit volgens hom briljant op menslike aksie is.

7.2.5 Praktiese Teologie – Louis Heyns en Hennie Pieterse

H.J.C. Pieterse som die Praktiese Teologie op as die teologiese teorie oor die kommunikatiewe handeling in diens van die evangelie. Hy beskryf Praktiese Teologie ook as *“the study of communicative acts in the service of the gospel within the context of modern society”*. Praktiese Teologie is dan volledig deel van die Teologie omdat dit besig is met die bestudering van die kommunikatiewe handeling in diens van die evangelie. Die teologiese gehalte van die Praktiese Teologie word dan verseker deurdat Praktiese Teologie handeling in diens van die evangelie is (cf. De Klerk, Fritz & Pieterse 2012:2,3; Heyns & Pieterse 1990:7-8,51; Pieterse 1993:2).

Hierdie siening van Praktiese Teologie is gebou op die uitsprake van Firet (cf. Dreyer 1991:603). Die evangelie is die blye boodskap dat God mense ontmoet in hierdie wêreld. In die proses is daar mense betrokke wat bemiddelend optree. Praktiese Teologie fokus op 'n wetenskaplike wyse op hierdie ontmoetingsgebeure en is veral geïnteresseerd in die rol wat mense daarin speel: met ander woorde, geloofshandeling wat bedoel is om die koms van God na mense intermediërend te dien (cf. Firet in Heyns & Pieterse 1990:8,11-12; Pieterse 1993:2).

Hierdie ontmoetingsgestalte van die dinamiese kommunikasiegebeure tussen God en mens, en mens en mens in diens van die Heer, druk ook die totale omgang, verhoudinge, reaksie en optrede in woord en daad tussen gelowiges uit. Dit het tot gevolg gehad dat 'n lewendige interaksie tussen praktiese teologie en die sosiale wetenskappe ontstaan het (cf. Pieterse 1993:2-3,7). Praktiese Teologie kan daarom ook 'n bydrae lewer tot teoretiese en empiriese kennis as deel van 'n teologie van rekonstruksie wat deel vorm van die openbare interdisiplinêre debat wat bevorderlik is vir openbare welsyn (cf. Pieterse & Dreyer 1994:10).

Pieterse sluit aan by Louw (cf. De Klerk, Fritz & Pieterse 2012:3) dat Praktiese Teologie 'n wetenskap is, omdat dit oor 'n eie studieveld beskik, eie prakties-teoretiese teorieë vorm en wetenskaplike metodes gebruik (cf. Heyns & Pieterse 1990:11). Die fokus van Praktiese Teologie is vanuit 'n hermeneutiese hoek beskou die fokus van die verstaan van die beweging van God se openbaring, en die rol van mense in die ontvangs daarvan. Die basis van die geloofshandeling is die handeling van God met mense in die wêreld, sowel as die reaksionêre handeling van mense wat hulle geloof met die oog op die ontstaan en opbou van geloof in God kommunikeer (cf. De Klerk, Fritz & Pieterse 2012:3). Geloofshandeling sluit dus Goddelike aksie sowel as menslike re-aksie in.

Die objek van Praktiese Teologie, naamlik Christelike godsdienstige of Christelik-kommunikatiewe praxis (cf. Pieterse 1993:40), bepaal die fokus en grense van empiriese navorsing in Praktiese Teologie. Empiriese navorsing moet plaasvind binne 'n teologiese konseptuele raamwerk en die navorsingsresultate moet geïnterpreteer word in die lig van die Christelike teologiese tradisie (cf. Pieterse & Dreyer 1994:4). Volgens Heyns en Pieterse (1990:34-35) word die verhouding tussen teorie en praxis die beste verwoord deur 'n bipolêre spanningsverhouding wat met 'n ellips uitgebeeld kan word waarin teorie en praxis onlosmaaklik aan mekaar verbonde is. Hulle kan dan onderskei word, maar mag nie geskei word nie, maar kan nog steeds 'n wedersyds kritiese rol vervul.

7.2.6 Praktiese Teologie - Daniël Louw

D. Louw se verstaan van Praktiese Teologie (2008:17-21) word kortliks hier bespreek aangesien dit aansluiting by Browning (kritiese en wederkerige korrelasiemodel) en Heitink (bipolêre model) vind. Praktiese Teologie is vir Louw meer as die kommunikatiewe aksies van geloof en die gedrag van mense. Dit reflekteer op en deel in die praxis van God in verhouding met die praxis van geloof binne 'n sosiale, kulturele en kontekstuele ontmoeting tussen God en menslike wesens. Praxis verwys na die intensie en motivering, sowel as die betekenis van aksies. Daarom is dit praxis eerder as praktyke. Praktiese Teologie het die beskrywende sowel as die normatiewe dimensie nodig. Praktiese Teologie moet teologie bly. Naas die betrokkenheid by die praxis, bly teologie steeds 'n normatiewe faktor (cf. Louw 1997:8). Die praxis van mense kan nie losgemaak word van die praxis van God nie. Die praxis van God dui op die betrokkenheid en invloedssfeer van God binne menslike handelingsvelde (cf. Louw 1997:9). Beide die praxis van die *ecclesia* soos dit in verhouding staan tot die praxis van God binne kultuurkontekste en gemeenskappe van geloof moet beskryf word. Daarvoor is kritiese refleksie en rasonale kennis belangrik en is 'n metode van kritiese en wederkerige korrelasie nodig (cf. Louw 2008:18).

Epistemologies verskaf die konsep van “ontmoeting” in die Skrif 'n punt van aansluiting of inkom tot die teologiese refleksie oor God se betrokkenheid by menslike lewe. Beide die Skrifteks en menslike teks binne kontekste is belangrik, daarom die belangrikheid van 'n bipolêre model in pastorale hermeneutiek (Louw 2008:19). Louw se benadering in Praktiese Teologie kan beskryf word as hermeneuties-kritiese realisme: Die kritiese realisme verbind wetenskap en wysheid aan mekaar in 'n vrugbare uitruiling van kennis (cf. Pieterse 2017:2). Dit is vir die navorser van belang dat hierdie uitruil van kennis binne kontekste verreken word.

7.2.7 Praktiese Teologie – Julian Müller

Volgens J.C. Müller (2011:1) bestaan daar 'n konsensus onder geleerdes dat die samelewing deur 'n oorgangstyd gaan en dat die verskeidenheid terme wat die

oorgang beskryf, 'n aanduiding is van die kompleksiteit van die oorgang. Op Müller se eie reis het hy ná kontak met J. Wentzel van Huyssteen die “*postfoundational*” verstaan van teologie ontdek. Dit verskaf 'n omvattende taal wat 'n teologiese raamwerk bied waarin die kontekstuele en narratiewe benaderings nie net sin maak nie, maar onvermydelik is. Een van die sleutelkonsepte in die “*postfoundational*” taal is “kontekstualiteit”: 'n werklike, konkrete en definitiewe konteks word as vertrekpunt vir prakties-teologiese refleksie geneem (cf. Müller 2011:2).

Die “*postfoundational*” benadering in Praktiese Teologie staan teenoor die “*foundational*” en “*nonfoundational*” benaderings. Die “*foundational*” benadering gaan van die standpunt uit dat daar getrou aan die ware fondament 'n absolute waarheid vir almal beskikbaar is ('n soort “*God's eye view*”). Die teoretiese veronderstelling is 'n “universele rasionaliteit”: Daar is een teoretiese waarheid wat gevolg moet word. Die gevolg van hierdie epistemologiese posisie is dat dit maklik kan lei tot 'n oorskatting van die eie dissipline en moontlikhede. Verder kan dit interdissiplinêre werk buitengewoon moeilik indien nie onmoontlik maak nie, aangesien die benadering bloot ander standpunte assimileer en inkorporeer binne die universele perspektief waarmee gewerk word (cf. Müller 2011:2; Müller 2013:3; Müller 2009:202).

Die “*nonfoundational*” perspektief staan teenoor bogenoemde posisie en gaan uit van die veronderstelling dat daar geen fundamentele of universele perspektief of waarheid bestaan nie. Daar bestaan alleen 'n diversiteit van perspektiewe of opinies (diverse of multiverse rasionaliteit teenoor universele rasionaliteit). Hierdie benadering neig om relativisties en sonder rigting te wees en kan mense in pastorale situasies moedeloos maak, aangesien die benadering skepties is oor enige gesamentlike verstaan of vorming van alternatiewe (cf. Müller 2011:2; Müller 2013:2; Müller 2009:203).

'n Postfundamentele of transverse benadering is krities oor sowel die “multiversele” as “universele” rasionaliteit van bogenoemde benaderings. Die “*postfoundational*” benadering is sensitief vir die gevare van relativiteit en subjektiwiteit in 'n multiversele rasionaliteit én vir die rigiditeit en valse eise van 'n universele rasionaliteit. Daarom wend dit 'n poging aan om weg te beweeg van die fundamentalisme en nie-

fundamentalisme na 'n postfundamentalisme (*“Postfoundationalism”*) (cf. Müller 2011:2; Müller 2013:2; Müller 2009:203-204)

Transversale rasionaliteit is 'n voorstel van Calvin O. Schrag en Van Huyssteen (cf. Müller). Dit voorsien 'n verantwoordelike en werkbare koppeling tussen dissiplines (cf. Müller 2011:3). 'n Postfundamentalistiese benadering forseer navorsers om eersdens te luister na die verhale van mense in werklike, spesifieke en konkrete lewensituasies, nie algemene kontekste nie. Hierdie benadering is hermeneuties van aard, maar beweeg verder as bloot hermeneutiek. Die epistemologie en metodologie is meer refleksief en ingebed in die situasie, en is kognitief in verhouding tot die wêreld en mekaar (cf. Müller 2011:3; Müller 2009:204; Van Huyssteen 2009:54). Van Huyssteen in Müller (2011:3; Müller 2013:4) stel dit soos volg: “... *embodied persons, and not abstract beliefs, should be seen as the locus of rationality. We, as rational agents, are thus always socially and contextually embedded*”. Postfundamentalistiese denke is altyd konkreet, plaaslik en kontekstueel, maar beweeg verder na transdissiplinêre besorgdhede en erken ook die wyse waarop ons epistemologieë gevorm word deur tradisie.

Van Huyssteen (in Müller 2011:3; cf. Müller 2009:205; Van Huyssteen 2009:55) verwys na die postfundamentaliste idee as “*a form of ‘compelling knowledge’, which is a way of seeking a balance between ‘the way our beliefs are anchored in interpreted experience, and the broader networks of beliefs in which our rationally compelling experiences are already embedded’*”. Die skuif van individu na sosiaal, van subjek na diskoers en die idee van sosiaalgekonstrueerde interpretasie en betekenis is alles deel van die postfundamentalistiese benadering (cf. Müller 2011:3).

Die postfundamentalistiese benadering maak verder oë oop vir die epistemiese verpligting om verby die grense van eie dissiplines, gemeenskappe, groepe of kulture tot lofwaardige vorme van interdissiplinêre gesprek te kom sodat teologie 'n “demokratiese” teenwoordigheid in 'n oop postfundamentalistiese gesprek kan handhaaf. Teologie is dan 'n gelyke vennoot met 'n geloofwaardige stem in 'n

postmoderne konteks (cf. Müller 2011:3; Müller 2013:3; Müller 2009:206; Van Huyssteen 2009:56) Praktiese Teologie kan in die proses vloeiend beweeg op 'n kontinuum van polariteite met byvoorbeeld dogmatiek aan die een kant en aan die ander kant die kunste wat die sosiale, die mens, en selfs die natuurwetenskappe insluit. Die tradisionele ensiklopedie van akademiese dissiplines wat neig om dissiplines in waterdigte kompartemente te verdeel, is dus nie langer volhoubaar nie (cf. Müller 2013:1-2; Müller 2011:4). Transversale denke en grade van transversaliteit lewer 'n bydrae tot 'n beter posisionering van Praktiese Teologie binne die groter akademiese landskap (cf. Müller 2013:2).

Van Huyssteen (2006:148; 2009:64; cf. Müller 2011:3) gebruik die term “*wide reflective equilibrium*” om te verwys na die optimale en veilige, maar brose openbare ruimte waarin 'n gemeenskaplike verstaan moontlik is op 'n gegewe oomblik. 'n Postfundamentalistiese benadering maak dit moontlik om oor grense te kommunikeer en transversaal te beweeg van konteks na konteks, van een tradisie na 'n ander en van een dissipline na 'n ander. Verskillende teologiese benaderings maak verskillende grade van transversaliteit moontlik (cf. Müller 2011:3-4; Van Huyssteen 2009:58). Vanuit transversale denke is dit waarskynlik beter om te praat van Prakties-Teologiese alternatiewe as van 'n enkele uitgesorteerde idee van verstaan en aksie (cf. Müller 2013:4).

Wanneer Praktiese Teologie in navolging van Schleiermacher verstaan word as die wetenskap van die Christelike godsdiens in die praxis van menslike lewe, is dit onafwendbaar dat Praktiese Teologie swaar sal leun op die geesteswetenskappe vir die beskrywing en verduideliking van menslike gedrag binne 'n godsdienstige konteks (cf. Müller 2011:4).

In hierdie interdissiplinêre gesprek en brose openbare ruimte verwys Müller (2011:4-5) na die randeffek (“*edge effect*”) van transversale rasionaliteit. Die term word meer algemeen gebruik vir 'n “*ecotone*” (ekotoon) wat 'n oorgangruimte tussen aangrensende, maar verskillende plantgemeenskappe is. Die “*edge effect*” (randeffek) word geskep langs die grens waar 'n groter as gewoonlike hoeveelheid van hoogs aanpasbare spesies (plante en diere) voorkom in die ruimte aan beide kante van

hierdie gemeenskaplike aansluiting. Hierdie brose openbare ruimte word Praktiese Teoloë se “*ecotone*” (ekotoon) waar die “*wide reflective equilibrium*” (Van Huysteen) voorkom.

’n Betekenisvolle bydrae wat Praktiese Teologie kan maak, is om die verskillende verhale wat in die ekotoon ontwikkel te fasiliteer. Van die verhale sal vir die Praktiese Teologie altyd mense se ervaring van God se teenwoordigheid in hulle lewe wees. Dit is nie beter as ander verhale nie, maar bloot uniek. Die brose ruimte word met die insluiting van mense se verhale van God se teenwoordigheid nog broser (cf. Müller 2011:5). ’n Goeie voorbeeld hiervan is waar die dokument van die Wêreldraad van Kerke, *Together Towards Life* (ed. Keum 2013:8, 17-19, 40), praat van “*mission from the margins*”.

Vakgebiede wat godsdiens bestudeer, het die insette van die sosiale wetenskappe nodig veral as dit kom by prosesse van modernisering, sekularisasie, individualisme en globalisering. Die oopmaak van die grense tussen die Praktiese Teologie, sosiale en selfs natuurwetenskap help met ’n groter sensitiwiteit teenoor die menslike kondisie, menslike gemeenskap asook die godsdienstige gemeenskap. Verder het Teologie die uitdaging van die sosiale wetenskappe nodig, veral wanneer sieninge in godsdiens negatiewe invloede op die gemeenskap het (cf. De Villiers in Müller 2013:2; Müller 2013:4). Volgens Pieterse (2017:4-5) stel Müller se postfundamentalistiese benadering wat werk met transversale rasionaliteit, hom in staat om kwalitatiewe, kontekstuele en interdisiplinêre navorsing te doen van die verhale van mense binne pastorale sorg (byvoorbeeld die HIV/VIGS-navorsingsprojek) en sodoende ’n waardevolle bydrae tot die vakgebied lewer.

7.2.8 Praktiese Teologie - Richard Osmer

R.R. Osmer volg ook ’n hermeneutiese benadering tot praktiese teologie in die vorm van prakties-teologiese interpretasie. Hierdie hermeneutiese proses van prakties-teologiese interpretasie het ’n basiese struktuur wat aan die hand van vier vrae verken word. Die proses van prakties-teologiese interpretasie word in die gemeentekonteks

deur die leiers begelei en lei tot response op sekere situasies wat voorkom (cf. Osmer 2008:4). Osmer het vier vrae as deel van die vier take van prakties-teologiese interpretasie ontwikkel. Die vier vrae word hier net genoem en sal by die metodologie verder hanteer word (cf. Osmer 2008:4):

- Wat gaan aan? (deskriptief-empiriese taak)
- Waaroor gaan dit aan? (interpreterende taak)
- Wat behoort aan te gaan? (normatiewe taak)
- Hoe kan daarop reageer word? (pragmatiese taak)

Osmer (2008:11) stel hierdie proses ook voor as 'n hermeneutiese sirkelproses of spiraal. Interpretasie kom voor in al vier take, maar interpenetreer ook in al vier take. Die interaksie en wedersydse beïnvloeding van al vier take vorm 'n sirkelproses wat eerder as 'n spiraal voorgestel kan word. Die vier take onderskei praktiese teologie van ander velde. Veral die normatiewe en pragmatiese take is sentraal vir praktiese teologie as akademiese dissipline (cf. Osmer 2008:10, 11). Osmer (2011:3) identifiseer vier metateoretiese take waaraan praktiese teoloë eksplisiet of implisiet aandag moet gee: teorie-praxis-verhouding, bronne van teologiese waarhede, modelle van kruisdissiplinêre werk, en teologiese rasionaal (substantiewe teologiese oortuigings).

Pieterse (2017:3) beskou Osmer se bydrae as 'n geïntegreerde benadering van prakties-teologiese hermeneutiek. Osmer (cf. Root 2014:34; Osmer 2011:3) plaas homself in die stroom van 'n Christo-praxisbenadering in Praktiese Teologie wanneer hy die volgende ses strominge in praktiese teologie oor ekumeniese grense met spesiale aandag aan strominge in die VSA noem:

- 'n Postmoderne transformerende praktiese benadering (Mary McClintock Fulkerson, Bonnie Miller-McLemore, Rebecca Chopp, Mudge and Poling, Elaine Graham);
- 'n Hermeneutiese benadering (Charles Gerkin, Thomas Groome, James Fowler, Don Browning, Peter Lang);
- 'n Christo-praxis benadering (Ray Anderson, Andrew Root, Richard Osmer);

- 'n neo-Aristoteliaanse praktiese benadering (Dorothy Bass, Craig Dykstra);
- 'n neo-Barthiaanse benadering (James Loder, Deborah Hunsinger);
- 'n Nederlands-Suid Afrikaanse empiriese benadering (H.J.C. Pieterse).

7.2.9 Praktiese Teologie - Andrew Root

Vervolgens 'n paar opmerkings oor A. Root se Christo-praxis benadering. Root (2014) wil 'n verstaan van Praktiese Teologie konstrueer wat in die kern aandag gee aan Goddelike en menslike handeling (*“action”*), 'n perspektief wat transendente ervaringe as konkreet, geleefd, en daarom essensieel vir Praktiese Teologie beskou word om te bevestig en om teologies te interpreteer (cf. Root 2014:16-18). Metodologies begin Praktiese Teologie met die konkrete en plaaslike konteks, maar in Praktiese Teologie is teologie normatief. Daarom benodig Praktiese Teologie beide die normatiewe en pragmatiese take om sy identiteit as teologiese dissipline te verseker (cf. Root 2014:25). Praktiese Teologie wil nie alleen die wêreld beskryf en verstaan nie, maar wil dit ook verander. Daarvoor is nuwe kreatiewe vorme van handeling (*“action”*) nodig (cf. Root 2014:25). Purves (cf. Root 2014:86) het raakvlakke met Root as hy sê:

“Practical theology is theology that is concerned with action: first, with God’s action, the missio Dei; and second, with the action or praxis of the church in its life and ministry in faithful communion with the God who acts, the mission of the church. But God’s acts are always first, and our acts, the church’s acts, are always second, and even then, I argue, our acts are but a participation in the Holy Spirit in our Lord’s human response on our behalf to the prior act of God”.

Die normatiewe word by Root nie net in 'n etiese raamwerk geplaas nie, maar ook in 'n openbaringsraamwerk: *“What ought to happen now that we have experienced the event of God’s encounter?”* (Root 2014:26). Hier kom Root naby aan Louw wat ook praat van die ontmoetingsgebeure en Goddelike praxis en die belangrikheid van die normatiewe en beskrywende perspektiewe in Praktiese Teologie. Root (2014:29) vra die volgende vraag oor die bydrae van sy Christo-praxis-benadering tot die Praktiese

Teologie: *“How it is that a Christopraxis practical theology of the cross might impact and address the scholarly field of practical theology, giving it normative footing within a revelational realism that nevertheless still attends to the concrete and lived?”*

Root (2014:24) kritiseer verskeie praktiese teoloë omdat hulle nie genoeg erns maak met die normatiewe komponent, Goddelike handeling (*“action”*) en die ontmoetingsgebeure nie. Praktiese Teologie verval volgens Root (2014:24) maklik in sosiale konstruksionisme en empiriese menslike konstrukte wat ’n ernstige reduksie is. Root (2014:26) spreek ook kritiek uit teenoor Osmer en Browning se hantering van die normatiewe as ’n etiese raamwerk en ’n soort pragmatiese etiek. Hy is besorg daarvoor dat die normatiewe as etiese riglyne in die Christelike tradisie die gevaar loop dat die Goddelike handeling (*“action”*) as onafhanklike en vrye aktiwiteit vervlak of selfs verlore gaan. Volgens Root (2014:26) is dit beter om Osmer se vraag, *“Wat behoort te gebeur?”*, nie alleen in ’n etiese raamwerk te plaas nie, maar ook in ’n openbaringsraamwerk.

Tans blyk dit uit die literatuur dat die fokus van die debat in die Praktiese Teologie skuif na wat die verstaan van die normatiewe komponent behels, teen die agtergrond van die gesprek dat die empiriese komponent voldoende aandag kry in navorsing. Root se bydrae tot hierdie gesprek is waardevol en sy besorgdheid help om bedag te wees dat die Goddelike handeling (*“action”*) nie vervlak tot bloot menslike handeling nie. Firet en Heitink het egter duidelik gepraat oor die Goddelike handeling wat bemiddel word deur menslike handeling. Osmer noem in sy bespreking van die normatiewe taak van praktiese teologiese interpretasie die Goddelike handeling (*“action”*): *“In light of what we know of God, how might God be acting?”* (Osmer 2008:8), en verder: *“It is appropriate, thus, to describe the interplay of divine disclosure and human shaping as prophetic discernment. The prophetic office is the discernment of God’s Word to the covenant people in a particular time and place”* (Osmer 2008:137). Hierin word ook die openbaringsdimensie by Osmer gehoor. Die navorser het ook waargeneem dat die *“ontmoetingsgebeure”* direk by Louw, Heyns en Pieterse voorkom en indirek by Firet en Heitink. Dit is egter waardevol vir die navorser om in

die prakties-teologiese gesprek vir Root en Louw goed te hoor oor hulle fokus op die normatiewe, Goddelike handeling en ontmoetingsgebeure.

7.2.10 Praktiese Teologie – Gijsbert Dingemans

Volgens Gijsbert Dingemans (1996:83) sentreer die debat oor Praktiese Teologie rondom die volgende vier sake:

- (1) die veld van die dissipline (gelegitimeerde bediening van die kerk of plaaslike gemeente of die impak van die evangelie in die gemeenskap);
- (2) akademiese status van die dissipline (waar hoort Praktiese Teologie: sosiale wetenskappe, aksie of empiriese wetenskap, of normatiewe teologiese dissipline);
- (3) metodologie van die dissipline (waar moet die metode verkry word: kwantitatief of kwalitatief, hermeneutiese of sosiaal-wetenskaplik?);
- (4) die normatiewe agtergrond van praktiese teologie (wat beteken dit dat Praktiese Teologie 'n "teologiese" dissipline is; wat is die betekenis van normatiewe punte en waar kom hulle vandaan?).

7.2.11 Praktiese Teologie – Bonnie J. Miller-McLemore

Bonnie J. Miller-McLemore (Root 2014:27) verduidelik dat Praktiese Teologie uitgevoer word in vier onderskeie lokaliteite wat onderling verbind is met unieke toeskouers en doelstellings. Haar siening is dat Praktiese Teologie die volgende is:

- (1) 'n dissipline wat deur vakkundiges beoefen word;
- (2) 'n aktiwiteit wat deur gelowiges beoefen word;
- (3) 'n metode wat gebruik word vir die bestudering van teologie in die praktyk;
- (4) 'n terrein van studie wat subdissiplines in akademiese kontekste omhels.

7.2.12 Praktiese Teologie – Jurgens Hendriks

H.J. Hendriks (2004:11; 2021:1) verwoord in *Studying congregations in Africa*, wat 'n produk is van 'n gesamentlike poging van die *Network for African Congregational Theology* (NetACT), die organisasie se siening van teologie en praktiese teologie. Daarin word 'n metodologie gedefinieer waarmee teologie in 'n Afrikakonteks vanuit 'n

gemeentelike perspektief nagevors kan word (cf. Hendriks 2021:8). NetACT glo dat teologie in sy aard kontekstueel is en dat dit die knelpunte (*issues*) en probleme van die gemeenskap op 'n holisitiese wyse moet benader (cf. Hendriks 2021:8).

Wanneer daar volgens Hendriks (2021:8) gepraat word oor gemeentes, en die manier waarop hulle met teologie besig is, is 'n spesifieke subdissipline van Praktiese Teologie ter sprake wat soos volg gedefinieer word: “*Practical Theology is a continuing hermeneutical concern discerning how the Word should be proclaimed in word and deed in the world.*” Weens die groot sosiale, ekonomiese, en politieke veranderinge wat plaasgevind het in baie Westerse lande asook in sekere dele van Afrika, word die kerk toenemend gemarginaliseer (Froise & Hendriks 1999:1-130; cf. Hendriks 2021:9). Die Westerse wêreld beleef “*the disestablishment of the church*” (Hendriks 2021:9). Weens bogenoemde groot globale skuiwe wat Afrika ook affekteer, moet 'n manier volgens Hendriks (2021:9) gevind word waarin teologie beoefen word waar “*we can disengage the old orders and paradigms and engage a contextual theological point of view*” (Hendrik 2021:9).

Volgens Hendriks (2021:9) is teologie basies een dissipline en behoort dit nie in so baie subdissiplines verdeel te word nie. Verder is teologie in sy wese missionêr (Bosch 1991:389-393; cf. Hendriks 2021:9). Teologie se epistemologiese kern is 'n geloofsgebaseerde fokus op die Drie-enige God wat Homself openbaar as 'n fontein van sendende liefde (*missio Dei*) deur die Skrif en deur die Heilige Gees se voortgaande, lewegewende, niemanipulerende werk (cf. Hendriks 2021:9).

Die ekklesiologie is volgens Hendriks (2021:10) sowel missionaal as prakties en ontwikkel dit 'n metodologiese strategie om 'n kontekstuele en missionêre kerk te wees (cf. ook Hendriks 2007:1000). Hierdie siening is 'n “correlational hermeneutical” (korrelasie-hermeneutiese) benadering tot teologie wat beteken dat dit verskeie perspektiewe korreleer of vergelyk en 'n dialoog tussen hierdie perspektiewe inisieer (Ploeger 1999:69-93; cf. Hendriks 2021:10). Volgens Hendriks (2021:10) fokus hulle ekklesiologie op gemeentes of “geloofsgemeenskappe”, die benaming wat hulle verkies.

Volgens Hendriks (2021:13) glo NetACT dat teologie soos volg verstaan moet word:

- (i) as missionale praxis van die Drie-enige God, Skepper, Verlosser, Heiligmaker; (God);
- (ii) wat nadink oor God se liggaam, 'n apostoliese geloofsgemeenskap (die kerk);
- (iii) op 'n spesifieke tyd en plek met 'n geglobaliseerde wêreld ('n wyer kontekstuele situasie);
- (iv) waar lede van hierdie gemeenskap vanuit 'n roeping betrokke is in hulle konteks en krities en konstruktief hulle huidige realiteit interpreteer (plaaslike analise);
- (v) met behulp van 'n interpretasie van die normatiewe bronne van die Skrif en tradisie
- (vi) word geworstel om God se wil vir hul huidige situasie te onderskei ('n kritiese korrelasie-hermeneutiek),
- (vii) om 'n teken van God se koninkryk op aarde te wees terwyl vorentoe beweeg word met 'n eskatologiese geloofsgebaseerde werklikheid in die oog (wat sal lei tot 'n visie en 'n missiestelling),
- (viii) terwyl gehoorsaam aan transformerende praktyke op verskillende vlakke deelgeneem word: persoonlik, kerklik, maatskaplik, ekologies en wetenskaplik ('n praktiese, bevrydende, transformerende teologie wat lei tot 'n strategie, implementering en 'n evaluering van vordering).

Bogenoemde verstaan van teologie is nie 'n sistematiese ekklesiologie nie, maar merkers wat verweef is en geïmplimenteer word in die proses van om binne 'n bepaalde teologiese raamwerk te leef binne 'n lewende geloofsgemeenskap waar gelowiges geloofsonderskeidend deelneem in God se missionale praxis (cf. Hendriks 2021:13). Teologie is dan nie 'n naamwoord nie, maar 'n werkwoord (cf. Hendriks 2021:13).

Volgens Hendriks (2021:21) vind bogenoemde beoefening van teologie plaas deur die basiese bedieninge van die geloofsgemeenskap soos aanbidding (*leitourgia*), dienswerk (*diakonia*), gemeenskap (*koinonia*), getuienis (*marturia*), verkondiging

(*kerugma*), onderrig (*didaskalia*), administrasie (*kubernisis*), pastorale sorg (*paraklesis*), geregtigheid (*dikaiosune*), en ekumene (*oikonomeo*). Die publieke getuienis van Christene waar hulle leef en werk in die gemeenskap is een van die mees belangrike maniere waarop God se sending gerealiseer word in die doen van teologie (cf. Hendriks 2021:21).

7.2.13 Praktiese Teologie – Russel Botman

Ten slotte gaan H. Russel Botman se siening van Praktiese Teologie bespreek word. Botman (2000:201) sluit aan by die konsep van 'n praktiese teologie van sosiale transformasie wat verwys na die aftakeling van apartheid en herkonstruksie van 'n nuwe gemeenskap vry van verdeling en dominansie. Dit behels 'n prakties-teologiese proses waardeur 'n samelewing toenemend gevorm word deur die visie en waardes van die heerskappy van God. Die herkonstruksie van die kerklike lewe na apartheid kan volgens Botman (2000:205) nie geskei word van die intense kontekstuele stryd vir die vorming van 'n nuwe nasie nie.

'n Teologie van transformasie is volgens Botman (2000:207) Bybels ingebed in 'n spesifieke eskatologiese siening van die mensdom en die vorming van die wêreld. Hierdie eskatologiese basis help om vrae oor pluraliteit, sekularisasie, die staat en die burgerlike samelewing te hanteer. Die vraag na 'n praktiese teologie van sosiale transformasie sal konvergeer met die missiologiese vraag van inkulturasie en inheemswording van Afrika-Christenskap (cf. Botman 2000:207). Die "gospel and culture" debat sal dan nie langer in isolasie van die soeke na 'n publieke teologie in Afrika plaasvind nie (cf. Botman 2000:207).

Botman (2000:208) stel voor dat die lees van tye in Suid-Afrika roep vir 'n konkrete manifestering van inklusiewe en kritiese dissipelskap. Christologie behoort ernstig geïnkarned en kommunikatief te wees met 'n soeke na historiese konkretisering (cf. Botman 2000:209). Hierdie konkretisering behoort op so 'n wyse plaas te vind dat die filosofiese wedywing tussen die vraag na die aksie van God (Goddelike praxis) en die menslike aksie (menslike praxis) uitgeskakel word. Botman (2000:209) sien die verhouding tussen Christus en gelowiges as intersubjektief en nie in terme van die

objek-subjek skema nie. Die geskiedenis word dan die objek, en Christus en die gelowiges word verstaan as die subjek van die geskiedenis. Sodoende word die mens nie ontmagtig nie.

Met die Belydenis van Belhar van die Verenigende Gereformeerde Kerk is dissipelskap volgens Botman (2000:210) sentraal geplaas as 'n getuienis dat die kerk haar politieke en kerklike taak verstaan as om Jesus van Nasaret getrou te volg. Die dinamiese van die Belydenis van Belhar is die vestiging van 'n direkte verbinding tussen die versoenende, verenigende en bevrydende aksie van God en die praxis van gelowiges. Die uiteindelijke taal van Belhar is die taal van gehoorsaamheid en dissipelskap (om Jesus van Nasaret te volg) (cf. Botman 2000:210).

Volgens Botman (2000:212) is die mens sy praktyke, en is dit kompleks en sosiaal uitgebrei. Praktyke lei tot die vorming van 'n manier van lewe: die volg van Christus in konkrete kontekste met kulturele en sosio-ekonomiese dimensies. Die kommunikatiewe gemeenskap word volgens Botman (2000:212) gevorm deur deelname in hierdie wedersydse vormende en sosiaal-uitgebreide praktyke. Elke gelowige kan deelneem aan die kommunikatiewe gemeenskap en so kan die droom van 'n "*people's church*" bewaardheid word. Op hierdie wyse kan Suid-Afrika die publieke effek van praktyke van kerkeenheid, versoening, sosiale geregtigheid en 'n kritiese lojaliteit teenoor die staat beleef (cf. Botman 2000:212).

Die fokus by Botman se siening van Praktiese Teologie op transformasie, die heerskappy van God, eskatologie, dissipelskap, inkarnasie, kontekstualiteit, eenheid, versoening en geregtigheid is baie waardevol vir die navorsing oor evangelisasie.

7.3 Plasing binne die Praktiese Teologie

Vir die navorsing oor evangelisasie is die begrip "agogie" of "verandering" belangrik. Die begrip kom voor by verskeie praktiese teoloë wat reeds bespreek is: Firet (agogie) (cf. Firet 1982:13), Heitink (agogie en verandering, teorie van aksie) (cf. Heitink

1999:148), Zerfass (onbevredigende praxis: “iets moet gebeur”) (cf. Heitink 1999:113), Osmer (“wat behoort te gebeur?”) (cf. Osmer 2008:4), Botman (sosiale transformasie en dissipelskap) (cf. Botman 2000:201) en Root (Praktiese Teologie wil nie net die wêreld beskryf en verduidelik nie, maar dit ook verander) (cf. Root 2014:25). Burger (1991:64) bevestig vanuit sy navorsing nadat hy ’n veelheid van formuleringe bestudeer het, dat dit in die Praktiese Teologie gaan om die vraag hoe mense, die kerk, en uiteindelik ook die wêreld vanuit die evangelie verander kan word om al hoe meer te wees wat God hulle bedoel het om te wees. Die uitkoms van Praktiese Teologiese navorsing is verbeterde praxis in diens van die evangelie. Hierdie saak is vir die navorsing oor evangelisasie belangrik, aangesien baie van die negatiewe ervarings en persepsies teenoor evangelisasie die gevolg is van onbevredigende praktyke van die verlede en hede. Die doel van die navorsing is dan juis ’n poging om nuut te dink oor evangelisasie sodat ’n nuwe praxis voorgestel kan word waaruit nuwe praktyke van evangelisasie moontlik is.

Vir die navorsing oor evangelisasie is die postfundamentalistiese (J. Müller) benadering baie waardevol aangesien verskeie van die negatiewe ervarings van evangelisasie vanuit ’n fundamentalistiese benadering kom wat volgens die navorser as ’n meerderwaardige wyse van optrede deur mense beleef word. Die veilige en brose ruimte van die “*wide reflective equilibrium*” is vir evangelisasie belangrik, aangesien mense en hulle unieke verhale in ’n veilige ruimte met respek en menswaardigheid hanteer behoort te word sonder om aanstoot te gee. Die insette van die sosiale wetenskappe is ook waardevol om praktyke van evangelisasie wat negatiewe invloede op die gemeenskap het, uit te wys. Hierdie benadering help ook om die waterdigte kompartemente of “silo-mentaliteit” (Osmer) te deurbreek wat ’n nadelige effek het op die posisie van evangelisasie in die akademiese spektrum asook binne die gemeentebediening.

Die voordeel van Osmer se praktiese teologiese interpretasie is dat dit ’n brugfunksie vervul tussen die onderskeie subdissiplines van die Praktiese Teologie, asook tussen die akademie en die bediening, en interdissiplinêre navorsing met die geesteswetenskappe moontlik maak (cf. Osmer 2008:10; Pieterse 2017:3). Schoeman

in Pieterse (2017:3) noem dat die metode van Osmer aangevul word met die missionale perspektief van die *missio Dei* – “*the mission of God in this world*”. Osmer se hermeneutiese benadering tot Praktiese Teologie is geïnspireerd deur die hermeneutiese benadering van Browning (1991) en die empiriese bydrae van Van der Ven (1993) (cf. Pieterse 2017:3). Teologie is in sy aard missionaal en kontekstueel, ’n hermeneutiese benadering lei tot groter nederigheid en afhanklikheid van die genade van God omrede ons teologiese standpunte altyd relatief tot ons konteks is, beperk is en ’n beperkte greep van die wyer realiteit het (cf. Hendriks 2004:2,3; Hendriks 2021:3). Pieterse (2017:3) bespreek in sy artikel hoe verskeie hedendaagse teoloë in Suid-Afrika met ’n hermeutiese benadering werk en van Osmer se benadering gebruik maak. Die navorser wil ook gebruik maak van ’n hermeneutiese benadering soos hierbo uiteengesit vanuit die *mission Dei* en wil Osmer se benadering gebruik by die metodologie.

7.4 Gemeentebou en Evangelistiek as deel van Praktiese Teologie

Die navorsing oor evangelisasie word geposisioneer vanuit Praktiese Teologie. Evangelisasie word in hierdie navorsing verstaan as deel van gemeentebou. In Gemeentebou as deel van die vakgebied Praktiese Teologie gaan dit soos in die hele vakgebied om “die ontmoetingsgebeure van God se koms na die mens in sy Woord deur die diens van die pastorale optrede of handeling”. Dit gaan dus in Gemeentebou soos ook in die ander bedieninge om die kommunikatiewe handeling in diens van die evangelie (cf. Nel 1994:25).

Gemeentebou is daarop gerig om God se doel na te streef met die opbou van die kerk of plaaslike gemeente volgens die Skrif (cf. Nel 2015:21) wat meewerk tot die koms van sy koninkryk. Nel (2015:21) som dit soos volg op:

- Vorming/bou van ’n entoesiastiese gemeenskap van dissipels van Jesus Christus,
- waarin gelowiges saam en individueel hulle gawes vir wedersydse diens en verlossing gebruik, en

- as toegeruste en opgeleide mense God openbaar op so 'n wyse dat die wêreld Hom deur Jesus Christus en deur die werk van die Heilige Gees sal wil leer ken, en so
- opgebou (bygevoeg) word tot God se gebou, sy kerk.

Die totale bedieningsveld van die kerk word in bedieningswyses of modi verdeel: *kerugma, leitourgia, paraklesis, didache, koinonia, diakonia, marturia, en kubernes* (cf. Nel 2015:68,71). Elkeen van hierdie bedieningsmodi staan in diens van die kommunikasie van die evangelie, met ander woorde is in diens van God se koms na sy mense en sy koms deur hulle na die wêreld. Almal is tesaam driedimensioneel diens aan die Drie-enige God, diens aan mekaar onderling en diens aan die wêreld (cf. Nel 1994:26-27; 2015:68, 70, 71). Om die plaaslike missionale gemeente op te bou, is om al hierdie bedieninge in diens van die evangelie te koördineer en te integreer. Die bedieninge het mekaar nodig om effektief te wees en op hierdie wyse word hulle soos in 'n sisteembenadering meer as wat hulle op hulle eie kan wees (cf. Nel 2015:78, 106).

Die opbou van die gemeente vind plaas binne die konteks van die *missio Dei* – die deelname aan God se sending na die wêreld. Die gemeente kom tot stand deur die *missio Dei* en is geroep om deel te neem aan God se sending in alles wat gesê en gedoen word. Dit beteken alle modi van die bediening is in essensie missionaal in karakter en 'n uitdrukking van die missionale karakter van die gemeente (cf. Nel 2015:109).

Evangelistiek as vak behoort volgens Verkuyl (1978:53) sonder twyfel heeltemal tot die Praktiese Teologie. Verkuyl (1978:50, 51; cf. Nel 1982:42) voorsien evangelistiek van 'n werksformule: Die teorie van evangelisasie is die akademiese ondersteuning vir die kommunikasie van die evangelie van die koninkryk van God, van die basis van die hele gemeente, in sy eie omgewing deur die verkondiging van die evangelie, deur koinonia, deur diakonia en deur die stryd om geregtigheid. Daar is volgens Verkuyl 'n

samehang tussen evangelistiek en die ander dissiplines. Evangelistiek mag egter nie verwaarloos word in die ander dissiplines nie (cf. Verkuyl 1978:54).

Heitink (1999:304) argumenteer saam met Verkuyl dat evangelistiek ongetwyfeld tuishoort by Praktiese Teologie. Hy noem dat die teorie van evangelisasie gewoonlik nie as deel van Praktiese Teologie gesien word nie, maar as deel van Missiologie. Dit is vir hom ongewens en sal vir Praktiese Teologie die verskoning gee om besig te wees met interne kerksake. Evangelisasie sal dan ook die ondersteuning van empiriese prakties-teologiese teorie misloop. Meiden (in Heitink 1999:304) merk op: *“Evangelism without a practical communication theory is like a ship in a dry dock.”* Praktiese Teologie verskaf ook kritiese nadenke oor metodes, tegnieke, eksperimente, strukture, verhoudinge, leefstylpatrone, en ondersteuningsisteme wat evangelisasie baie kan help (cf. Heitink 1999:304). Volgens Osmer (2021:223) is die kritiese waarde van evangelisasie vanuit Praktiese Teologie dat terwyl daar oor teologie en die Skrif gedink word, daar ook gereflekteer word oor praktyke van evangelisasie. Praktiese Teologie maak dus huidige praktyke betrokke terwyl daar nagedink word oor Bybelse en teologiese perspektiewe (cf. Osmer 2021:224).

Daar is egter ook kritiek teen die plasing van evangelisasie as subdissipline van Praktiese Teologie. Chilcote & Warner (eds. 2008:135) verwoord hierdie kritiek met die volgende argument: Meestal is die plasing van evangelisasie op die grense van die Praktiese Teologie. Wanneer 'n mens egter daaraan dink dat die studie en praktyke van evangelisasie oor die nadenke oor God se uitnodiging aan alle mense gaan om versoen te word deur Jesus Christus en om in getrouheid te reageer deur die krag van die Heilige Gees deur deel te neem aan die heerskappy van God, lyk so 'n plasing desperaat misplaas. Die studie van evangelisasie is ernstige teologiese werk en hoort vanuit die *missio Dei* herontdek te word en 'n essensiële plek binne die teologiese kurrikulum te hê (cf. Chilcote & Warner eds. 2008:xx). Volgens Abraham (in Guder 2000:27) het Praktiese Teologie 'n onvermoë tot volhoubare interne selfkritiek in hierdie verband. Volgens Guder (2000:27) moet missiologie en

evangelisasie geïntegreerd werk met al die dissiplines, veral Bybelse teologie, sistematiese teologie (ekklesiologie) en praktiese teologie.

Wanneer evangelisasie verstaan word as die hart van die kerk se sending (cf. Bosch 2008:9; Chilcote & Warner (eds.) 2008:216) en gewortel is in die *missio Dei* (cf. Guder 2000:25), en evangelisasie as die kern van alle kerklike praktyke (cf. Chilcote & Warner (eds.) 2008:xxvi) of as 'n kernpraktyk van die gemeente (cf. Stone 2007:23) en evangelisasie word gesien as 'n subdissipline op die rand van die Praktiese Teologie, dan is bogenoemde kritiek volgens die navorser se mening geregverdig.

Die getuienistaak (*marturia*) van die kerk word bestudeer deur Missiologie en Praktiese Teologie en word gesien as deel van die *missio Dei* en hoofdoel van die kerk se roeping. Evangelisasie is deel van die *marturia*-bedieningsmodus (getuienistaak van die kerk). 'n Gemeente moet al die bedieningsmodi, met ander woorde die hele bediening, ernstig opneem in diens van die kommunikasie van die evangelie (diens aan God, mekaar en die wêreld). Indien dit nie gebeur nie, kan 'n gemeente ernstige skade beleef (cf. Nel 2015:71, 72, 111).

Osmer (2008:16,17, 225, 234) waarsku teen die gevaar van die "silo"-mentaliteit in Praktiese Teologie se subdissiplines, in die kurrikulum van die Teologie asook in die gemeentebediening. Daarom dat hy aansluit by Miller-McLemore se konsep van die "*living human web*" en brei dit uit met die "*web of life*"-konsep waarin gedink word in terme van verhoudinge, onderlinge verbondenheid en sisteme. Osmer beklemtoon hiermee die onderlinge verbondenheid van bedieninge en dat gemeentelidmaats behoort te kyk na die gemeente as geheel. Die navorser vermoed dat die "silo"-mentaliteit 'n betekenisvolle rol speel in die verstaan van evangelisasie op die rand van die teologie, praktiese teologie en gemeentebediening en sal in die navorsing verder daaraan aandag gee.

Evangelisasie as *marturia* en die hart van die *missio Dei* (cf. Bosch 1991:409-419) kom voor in al die bedieningsmodi as deel van die kommunikasie van die evangelie. Die bedieningsmodi is geïntegreerd en het 'n korporatiewe aard, daarom word al die

bedieningsmodi benader as 'n geleentheid vir evangelisasie (cf. Nel 2015:72). Hierdie geïntegreerde verstaan van evangelisasie oor al die bedieningsmodi en as wesenlik van die missionale roeping van die gemeente is van groot belang vir die navorsing. Evangelisasie kan nie tot die grense van die Praktiese Teologie verskraal word nie, maar word gesien as wesenlik tot die vakgebied en kerklike praktyk en moet ook gesien word as die hart of kern van die Missiologie (cf. Bosch 2008:9-10).

8. METODOLOGIESE BENADERING

8.1 AGTERGROND

Met die ontwerp van 'n navorsingsvoorstel en in die proses van navorsing moet sekere keuses gemaak word oor die tipe navorsing wat gedoen gaan word, soos byvoorbeeld eksplorerende, toetsende, en deskriptiewe navorsing. Die empiriese navorsing kan tot hierdie drie hoofipes gereduseer word. Een en dieselfde navorsingsprojek kan 'n kombinasie van hierdie navorsingstipes gebruik (cf. Heitink 1999:228-229).

Eksplorerende navorsing

Eksplorerende navorsing is 'n mengsel van navorsing wat daarna soek om te beskryf en om hipoteses te toets. Hierdie navorsing kan sy eie onafhanklike plek hê wanneer die navorser nie primêr die wyer veld wil verken of sekere fenomene wil registreer nie, maar poog om dit te verduidelik met die oogmerk om sekere hipoteses te ontwikkel op die basis van bevindinge. Eksplorerende navorsing se doel is altyd die formulering van 'n teorie of van sekere voorveronderstellings, wat in hipoteses kan ontwikkel. Hierdie navorsing is veral waardevol wanneer min bekend is oor 'n onderwerp (cf. Heitink 1999:230).

Toetsende navorsing

Kenmerkend van hierdie tipe navorsing is dat 'n beperkte aantal of onderling verbonde hipoteses wat gewoonlik vanuit die teorie kom, empiries getoets word. Die toetsing van hipoteses moet dan helderheid gee of die hipoteses aanvaar kan word as in lyn

met die werklikheid of die menslike bewussyn, en of dit vals is. Toetsende navorsing gaan deur die volle empiriese sirkel van observasie, induksie, deduksie, toetsing, en evaluasie (cf. De Groot in Heitink 1999:231). Vanuit die evaluasie van die empiriese data word gevolgtrekkings gemaak oor hierdie hipoteses wat weer verdere vraagstukke of kwessies na vore bring wat aandag kan kry in verdere navorsing (cf. Heitink 1999:231).

Deskriptiewe navorsing

Deskriptiewe navorsing fokus op die sistematiese beskrywing van die onderwerp op die basis van empiriese data. Dit kan plaasvind deur 'n kwantitatiewe studie of 'n kwalitatiewe studie of 'n kombinasie van albei (cf. Heitink 1999:229). Afhangende van die spesifieke navorsingsprobleem en konteks moet die navorser keuses maak oor hoe dit gaan plaasvind.

Kwantitatiewe navorsing:

Kwantitatiewe navorsing versamel en analiseer numeriese data om verhoudings tussen veranderlikes te verken. Hierdie veranderlikes is empiriese indikatore van die konsepte wat nagevors word en twee of meer waardes word daaraan toegeken. Kwantitatiewe navorsing is besonder waardevol om breë patrone en verhoudinge te ontdek (cf. Osmer 2008:49-50). Die beperkinge van kwantitatiewe navorsing is dat mense se emosies en gesindhede en dieper vlakke van bewussyn nie in kwantifiseerbare kategorieë uiteengesit kan word nie. Daarvoor is die bystand van kwalitatiewe navorsing nodig (cf. Heitink 1999:232).

Kwalitatiewe navorsing:

Kwalitatiewe navorsing streef daarna om die aksies en praktyke waarin individue en groepe daagliks betrokke is en die betekenis wat hulle daaraan heg, te verstaan. Kwalitatiewe navorsing is meer gepas om 'n kleiner aantal individue, groepe, of gemeenskappe in diepte te bestudeer (cf. Osmer 2008:49-50). Omdat kwalitatiewe navorsing die “*verstehende*” (verstaan-) benadering behels, kan metodes soos deelnemende waarneming of in diepte onderhoude wat oop is en net gestruktureerd is sover die werklike vrae, goeie moontlikhede open (cf. Heitink 1999:239).

Kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing lê gewoonlik op 'n kontinuum. Aan die een kant lê die ekstensiewe navorsing wat oor 'n breë veld werk met kwantitatiewe strategieë soos opnames en statistiese analises. Aan die ander kant lê die intensiewe navorsing wat 'n veld met kwalitatiewe strategieë in 'n nouer veld maar in diepte ondersoek. Baie navorsers gebruik beide navorsingsmetodes in 'n gemengde metode of kombinasie. Van die strategieë vir kwalitatiewe navorsing sluit in: narratiewe ondersoek, gevallestudie-ondersoek, etnografiese ondersoek, “grounded”-teorie-ondersoek, fenomenologiese ondersoek, en “advocacy”-ondersoek (cf. Osmer 2008:49-53; Heitink 1999:239).

Met die uitvoering van navorsing kan gebruik gemaak word van induktiewe of deduktiewe metodes. Die induktiewe metode word gereflekteer in die vraag na die “wat” van die navorsing en vereis 'n duidelike empiriese uitbreiding (waarneming, beskrywing, analise, refleksie). Daar word byvoorbeeld deur middel van onderhoude met mense uit die materiaal tot sekere bevindinge gekom. By kwalitatiewe navorsing is die induktiewe metode die voor die hand liggende metode. By kwantitatiewe navorsing word gebruik gemaak van die deduktiewe metode waar 'n mens deur middel van vraelyste wat ingevul word, deduktief tot sekere bevindinge kom. Verskeie veranderlikes word met mekaar vergelyk en getoets en op grond daarvan word gevolgtrekkings gemaak en verbande tussen veranderlikes aangetoon. Indien navorsing met die induktiewe metode begin, word dit gewoonlik opgevolg met 'n teologiese deduktiewe metode. Op hierdie stadium vind teologiese konseptualisering en teologiese operasionalisering plaas (cf. Heitink 1999:238; Heyns & Pieterse 1990:81).

Vir die doeleindes van hierdie studie gaan navorsing hipotesetoetsend wees. Die hipotese sal geformuleer word op grond van 'n verkenning van literatuur oor evangelisasie. Die literatuurstudie sal aangevul word met 'n empiriese studie wat kwantitatiewe navorsing sowel as kwalitatiewe navorsing gaan insluit. Vanuit die

navorsing kan daar navorsingsresultate of konklusies na vore kom en nuwe hipoteses gegeneer word wat in verdere navorsing ondersoek en getoets kan word.

8.2 METODOLOGIESE KEUSE

Met betrekking tot die metodologie van die navorsing wil die navorser gebruik maak van Osmer se vier sleuteltake van prakties-teologiese interpretasie in die Praktiese Teologie: die deskriptief-empiriese, die interpreterende, die normatiewe en die pragmatiese taak. Die basiese struktuur van prakties-teologiese interpretasie word aan die hand van vier vrae verken, wat die interpretasie begelei en tot response op sekere situasies wat voorkom, sal lei (cf. Osmer 2008:4, 10, 11).

Hierdie vier take word voorgestel met die beeld van 'n hermeneutiese sirkel wat interpretasie uitbeeld as saamgestel uit onderskeie maar onderling verbonde momente. Die vier take van interpretasie oorvleuel mekaar: probleme wat voorkom in die pragmatiese taak kan vra vir empiriese ondersoek, en teorieë wat gebruik word om sekere gebeure te interpreteer, kan vraagstukke na vore roep wat vra vir normatiewe refleksie. Op 'n gevorderde vlak raak refleksie al hoe meer soos 'n spiraal wat herhaaldelik terugskrikkel na take soos nuwe insigte ontwikkel by sekere punte in die sirkel (cf. Osmer 2008:227). Die interaksie en onderlinge beïnvloeding van al vier take onderskei Praktiese Teologie van ander studieveldde. Die normatiewe en pragmatiese take is sentraal tot Praktiese Teologie as akademiese dissipline (cf. Osmer 2008:10-11).

Osmer (2008:225, 234) waarsku teen die “silo”-mentaliteit in die teologiese dissiplines en in die subdissiplines van Praktiese Teologie. In 'n postmoderne konteks het navorsers die uitdaging van 'n “double reflexivity” (cf. Osmer, 2008:240): 'n refleksie op hulle eie veld en 'n refleksie op die bydrae van hulle veld tot die web van die lewe (die natuurlike en sosiale sisteme waarin hulle lewe). Die brugkonsep in prakties-teologiese interpretasie deurbreek die “silo”-mentaliteit wat kan voorkom (cf. Osmer 2008:12-18). Die navorser vermoed dat die silo-mentaliteit nog sterk voorkom en skade doen aan 'n geïntegreerde teologiese verstaan en kerklike praktyke van evangelisasie in die gemeentebediening.

Praktiese Teologie as 'n akademiese veld het sy eie onderskeidende navorsingsprogram: “*It makes its own constructive contribution to the theological enterprise as a whole and to the ongoing conversation of humankind in its quest for intelligibility*” (Osmer, 2008:240).

Terselfdertyd is Praktiese Teologie egter soos ander studieveldde betrokke in robuuste gesprekke met ander dissiplines, insluitende ander teologiese dissiplines en die kunste en wetenskap. Praktiese Teologie is nie geslote nie, en kruisdissiplinêre denke is 'n inherente deel van elkeen van die vier take (cf. Osmer 2008:240).

Praktiese Teologie is vandag 'n hoogs pluralistiese veld – die pluralisme is 'n teken van lewenskragtigheid. Dit help om in 'n pluralistiese, postmoderne intellektuele konteks gereeld te artikuleer wat die filosofiese teoloog Wentzel van Huyssteen (2006) en andere noem “*a wide reflective equilibrium*”. Oor die groot verskeidenheid perspektiewe in 'n spesifieke veld kan die volgende vraagstukke geopper word: Wat is dit wat die huidige lede van die veld gemeen het? Wat is die konvergensiepunte in hulle werk, selfs as hulle skerp verskil in ander opsigte? Die vier onderling verbonde intellektuele operasies van Praktiese Teologie wat Osmer voorstel, kan juis help met hierdie gesprek en taak van die Praktiese Teologie (cf. Osmer 2008:241).

Voordat die vier take van Praktiese Teologie onder die loep kom, is dit nodig om drie kategorieë te verhelder wat herhaaldelik in die vier take voorkom: episode, situasie, en konteks. Osmer gebruik hierdie kategorieë om verskillende fokuspunte van prakties-teologiese interpretasie te onderskei (cf. Osmer 2008:11-12):

- **Episode:** dit is 'n insident of gebeurtenis wat na vore kom uit die vloei van die daaglikse lewe en wat spesifieke aandag en refleksie vra. Dit kom voor in 'n enkele omgewing oor 'n kort tydperk.

- **Situasie:** dit is die wyer en langer patroon van gebeure, verhoudinge, en omstandighede waarin episodes voorkom. Dit word meestal die beste verstaan in die vorm van 'n narratief waarin 'n spesifieke insident gelokaliseerd is binne-in 'n langer storie.
- **Konteks:** dit is saamgestel uit die sosiale en natuurlike sisteem waarin 'n situasie ontvou. 'n Sisteem is 'n netwerk van interaktiewe en onderling verbonde dele wat die belang van die geheel verhoog, en nie die belang van die afsonderlike dele nie. Die gemeente as 'n organisatoriese sisteem is een van die kontekste waarin 'n situasie ontvou. Daar is egter ook ander sisteme: plaaslik, streek, nasionaal, en globaal. Aandag moet aan mikro- en makrosisteme gegee word. Sisteme is oop en dinamies en word beïnvloed deur ander sisteme. Daarom is kontekstuele analises 'n belangrike dimensie van prakties-teologiese interpretasie.

1.8.2.1 Die deskriptief empiriese taak: priesterlike luister

Die vraag wat by hierdie taak van prakties-teologiese interpretasie gevra word, is: “Wat gaan aan?” Hierdie vraag lê aan die hart van die deskriptief-empiriese taak van prakties-teologiese interpretasie. Hierdie taak help om inligting te versamel wat weer help om patrone en dinamika in spesifieke episodes, situasies of kontekste te onderskei (cf. Osmer 2008:4, 33).

Teologie help studente om verskillende tekste te interpreteer. Praktiese Teologie help studente en ander gelowiges om die tekste van mense se daaglikse lewe en praktyke te interpreteer, wat Anton Boisen in Osmer (2008:33; cf. Gerkin 1984:200) “*living human documents*” genoem het. Gemeenteleiers hoor weekliks verskeie verhale van ervaringe van lidmate soos hulle hulle verhale deel en hulp soek. Wanneer gemeenteleiers waarnemings maak en inligting versamel, probeer hulle die vraag beantwoord: “Wat gaan aan?” Dit gaan egter om meer as inligting versamel en ook oor die kwaliteit van die aandag wat gegee word aan mense en gebeure in hulle daaglikse lewe. Hierdie aandag vra 'n spiritualiteit van teenwoordigheid (“*spirituality of presense*”) (cf. Osmer 2008:33).

Die spiritualiteit van teenwoordigheid behels 'n geestelike oriëntering van aandag gee aan mense in hulle unieke andersheid in die teenwoordigheid van God. Die sleutelterm is “aandag”, wat 'n grondhouding van “openness, attentiveness, and prayerfulness” behels (Osmer 2008:34): *“Such attending opens up the possibility of an I-Thou relationship in which others are known and encountered in all their uniqueness and otherness, a quality of relationship that ultimately depends on the communion-creating presense of the Holy Spirit.”*

Die spiritualiteit van teenwoordigheid is 'n groot uitdaging vir gemeenteleiers in 'n besige program. Die hele taak van gemeenteleiding? word egter begrond in 'n spiritualiteit van teenwoordigheid. Dit behels die oopstel van jouself vir die vormende en transformerende Gees van God wat jou herskep tot die beeld van Christus in sy liggaam. Wanneer gemeenteleiers nie leer om werklik aandag te gee aan mense en hulle uitdagings nie, hoe kan hulle sulke mense lei (cf. Osmer 2008:34)?

Om werklik aandag aan mense te gee, vra van gemeenteleiers om in navolging van die priesterlik werk van Christus priesterlik te luister na mense. Hierdie luister behels dat gemeenteleiers in mense se leefwêreld inbeweeg en hulle op so 'n wyse identifiseer met mense deur persoonlike kontak, luister en empatiese verbeelding dat hulle die situasie in gebed kan verwoord voor God. Dit vra twee bewegings: die beweging na mense toe en die beweging na God toe om mense se nood en behoeftes voor God in gebed te bring namens hulle. Christus het deur sy menswording volledig in die menslike bestaan ingekom en sy lewe in gehoorsaamheid as offer aan God tot in sy dood ter wille van die mensdom, gegee. Hierdie priesterlike taak is die taak van die hele gemeente as koninklike priesterdom, maar gemeenteleiers het 'n belangrike rol om die gemeente daarin voor te gaan (cf. Osmer 2008:25). Hierdie deskriptief-empiriese taak vind plaas in die konteks van priesterlike luister.

Die verhouding tussen 'n spiritualiteit van teenwoordigheid en die deskriptief-empiriese taak kan gekonseptualiseer word langs die lyne van 'n kontinuum van aandag (cf. Osmer 2008:37).

Spiritualiteit van Teenwoordigheid

Informele aandag -----Formele aandag

Semi-formele aandag

Informele aandag verwys na die kwaliteit van aandag in mense se daaglikse lewe. Dit sluit aktiewe luister en aandag in interpersoonlike kommunikasie in. Dit behels ook 'n openheid vir die skoonheid en tragedie van die lewe, alles in die teenwoordigheid van God met 'n gebedshouding en getuienis tot God se eer. Semiformele aandag behels die gebruik van spesifieke metodes en aktiwiteite wat struktuur en reëlmaat in mense se aandag voorsien. Dit help baie wanneer ervaringe aandag kry, uitdrukking vind in woorde, en daaroor gereflekteer en gemediteer word. Voorbeelde hiervan is wanneer mense joernale hou, deelneem in kleingroepe en in pastorale groepe reflekteer oor gebeure in die bediening. Formele aandag is om ondersoek te doen na spesifieke episodes, situasies en kontekste deur empiriese navorsing. Dit help gemeenteleiers om dieper priesterlik te luister met spesifieke wetenskaplike metodes en aandag te gee op 'n sistematiese en intensionele manier. Dit help verder om dieper te verstaan wat aangaan in 'n spesifieke episode, situasie en konteks (cf. Osmer 2008:37-39).

Om sorgvuldig aandag te gee aan mense se verhale help gemeenteleiers om 'n dieper verstaan te hê van wat werklik aangaan sodat leiers mense kan begelei op 'n wyse wat werklik kan help: *“There is a deep connection between attending and guiding in congregational leadership”* (Osmer 2008:39). Daarom is dit waardevol om aan die verhouding tussen aandag en begeleiding te dink in terme van Charles Gerkin se konsep van interpreterende gidse. Interpreterende gidse het die beste moontlike prent nodig om die mense te begelei, veral deur onbekende terrein (cf. Osmer 2008:40): *“Empirical research proves especially helpful in allowing interpretive guides to better understand the people who participate in this dialogue. It also helps to recognize social trends that are impacting people’s lives and shaping the context of ministry”* (Osmer

2008:41). Die hermeneutiese taak van interpreterende gidse word verwoord in die volgende opmerking van Osmer (2008:41): *“Much of the ongoing work of the congregational leader focuses on facilitating a dialogue between the congregation’s shared life and mission and the normative sources of the Christian faith.”*

Osmer (2008:47-48) onderskei vier stappe wat fundamenteel is tot die ontwerp van ’n navorsingsvoorstel wat ’n navorsingsplan insluit:

- doel van die projek – die spesifieke redes vir die navorsing, helderheid oor die doel van die projek en ’n duidelike stelling oor wat die vrae is wat beantwoord gaan word;
- strategie van navraag – watter spesifieke metodologie begelei die projek wat die metodes wat gebruik word, verbind aan die uitkomste wat verlang word ;
- navorsingsplan – hoe die projek uitgevoer gaan word in ’n spesifieke tydsraamwerk, wat nagevors gaan word, wie die navorsing gaan uitvoer, asook die metodes wat gebruik gaan word om die data bymekaar te maak en te analiseer;
- refleksie – refleksie oor die metateoretiese aannames wat betrekking het op die projek. Dit sluit in aannames oor die aard van die werklikheid, kennis, menslike wesens, en die einde van die lewe.

Die navorsing vir hierdie studie wil in die empiriese taak met formele aandag vanuit ’n spiritualiteit van teenwoordigheid priesterlik luister na wat werklik aangaan in episodes, situasies en kontekste van evangelisasie in die gemeentepraktyk. Die doel daarvan is om daaruit patrone en dinamika van evangelisasie raak te sien wat verder gebruik kan word in die navorsing.

1.8.2.2 Die interpreterende taak: wyse oordeel

Wanneer belangrike patrone en dinamika waargeneem en beskryf is, is dit nodig om ’n tree terug te gee en sin te maak oor wat gebeur het. Sleutelvrae wat hiermee help, is: “Waarom het dit gebeur?” en “Watter soorte teorieë kan help om die patrone en

dinamika van wat gebeur het, beter te verstaan en te verduidelik?” (Osmer 2008:6). Osmer verwoord die taak soos volg : “*The interpretative task of practical theological interpretation draws on theories of this sort to better understand and explain why certain events are occurring.*” (Osmer 2008:7).

Hierdie interpreterende taak van prakties-teologiese interpretasie vra vir wyse oordeel aan die interpreterende gidse se kant. Wanneer interpreterende gidse na mense gaan om hulle te begelei uit 'n onbekende terrein, is dit wys om kaarte saam te neem om hulle te begelei. Gidse moet dan twee belangrike vaardighede aanleer (Osmer 2008:80-81):

(1) “*the map is not the territory*”, die kaart is nie die terrein nie. Kaarte vertoon sekere kenmerke van die terrein, maar los baie ander informasie uit. Teorieë help ons om sekere kenmerke van episodes, situasies en kontekste te verstaan en te verduidelik, maar voorsien nooit 'n volledige prent van die terrein nie. Wyse interpreterende gidse weet dat die verskil tussen teorie en die werklikheid soos die verskil tussen 'n kaart en die werklike terrein is. Hulle bly oop vir die kompleksiteit en spesifieke aard van mense en gebeure en weier om hulle in 'n teorie in te forseer.

(2) Vaardige kaartlesers leer om 'n kaart te kies wat gepas is vir hulle doel. Sommige kaarte is goed vir 'n sekere doel, maar nie vir ander nie (byvoorbeeld topografiese en meteorologiese kaarte). Interpreterende gidse moet wys wees om te onderskei watter kaart sal die meeste kan help om ander op die beste wyses te begelei deur die terrein waardeur hulle gaan.

Die interpreterende taak van prakties-teologiese interpretasie vra vir 'n spiritualiteit van wyse oordeel. 'n Belangrike dimensie van hierdie spiritualiteit is om God lief te hê met die verstand. Gemeentes wat graag leer, het leiers nodig wat die verband verstaan tussen die liefde vir God en die begeerte om te leer. Sulke leiers skenk aan hulle gemeente die gawe van wyse oordeel. Sulke gemeentes se lidmate is gewoonlik begrond in die Woord, kerklike tradisie en teologie en worstel met vrae oor die moderne wetenskap en publieke lewe (cf. Osmer 2008:82).

Die spiritualiteit van wyse oordeel kan uitgedruk word deur 'n kontinuum met bedagsaamheid en teoretiese interpretasie aan die kante en met wyse oordeel in die middel van die kontinuum (cf. Osmer 2008:82).

Spiritualiteit van wyse oordeel

Bedagsaamheid ----- Teoretiese Interpretasie
Wyse oordeel

Bedagsaamheid gaan daaroor dat mense oorweging skenk aan hoe jy ander behandel en of daar insig oor sake van die daaglikse lewe is. Mense stop om te reflekteer oor omstandighede. Wanneer gemeenteleiers by die grense van hulle verstaan kom, gebruik hulle dit as 'n geleentheid vir lees en leer. Bedagsaamheid strewende na insig in spesifieke omstandighede en verskaf die grond vir wysheid (cf. Osmer 2008:82-83).

Teoretiese interpretasie aan die ander kant is die vermoë om vanuit teorieë van die kunste en wetenskap te verstaan en te reageer op spesifieke episodes, situasies of kontekste. Hierdie teorieë kan met wyse oordeel hanteer word deur daaruit te leer, maar ook deur dit te kritiseer, want menslike kennis is feilbaar. 'n Spiritualiteit van wyse oordeel kan met onsekerheid en verskillende perspektiewe saamleef en weet dat om God lief te hê met die verstand ons dieper in die misterie van God en die skepping laat inbeweeg (cf. Osmer 2008:83-84).

Wyse oordeel is krities vir goeie leierskap. Dit is die vermoë om episodes, situasies en kontekste op die volgende manier te interpreteer: (1) erkenning van die relevante boublokkies van die spesifieke gebeure of omstandighede, (2) onderskeiding van waarheen 'n mens op 'n morele vlak wil beweeg, met ander woorde die morele uitkomst, en (3) vasstelling van die mees effektiewe manier om jou doel te bereik in die lig van moontlikhede en hindernisse binne tyd en plek (cf. Osmer 2008:84). Wyse oordeel sluit aan en steun op dit wat ons in die Bybel oor wysheid lees (cf. Osmer 2008:86). Dit het baie te doen met praktiese wysheid en omsigtigheid en die vermoë

om te onderskei wat die regte rigting of aksie is in spesifieke omstandighede, en om die omstandighede, die morele uiteinde van die aksie, en die effektiefste manier om die uiteinde te bereik, reg te verstaan (cf. Osmer 2008:84).

Die interpreterende taak is van groot belang in die navorsing oor evangelisasie. Dit beteken om met bedagsaamheid 'n tree terug te gee en die empiriese data wat in die vorige taak verkry is, teoreties te interpreteer, onder andere vanuit teorieë van die sosiale wetenskappe, en met wyse oordeel vas te stel waarom die spesifieke patrone en dinamika van evangelisasie in gemeentepraktyke voorkom. Hierdie taak is van groot belang om van moontlike ongewenste terreine van evangelisasie aan die hand van kaarte te begelei tot die verlangde terreine van evangelisasie.

1.8.2.3 Die normatiewe taak: profetiese onderskeiding

As lede van die Christelike gemeente word gereeld deur mense wat ernstig oor hulle praktiese geloof is, gevra: “Wat behoort ons te doen in hierdie situasie?” Hierdie vraag gaan verdere as die vrae wat hanteer word by die interpreterende taak en lê in die hart van die normatiewe taak van die prakties-teologiese interpretasie. Osmer (2008:4) verwoord die vrae soos volg: “Wat behoort te gebeur?” of “Wat behoort ons as lede van die Christelike gemeenskap te doen in respons tot die gebeure van ons gedeelde lewe en wêreld?”

Die normatiewe taak in prakties-teologiese interpretasie is *“using theological concepts to interpret particular episodes, situations, or contexts, constructing ethical norms to guide our responses, and learning from “good practices”* (Osmer 2008:4). Die normatiewe taak is drievoudig: (1) dit behels 'n styl van teologiese refleksie waarin teologiese konsepte gebruik word om spesifieke episodes, situasies en kontekste te interpreteer. “In die lig van wat ons van God weet, wat is die verwagte patrone van menslike response?”; (2) dit behels die taak om etiese beginsels, riglyne en reëls te vind wat relevant is tot die situasie en strategieë van aksie kan begelei; (3) dit behels 'n verkenning van die praktyke van die Christelike tradisie in die verlede en hede wat normatiewe riglyne kan voorsien om patrone van die Christelike lewe te vorm. Dit behels verhale en gevallestudies van goeie praktyke (cf. Osmer 2008:8, 131, 132).

Die normatiewe taak word teologies geplaas in die profetiese amp en word beskryf in terme van profetiese onderskeiding. Profete word gesien as boodskappers van God, daarom word die profetiese amp begrond in Goddelike bekendmaking. Profete het egter ook 'n aktiewe rol gespeel in die vorming van die boodskap wat hulle gelewer het. Profete het nie bloot teologiese inhoud oorgedra nie, hulle het daarop aanspraak gemaak dat hulle die betekenis daarvan verstaan en hierdie betekenis bring in samehang met ander kennis waaroor hulle beskik (cf. Osmer 2008:132-133). Dit is daarom gepas om die wisselwerking tussen Goddelike bekendmaking en menslike vorming as profetiese onderskeiding te omskryf (Osmer 2008:133): *“The prophetic office is the discernment of God’s Word to the covenant people in a particular time and place”*.

Osmer (2008:135) verduidelik die profetiese onderskeiding verder in terme van Jesus se profetiese amp en Jesus as God se Woord: “Prophetic discernment is the task of listening to this Word and interpreting it in ways that address particular social conditions, events, and divine disclosure and theological interpretation in the face of popular or official theologies that may be leading the world toward disaster.”

Die formele dimensies van die normatiewe taak funksioneer binne 'n spiritualiteit van onderskeiding wat voorgestel word met 'n kontinuum (Osmer 2008:135-136):

‘n Spiritualiteit van Profetiese Onderskeiding

Simpatie----- Teologiese
 ----- en etiese
 ----- interpretasie

Onderskeiding

Ons kan simpatie alleen reg verstaan wanneer ons die konsep van Goddelike *patos* snap. Simpatie is dan menslike deelname in God se *patos*, God se lyding oor die lewe

van die verbondmense en die skepping as 'n geheel. Leiers wat God se Woord wil onderskei, moet begin deur hulle oop te stel vir hierdie Goddelike *patos* (cf. Osmer 2008:136, 137). Die beleving van die Goddelike *patos* van simpatie en deernis is baie belangrik vir die studie in evangelisasie, aangesien mense wat aan die ontvangkant van evangelisasie is, dit baie keer juis nie beleef nie.

Onderskeiding is die aktiwiteit om God se leiding te soek midde-in omstandighede, gebeure en lewensbesluite. Prakties beteken dit om te sif deur 'n klomp informasie om die goud te ontdek en om 'n klomp bewyse te oorweeg voor 'n besluit geneem word. Paulus het juis die vroeë Christene aangemoedig om praktyke van onderskeiding te ontwikkel om sodoende die woorde van profete te onderskei, die regte besluite te neem en dispute uit te klaar in die gemeenskap (cf. Osmer 2008:137). Bonhoeffer (in Osmer 2008:238) het onderskeiding in twee bewegings beskryf en toegepas in sy lewe: (1) 'n erkenning dat 'n mens nie regtig weet nie. Dit vra nederigheid en vertroue; en (2) 'n aktiewe soeke na God se wil.

Dit bring ons by die mees formele dimensie van die normatiewe taak, naamlik die teologiese en etiese interpretasie. Net soos priesterlike luister in die deskriptiewe taak oop is vir empiriese navorsing, wyse oordeel in die interpreterende taak oop is vir gesprek met die teorieë van die kunste en wetenskappe, so behoort die normatiewe taak oop te wees vir vorme van teologiese en etiese refleksie. Om te onderskei wat behoort te gebeur in sekere episodes, situasies en kontekste, is dit nodig om eksplisiet gebruik te maak van die benadering van vormende assessering van norme. Teologiese interpretasie fokus op die interpretasie van huidige episodes, situasies en kontekste vanuit teologiese konsepte. Hierdie teologiese interpretasie sluit sowel 'n teorie van Goddelike as menslike aksie in wat die gefokusde interpretasie van spesifieke gebeure begelei, asook 'n interdisciplinêre gesprek met ander wetenskappe moontlik maak (cf. Osmer 2008:139-140).

Die navorser is van mening dat Root (2014:24-26) se besorgdheid oor die Goddelike aksie wat verskraal word in terme van menslike aksie en die normatiewe komponent wat gereduseer word tot etiese riglyne, genoegsaam in Osmer se verstaan van die

normatiewe taak in terme van die profetiese onderskeiding hanteer kan word. Daar is ook genoeg ruimte vir teologiese refleksie vanuit die openbaringsdimensie waarop Root in sy benadering fokus.

Aangesien die gebrek aan goeie Bybels-teologiese verstaan van evangelisasie en normatiewe etiese riglyne vir evangelisasie een van die navorsingsvermoedens van die navorser is, gaan deeglik aandag gegee word aan die normatiewe taak in die navorsing oor evangelisasie. Dit kan gedoen word deur met profetiese onderskeiding die literatuurstudie en die empiriese navorsing te interpreteer en te kyk na goeie Bybels-teologiese konsepte vir evangelisasie, vir normatiewe teologies-etiese riglyne vir praktyke van evangelisasie en deur te kyk na goeie praktyke vanuit die Christelike tradisie in die verlede en in die hede.

1.8.2.4 Die pragmatiese taak: diensknegleierskap

Nadat gemeenteleierskap uitgeklaar het wat hulle behoort te doen, is die volgende spontane vraag: “Hoe gaan ons dit doen?” Hierdie vraag sluit direk aan by die vraag wat Osmer in die pragmatiese taak van prakties-teologiese interpretasie vra: “Hoe kan daarop reageer word?” of: “Hoe kan ons reageer op ’n wyse wat geloofwaardig en effektief is?” Die pragmatiese taak fokus op strategieë en aksies wat onderneem word om gebeure te omvorm tot voorkeurdooelwitte. Osmer verwoord dit soos volg: *“The pragmatic task is determining strategies of action that will influence situations in ways that are desirable and entering into a reflective conversation with the ‘talk back’ emerging when they are enacted”* (Osmer 2008:4, 10).

Gemeentes beleef groot uitdagings, ekstern vanuit die sosiale en politieke konteks, asook intern met betrekking tot identiteit en missie weens die positieskuif van die sentrum na die grense van die samelewing. Hierdie uitdagings vra vir verandering en die pragmatiese taak gaan juis oor verandering (vgl. Firet en Heitink oor agogie en verandering; praktiese teologie as ’n teorie van krisis; Zeffass oor onbevredigende praxis wat moet verander na verlangde praxis). Die pragmatiese taak vra vir ’n

spesifieke soort leierskap wat nie net fokus op bedieningstake nie, maar wat die groot prentjie of geheelbeeld van die gemeente as sisteem vanuit die koninkryk en die kerk se verhouding tot sy konteks kan raaksien (cf. Osmer 2008:10, 176).

Daar is volgens Osmer (2008:176-178) in leierskapsteorieë drie vorme van leierskap wat onderskei kan word:

- (1) Taakbevoegde leierskap: Dit is die vermoë om uit te blink om die taak/rol van leierskap in 'n organisasie, te vervul. In die meeste gemeentes is daar take wat gedoen moet word. Om hierdie take met bekwaamheid te doen, is 'n belangrike deel van leierskap.
- (2) Transaksionele leierskap: Dit is die vermoë om ander te beïnvloed deur 'n proses van onderlinge ooreenkomste (“trade-offs”). Dit neem die vorm aan van wederkerigheid en onderlinge uitruiling: *“I will do this for you, and in return you will do that for me.”* Dit gebeur op twee basiese maniere in die leierskap van organisasies: (a) om mense se behoeftes in 'n organisasie te ontmoet in ruil vir hulle bydrae tot die organisasie, (b) om politieke ooreenkomste aan te gaan om kompeterende agendas van verskillende koalisies in 'n organisasie te hanteer sodat die organisasie sy doel die beste kan bereik.
- (3) Transformerende leierskap: Dit behels diep verandering – om 'n organisasie te begelei deur 'n proses waarin die identiteit, missie, kultuur, en operasionele prosedures fundamenteel verander word. Dit behels verder om 'n visie te projekteer van wat die organisasie kan word en om volgelinge te mobiliseer wat verbind is tot die missie. Alhoewel al drie vorme van leierskap nodig is in 'n gemeente, word transformerende leierskap in hoofstroomkerke die meeste benodig omrede begeleiding deur 'n proses van diep verandering so nodig is.

Osmer (2008:183, 189-191, 192) kies vir 'n spiritualiteit van diensknegleierskap waarin nagedink word oor Jesus se beliggaming van God se heerskappy in die vorm van 'n dienskneg: *“Servant leadership is leadership that influences the congregation to change in ways that more fully embody the servanthood of Christ.”* (Osmer 2008:192) Hierdie styl in die gemeente word gekenmerk deur verhoudinge van onderlinge sorg,

diens en selfontlediging, sonder die hierargieë van mag en sosiale status van die omringende kultuur, en met 'n verwerping van mag in enige vorm van geweld.

Die vraag is hoe taakbevoegde, transaksionele en transformerende leierskap lyk wanneer dit omvorm word deur diensknegleierskap. Dit kan voorgestel word met die volgende kontinuum (Osmer, 2008:192-194):

'n Spiritualiteit van Diensknegleierskap

Taakbevoegdheid	-----	Transformerende
gevorm deur		leierskap as lei van
nederigheid		diep verandering
Transaksionele leierskap as ontmoeting		
van die "diepste behoeftes" en oorskryding van grense		

Taakbevoegde leierskap word gekenmerk deur nederigheid waar die mens in sy skeppingshoedanigheid voor die Skepper staan met volkome afhanklikheid en vertroue. Hierdie nederigheid maak dit moontlik om die behoeftes van ander in die gemeenskap en die welsyn van die gemeenskap raak te sien asook dat die leier sy/haar geskape wees erken met 'n realistiese verstaan van bekwaamhede en beperkinge (cf. Osmer 2008:193, 194).

By transaksionele leierskap is 'n skuif nodig van "*a model of contract-as-fair-exchange to the model of covenant-as-service-of-God*". Diensknegleiers strewende daarna om die gemeente te laat reageer op die behoeftes van die buite die gemeente in stede van die gemeente se eie behoeftes. Hulle onderskei egter tussen mense se "*felt needs*" en mense se "*deepest needs*". Diensknegleiers sal mense help om te reageer op "*felt needs*", maar hulle sal verder gaan soos Jesus ook in sy bediening gedoen het en fokus op mense se "*deepest needs*". Die bewusmaking van die mens se dieper behoeftes kan op twee maniere gedoen word: eerstens op 'n pad van dissipelskap waar die behoeftes van ander net so groot raak soos jou eie behoeftes: "*Self-concern*"

is not your deepest need. Rather, you will find yourself as you lose yourself in caring for others” (Osmer 2008:195), en tweedens moet dienende leiers hul lidmate rig om na die behoeftes van mense wat anders as hulself is, om te sien. Jesus het voortdurend sosiale grense oorskry om God se liefde na mense te bring wat gemarginaliseerd is (cf. Osmer 2008:194-195).

Transformerende leierskap is leierskap wat gemeentes deur 'n proses van diep verandering kan lei en is baie nodig vandag. Sulke leierskap vra 'n prys en is riskant. Dit kan ook te doen kry met weerstand, konflik, mislukkings, en teleurstellings. *“But leaders who give themselves to this sort of leadership come closest to the sort of servant leadership found in Jesus.”* (Osmer 2008:196) Diensknegleierskap beteken leierskap wat deel in die lyding van Christus en met die volgende paradokse funksioneer (Osmer, 2008:196-198):

- (1) *“You will find your way only by getting lost ”*
- (2) *“You will gain power by empowering others.”*
- (3) *“The less you are attached to the congregation, the deeper your relationships.”*

Die navorsingsvermoede van die navorser is dat daar met betrekking tot evangelisasie in verskeie gemeentes diep veranderinge nodig is rakende die identiteit, missie, kultuur, en operasionele prosedures om strategieë van aksie te bepaal wat aan evangelisasie voorkeur kan gee en daaraan die regmatige plek in gemeentes kan gee. Vir hierdie veranderinge is transformerende leierskap vanuit 'n diensknegstyl krities noodsaaklik weens style en praktyke van evangelisasie wat juis skade gedoen het en nie in lyn is met die diensknegstyl van Jesus nie.

'n Diensknegstyl van leierskap in navolging van Christus maak dit vir leiers moontlik om strategiese take met die gepaste styl uit te voer en mense te begelei om in evangelisasie by die diepste nood van mense uit te kom. Verder maak hierdie styl leiers ook oop om in 'n nadenkende gesprek te tree oor die terugvoering van nuwe strategieë en praktyke van evangelisasie in die hermeneuties-interpreterende proses.

8.3 METODOLOGIESE GRENSE

Die metodologiese grense van die navorsing word nou bespreek. Om die navorsing te begrens, gaan van sowel 'n kwantitatiewe as 'n kwalitatiewe ondersoek gebruik gemaak word. In die empiriese navorsing gaan gemeentes van die NG Kerk (Noordelike Sinodes) betrek word, maar word ook beoog om ekumenies te kyk na gemeentes van ander denominasies of vernuwingskerke in Gauteng. Die identifisering van die empiriese databron sowel as die kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsingsvrae sal na die literatuurstudie aan die etiese komitee voorgelê word vir goedkeuring voordat enige verdere empiriese navorsing onderneem word.

In die kwantitatiewe navorsing gaan 250 vraelyste uitgestuur word na die vier Noordelike Sinodes van die NG Kerk wat ewekansig gekies word uit stedelike, grootdorp- en plattelandse gemeentes asook na gemeentes van ander kerkgenootskappe of vernuwingskerke in Gauteng (13 vraelyste).

Met die kwalitatiewe navorsing gaan gestruktureerde onderhoude met gemeentelidre van 10 gemeentes uit bogenoemde gemeentes gedoen word. Die 10 gemeentes is soos volg ewekansig ingedeel: 1 stadsgemeentes en 1 grootdorp/plattelandse gemeente uit elk van die vier Noordelike Sinodes (2 gemeentes per sinode) en 2 gemeentes van ander Kerke..

9. VOORUITSKOU VAN DIE PROEFSKRIF

9.1 In hoofstuk 1 word die inleiding, terreinverkenning en metodologiese verantwoording gedoen waarin die navorsingsprobleem en navorsingsvoorstel voorkom.

9.2 In hoofstukke 2 tot 4 word die normatiewe taak hanteer en word 'n verkennende studie gedoen oor die verstaan van evangelisasie in die literatuur. Daar word profeties onderskei watter teologiese konsepte, teologies-etiese riglyne en goeie praktyke

voorkom in die literatuur om te help om die vraag oor wat behoort te gebeur in evangelisasie te beantwoord .

9.3 In hoofstuk 5-6 word die deskriptief-empiriese taak met betrekking tot evangelisasie hanteer. Daar word priesterlik geluister na wat in die praktyk gebeur. Dit word deur empiriese navorsing gedoen met kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe ondersoek.

9.4 Daarna word die empiriese data in hoofstuk 7 met wyse oordeel geïnterpreteer saam met ander dissiplines om vas te stel hoe dit wat in die praktyk gebeur, verstaan moet word.

9.5 In hoofstuk 8 word aandag gegee aan die pragmatiese taak en word 'n moontlike nuwe praxis voorgestel wat kan help met die vraag hoe nuwe praktyke van evangelisasie daar uitsien. Finale gevolgtrekkings kan ook gemaak word en moontlike nuwe hipoteses kan gegenereer word wat weer in verdere navorsing ondersoek kan word.

Die beplanning vir die opbou van die proefskrif kan soos volg uiteengesit word:

1. *Hoofstuk 1: Inleiding en terreinverkenning*
2. *Hoofstuk 2: Missionaliteit en dissipelskap*
3. *Hoofstuk 3: Evangelisasie herontdek in terme van die koninkryk van God*
4. *Hoofstuk 4: Evangelisasie: 'n herontdekking*
5. *Hoofstuk 5: Deskriptief-empiriese navorsing (kwantitatief)*
6. *Hoofstuk 6: Deskriptief-empiriese navorsing (kwalitatief)*
7. *Hoofstuk 7: Interpretasie van navorsing*
8. *Hoofstuk 8: Enkele gevolgtrekkings*

10. KONSEPTUALISERING: UITKLARING VAN KONSEPTE

Die volgende konsepte wat in die probleemstelling na vore gekom het, gaan nou voorlopig deur die navorser omskryf, verhelder en gedefinieer word volgens die navorser se huidige verstaan daarvan. Hierdie konsepte word later in die navorsing aan die hand van die literatuurstudie vollediger behandel.

Missionaliteit:

Missionaliteit word in hierdie navorsing verstaan vanuit die *missio Dei* – God se sending en die gemeente se deelname aan God se sending. Dit behels God se liefdesbeweging na die ganse skepping soos verwoord in die Bybel en soos dit deur die geskiedenis na vore gekom het en in Christus bevestig is. God maak in Christus en deur die Gees mense nuut en skakel hulle as sy mense en medewerkers (die kerk) in hierdie liefdesbeweging in. Die kerk word in die proses ingetrek in die sleurstream van God se liefde en word uitgenooi, geroep en gestuur om saam met God op weg na die voleinding te wees. Daarom het God se sending 'n kerk en nie anders om nie!

Dissipelskap:

Jesus, die Verteenwoordiger en Gestuurde van God, openbaar God se liefde en demonstreer dit in die wêreld. Jesus roep sy kerk om Hom as dissipels hierin na te volg. Dissipels is leerlinge wat lewenslank leer wie God werklik is en wat dit beteken om as gesturdes en volgelingen te leef in die wêreld. Dissipels maak dissipels en begelei ander tot dissipels, daarom kies die navorser vir die term missionale dissipels (cf. Bosch 1991:79-83). Dissipels nooi ander om Jesus sonder verskonings of voorwaardes te volg en deel van God se liefdesbeweging in die wêreld te wees. Dissipels is deel van Jesus se dissipelkring en God se mense, daarom leef hulle nie geïsoleerd nie. Hulle is deel van God se familie en saam op reis.

Evangelisasie:

Evangelisasie is om die goeie nuus te beliggaam en te deel (in daad en woord) dat God in liefde regeer en dat God mense in Christus bevry en verlos om Jesus as Here in die krag van die Gees te volg en die lewe in oorfloed te beleef. Die navorser se verstaan van evangelisasie vind aansluiting by Armstrong se verwoording van evangelisasie as die verkondiging van die goeie nuus van die koninkryk van God in woord en daad, en 'n oproep van mense tot bekering en persoonlike geloof in Jesus Christus as Here en Verlosser, tot aktiewe lidmaatskap in die kerk, en tot gehoorsame diens in die wêreld (cf. ed. Nel 1993:13). Hierdie verstaan van Armstrong van evangelisasie sluit dissipelskap in (cf. Armstrong 1979:53).

Teologie van die koninkryk van God:

'n Teologie van die koninkryk van God fokus op die werklikheid dat God regeer oor die ganse kosmos en dat die koningsheerskappy van God op 'n unieke wyse in Christus naby gekom het. God se heerskappy in Christus het alreeds deurbreek en dit breek telkens deur in mense se lewe. God se koninkryk gaan met die wederkoms van Christus finaal deurbreek en 'n volmaakte werklikheid wees met die nuwe hemel en aarde. Tans leef die kerk in die spanning tussen twee werklikhede (alreeds en nog nie): God se koningsheerskappy soos dit in Christus alreeds deurbreek het en die gebroke werklikheid van die huidige bedeling (nog nie). Gelowiges oriënteer hulle lewe egter vanuit die koninkrykshoerskappy van God en leef onder die heerskappy van God in Christus deur die krag van die Gees as tekens en voorsmaak van God se koninkryk.

Die teologie van die koninkryk staan teenoor die reduksie van die teologie van verlossing wat bloot fokus op verlossing van mense van die ewige verdoemenis en vergifnis van sonde om straf vry te spring en om hemel toe te gaan.

Goeie nuus

Die goeie nuus hou die blye boodskap in dat God Koning is, dat Hy regeer en dat sy heerskappy in Christus naby aan mense gekom het (vgl. die verstaan van die teologie van die koninkryk). Met die oorwinning deur die dood en opstanding van Christus word mense in liefde bevry, verlos en gered van alle magte en kragte wat heerskappy voer oor hulle lewens en word mense vergewe daarvan dat hulle hulle lewensdoel mis deur vir hulleself en hulle eie koninkryk te leef.

Geïntegreerde gemeente

Die navorser se siening van die gemeente het as vertrekpunt die gemeente as geïntegreerde geheel as die een liggaam van Christus. Alhoewel die gemeente van Christus 'n verskeidenheid van lede, bedieninge, gawes, gestaltes, en bedieningsmodi het, sien dit die gemeente as eenheid wat in diens van die kommunikasie van die evangelie is tot diens aan God, mekaar en die wêreld (cf. Nel 2015:68, 70, 71). Die gemeente kan alleen haar missionale roeping en gestuurdheid effektief uitleef in al die

bedieningsmodi indien die gemeente gesien word as een geïntegreerde geheel. Vir die evangelisasietaak van die gemeente is hierdie verstaan van die gemeente baie belangrik, aangesien die gemeente as geheel teologies gesien word as die evangelis.

Sekularisasie

Sekularisasie in 'n ingewikkelde tegniese term, maar word deur die navorser soos volg verstaan: Dit is die proses waardeur die kerk van die sentrum van die samelewing uitgeskuif word na die rand van die samelewing. Daar bestaan byvoorbeeld 'n groeiende konsensus dat die kerk in metropolitaanse areas in Suid-Afrika toenemend gemarginaliseerd word (cf. Hendriks 2021:9). Dit gaan gepaard met verskeie verliese, onder andere die verlies van 'n bevoorregte posisie in die sentrum van die samelewing wat verskeie voordele vir die kerk ingehou het; verlies aan invloed; verlies aan mag; verlies aan finansies; en verlies aan lidmate. Vanuit haar brose posisie op die rand van die samelewing word die kerk nou uitgedaag om haar roeping as missionale gemeente uit te leef. Die sekulariseringsproses en gepaardgaande verlies word deur die navorser gesien as 'n nuwe geleentheid vir die missionale roeping van die kerk.

Post-Christendom

Sedert die Corpus Christianum-tydperk of die Konstantynse tydperk (die tydperk van keiser Konstantyn se aanvaarding van die Christelike godsdiens as staatsgodsdiens) het daar 'n vermenging van die rolle van die staat en kerk plaasgevind. Hierdie tydperk het in die Weste met die skeiding van staat en kerk en sekulêre grondwette tot 'n einde gekom. Die Westerse Kerk beleef wat Hendriks (2021:9) noem die *“disestablishment of the church”*. Sedert 1994 het die proses merkbaar in Suid-Afrika se Eerstewêreldse gebiede versnel (cf. Hendriks 2021:9). Die kerk word nie meer beskerm en bevoorreg deur die staat nie en gevolglik het 'n skuif plaasgevind van volkskerk na belydeniskerk. Tans beleef verskeie lande in die Weste 'n tydperk van post-Christendom: 'n tydperk ná die Konstantynse tyd waar die kerk as Corpus Christi (liggaam van Christus) in 'n ander konteks moet oorleef. Hierdie tydperk bring nuwe uitdagings maar veral ook opwindende nuwe geleenthede vir missionale kerkwees. Daar is nog ruim geleentheid

vir die kerk om kerk te wees. Om missionale kerk te wees kan onderskei word van 'n postChristelike konteks waar daar min toleransie en selfs weerstand teen die Christelike geloof voorkom met 'n gepaardgaande groter openheid vir buite-Christelike standpunte, filosofieë, spiritualiteite en godsdienste. Selfs vanuit 'n Afrikaperspektief noem Hendriks (2021:155) dat die kultuur 'n gesekulariseerde post-Christendom-kultuur is waar Christenskap nie langer enige voorkeurbehandeling van regerings en instellings ontvang nie. Daarom is leierskap nodig sodat die kerk opnuut haar identiteit en sending (missie) kan ontdek (cf. Hendrik 2021:155).

HOOFSTUK 2 – 'n MISSIONALE PARADIGMA

1. INLEIDING

“To participate in mission is to participate in the movement of God’s love toward people, since God is a fountain of sending love.” (Bosch 1991:390)

“God invites us into the life-giving mission of the Triune God and empowers us to bear witness to the vision of abundant life for all in the new heaven and earth.”

(Together towards life/Keum (ed.) 2013:2)

In die volgende hoofstukke word aandag gegee aan die normatiewe taak van Prakties-Teologiese interpretasie (cf. Osmer 2008:8-9, 129-173) waar 'n verkennende studie gedoen word oor die verstaan van evangelisasie in die literatuur. Hier word profeties onderskei watter teologiese konsepte, teologies-etiese riglyne en goeie praktyke voorkom in die literatuur om te help om die vraag te beantwoord oor wat in evangelisasie behoort te gebeur.

Deel van die navorsingsprobleem is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie as wesenlik tot missionaliteit nie. Waar evangelisasie wel gedoen word, word dit meermale gesien as die taak van groepie “opgeleide” mense wat fokus op besluitneming vir Jesus en hierdie evangelisasie is nie geïntegreer met gemeentebediening en deelname aan gemeentebediening nie. Die navorsingsvraag is dan hoe 'n missionale gemeente lyk wat evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening sien.

Evangelisasie word in hierdie navorsing binne 'n missionale paradigme verstaan. Daarom gaan nou aandag gegee word aan die missionale paradigme deur te kyk na wat missionaliteit is, wat 'n missionale gemeente is en hoe 'n missionale gemeente lyk wat evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening sien.

In die eerste artikel van die Nederlandse Geloofsbelydenis word daar na God verwys as “*die alleroorvloedigste fontein van alles wat goed is*” (Ons glo ... 1982:5). Die navorser wil by die aanhaling uit Bosch (1991:390) en die Wêreldraad van Kerke se dokument, *Together towards life* (2013:2), en by die eerste artikel van die Nederlandse Geloofsbelydenis aansluit en hierdie navorsing oor evangelisasie binne ’n missionale paradigma plaas.

2. ’n MISSIONALE PARADIGMA

Die Christelike geloof is intrinsiek missionêr, soos ook ander wêreldgodsdienste soos Islam. Die Christelike geloof sien alle generasies op die aarde as objek van God se verlossingsplan, of anders gestel: Die koninkryk van God het in Jesus Christus gekom vir die hele mensdom (cf. Bosch 1991:8-9) asook vir die hele skepping. Hierdie missionale paradigma het sy oorsprong in die hart van God en die liefde wat die Heilige Drie-eenheid aanmekaar bind, en wat oorfloei na die hele mensdom en die skepping (cf. ed. Keum 2013:2).

Dit is egter volgens Bosch (1991:9) nie eenvoudig om sending te definieer nie, aangesien ’n mens maklik in reduksies of eensydighede kan verval, soos in die geskiedenis gebeur het. Hierdie eensydighede of reduksies is van groot belang vir die navorsing oor evangelisasie en sal later verder aandag kry. Daarom is dit belangrik om te verduidelik wat verstaan word met die missionale paradigma waarin evangelisasie geplaas word.

Die missionale paradigma gee uitdrukking aan die dinamiese verhouding tussen die drie persone van die Drie-eenheid, asook aan die Drie-Enige God se verhouding met die wêreld, soos dit spesifiek in die verhaal van die verbondsvolk, Israel, na vore kom en as hoogtepunt uitmond in die geboorte, lewe, dood, opstanding, en verheerliking van Jesus van Nasaret (cf. Bosch 1991:9) Die teologiese fondament vir sending is volgens Kramm (1979:213; cf. Bosch 1991:9) God se self-kommunikasie in Jesus Christus. Daarom word die totale Christelike bestaan gekenmerk deur ’n missionêre bestaan en is die kerk op aarde in die woorde van die Tweede Vatikaanse Konsilie “*by its very nature missionary*” (Bosch 1991:9). Die kerk word ingenooi deur God in

die lewegewende sending van die Drie-enige God en toegerus om getuie te wees van die visie van die oorvloedige lewe vir almal hier en nou en in die nuwe hemel en aarde (cf. ed. Keum 2013:2).

2.1 Missionaliteit

2.1.1 Die *missio Dei*

Karl Barth was die eerste teoloog wat sending as 'n aktiwiteit van God self geartikuleer het in 'n lesing by die Brandenburg Sendingkonferensie in 1932 (cf. Bosch 1991:389). Nog 'n katalisator vir 'n nuwe verstaan van sending het plaasgevind met 'n verklaring van 'n Duitse afvaardiging by die Internasionale Sendingkonferensie (IMC 1938), naamlik dat *“only through a creative act of God His kingdom will be consummated in the final establishment of a New Heaven and a New Earth”* en verder: *“We are convinced that only this eschatological attitude can prevent the Church from becoming secularised”* (Bosch 1991:389-390; cf. ook Guder 2015:7-8).

Barth se invloed op missionêre denke het 'n hoogtepunt bereik by die Willingen-Konferensie (International Missionary Conference - IMC) in 1952 waar die idee (nie die term nie) van die *missio Dei* helder navore gekom het en daar wyd konsensus was dat die kerk verstaan moet word as essensieel missionêr. Verder word sending verstaan vanuit die aard van God en die leerstelling van die Drie-eenheid. Sending word nie meer vanuit die ekklesiologie of soteriologie verstaan nie. Die klassieke leerstelling van die *missio Dei* ontwikkel as die Vader wat die Seun stuur, en die Vader en die Seun wat die Gees stuur, na die Vader, die Seun, en die Gees wat die kerk in die wêreld stuur. Die kerk se sending het nie 'n lewe van sy eie nie; alleen in die hande van die lewende God word dit werklik sending omrede van die sending inisiatief van God alleen kom. Die kerk se sending word dan gesien as deelname aan die sending van God. (Hierdie opvatting van die kerk se sending as deelname vanuit die *missio Dei* kom in verskeie bronne voor: cf. Bosch 1991:390; Guder 2015: Plasing 74; Guder 2000:20; Migliore 2004:265-266; Tennant 2010:55; Van Gelder 2007a:2, 9; Pillay

2017:42-43; Kiefert 2017:82; Osmer 2012:30; Van Gelder & Zscheile 2011:32; Van Gelder & Zscheile 2018:175-177).

Binne hierdie verstaan van sending, naamlik dat God 'n sendende God is, en Moltmann (1993a:64; cf. Bosch 1991:390) se volgende opmerking, word sending gestroop van alle vorme van triomfalisme: *"It is not the church that has a mission of salvation to fulfil in die world; it is the mission of the Son and the Spirit through the Father that includes the church."* Dit gaan nie oor die kerk wat 'n sending het nie, maar die kerk wat in diens van God se sendingbeweging na die wêreld is. *"There is church because there is a mission, not vice versa"* (Aagaard 1974:423; cf. Bosch 1991:390). Daarom die aanhaling van Bosch by die inleiding van die hoofstuk wat aansluit by die Nederlandse Geloofsbelydenis: *"To participate in mission is to participate in the movement of God's love toward people, since God is a fountain of sending love."* (Bosch 1991:390) Die verstaan van die sending as *missio Dei* het wye aanvaarding binne Protestantse, Katolieke, Oosters-Ortodokse en baie evangeliese groepe ontvang (cf. Bosch 1991:390-391; Goheen 2014:75). Hierdie konsensus word weerspieël in die uitspraak van die Tweede Vatikaanse Konsilie in *Ad Gentes*: *"The Church on earth is by its very nature missionary since, according to the plan of the Father, it has its origin in the mission of the Son and the Holy Spirit."* (Guder 2015: Plasing 8) Met die ontwikkeling van die *missio Dei*-konsep het daar 'n skuif plaasgevind van 'n ekklesiosentriese (kerkgesentreerde) verstaan van sending na 'n teosentriese (Godgesentreerde) verstaan. Die sending van God word nou die fondament van die werk van die kerk (cf. Guder 1998:81; Van Gelder & Zscheile 2011:6). Sending se oorsprong is nie in die kerk nie, maar in die Drie-enige God. In die vroeë tot middel van die twintigste eeu het sowel 'n teologiese herintegrasie van ekklesiologie en missiologie as 'n trinitariese verstaan van sending ontwikkel (cf. Nikolajsen 2015:45-46).

Die verstaan van die *Missio Dei*-konsep het geleidelik ontwikkel om die hele wêreld en skepping in te sluit. *"Since God's concern is for the entire world, this should also be the scope of the missio Dei"* (Bosch 1991:391). Die *missio Dei* is God se aksie wat sowel die kerk as die wêreld insluit en waarby die kerk bevoorreg is om aansluit en

betrokke wil wees (cf. Bosch 1991:391). Die kerk se sending vloei vanuit God se sending en God se sending is ter wille van God se hele wêreld en inderdaad God se hele skepping (cf. Wright 2010:26; Fitch 2016: Plasing 390, 2984, 3032).

Deur die kerk se sendingaktiwiteit ontdek en ontmoet die kerk die geskiedenis van die wêreld waardeur die heerskappy van God bevorder word en God se verlossing op 'n misterieuse wyse deur die Gees werkzaam is. Die vordering in die wêreld na groter welsyn en 'n mensliker gemeenskap is nie bloot 'n menslike produk nie, maar word vanuit die *missio Dei* raakgesien as die genade van God en die Gees se werk in die vordering van die koninkryk van God (cf. Bosch 1991:391-392). Moltmann (1993b: Plasing 301-303) verwoord die kerk se posisie in God se geskiedenis soos volg: *“If the church sees itself to be sent in the same framework as the Father's sending of the Son and the Holy Spirit, then it also sees itself in the framework of God's history with the world and discovers its place and function within this history.”*

Vir die gesprek oor evangelisasie is die verstaan van sending vanuit die *missio Dei* as God se liefdesbeweging na die ganse skepping tot groter welsyn en 'n mensliker gemeenskap van groot waarde vir die herontdekking van evangelisasie en 'n groei na 'n nuwe verstaan en ontdekking daarvan, veral gesien in die lig van praktyke wat die saak van evangelisasie skade berokken.

2.1.2 Mission en Missions

Die *missio Dei* het belangrike konsekwensies vir die verstaan van die kerk se sendingaktiwiteite. Dit is belangrik om te onderskei tussen *“mission”* en *“missions”*. *“Mission”* word verstaan as die *missio Dei*, God se sending soos bo beskryf is, en *“missions”* as die sendingaktiwiteite van die kerk (*missiones ecclesiae*). *“Mission”* bly primer dit wat God doen vir sy skepping volgens sy doel; dit wat die kerk doen, is nie identies aan die *missio Dei* nie en is al die maniere waarop die kerk inskakel by wat God doen. Dit kan alleen geloofwaardig wees in die mate wat dit diensbaar is, deelname reflekteer aan die *missio Dei* en God reflekteer in die wêreld (cf. Bosch

1991:391; Tennant 2010:54-55, 64; Wright 2010:25; Mombo 2010:37; Nel 2017:4; Goheen 2017:33).

Scherer (1987:84; cf. Bosch 1991:391) stel dit soos volg: *“In its mission, the church witnesses to the fullness of the promise of God’s reign and participates in the ongoing struggle between that reign and the powers of darkness and evil.”* God se sending is groter as die sending van die kerk. Die *missio Dei* is primer en uiteindelik die Drie-enige God se aktiwiteit ter wille van die wêreld, wat beide die kerk en die wêreld omhels, en waarin die kerk bevoorreg is om deel te neem (cf. Bosch 1991:391-392; Tennant 2010:64). Bosch (1991:392) vat dit mooi saam met die volgende: *“Mission has its origin in the heart of God. God is a fountain of sending love. This is the deepest source of mission. It is impossible to penetrate deeper still; there is mission because God loves people.”* Evangelisasie is volgens Bosch (2008:9) die kern, hart of sentrum van sending en outentieke evangelisasie is ingebed in die totale sending van die kerk (cf. Bosch 1991:412).

Vir Newbigin (1989:116-117) is dit van die grootste belang dat sending God se sending bly. Hy waarsku teen die gevare om sending bloot te sien in terme van ’n sendingmandaat of sendingbevel: Dit word maklik ’n swaar las; eerder deel van die wet as die evangelie; of gesien as goeie werke waardeur mense hulleself regverdig; mense verloor dan hulle vreugde. Sending moet volgens Newbigin eerder gesien word as ’n ontploffing van vreugde wat lewegewend is, wat nie onderdruk kan word nie en waarvoor mense nie kan stilbly nie. Dit is God wat in die krag van sy Gees werk, wat kragtige dade doen, wat tekens skep van ’n nuwe werklikheid en bedeling wat teenwoordig is. Dit is God wat geheimsinnig werk in die harte van mense en deur die aktiewe krag van die Gees hulle aantrek na Christus toe. Die begin van sending is dan nie ’n aktiwiteit van die kerk nie, maar die teenwoordigheid van ’n nuwe werklikheid, die teenwoordigheid van die Gees van God in krag. Die wonderlike groei van die kerk in China en die Sowjetunie toe geen publieke getuienis toegelaat is nie, is ’n goeie voorbeeld van die aktiewe krag van die Gees se werk (cf. Newbigin 1989:119, 124).

Wright (2010:25; cf. Nel 2015a:89-90; Nel 2017:4) verwoord die onderskeid tussen *mission* en *missions* in terme van die missionale gemeente soos volg: “*So when I speak of mission, I am thinking of all that God is doing in his great purpose for the whole of creation and all that he calls us to do in cooperation with that purpose ... But when I speak of missions I am thinking of the multitude of activities that God’s people can engage in, by means of which they participate in God’s mission.*”

Die verstaan van sending as *missio Dei* en evangelisasie as die hart van sending wat deelneem aan God se fontein van sendende liefde is krities belangrik vir ’n goeie teologiese verstaan van evangelisasie. Verder bevry dit die kerk van ’n verantwoordelikheid wat ’n ondraaglike las word en ’n wettiese verstaan van die evangelie wat mense se vreugde en energie tap. Hierdie bevryding tot ’n verstaan van evangelisasie vanuit die *missio Dei* laat die kerk weer vreugde en energie beleef om die goeie nuus van God se liefde aan mense te bring met die wete dat dit deur die kragtige werking van God se Gees is dat mense nuwe lewe ontdek en nuut word. Die onderskeiding van *mission* en *missions* help dat die praktyke van evangelisasie nie gelyk gestel word aan God werk nie, maar geloofwaardig is in die mate dat dit deelname is en diensbaar is aan God se sending en God geloofwaardig reflekteer in die wêreld.

2.1.3 *Missio Dei* en Triniteit

Barth het reeds in 1932 by die Brandenburg Sendingkonferensie in Berlyn sy hoorders daaraan herinner dat die konsep “sending” in die vroeë kerk gebruik is om die onderlinge verhoudinge van die Triniteit te beskryf as ’n proses van sending (cf. Guder 2015: Plasing 203). Sending as God se sending en wat God doen vir die restourasie van die wêreld word beskryf in terme van die trinitariese werk van die Drie-enige God (cf. Goheen 2014:77-78). Newbigin het dit soos volg verwoord: “*The mission of the Church is to be understood, can only be rightly understood, in terms of the trinitarian model.*” (Newbigin 1989:118; cf. Tennant 2010:66) Vir Newbigin is die Triniteit die

beginpunt vir die kerk se verstaan van sending en die kerk se verhouding tot die sending van God (cf. Tennant 2010:67; Van Gelder 2007a:3).

Die verstaan van sending vanuit die aard van die Drie-enige God plaas sending binne die Triniteit, nie die ekklesiologie of soteriologie nie. Sending word dan verstaan as 'n drieledige liefdesbeweging van God na die hele skepping: God die Vader wat die Seun stuur, die Vader en die Seun wat die Gees stuur, en die Vader, die Seun en die Heilige Gees wat die kerk stuur (cf. Bosch 1991:390-391; Guder 2015:22; Hastings 2012:77). Hierdie lewegewende liefdesbeweging uit die hart van God wat die hele skepping insluit, word aangrypend trinitaries in belydenistaal verwoord in die woorde van die dokument van die Wêreldraad van Kerke, *Together towards life* (ed. Keum 2013:1-2):

“We believe in the Triune God, who is the creator, redeemer and sustainer of all life. God created the whole oikoumene in God’s image and constantly works in the world to affirm and safeguard life.

We believe in Jesus Christ, the Life of the world, the incarnation of God’s love for the world (John 3:16). Affirming life in all its fullness is Jesus Christ’s ultimate concern and mission (John 10:10).

We believe in God, the Holy Spirit, the Life-giver, who sustains and empowers life and renews the whole creation (Genesis 2:7; John 3:8). A denial of life is a rejection of the God of life.”

God nooi die kerk in tot hierdie lewegewende sending van die Drie-enige God en bemagtig die kerk om getuies te wees van die visie van oorvloedige lewe vir almal in die nuwe hemel en aarde (cf. ed. Keum 2013:2; Niemandt 2016:1-2).

Die trinitariese verstaan van die *missio Dei* help ons met 'n nuwe verstaan van God: die Drie-enige God wat van ewigheid af leef in onderlinge selfgewende liefde wil alle geskapenes in daardie gemeenskap van liefde insluit. Deur die versoenende sending van die geïnkarneerde Woord en die transformerende sending van God se Gees word die verwelkomende liefde van God uitgebrei na die hele wêreld (Migliore 2004:266).

Die trinitariese verstaan van die *missio Dei* is kritiek teen enige triomfalitiese aansprake van die kerk of individue, asook kritiek teen enige ideologiese of kulturele gevangenskap of “kaping” van die sending, die evangelie of die kerk. Sending word geplaas binne die soewereiniteit van God wat as Vader in liefde die ganse skepping wil red, herstel en genees en wat Israel geroep het om daarvan te getuig. God se sending bereik ’n hoogtepunt met die stuur van sy Seun om deur sy lewe, dood en opstanding dit moontlik maak dat die hele skepping met God versoen en bevry is en in ’n nuwe herstelde verhouding met God, die mensdom en die skepping kan leef. Met Christus se koms het God se heerskappy ingebreek, naby gekom en word mense bevry om ingeskakel en toegerus te word met die Heilige Gees om die sendende werk van die Drie-enige God voort te sit tot aan die uiteindes van die skepping (cf. Guder 2015:21-22; Guder 2000:17-18).

Die trinitariese verstaan van die sending of die *missio Dei* fokus op die sending van Jesus Christus en sy deelname daaraan. Die sending of werk van Christus word ook beskryf in terme van sy drievoudige amp (cf. Calvyn en Barth): priester, profeet en koning. As priester is Jesus die middelaar: die Een wat in sy bediening, kruis en opstanding God se vergifnis en nuwe lewe aan die wêreld bring en aan God die gehoorsaamheid aanbied wat aan God verskuldig is. As profeet gee Jesus opdragte, begelei gelowiges in die wil van God en ontmasker afgodery, onreg en geweld in alle terreine van die menslike lewe. As koning beskerm en verdedig Jesus die mense van God en eis hulle gehoorsaamheid en diens (cf. Migliore 2004:266).

Trinitariese sending is ook vergesel en bekragtig deur die sending van die Gees van God. Die sending van die Gees wat aan die werk is van die begin van die wêreld af, bring voortdurende fokus op Christus en is teenwoordig in die gee, vernuwing en restourasie van lewe dwarsdeur die skepping. Die uitstaande kenmerk van die Gees se werk is die herskepping en koestering van mense van God wat verenig is in Christus. Die Gees gee lewe en verbeter lewe op persoonlike vlak binne ’n nuwe en inklusiewe gemeenskap. Die Gees bring vryheid van destruktiewe magte en vrese wat

menslike lewe vernietig, en vryheid tot die volheid van die lewe in 'n regverdig en vreedsame gemeenskap wat God bedoel het (cf. Migliore 2004:267).

Die *missio Dei*-konsep gee uitdrukking aan 'n trinitariese siening van die God-wêreld verhouding waarin die Goddelike plan van verlossing gerealiseer word in die samevoeging van mense van God (kerk) en in die oprigting van tekens van die komende koninkryk. In die aksie van God word "wêreld" en "koninkryk" saam vasgehou (cf. Hoedemaker 2002:14) wanneer God sy kerk as sout en lig die wêreld instuur.

"A Christian doctrine of the Trinity which is bound to the history of Christ and the history of the Spirit must conceive the Trinity as the Trinity of sending and seeking love of God which is open from its very origin. The triune God is the God who is open to man, open to the world and open to time." Daarom kan ons praat van die liefde van God wat oop is vir die wêreld en tyd *"on the basis of the divine fullness of being and superabundance of life which desires to communicate itself"* (Moltmann 1993a:56).

Sending vloei dus uit die hart van die Drie-enige God wat oop is sodat almal sy liefde beleef. Daarom is enige sprake van sending en evangelisasie van die kerk se kant inskakeling en deelname aan God se liefdesbeweging na die hele skepping. So nie, kan sending en evangelisasie maklik misbruik of gereduseer word vir ander agendas, soos byvoorbeeld: herstel of instel van die volkskerk, kultuur-Christendom, getallegroei vir die plaaslike gemeente of selfs vir ander ideologiese voorkeure.

2.1.4 Die term "missionaal"

Leslie Newbigin het sedert die 1970's Westerse Christenskap gekonfronteer met die werklikheid dat die kerk in die konteks van die Christendom met die radikale sekularisering van die Westerse kultuur in 'n sendingsituasie is. Die gevolg was 'n groeiende bewussyn dat as die kerk nie 'n *kerk-in-sending* is nie, dan is die kerk nie kerk nie! Dit vra na 'n herbelyning van die totale kerk as dienskneg en instrument van God se sending (cf. Guder 2015: Plasing 116-124).

Sedert 1987 het 'n groep missioloë in die VSA Newbiggin se uitdaging ernstig opgeneem. Die uitkoms was *The Gospel and our culture network* en verskeie publikasies oor die sending van die kerk. Die term “missionaal” het sedert 1998 'n basies konsep in die missiologiese gesprek geword met die publikasie van die boek: *Missional Church* oor die aard van die sending van die kerk (cf. Guder 2015: Plasing 116, 132-139; Nel 2017:4). Stetzer (2016:94) wys daarop dat Francis DuBose in sy boek *God who sends* die eerste persoon was “*to use the word in the way we find it used today (1983)*”. Die woorde “*we find it used today*” is hier die sleutel. DuBose (Stetzer 2016:95) het die woord *missionaal* gebruik om te beklemtoon dat “*mission is an essential identity marker of the church*”. DuBose (1983) verwoord dit in Stetzer (2016:95) soos volg: “*The church does not create mission; mission creates the church. In mission the church has its identity and purpose.*”

Die term het sederdien ongelukkig ook 'n cliché geword in gesprekke en publikasies wat nie ooreenstem met die oorspronklike bedoeling daarvan nie (cf. Guder 2015: Plasing 139; Nel 2017:4). Indien alles missionaal word, word die begrip baie vaag. Daarom is die gesprek oor wat missionaal is van soveel belang (cf. Guder 2015: Plasing 83).

'n Missionale benadering tot die teologie het gegroei vanuit die oortuiging dat die Drie-enige God vanuit God se aard 'n sendende God is en dat die kerk van hierdie God ook vanuit die kerk se aard sendend is. Hierdie gebruik van die byvoeglike naamwoord “missionaal” herstel die skeiding of oorbrug die kloof tussen sending en teologie, en tussen 'n teologie van sending na 'n missionale teologie. Verder herstel dit die denke van 'n kerk met 'n sending (sendende kerk) na 'n missionale (gestuurde) kerk. Vanuit 'n missionale verstaan van kerkwees word die kerk gesien as God se gestuurde mense, en as deel van die kern van die kerk se bestaan en doel. Alles wat die kerk is en doen, word deur haar missionale verstaan bepaal (cf. Guder 2015: Plasing 73-77).

Die opmerkings van Guder (2015: Plasing 77-81) verduidelik bogenoemde soos volg: *“Thus our challenge today is to move from church with mission to missional church ... so the discipline of theology, if it is to serve the church and be faithful to its subject, must move from theology with a mission component to a truly missional conception of theology — that is, one in which mission is at the very core in both concept and method.”*

Die woord “missionaal” beskryf nie ’n spesifieke aktiwiteit van die kerk nie, maar die aard, essensie en identiteit van die kerk soos wat dit deelneem aan God se sending in die konteks van die kultuur. Dit beteken dat die kerk as gestuurd georiënteer is op die wêreld, maar ook getrou is aan die kerk se identiteit as agent van God se sending en ’n deelnemer is aan God se verhaal (cf. Goheen 2011:4-5; Goheen 2014:75). Dit beteken dat alles wat ’n Christen en die Christelike kerk is, sê en doen, missionaal behoort te wees in ’n bewustelike deelname aan die sending van God in God se wêreld (cf. Wright 2010:26). Volgens (Stetzer 2016:97) word missionaal vandag gebruik *“to describe both the missionary character of God and the character of his church”*.

Die verstaan van sending van die Lausanne Covenant (Wright 2010:26) is hier van belang vir missionaliteit: *“World evangelization requires the whole church to take the whole Gospel to the whole world.”* Die “hele wêreld” beteken ’n holistiese verstaan van die hele geskape werklikheid wat die adres van God se vernuwende en helende liefde is. Dit beweeg verby polariserende en prioritiserende argumente van wat die belangrikste of eerste moet kom, soos: woorde of dade; verkondiging of diens; mense wat tot geloof moet kom of sosiale aksies, na sake wat bymekaar hoort en holisties gesien word (cf. Wright 2010:28). Die holistiese verstaan van missionaliteit en evangelisasie is van belang om reduksies in evangelisasies te voorkom.

Paas (2018:21) gebruik die woord “missionêr” wat afgelei is van die Latynse woorde, *mittere* (gestuur) en *missio* (sending) wat op hulle beurt weer vertalings is van die Griekse woord, *apostellein* (gestuur) en afleidings daarvan. Dit gaan alles oor die besef van om ’n “missie” te hê en “gestuur” te wees. Dit verwys na pogings om

betekenisvolle kontak te maak met ander mense met die doel om hulle lewens te beïnvloed.

In aansluiting by Guder (2015: Plasing 83) se opmerking dat as alles missionaal word, die begrip baie vaag kan word, asook die bekende opmerking van Stephen Neill “*If everything is mission, then nothing is mission*” (Goheen 2014:82; cf. Wright 2010:26), kan die onderskeiding van missionale dimensie en missionale intensie wat Newbigin waargeneem het, van waarde wees. Missionale dimensie verwys dan na die hele kerklike bestaan en lewe wat missionaal is en alles wat die kerk doen wat ’n missionale dimensie het. Elke aspek van ’n gelowige en die geloofsgemeenskap se lewe het ’n missionale dimensie. Nie alles het ’n missionale intensie nie. Missionale intensie is dan daardie spesifieke intensionele aktiwiteite van ’n geloofsgemeenskap of gelowige se lewe wat ’n missionale intensie het om deur getuieis mense met God se liefde te bereik en tot geloof te bring (cf. Goheen 2014:82-83; Bosch 1991:373; Goheen 2017:32). Die begrippe “intensie” en “dimensie” kan ook help met ’n meer holistiese en geïntegreerde verstaan van evangelisasie waardeer reduksies of ’n silo-mentaliteit voorkom kan word.

Ten spyte van die risiko’s daaraan verbonde, noem Guder die teologiese sentrum van die missionale teologie “*Trinitarian missiocentricity*” (Guder 2015: Plasing 176; cf. Nel 2017:4). Die Drie-enige sendende God is dan die sentrum van ’n missionale teologie en ’n verantwoordelike verstaan van evangelisasie.

Die navorser wil sterk aansluit by Guder (2000:x, 25, 27) se standpunt dat evangelisasie alleen met teologiese integriteit bespreek kan word as dit die volgende uitgangspunte het: as dit gewortel is in die *missio Dei*; vanuit Bybelse missionale teologie wat die kerk sien as God se gestuurde mense, funksioneer; getrou is aan die evangelie wat verkondig word, en deel is van die hart van die bediening. Die navorser sal weer terugkom hierna aangesien dit belangrike implikasies vir die verstaan van kerkwees, evangelisasie en praktyke van evangelisasie het.

2.2 'n Missionale gemeente

Weens die groot verskuiwings wat die Westerse Kerk beleef weg van die funksionele Christendom en kerklike kultuur af (cf. Zscheile 2012b:5-6) en die groot uitdagings wat daarmee gepaard gaan, soos die ernstige daling in getalle en betrokkenheid van lidmate by veral hoofstroomkerke (cf. ed. Van Gelder 2007a:1), het daar nuwe vrae na vore gekom oor kerkwees en die verstaan van kerkwees (ekkesiologie). Die voortdurende verandering van konteks vra vir 'n noodsaaklike herbesinning van die fondament, identiteit, aard, doel, roeping, en bediening van kerkwees. Woorde soos: “*re-turn, re-envision, re-think, re-examine, re-Jesus, re-discover*” word gebruik om aan te dui dat die verandering van konteks en herontdekking van die missionale teologie tot gevolg het dat alles herbedink behoort te word (cf. ed. Van Gelder 2007a:vii, 1; Nel 2015a:29; Frost & Hirsch 2009:5, 17-38).

Hierdie verskuiwings in die konteks word in vele plekke as 'n krisis beleef. Die Chinese woord vir krisis het twee betekenis naamluk: “gevaar” en “geleentheid” (cf. Guder 1998:78). Die gevare wat die Westerse kerke beleef, word selfs deur sommige uitgebeeld as 'n “perfekte storm” wat die kerk tref (cf. Sweet 2007:15-43). Die ander kant daarvan is dat die nuwe situasie ook nuwe geleenthede vir die kerk oopmaak wanneer daar in die gesprek na die kerk se werklike roeping of sending gekyk word.

Karl Barth het reeds in die vroeë 1920's besef dat dit tyd is om alle Christelike leerstellings te herbedink vanuit die perspektief van die vorming van die kerk vir sy getroue getuies in 'n groeiende post-Christelike en selfs vyandige wêreld – die resultaat was 'n ‘Kerklike Dogmatiek’, eerder as 'n ‘Sistematiese Teologie’ (cf. Guder 2015:72). Newbigin se verstaan van die *missio Dei* wys op 'n naby verhouding tussen die kerk en sending. Die *missio Dei* en *missio ecclesiae* kan egter nie volkome identifiseer of gelykgestel word nie. Vir Newbigin is die *missio Dei* die beginpunt van waaruit die *missio Christi* en die *missio ecclesiae* lei (cf. Nikolajsen 2015:46). Wanneer Newbigin die term *missio Dei* gebruik, is dit vasgebind aan Christus, die Heilige Gees en die kerk (cf. Nikolajsen 2015:49). Dit is 'n fundamentele aanname binne Newbigin

se teologiese raamwerk dat die kerk bedoel is as onderskeidende gemeenskap wat God se sending beliggaam (cf. Nikolajsen 2015:52).

Vanuit die besinning oor die *missio Dei* is dit duidelik dat daar nie sprake is van 'n missionale besinning los van die kerk of van 'n besinning van die kerk los van missionaliteit nie. God se sending het 'n kerk (cf. Bosch 1991:390) en God nooi die gelowiges (die kerk) in tot die lewegewende sending van die Drie-enige God en bemagtig die kerk om getuies te wees van die visie van 'n oorfloedige lewe vir almal in die nuwe hemel en aarde (cf. ed. Keum 2013:2; Niemandt 2016:1-2) Daarom gaan dit in die missionale gesprek oor die missionale gemeente as 'n gegewene.

Van Gelder & Zscheille (2018:36) verwoord dit soos volg: *“The triune God is a missionary God. The biblical narrative tells the story of a Creator who forms the world in love, ordering life for relationships of flourishing. When humanity turns away from God, each other, and the earth, God compassionately and painstakingly seeks to heal and restore humans, calling and sending particular people to embody God’s promises to the world. Through Israel, Jesus, and the church, God acts to reconcile and renew an estranged creation so that it might flourish once more.”* Die hele mensdom word dan uitgenooi om deel te neem aan die nuwe skepping as 'n teken van hoop vir 'n toekoms van ewige gemeenskap met God.

Moltmann (1993a:10) verstaan die kerk vanuit die *missio Dei* as *“a movement from God in which the church has its origin and arrives at its own movement, but which goes beyond the church, finding its goal in the consummation of all creation in God”*. Vanuit hierdie perspektief verstaan die kerk sy wêreldwye sending in die trinitariese geskiedenis van God se hantering van die wêreld. Die doel is nie die verheerliking van die kerk nie, maar die verheerliking van die Vader deur die Seun in die Heilige Gees. Vanuit die trinitariese interpretasie van die kerk in die geskiedenis van God se hantering van die wêreld en vanuit die missionêre verstaan van die kerk, lei dit tot 'n

verstaan van die kerk wat oop is vir die wêreld in die Goddelike sending (cf. Moltmann 1993a:11).

In hierdie gedeelte oor die missionale paradigma word nou gekyk hoe 'n missionale gemeente lyk, met ander woorde, 'n gemeente wat vanuit 'n missionale paradigma dink en funksioneer, en wat erns met evangelisasie wil maak.

2.2.1 Wat is 'n *missionale* gemeente?

Verskeie van die gesprekke wat oor die sending van die kerk gaan (selfs oor missionaliteit), vind nog plaas binne die Christendomparadigma van “*die-kerk-met-'n-sending*” as iets wat namens God (“*on God’s behalf*”) gedoen word. Sending is dan nog steeds aanvullend tot kerklike aktiwiteite (cf. Zscheile 2012b:6) soos byvoorbeeld sekere bedieninge, begrotings, en uitreike.

Vanuit Barth se ekklesiologie is dit duidelik dat die kerk se sending nie sekondêr tot sy wese is nie: “*the church exists in being sent and in building up itself for the sake of its mission*” (cf. Guder 2015:11). Missionaal beteken ekklesiologies in die woorde van Bosch (1991:372) dat die kerk in sy wese as missionêr gesien word (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:32; Van Gelder & Zscheile 2018:37). God is 'n missionêre God, daarom is God se mense ook missionêre mense. 'n Kerk sonder sending of 'n sending sonder 'n kerk is beide kontradiksies. Kerk in sending is primêr die plaaslike gemeente oral in die wêreld (cf. Bosch 1991:37). In die woorde van Moltmann (1993a:64; cf. Van Gelder & Zscheile 2018:37): “*It is not the church that has a mission of salvation to fulfill in the world; it is the mission of the Son and the Spirit through the Father that includes the church, creating a church along the way.*” Dit is opmerklik dat Moltmann die bewoording so stel en nie “*the mission of the Father through the Son and the Spirit ...*” nie, soos dit gewoonlik in die missionale literatuur voorkom (cf. Bosch 1991:390-391; Guder 2015:22; Hastings 2012:77).

Kerkwees vanuit 'n missionale perspektief beteken dat Christene deelneem aan die Drie-enige God se kreatiewe, verlossende, en versoenende beweging binne menslike

samelewings, gemeenskappe en kulture. Binne God se sending vind die kerk sy roeping as medewerker en deelnemer (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:142).

Wanneer daar eensydig op die kerk as “instrument” gefokus word, waarin die kerk primêr bestaan om “iets te doen”, word die karakter van die kerk se “wese” verwaarloos en kry ’n mens ’n doelgerigte (“*purposive*”) ekklesiologie. Dan is dit nie God wat iets deur die kerk doen nie, maar die kerk wat die primêre verantwoordelikheid dra en iets vir God doen. ’n Goeie voorbeeld hiervan is die ekklesiologie van Rick Warren, *The purpose-driven Church*. Dit gebeur ook as die kerk eensydig as “nabootsing” van Christus verstaan word. Missionale ekklesiologie is ook ’n “verteenwoordigende” (*representational*) ekklesiologie waar die kerk God se bedoeling en belofte met die hele wêreld verteenwoordig (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:106-107).

Volgens Moltmann (1993a:9) was Christenskap se antwoord op die veranderde situasie van die wegwyn van die Christelike Weste en die nuwe ontwikkeling van die hergroepering van Christenskap vir sy diens aan die wêreld die volgende: (i) ’n missionêre kerk; (ii) die wil tot ekumeniese samewerking tussen verdeelde kerke; (iii) die ontdekking van die universaliteit van die koninkryk van God; (iv) die apostolaat van lidmate. Die teologiese interpretasie van die kerk as ’n missionêre kerk moet teen die agtergrond van die wegwyn van die *corpus Christianum* verstaan word. Die kerk het in hierdie proses geleer dat “*it is not the church that ‘has’ a mission, but the very reverse: that the mission of Christ creates its own church. Mission does not come from the church; it is from mission and in the light of mission that the church has to be understood*” (Moltmann 1993a:10).

Met die term “missionaal” word die essensiele aard en roeping van die kerk as God se geroepe en gestuurde mense verstaan (cf. Guder 1998:11-12). Missionaal definieer dan die kerk as God se gestuurde mense en is die kern van die rede en doel vir die kerk se bestaan en behoort alles te vorm wat die kerk is en doen (cf. Guder

2015: Plasing 77). Dit beteken in die woorde van Van Gelder (ed. 2007:27) dat elke konteks gesien word as 'n missionale konteks en elke gemeente as 'n missionale gemeente wat verantwoordelik is om deel te neem aan God se sending in daardie konteks. Met die term 'missionale kerk' verval die digotomie van die kategorieë van kerk en sending deurdat 'n missionale ekklesiologie ontwikkel wat fokus op gemeentes as die primêre plaaslike plek van God se werk in die wêreld (cf. Van Gelder & Zscheile 2018:212). Die missionale siening van die kerk (missionale ekklesiologie) is gewortel in die missionale siening van God (missionale teologie).

In die missionale gesprek het die fokus op God se sending vanuit die Triniteit baie gehelp met die verstaan van die kerk as gestuurde gemeenskap wat getuig van God se heerskappy in Christus deur die krag van die Gees. Die beperkinge daarvan is 'n neiging tot 'n funksionele modalisme waar die werk van die drie persone van die Drie-eenheid meer individualisties gesien word en geïsoleer word van mekaar en die onderlinge verhoudinge verwaarloos word (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:106). Van Gelder en Zscheile (2011:79-80) kritiseer Frost en Hirsch (2009) dat hulle in hulle boek *ReJesus*, met hulle Christologiese verstaan van God se sending, nie die trinitariese verstaan genoegsaam in berekening gebring het nie. Hierdie neiging beweeg maklik tot 'n Christonisme waar die fokus hoofsaaklik val op die individu se verhouding met Jesus ten koste van die ander persone van die Drie-eenheid, die kerk en die wyer menslike gemeenskap. 'n Gevolg hiervan is 'n siening van sending as die geïsoleerde aksies van individuele Christene of individuele kerke/denominasies namens God, eerder as die deelname van die kerk in die Drie-enige God se lewe en beweging binne die hele skepping (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:106).

Van Gelder & Zscheile (2011:3-4) identifiseer die vier temas wat gereeld in missionale literatuur in Noord-Amerika voorkom. Hierdie temas verteenwoordig kragtige insigte wat die wyse waarop daar oor die kerk gedink word, betekenisvol herdefinieer:

- (i) God is 'n missionêre God wat die kerk in die wêreld instuur.
- (ii) God se sending in die wêreld is verwant aan die heerskappy (koninkryk) van God.

(iii) Die missionale kerk se bediening is 'n geïnkarnasionele (*incarnational*) (teenoor aantrekkende) bediening wat gestuur is om betrokke te wees (*engaged*) in 'n postmoderne, post-Christendom en geglobaliseerde konteks.

(iv) Die interne lewe van die missionale kerk fokus op elke gelowige wat as 'n dissipel betrokke is in sending.

Nel (2015a:90) noem drie kernperpektiewe wat vir hom van kritieke belang is vir 'n missionale ekklesiologie wat vir die navorsing oor evangelisasie betekenisvol is: om die evangelie van die Koninkryk in navolging van die Koning, te kommunikeer, om God se diensknegte te wees, en om voort te gaan om Christus se dissipels en leerlinge te wees wat Hom volg.

Osmer (2012:30-31) verstaan die gemeente se missionale roeping in terme van die *missio Dei* en die uitverkiesing. Die missionale roeping van die missionale gemeente is die deelname aan die *missio Dei* ('*mission*') wat navore kom in missionale aktiwiteite ('*missions*') in spesifieke tye en plekke. Missionale roeping in terme van die uitverkiesing gaan nie oor spesiale seënninge en voorregte soos baie keer verstaan word nie, maar oor die *missio Dei*: die missionale roeping van die hele gemeente as mense wat uitverkies is tot diens aan en getuenis van God se doel met die hele skepping. Die missionale roeping van individuele gelowiges word dan verstaan en onderskei binne die korporatiewe missionale roeping van die gemeente. Hunsberger (2002:38; cf. Osmer 2012:31) stel dit soos volg: "*Personal vocation is shaped and molded in the context of the community that has clarity of its vocation.*"

Die implikasies van bogenoemde is dat die hele gemeente en al die werksaamhede van die gemeente verstaan word vanuit die missionale roeping van die gemeente en daardeur gevorm en belyd word. Hierdie geïntegreerde en holistiese missionale verstaan van 'n gemeente is baie waardevol vir evangelisasie. Evangelisasie is nie bloot sekere aktiwiteite van 'n gemeente nie, maar is wesenlik deel van 'n geïntegreerde en holistiese missionale verstaan van 'n plaaslike gemeente.

2.2.2 Identiteit

Die aktiwiteite van 'n gemeente of die programme wat gevolg word, maak nie van 'n gemeente 'n missionale gemeente nie (cf. Osmer 2012:36). Dit gaan om wie die gemeente ten diepste is, die identiteit van die gemeente.

Volgens Van Gelder & Zscheille (2018:315) is die krisis wat die kerke in die VSA in vandag se konteks moet hanteer, ten diepste 'n identiteitskrisis: Wat beteken dit om kerk te wees? Wat is die doel en rol in 'n veranderde konteks? In die opbou en kweek van missionale gemeentes en in die gesprekke oor missionale gemeentes, gaan dit oor die 'wees' ("*being*"): die essensie en lewe van die kerk, naamlik die werklike identiteit van die kerk. Dit is alles die werk van God deur sy Gees, sy Woord en die dienswerk van mense (cf. Nel 2015a:25). In die hart van die missionale gesprek is die uitdaging van die herontdek en verdieping van die kerk se Christelike identiteit in 'n post-Christendomwêreld. 'n Missionale gemeente se identiteit is dan in die deelname van die Drie-enige God se sending na die hele skepping. Van die perspektief van missionale ekklesiologie is dit God se sending wat 'n kerk het en nie die kerk wat 'n sending het nie (cf. Zscheille 2012a:xi, 1, 5-6; Van Gelder & Zscheille 2018:266, 316; cf. ook Nel 2015a:25-26; Nel 2017:4). Wright (2010:23-24; cf. Nel 2015a:89; Nel 2017:4) verwoord dit soos volg: "*It is not so much the case that God has a mission for the church in the world, as that God has a church for his mission in the world. Mission was not made for the church; the church was made for mission – God's mission.*" Die kerk is 'n *produk* van en 'n *deelnemer* aan God se sending (cf. Zscheille 2012b:6). Die missionale verstaan van 'n kerk is wesenlik vir die verstaan van die identiteit van die plaaslike gemeente.

Die ontwikkeling van 'n plaaslike missionale gemeente gaan oor die doelgerigte begeleiding van 'n gemeente tot 'n verstaan en intensionele soeke na sy eie identiteit (cf. Nel 2015a:29). Hierdie identiteit word baie keer op individualistiese wyses geïnterpreteer, terwyl dit deur die Bybelse metafore as 'n korporatiewe identiteit voorgestel word: "*We are a we*" (Nel 2015a:26). Die herontdekking van hierdie korporatiewe identiteit is 'n proses waarin die gemeente word wie hulle alreeds in

Christus is en al hoe meer ontdek dat die gemeente in diens van God se plan vir sy kerk op aarde as geheel is (cf. Nel 2015a:27). “*As the people of God we must rediscover whose we are, who we are, and what we are about in our life and witness*” (Nel 2015a:29). Die gemeente se “we” is korporatief ’n plaaslike uitdrukking van die kerk van Christus in die wêreld (cf. Nel 2015a:42).

Indien daar primêr gefokus word op die kerk se sending sonder ’n geloofsonderskeiding van die kerk se identiteit in die konteks van God se sending, gaan dit die kerk nêrens bring nie. Die fokus van die kerk behoort eerder God se sending te wees wat as ’n holistiese evangelie in gesprek met die realiteite van die kontemporêre kultuur is. So ’n fokus het die belofte om verbeeldingryke nuwe paaie van deelname in God se lewe en liefde vir die wêreld te vind asook om dit wat bruikbaar is van die verlede te herwin. Die vernuwing van die kerk se identiteit begin dan met ’n herontdekking van die verhaal van die Drie-enige God se lewe en liefde vir die wêreld, met ander woorde die *missio Dei* (cf. Van Gelder & Zschiele 2018:266, 267).

Die vernuwing van die Kerk se identiteit is ’n proses van voortdurende transformasie van ’n gemeente om te word wat hulle reeds in Christus is. Nel (2015a:50) beskryf die proses met die konsep van ‘reformasie’. Guder (2000) noem dit “*the continuing conversion of the Church*”. Christene is geroepe om getransformeer te word om al hoe meer aan die beeld van Christus gelykvormig te word (2 Korintiërs 3:18). Hierdie oproep is korporatief bedoel sodat die gemeente die volle beeld van Christus vertoon in die uitleef van die Goddelike doel van die gemeente om God meer betekenisvol te verteenwoordig. Geen enkele gelowige kan alleen die volle beeld van Christus vertoon nie (cf. Nel 2015a:52-53). Hierdie transformasie (Nel) en voortdurende bekering (Guder) is veral van kritiese belang vir gemeentes om hulle missionale identiteit en roeping getrou uit te leef en deel te neem aan God se *missio Dei* in ’n veranderde konteks.

Van Gelder (2007b:84-85; cf. Nel 2015a:97) druk die missionale gemeente as Gees-begeleide bediening se selfverstaan soos volg uit: Die gemeente bestaan as gemeenskap wat geskep is deur die Gees wat missionêr van aard is geroep en gestuur word om deel te neem aan God se sending in die wêreld. Die identiteit van 'n kontekstuele kerk sal na vore kom wanneer geloofsonderskeidend teruggekyk word na die kerk se verhaal met Jesus (cf. Moynach 2012:403).

Schoeman (2015:369) gebruik drie merkers om 'n gemeente te beskryf wat help om die identiteit van 'n missionale gemeente te verstaan: (i) die identiteit van 'n gemeente gaan oor die verhouding met die Drie-enige God; (ii) die missie van 'n gemeente gaan oor sy roeping en doel; (iii) die bediening van 'n gemeente is 'n gevolg/uitvloeisel van sy identiteit en missie.

Volgens Nel (2017:2) verstaan ons nog nie en het nog nie klaar gedink hoe radikaal missionaliteit werklik is nie. Ons kan nie ons missionale identiteit met programme koop nie. *“Without this realisation of being changed into a new way of being and therefore doing, there is not much joy in being church”* (Nel 2015b:2).

Die verstaan van die missionale gemeente se identiteit in terme van die roeping van die gemeente is radikale genade op sy mooiste. Die mislukking om jou identiteit te verstaan, kan rampspoedig wees (cf. Nel 2017:3). Volf in Nel (2017:3) herinner ons dat wanneer 'n gemeente nie getrou aan haar identiteit is nie, die gemeente 'n vloek eerder as 'n seën is:

“If we don't, the Christian faith may well turn out to be a curse to the world rather than a source of blessing — an embodiment of the fall into the temptation to live by bread alone rather than a means of resisting it, a faith insufferably selfrighteous and arrogantly imposing itself on others to control and subdue them, a source of strife over worldly goods rather than a wellspring of confident humility, creative generosity, and just peace.”

God is sentraal in ons gereformeerde verstaan van identiteit. Roeping herinner ons aan die Goddelike passief en dat dit oor God gaan. God se betrokkenheid maak die

gemeente spesiaal – ’n kontrasgemeenskap, ’n alternatiewe moontlikheid van lewe in gemeenskap met die Een wat ons geroep het en met die ander wat ook geroep is: *“Our calling is what makes us persevere. To be called is to know that you cannot turn around. You may flee from calling, but will return. Being called is to discover how not to stop ... I am absolutely convinced that understanding identity determines purpose. Identity comes before purpose”* (Nel 2017:3).

Die kerk se verstaan van die Triniteit het alles te doen met die kerk se verstaan van haarself as kerk en gemeente. Die kerk is God Drie-enig se werk vir ’n spesifieke doel: ons is geskep as God se beeld en herskep om Hom te verteenwoordig soos Hy dit oorspronklik bedoel het (cf. Nel 2015a:49, 66, 117). ’n Trinitariese verstaan van die plaaslike missionale gemeente is ’n deelname in die trinitariese God se sending. Die kerk word gedefinieer as God se gestuurde mense (cf. Nel 2015a:107). Dit is ’n voortdurende herstelproses na sy oorspronklike bedoeling. Hierdie trinitariese belyning is van kritieke belang vir die verstaan en ontwikkeling van ’n plaaslike missionale gemeente se identiteit (Nel 2015a:66, 76). Die kerk as liggaam van Christus beliggaam God se liefde te midde van die gebrokenheid van die plaaslike konteks en word voortdurend vernuwe om vanuit die opstanding van Christus onder leiding van die Gees te leef midde ’n gebroke konteks. *“We belong to God. Even while we struggle to find words to express who we are, we confess whose we are and to whom we belong”* (Nel 2017:4). Ons wees en die rede vir ons wees word opgevang in en by God, die Skepper wat teenwoordig is en aan die werk is in sy skepping (cf. Nel 2017:4).

Moltmann (1977:158; 1993:43, 116-132; cf. Osmer 2012:50; Nel 2015a:101) sien die gemeente in Trinitariese perspektief en gebruik die twee pole van “identiteit” en “relevansie” in sy verstaan van die kerk. As ’n kontrasgemeenskap (identiteitspool), is die kerk ’n gemeenskap van volwasse en toegewyde dissipels wat dien as ’n teken van die koninkryk in die gemeenskap van gelykheid, wedersydse aanvaarding en versorging van mekaar, vreugdevolle aanbidding en met die stryd om die bergrede as

koninkryksetiek uit te leef. Dit is 'n onderskeidende manier van lewe van die kerk soos dit Christus navolg as kontrasgemeenskap met alternatiewe moontlikhede vir verandering in die gemeenskap.

By die relevansiepool sien Moltmann die gemeente as 'n kenotiese gemeenskap: 'n gemeenskap van openheid, gee van die self en in solidariteit in sy onderskeie verhoudinge met die wêreld. Hierdie verhoudinge met die wêreld sluit 'n verskeidenheid goed in, van konfrontasie met bese sistemiese magte en gesprekke met individue en groepe tot die Gees se werk om mense toe te voeg tot die gemeente. Moltmann dink oor die kerk vanuit die sosiale Triniteit wat die Goddelike persone perichoreties sien, wat bestaan in "*centered openness*": Hulle het nie net verhoudinge nie, hulle ís hulle verhoudinge. Hulle bly bestaan in en vir mekaar in gesentreerde openheid: Wanneer die kerk so bestaan, leef dit in die spanning tussen identiteit en relevansie (tussen versamel en opbou tot sending en selfgee), en dien dit as 'n analoog van die Triniteit (*analogia Trinitatis*). Die kerk is beide 'n kontras- en kenotiese gemeenskap (cf. Osmer 2012:49-50; Nel 2015a:101-102).

Van Gelder & Zscheile (2018:283-284) noem dat in sekere denominasies in die VSA 'n tendens ontwikkel het van 'n primêre funksionele identiteit: Die hele korporatiewe liggaam fokus op 'n doelgerigte intensie, soos byvoorbeeld in Willow Creek Community Church se missiestelling na vore kom: "*To turn irreligious people into fully devoted followers of Jesus Christ.*" Die gevaar van hierdie benadering is volgens Van Gelder & Zscheile dat die kerk in 'n sekulêre tyd haar dieper identiteit van deelname aan die Drie-enige God se sending moontlik kan verduister wanneer 'n primêre funksionele identiteit voorop gestel word.

Deur dieper in die verhale en praktyke van God se sending te woon, ontdek die kerk hom/haarself opnuut as nuwe gemeenskap en word identiteit verdiep. Van Gelder & Zscheile (2018:284) verwoord dit soos volg: "*Recovering a life-giving and faithful identity for the church today lies in re-entering the Bible's narrative witness to God's ongoing mission of creation and restoration.*"

Die gebruik van die term ‘alternatiewe of kontrasgemeenskap’ as vertrekpunt vanuit die Christologie eerder as die Triniteit kan lei tot ’n ekklesiologie wat ’n meer sektariese verstaan van kerkwees bevorder in verhouding tot die wêreld en ’n meer Anabaptistiese benadering tot gevolg het. Wanneer die vertrekpunt vanuit die Triniteit geneem word, kan die kerk as mense van God onderskei word te midde van hulle volle betrokkenheid by die wêreld. Hierdie missiologiese raamwerk definieer die onderlinge verhoudinge van God, kerk en die wêreld (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:79). Vir die identiteit van ’n missionale gemeente is ’n gebalanseerde en geïntegreerde verstaan van al drie persone van die Drie-eenheid belangrik (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:111).

Vir missionale gemeentes wat erns wil maak met evangelisasie, is dit ’n prioriteit om seker te maak dat hulle die regte verstaan van hulle missionale identiteit het. Evangelisasie kan nie bloot gesien word as deel van programme en funksionele aktiwiteite nie, maar in die woorde van Nel (2015:2) beteken evangelisasiebediening om verander te word in ’n nuwe manier van bestaan waaruit ’n nuwe manier van lewe volg en waarin die vreugde van kerkwees beleef word. Dan is evangelisasie deel van die hart en identiteit van ’n missionale gemeente.

2.2.3 Konsekwensies van Missionaliteit

Missionaliteit het die volgende radikale konsekwensies vir gemeentes: ekklesiologiese reformasie, missionale hermeneutiek en herondekking van die rede vir die gemeente se bestaan (cf. Nel 2017:5-6). Die navorser gaan kortliks hieraan aandag gee, aangesien dit van groot belang is vir ’n gemeente wat erns maak met evangelisasie.

2.2.3.1 Ekklesiologiese reformasie

Die opbou van ’n missionale gemeente is in wese ’n bediening van reformasie (cf. Nel 2017:5; Nel 2015a:50-63). Missionale gemeentes kan dit nie ontwyk nie. Reformasie is radikaal en is nie populêr nie. Verskeie “re-’s” is al in die missionale gesprek hiervoor gebruik: “*revival, renewal, revitalisation, rebirth, rekindling, reactivation, refounding* (cf.

Nel 2017:5). Reformasie beteken dat daar Bybels en kontekstueel nuut gedink kan word oor wie die gemeente is en hoe die gemeente aan die missionale roeping van God in die spesifieke konteks getrou kan wees (cf. Nel 2017:5). In Frost & Hirsch (2009:5) se boek *ReJesus* (2008) word gestel dat 'n herontdekking van Jesus ons neem na die kern en fondament van waaroor kerkwees gaan en ons nuut laat dink oor dissipelskap, die Christelike gemeenskap en die voortgaande missie van die kerk.

Gittins (2008:188-189; cf. Nel 2017:5) stel dit soos volg: *“Some things are beyond simple fixing; they must be radically restructured – ‘restored’ in the truest sense of ‘brought back into existence; brought back to health’.”* Reformasie in hierdie rigting is radikaal en het 'n prys – dit kan die leier of die gemeente se populariteit kos (cf. Nel 2017:5). Indien missionale teologie ernstig opgeneem word, beteken dit inderdaad die voortgaande bekering van die kerk (cf. Guder 2000:143). Guder (2000:26) verwoord dit verder: *“Evangelizing churches are churches that are being evangelized. For the sake of its evangelistic vocation, the continuing conversion of the church is essential.”* (cf. ook Nel 2017:4)

2.2.3.2 Missionale hermeneutiek

Met die uitgangspunt dat sending sentraal is in die gemeente se verstaan van God en sy betrokkenheid met en in die skepping, en dat die gemeente deelneem aan God se sending, volg dit dat die Bybel ook gegee is om die kerk toe te rus vir haar deelname aan God se sending (cf. Guder 2016:36; Nel 2017:5). Die Bybel word dan gelees en geïnterpreteer met 'n missionale hermeneutiek sodat geloofsgemeenskappe gevorm word deur die Heilige Gees om getroue getuies in spesifieke kultuurkontekste te wees (cf. Guder 2016:36; Nel 2017:5).

Die hele Bybel het in die Vroeë Kerk die rol vervul om die kerk voor te berei en te bemoedig vir die haar missionale roeping. Die Bybel was nie bloot daar om te vertrou en te versterk nie. God se wil is dat die kerk sy roeping vervul in God se koninkryk. Die Bybel is die voorbereiding vir hierdie lewe (cf. Nel 2017:5). So 'n missionale interpretasie van die Skrif is die lens waardeur missionale prediking Jesus Christus

bely (cf. Johnson 2015:180). Johnson (2015:181) stel die missionale interpretasie van die Skrif soos volg: *“The community does not reserve biblical study for educated clergy, nor does it study scripture simply to meet personal needs for inspiration or edification. Rather, the community is intentional about being formed and transformed by the biblical witness, asking how God’s word is shaping, calling and sending them personally and corporately.”*

Goheen (2016:15) gebruik in sy kontoere vir ’n missionale hermeneutiek die drievoudige beskrywing van Bauckham as struktuur. Bauckham (1999:1; cf. Goheen 2016:15) omskryf missionale hermeneutiek as *“a way of reading the Bible for which mission is the hermeneutical key... [It is not] simply a study of the theme of mission in the biblical writings, but a way of reading the whole of Scripture with mission as its central interest and goal... [It] would be a way of reading Scripture which sought to understand what the church’s mission really is in the world as Scripture depicts it and thereby to inspire and to inform the church’s missionary praxis”*. Drie dimensies van missionale hermeneutiek kom in die omskrywing na vore: om die hele Bybel te lees met sending as sentrale tema; om die Bybel te lees om te verstaan wat sending werklik is; om die Bybel te lees om die kerk toe te rus vir haar missionale taak (cf. Goheen 2016:15).

Volgens Wright (2006: Plasing 765-768) begin ’n missionale hermeneutiek van die Bybel met die rede vir die bestaan van die Bybel. Die hele kanon van die Skrif word as selfopenbaring van die Skeppergod geles wat getuig van die selfgewende beweging van hierdie God na sy skepping en mense wat na God se beeld gemaak is. ’n Missionale hermeneutiek is volgens Wright (2006: Plasing 1008-1012) nie tevrede om bloot te vra vir gehoorsaamheid aan die Groot Opdrag of selfs die missionale implikasies van die Groot Gebod nie. Agter albei sal ’n missionale hermeneutiek die *“Great Communication”* (Groot Kommunikasie) vind – die openbaring van die identiteit van God, van God se optrede in die wêreld en God se reddende doel vir die hele skepping. Vir die volheid van hierdie kommunikasie het ons die hele Bybel in al sy dele

en genres nodig. Die indikatief en die imperatief van die Bybelse openbaring word met ewe veel erns opgeneem en interpreteer elkeen in die lig van die ander. 'n Missionale hermeneutiek vra na 'n holistiese verstaan van sending vanuit 'n holistiese lees van Bybelse tekste (Wright 2006: Plasing 1022-1024).

Die saak van 'n missionale hermeneutiek gaan volgens Wright (2006: Plasing 1031-1036) nie voldoende gedien word deur bloot te sê die Bybel kan gelees word met 'n hermeneutiese benadering vanuit 'n missionale perspektief nie. Daar moet 'n paradigmaskuif van sending plaasvind: vanaf ons menslike "agency" (agent-wees) na die uiteindelijke doel van God self; van sending as "*missions*" (sendingaktiwiteite) wat ons onderneem na sending wat God ten doel het en van ewigheid af tot ewigheid bewerkstellig word; van 'n antroposentriese (of ekklesio-sentriese) oorsprong na 'n radikale teosentriese wêreldbeskouing.

Indien daar op hierdie wyse erns gemaak word met die Bybel in die geloofsgemeenskap, word die woorde van Newbigin (1989:227; Nel 2017:4) waar vir 'n gemeente wat die evangelie glo en leef: "*I am suggesting that the only answer, the only hermeneutic of the gospel, is a congregation of men and women who believe it and live it.*" *This is indeed the radical essence of developing or building a missional congregation*" (Nel 1994, 2015b).

Op watter wyse 'n missionale gemeente 'n geloofwaardige hermeneutiek van die evangelie kan wees, word gebaseer op Wright (2006) se verstaan van missionale hermeneutiek. Wright lees die Bybel as selfopenbaring van God waarin God se doel met die geskape werklikheid gesien kan word. Dit verg 'n paradigmaskuif na 'n teosentriese en holistiese verstaan van sending vanuit 'n holistiese lees van die Bybel.

2.2.3.3 Herontdek die bestaansrede

In hoofstuk 1 is reeds gewys op Osmer (1990:141) se opmerking rakende die onderrigtaak van die kerk: "*Rediscovery is the activity of discerning once again the meaning and power of tradition that has been repressed or forgotten. Recovery goes*

further. It involves the positive evaluation and appropriation of that tradition, using what has been rediscovered to structure present patterns of thought and action.”

Die proses van “rediscovery” en “recovery” kan ongemaklik en selfs pynlik wees en met skaamte gepaard gaan, veral as die gemeente op ’n pad van ongehoorsaamheid was. Daarom is voortdurende bekering nodig (cf. Guder 2000: *The continuing conversion of the church*) vir ’n gemeente wat sy missionale roeping en rede vir bestaan ernstig opneem. Omdat die gemeente anders is, tree dit anders op en herontdek voortdurend die rede vir haar bestaan vanuit die Godgegewe identiteit in Christus deur die Gees (cf. Nel 2017:5). Die missionale kerk is nie bloot ’n ander strategiese benadering tot kerkwees wat fokus op die doel (*purpose*) of sending van die kerk nie. Dit is ’n nuwe verstaan van die wese van God wat nuwe denke oor die identiteit of aard van die kerk vra vóór daar gesoek word na die doel of sending van die kerk (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:7, 9).

God het die kerk geskep om radikaal anders te wees en op te tree – “*a fellowship of difference and different*”. “*God loves us, and God’s kind of love transforms us into loving and holy, God-glorifying and other-oriented people in God’s kingdom*” (McKnight 2015:16-23; cf. ook Nel 2017:5). Die missionale kerk verheerlik God juis deur “*self-emptying love*” (ed. Keum 2013:28).

Die gevolge van missionaliteit kan gesien word in die volgende kenmerke wat in navorsing van die Gospel and our Culture Netwerk na vore gekom het in gemeentes wat ’n missionale benadering volg (cf. Frost & Hirsch 2013: Plasing 370-383): Hierdie kenmerke is belangrik vir die navorsing oor evangelisasie:

- (i) ’n Missionale gemeente verkondig die evangelie.
- (ii) ’n Missionale gemeente is ’n gemeenskap waar al die lede betrokke is om te leer hoe om dissipels van Jesus te wees.
- (iii) Die Bybel is normatief in ’n missionale gemeente se lewe.

- (iv) Die gemeente verstaan homself as verskillend van die wêreld weens sy deelname aan die lewe, dood, en opstanding van sy Here.
- (v) Die gemeente streef daarna om God se spesifieke missionale roeping vir die hele gemeenskap en vir al sy lidmate te onderskei.
- (vi) 'n Missionale gemeenskap word gekenmerk deur hoe Christene optree teenoor mekaar.
- (vii) Dit is 'n gemeenskap wat versoening prakties uitleef.
- (viii) Mense in die gemeenskap hou hulleself in liefde teenoor mekaar verantwoordbaar.
- (ix) Die gemeente leef gasvryheid prakties uit.
- (x) Aanbidding is die sentrale optrede waardeur die gemeenskap God se teenwoordigheid en beloofde toekoms met vreugde en dankbaarheid vier.
- (xi) Hierdie gemeenskap het 'n kritiese publieke getuienis.
- (xii) Daar is 'n erkenning dat die gemeente in sigself 'n onvoltooide uitdrukking van die heerskappy van God is.

Gemeentes wat vanuit 'n missionale paradigma erns met evangelisasie maak, is gemeentes wat voortdurend hartgrondig reformeer en tot bekering kom. Die avontuur om die Bybel te lees met 'n missionale hermeneutiek help om hulle toe te rus om God, hulle identiteit, roeping en die ware rede vir hulle bestaan vars en nuut te ontdek. Verder ervaar hulle die inspirasie van die Gees om anders te leef en erns met evangelisasie te maak.

2.2.4 Inkarnasie: kontekstueel relevant

Die plaaslike gemeente is God se geskenk vir 'n spesifieke gedeelte van God se skepping, hulle leewêreld is hulle direkte konteks (cf. Nel 2017:6). Gemeentes is altyd plaaslik: hulle het 'n adres in 'n plaaslike gemeenskap (cf. Schoeman 2015:369). Die konteks van plaaslike gemeentes is meestal uitdagend en pynlik. Daarom is die versoeking om uit kontekstuele betrokkenheid te vlug nogal aantreklik, veral in Suid-Afrika (cf. Nel 2017:7).

Daar is net een manier om kerk te wees en dit is vanuit die inkarnasie (cf. Guder 1998:11; Nel 2017:7). God kom na die mensdom deur die inkarnasie en deur sy Gees

lewe Hy tussen mense. In 'n sekere sin is die kerk die inkarnasie van die Heilige Gees. Deur die gemeente kom God steeds na die mensdom en die wêreld. Die inkarnasie is God se manier van kommunikasie oor Wie Hy is en wat Hy wil doen (cf. Nel 2015a:99, 101). Die plaaslike gemeente se missionale identiteit word nie in 'n opwaartse beweging uit die wêreld na God toe gevind nie, maar vanuit God se afwaartse beweging in die wêreld in Christus (cf. Zscheile 2012b:15; Nel 2015a:136). Daarom is die radikale uitdaging en selfs hoë prys om die evangelie te beliggaam as nuwe lewe, nuwe skepping, lewende hoop en vertrouwe op God in die konteks waar God die plaaslike gemeente as 'n geskenk gegee het (cf. Nel 2017:7).

Die inkarnasie is die antwoord op die vraag na die verhouding tussen die evangelie en die kultuur. Van Gelder & Zscheile (2018:38) stel dit soos volg: *“Jesus is the human face of God, the hermeneutical key to understanding God’s life and love for the world and God’s vision for human flourishing.”* In die lig van die inkarnasie van Jesus Christus beliggaam die kerk die teenwoordigheid van God in die wêreld en het die vermoë om tot 'n gekontekstualiseerde uitdrukking in elke en enige kultuur te kom (cf. Van Gelder & Zscheile 2018:12). Die missionale roeping herinner die kerk voortdurend aan haar intensionele teenwoordigheid in 'n spesifieke konteks. Dit bring 'n bewustheid om transformerend teenwoordig te wees. Agter die gemeente se hierwees of daarwees sit God (cf. Nel 2017:3).

Fitch (2016: Plasing 57-59) praat soos volg van hierdie missionale teenwoordigheid:

“Faithful presence names the reality that God is present in the world and that he uses a people faithful to his presence to make himself concrete and real amid the world’s struggles and pain. When the church is this faithful presence, God’s kingdom becomes visible, and the world is invited to join with God.”

Niemandt (2019:49) verwoord hierdie getroue teenwoordigheid soos volg: *“To be faithfully present and to appreciate the commons is an incarnational approach that takes bodies, location and community seriously, following the clue of Christ’s*

incarnation and God's presence in our reality.” God se sending word uitgeleef in die wêreld deur ’n Geesgeskepte kerk wat getuig van ’n multidimensionele evangelie wat tot uitdrukking kom in elke dimensie van die lewe (cf. Van Gelder & Zscheile 2018:12).

Die kontekstualisering van die bediening impliseer die kontekstuele relevansie van die plaaslike geloofsgemeenskap in ’n voortdurend veranderende konteks. Daarom is dit voortdurend nodig dat gemeentes hulle bediening in hierdie veranderende konteks herbedink. Die identiteit, missie en bediening van die gemeente is drie merkers wat die gemeente in die proses kan gebruik (cf. Schoeman 2015:369-370). Die plaaslike gemeente verkry missionale geloofwaardigheid juis deur kontekstueel relevant te wees (cf. Nel (ed.) 2021a:xxiv; cf. ook Nel 2011:1).

Die vraag is hoe die evangelie “lewend kan word” in verskillende kulturele kontekste en nog steeds die outentieke evangelie bly. Dit is die sentrale probleem van die kontekstualisering van die evangelie (cf. Newbigin 1989:141, 142, 152). Daar is nie iets soos ’n suiwer evangelie wat nie beliggaam (“*embodied*”) word in ’n kultuur nie. Elke interpretasie van die evangelie is beliggaam in ’n kultuurvorm (cf. Newbigin 1989:144). Om die gemeente kontekstueel te maak, is om sowel getrou te wees aan Jesus as om die gemeente toepaslik te maak vir die mense wat gedien word. Daarom kan gemeentes anders lyk in verskillende kontekste en kulture (cf. Moynach 2012:151). ’n Missionale gemeente maak dit ’n prioriteit en vra voortdurend die vraag: Waarvoor het God hierdie gemeente geroep om wat te wees en wat te doen in die spesifieke konteks (cf. Frost & Hirsch 2013: Plasing 282)?

Kontekstualisering verwys na die proses om die evangelie van Jesus Christus in noue voeling te bring met die hele ervaringswêreld van mense in hulle daaglikse lewe (cf. Gort 2017:217, 218). Coe (cf. Wheeler 2002:78; Gort 2017:218) beskryf die metode van kontekstualisering as die voortdurende terug-en-vorentoe-beweging tussen die Skrif en altyd veranderende realiteite in situasies.

In die proses van kontekstualisering moet gewaak word teen oor- en onder-kontekstualisering. Oorkontekstualisering vind plaas wanneer die kerk diep verhale en

praktyke van die wye kultuur inkorporeer en aanvaar dat dit Christelik is. Die kerk word dan te aanpasbaar in die kultuur en kompromitteer sekere aspekte van die evangelie (cf. Van Gelder & Zschielle 2018:49). Onderkontekstualisering vind weer plaas wanneer 'n kerk in veranderde omstandighede kies om die *status quo* te handhaaf of gebruike van die verlede herhaal wat nie meer inpas by die veranderde kulturele situasie nie. Dan misluk die gemeente om die dinamiese voortgaande proses van Geesgeleide kontekstualisering te snap wat integrerend deel is van Christelike sending (cf. Van Gelder & Zschielle 2018:50). Wanneer daar primêr gefokus word op die kerk se sending sonder 'n groter geloofsonderskeiding van die kerk se identiteit vanuit God se sending, vind daar gewoonlik oor- of onder-kontekstualisering plaas wat eise stel aan die kerk of plaaslike gemeente. Van Gelder & Zschielle (2018:256) noem die volgende voorbeelde in die VSA-konteks: nasionale agenda; fokus op die tradisie; fokus op sendingaktiwiteite; fokus op die verandering van die sosiale orde (menseregtebeweging); fokus op geregtigheid en bevryding (bevrydingsbeweging en bevrydingsteologie); fokus op herlewing (herlewingsbeweging, veldtogte, massasaamtrekke); fokus op organisatoriese sukses (die aantrekkende leefstylkerke of "*attractional lifestyle churches*") (cf. Van Gelder & Zscheille 2018:256-266). Kontekstualisering vra dat die kerk beide vormerend (missionaal/kontekstueel) en reformerend (Bybels/konfessioneel) sal wees (cf. Van Gelder & Zscheille 2018:51).

Volgens Nel (2017:7) is die volgende radikale implikasies van belang vir 'n missionale gemeente wat erns maak met die konteks: maak erns met God in Christus; waak jaloers oor die Gereformeerde identiteit; koinoniale en relasionele wese en pastorale betrokkenheid by mekaar; konkrete aardse koninkryksbetrokkenheid in die gemeenskap en konteks; inklusiwiteit, selfs al maak dit seer; radikale gasvryheid vir vreemdelinge; om as dissipels by mekaar te leer wat dit beteken om Jesus te volg as enigste manier om ons bure te evangeliseer.

Van Gelder (2007:28-38; cf. Nel 2015a:93-94, 96-97) noem die volgende raamwerk wat ontwikkel kan word om gemeentes te help om missionaal in hulle konteks te wees:

- (i) missionale gemeentes is Trinitaries gefundeer: die eenheid van God en die ekonomiese Triniteit asook die onderlinge verbondenheid van die drie persone en die klem op die perichoresis;
- (ii) missionale gemeentes bestaan ter wille van die wêreld, daarom is hulle geloofsonderskeidend betrokke in die hantering van konflik, ontwrigtings, onderbrekings en verrassings; verder is hulle besig om met wysheid te beplan te midde van onbeplande veranderinge;
- (iii) missionale gemeentes sien die evangelie as die goeie nuus vir elke konteks; hulle werk met die inherente vertaalbaarheid van die evangelie, asook die kerk en gemeente vir die konteks;
- (iv) Geesbegeleide bediening in 'n spesifieke kultuurkonteks met betrekking tot sake soos relevansie, weerstand en aanpasbaarheid;
- (v) missionale gemeentes is altyd vormend (formerend) en hervormend (reformerend).

Van Gelder & Zscheile (2018:52-56) noem die volgende missionale kapasiteite wat plaaslike gemeentes moet ontwikkel om effektief betrokke te wees in die kontekste waar hulle geplaas is:

- (i) Die missionale kapasiteit om die konteks te leer interpreteer;
- (ii) die missionale kapasiteit om nuwe insigte in die evangelie te antisipeer;
- (iii) die missionale kapasiteit om wederkerigheid te antisipeer (die mense wat die evangelie bring in 'n spesifieke konteks word self verander daardeur);
- (iv) die missionale kapasiteit om te verstaan dat die kerk plaaslik is en daarom ook spesifiek;
- (v) die missionale kapasiteit om te verstaan dat bediening altyd kontekstueel en daarom ook prakties is;
- (vi) die missionale kapasiteit om te verstaan dat om met teologie besig te wees altyd kontekstueel en daarom ook perspektiwisties is;
- (vii) die missionale kapasiteit om te verstaan dat organisering altyd kontekstueel en daarom ook altyd voorlopig is.

Soos die konteks verander, behoort die gemeente ook te verander binne die inherente spanning tussen getrou aan die evangelie bly; reageer op die konteks en onder leiding en lering van die Gees verantwoordelik te kontekstualiseer. Daarom kan 'n gemeente nie gedupliseer word van een konteks na 'n ander konteks nie (cf. Van Gelder & Zscheile 2018:55). Om as gemeente plaaslik en spesifiek in die konteks geïnkarnieerd missionaal betrokke te wees, is in die hart van God se betrokkenheid met die mens in Christus en die kerk se betrokkenheid as liggaam van Christus saam met hulle bure. Die sosiale faktore wat teen hierdie inkarnasionele benadering werk, moet nie onderskat word nie (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:272-273).

Die inkarnasie is tekenend van God se volle deelname in menslike lewe, selfs in die slegste omstandighede, sodat die mensdom deur God se genade weer kan deelneem aan die Trinitariese God se gemeenskaplike lewe (cf. Zscheile 2012b:17).

Vir effektiewe evangelisasie is inkarnasie en kontekstuele relevansie krities belangrik omrede God se liefde juis in mense se leefwêreld tuiskom en omdat mense wat evangelisasie doen, hierdie werklikheid beliggaam. Die navorser vermoed dat verskeie van die evangelisasiebenaderings swig voor die versoeking om te vlug uit kontekstuele betrokkenheid en relevansie en terugval op uitgediende modelle met onbevredigende praktyke, asook negatiewe ervarings vir die mense wat die adres van God se liefde is.

2.2.5 'n Geïntegreerde gemeente

In die onderskeiding van die gemeente se missionale roeping is daar twee fokusse wat aandag behoort te kry: Die eerste fokus is die samekoms en opbou van die gemeente; die ander fokus is die stuur en selfgee van die gemeente. Missionale vorming vind op sy beste plaas wanneer daar 'n diep konneksie tussen die twee fokusse geskep word (cf. Osmer 2012:49). Volgens Nel (ed. 2021a:5) is die opbou van die plaaslike gemeente altyd "*consolidating and missional*" gelyktydig. Die klem

op gelyktydigheid word bevestig deur die Nuwe Testamentikus Andrie du Toit (cf. ed. Nel 2021a:5).

Osmer (2012:49-50) sluit aan by Bosch (1991:385) se beeld van die ellips met twee fokusse: die eerste fokus is die erkenning en waardering van die bron van die gemeente se lewe, aanbidding en gebed; die tweede fokus is 'n voortgaande en selfgewende fokus van diens, sending en evangelisasie. Vanuit en deur die eerste fokus vind die tweede fokus plaas waar die gemeente in die wêreld betrokke raak en die wêreld uitdaag. Geeneen van die twee fokusse mag ten koste van die ander een hanteer word nie. Hulle staan in mekaar se diens. Die identiteit van die kerk word in stand gehou deur die relevansie en betrokkenheid van die kerk in die wêreld. Hiermee sluit Bosch aan by Moltmann (1977:158; 1993:43,116-132; cf. Bosch 1991:385) se verstaan van die kerk in terme van identiteit en relevansie.

Die Trinitariese missionale ekklesiologie van gesentreerde openheid (“*centered openness*”) is die sleutel tot die verstaan van die verhouding tussen vorming en missionale roeping. Missionale roeping dui op die gemeente se onderskeiding van waar en hoe hulle geroep is om buite die gemeente in die spesifieke konteks en tyd binne God se sending te wees en deel te neem. In 'n ekklesiologie van gesentreerde openheid word die proses verstaan as missionale formasie: die ontdekking van die gemeente se identiteit deur relevansie en terselfdertyd die volhoubaarheid van die gemeente se missionale relevansie deur identiteit. Missionale formasie vind plaas as 'n gemeente leef in en vanuit sy missionale roeping. Die opbou van die gemeente vind plaas soos die gemeente betrokke is in die omringende gemeenskap. Die selfgee van die gemeente word verdiep en in stand gehou soos die gemeente se identiteit opgebou word. Missionale vorming is dan die proses soos die gemeente gevorm word deur *in* sy en *vanuit* sy missionale roeping te leef soos wat dit in die spanning van identiteit en relevansie beweeg. Die gemeente en sy lede word gevorm soos hulle optree saam met en vir ander buite die gemeente in vennootskappe en onderlinge leer, en in solidariteit met mense wat broos is. 'n Belangrike praktiese implikasie hiervan is die noodsaaklikheid om diep konneksies te bou tussen bedieninge van opbou en uitreik/gestuurde/diens in die vorming van die gemeente. 'n Voorbeeld

hiervan is wanneer dienswerk na buite die gemeenskap van die gelowiges opbou en studie van die Bybel verdiep; en wanneer aanbidding en onderlinge ondersteuning weer dienswerk in stand hou: In die proses vind missionale vorming plaas (cf. Osmer 2012:51-52; Nel 2015a:101-102).

Die totale bedieningsveld van die kerk word in bedieningswyses of modi verdeel: *kerugma, leitourgia, paraklesis, didache, koinonia, diakonia, marturia, en kubernesisis*. Elkeen van hierdie bedieningsmodi staan in diens van die kommunikasie van die evangelie, is met ander woorde in diens van God se koms na sy mense en sy koms deur hulle na die wêreld. Al die bedieningsmodi is tesaam driedimensionele diens aan die Drie-enige God, diens aan mekaar onderling en diens aan die wêreld (cf. Nel 1994:26-27; 2015:68, 70, 71). In die uitvoering van 'n gemeente se missie gaan die modi oor die totale of omvattende verstaan en beskrywing van aktiwiteite wat 'n gemeente doen of onderneem (cf. Burger 1999:104; Schoeman 2015:366). Schoeman (2015:366-369) som die totale bediening van die gemeente op in vier bedieningsvelde, naamlik *leitourgia, kerugma, koinonia* en *diakonia*. Hierdie vier velde van die bediening van 'n gemeente word nie geïsoleer van mekaar nie. 'n Keuse vir een of twee velde moet ook nie gemaak word nie – hulle word geïntegreer in die bediening van die gemeente as 'n geheel. Die totaliteit van die gemeentebediening sluit al vier velde in en help 'n gemeente om balans of integrasie te vind (cf. Schoeman 2015:369).

Nikolajsen (2015:166) praat van *koinonia* (gemeenskap), *diakonia* (dienswerk) en *kerugma* (verkondiging) as die drie sentrale kenmerke van 'n missionale kerk. Mogenson (2016:58) bied aan die hand van Lukas 10:1-12 'n meer geïntegreerde verstaan van die sendingtaak van die kerk aan deur sending te beskryf as getuieis (*marturia*) “*in what the church, in line with the sending of Jesus into the world, is sent by the triune God to be (koinonia en leitourgia), to do (diakonia) and to say (kerugma) as a witness (marturia) to the kingdom of God*”. God se sending behels 'n holistiese

verstaan sodat elke aspek en aktiwiteit van die bediening van die kerk geroep is om saam te werk met hierdie doel (cf. Ham 2016:120).

Volgens Guder (2000:53; cf. Nikolajsen 2016:188) kan *marturia* (getuienis) as kenmerk van die kerk dien as “an ‘overarching term’, drawing together community (*koinonia*), service (*diakonia*) and proclamation (*kerugma*)”. *Martys* en *marturia*, as twee dimensies van die een roeping en getuienis van die kerk, dien as basiese verstaan van die kerk se doel. *Kerugma*, *koinonia* en *diakonia* word dan verstaan soos wat hulle in verhouding staan tot getuienis (*marturia*) sonder om hulle eie betekenis te verminder (cf. Guder 1985:49). Die konsep van getuienis vind sy uitdrukking in die aksies van die kerk onder die terme *kerugma*, *koinonia* en *diakonia* (cf. Guder 1985:53) en voorsien ’n algemene missiologiese lyn deur die Nuwe Testamentiese taal wat die kerk se sending uiteensit (cf. Guder 2000:53). Daarmee sê Guder (1985:48-54; cf. Nikolajsen 2015:188) nie dat bogenoemde drie kenmerke die identiteit van die kerk ten volle uitdruk nie, ander kenmerke soos die *didache* (onderrig) en *leitourgia* (liturgie) moet ook betrek word. Selwyn (1956:395; cf. Guder 2000:53) wonder selfs of die term *marturia* nie die primitiewe en onontbeerlike kern van die Christelike boodskap beter sal beskryf as *kerugma* nie. Verder noem Selwyn (1956:395; cf. Guder 2000:53) dat *marturia* as “getuienis” meer as ses keer meer as *kerugma* voorkom in die Nuwe Testament.

Evangelisasie as *marturia* en die hart van die *missio Dei* kom dus voor in al die bedieningsmodi as deel van die kommunikasie van die evangelie. Die bedieningsmodi is geïntegreerd en het ’n korporatiewe aard, daarom word al die bedieningsmodi benader as ’n geleentheid vir evangelisasie (cf. Nel 2015a:72). Hierdie geïntegreerde verstaan van evangelisasie as *marturia* oor al die bedieningsmodi en as wesenlik van die missionale roeping van die gemeente is van groot belang vir die navorsing oor evangelisasie.

Om die plaaslike missionale gemeente op te bou is om al hierdie bedieninge in diens van die evangelie te integreer en te koördineer. Die bedieninge het mekaar nodig om effektief te wees en op hierdie wyse word hulle soos in ’n sisteembenadering meer as

wat hulle op hulle eie kan wees (cf. Nel 2015a:78; cf. ook Marais 2021:145). Dit is belangrik dat die leierskap hierdie werklikheid sal snap en intensioneel besig sal wees om bedieninge te integreer en te koördineer (cf. Marais 2021:134, 153; Nel 2015a:63-78). Die proses van integrering en koördinering van verskillende bedieninge in 'n gemeente is moeilik, maar moet nie as gevolg van die kompleksiteit daarvan gelos word nie. In die integrasieproses van bedieninge word al die bedieninge ernstig opgeneem (cf. Nel 2015a:78, 106, 185; cf. ook Marais 2021:145): *“It is like plaiting the ministries together to be one whole and beautiful unity.”* (Nel 2015a:78) Die doelbewuste integrering en koördinering van bedieninge vanuit 'n sistemiese fokus op die geheel tesame met 'n toewyding aan sinergie het volgens Marais (2021:145, 149-152) vermenigvuldiging tot gevolg. Sinergie is dan die skep van 'n geheel wat meer is as die optelsom van die dele. Marais (2021:150-152) noem voorbeelde van hoe vermenigvuldiging kan voorkom wanneer verskillende bedieninge doelbewus geïntegreer en gekoördineer word in diens van die *missio Dei*.

Nel (2015a:79; cf. ook Marais 2021:144) gebruik die voorbeeld van 'n 8000-stuk legkaart. Daar is geen manier waarop dit gebou kan word sonder die prent bo-op die houer nie. Daarsonder kan gemeenteleiers hulle hele lewe in die bediening besig wees om te “speel” met sekere stukkies van die legkaart; met ander woorde: besig wees met 'n paar bedieninge. Nel (2015a:79) stel dit soos volg: *“On top of the box is the complex image of who we are in Christ and we are integrating and coordinating the explicitly distinguished ways by which God makes this happen. We do so knowing that for the whole picture all the pieces are equally important and essential. Integrating and coordinating are both an art and a trade.”*

Vanuit 'n sisteembenadering is elke lid en bediening 'n subsisteem. In die opbou van 'n plaaslike missionale gemeente is dit wys om elke subsisteem (lede en bedieninge) te motiveer om in hulle beplanning en funksionering die missionale doel van die hele sisteem te dien. Daarom is dit so belangrik dat die verhoudinge en verbindings tussen die verskillende subsisteme (lede en bedieninge) as eenheid funksioneer. Die

persoonlike voorkeure van leiers wat gunstelingbedieninge bevoordeel het tot gevolg dat die hele sisteem tot voordeel van net een of 'n paar bedieninge of areas van die bedieninge funksioneer of tot diens is, asof die subsisteem(e) die hele sisteem is. Die gemeente as liggaam van Christus is 'n geheel en die onderskeie subsisteme is in diens van die hele gemeente en die geheel is altyd meer as die som van die onderskeie subsisteme. Effektiewe beplanning en funksionering van die gemeente as geheel vra vanuit die sisteembenadering sowel 'n geheeloorsig van die gemeente as 'n waardering van die belangrikheid van elke bediening binne die sisteem. Bedieninge kan nie in isolasie beplan word en dan bloot as 'n byvoeging tot die bestaande beplanning gevoeg word nie. Individuele bedieninge funksioneer in 'n oop sisteem en het die vryheid om kreatiewe aanpassings te maak in die konteks wat hulle bedien, maar komplementeer mekaar en is in diens die geheel (cf. Nel 2015a:322-323).

Die opbou van die gemeente is in konteks van die *missio Dei* – die deelname aan God se sending na die wêreld. Die gemeente kom tot stand deur die *missio Dei* en is geroep om deel te neem aan God se sending in alles wat gesê en gedoen word. Dit beteken alle modi van die bediening is in essensie missionaal in karakter en 'n uitdrukking van die missionale karakter van die gemeente en behoort gemotiveer te word deur en gefokus te wees op die *missio Dei* (cf. Nel 2015a:109). Vir die effektiewe ontwikkeling van 'n plaaslike missionale gemeente is die totale bediening belangrik en noodsaaklik. Die versoeking is om simplisitiese of eensydige keuses vir sekere bedieninge te maak of om in silo's (cf. Osmer 2008) te funksioneer. Deur die voortdurende integrasie en koördinasie van al die bedieninge in diens van God, mekaar en die wêreld, kan uitdrukking gegee word aan wat God beplan vir die gemeente en deur die gemeente vir die wêreld (Nel 2015a:77).

Doelgerigte en doelbewuste langtermynbeplanning wat gekomplementeer word met goed beplande korttermyn projekte help om integrasie en koördinasie tussen bedieninge te bewerkstellig en vanuit werklike eenheid te funksioneer. Wanneer eenheid in beplanning nie doelbewus gesoek word nie, gebeur dit maklik dat bedieninge op hulle eie spoor beland en in verskillende rigtings trek of dat konflik of

sels kompetisie tussen bedieninge voorkom. Integrasie en koördinasie gebeur nie vanself nie, dit moet beplan word (cf. Nel 2015a:310).

Marais (2017:278) het in sy navorsing onder predikante van die Hoëveld Sinode bevind dat die bydrae wat die integrering en koördinering van die bedieninge in identiteitsontdekking en -ontwikkeling speel, heel moontlik nie ten volle begryp word nie. Dit wil verder voorkom of die gesamentlike bydrae wat die bedieninge in identiteitsontdekking en -ontwikkeling speel, ook nie ten volle begryp word nie. Hoewel die leraars wat aan die kwalitatiewe navorsing deelgeneem het, verwys het na diens van barmhartigheid, prediking, pastorale sorg, onderrig, liturgie, *koinonia* en leierskap en administrasie was daar nie één leraar wat na die gesamentlike funksionering van ál die bediening in identiteitsontdekking en -ontwikkeling verwys het nie. Marais vra dan die vraag (2017:278-279): “Begryp die leraars dat identiteitsontdekking en -ontwikkeling te make het met elke bediening afsonderlik, maar dat dit ook te make het met die gesamentlike funksionering van ál die bedieninge wat teenwoordig is in `n gemeente?”

Die kernsake en knelpunte wat na vore gekom het in Marais se navorsing, het sy vermoede bevestig “dat die ontwikkeling van missionale gemeentes negatief beïnvloed word wanneer die integrering en koördinering van al die bedieninge nie identiteitsontdekking en identiteitsvorming fasiliteer nie” (Marais 2017:280). Marais (2017:283) se navorsing het (onder andere) die volgende kennis gegeneer:

- Elke bediening (afsonderlik én gesamentlik) het `n rol te speel in die gemeente se identiteitsontdekking en -ontwikkeling.
- Die bydrae wat die integrering en koördinering van die bedieninge in identiteitsontdekking en -ontwikkeling speel, word heel moontlik nie ten volle begryp nie.
- Daar bestaan na alle waarskynlikheid `n misverstand met betrekking tot die rol van die bedieninge in God se koms na die wêreld.

- Daar bestaan by van die leraars 'n gebrekkige verstaan met betrekking tot sisteemdenke en die integrering en koördinerings van die bediening.

Marais (2017:285) kies in die pragmatiese taak van sy navorsing vir die volgende drie primêre doelstellings vir gemeentes:

- Doelwit 1: Herontdekking van die Godgegewe missionale identiteit.
- Doelwit 2: Ontdekking van die bydrae wat die bediening in identiteitsontdekking en -ontwikkeling maak.
- Doelwit 3: Doelbewuste integrering en koördinerings van bediening.

Ten opsigte van doelwit 3 moet daar volgens Marais (2017:292) 'n doelbewuste poging van die gemeentelidenskap wees om bediening te integreer en te koördineer. "Integrering" verwys dan veral na die onderlinge verweefdheid, terwyl "koördinerings" na die gesamentlike funksionering van die bediening verwys. Die leraar saam met sy/haar bedieningsleiers word getaak om die proses te inisieer en word teenoor die kerkraad daarvoor aanspreeklik gehou. Die integrering en koördinerings van bediening het persone nodig wat sisteemdenke verstaan. Die integrering en koördinerings van die bediening is 'n deurlopende proses wat jaar in en jaar uit aandag moet kry. Dit is 'n punt wat altyd op die kerkraad se agenda moet wees en behoort indringend by die eerste vergadering van die jaar bespreek te word sodat aksieplanne gemaak kan word (cf. Marais 2017:292-293).

Deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, is dat waar gemeentes wel evangelisasie doen, dit meermale gesien word as die taak van 'n groepie "opgeleide" mense wat fokus op besluitneming vir Jesus en hierdie evangelisasie nie geïntegreer met die gemeentebediening is nie. Een van die navorsingsvrae is dan: Hoe lyk 'n missionale gemeente wat evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening sien?

Vanuit die literatuurstudie is dit duidelik dat om 'n missionale gemeente as een geïntegreerde geheel te verstaan, van kritiese belang is vir die verstaan van 'n gemeente as die evangelis en vir geïntegreerde praktyke van evangelisasie. Evangelisasie is nie 'n byvoeging wat 'n paar mense doen nie, maar is geïntegreerd

deel van die gemeentebediening. Die navorsing van Marais bevestig die opmerkings van Osmer (2008:16, 17, 225, 234) oor die silo-effek wat in gemeentebediening voorkom en dat dit deel is van die probleem met betrekking tot evangelisasie.

Gevolgtrekking

“We are indeed like a diamond with many evenly beautiful facets. Each one already shines and should be rediscovered, polished if you want, to shine forth the glory of the Lord and the incarnational presence of the Trinity in his world” (Nel 2015a:9).

Deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie as wesenlik tot missionaliteit nie. Om hierdie navorsingsprobleem aan te spreek, is die tema van evangelisasie in 'n missionale paradigma geplaas. Die waarde van die *missio Dei* of sending van God is dat die gemeente in sy wese/identiteit en alle bedieninge missionaal is en geloofsonderskeidend deelneem aan die sending van die trinitariese God na die hele skepping in die krag van die Heilige Gees en in navolging van Christus.

Uit punt 2.2.5 is dit duidelik dat 'n geïntegreerde verstaan van 'n missionale gemeente vir effektiewe evangelisasie noodsaaklik is. Die navorsingsprobleem en -vraag oor hoe 'n missionale gemeente lyk wat evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening sien, is hiermee hanteer.

3. DISSIPELS IN 'N MISSIONALE GEMEENTE

Deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, is dat missionale teologie nie lidmate begelei tot dissipelskap en 'n dissipel-lerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Dit laat die navorser met die volgende navorsingsvraag: Hoe word evangelisasie teologies herontdek in terme van missionale dissipelskap en in terme van 'n teologie van die koninkryk van God?

Uit die gedeelte oor missionaliteit is dit duidelik dat God 'n missionale God is en dat God se mense ook missionale mense is wat Hom daarin navolg. Vervolgens word daar nou in die literatuurstudie gekyk na wat dissipelskap behels. In die volgende hoofstuk sal aandag gegee word aan 'n teologie van die koninkryk van God.

3.1 Dissipelskap: 'n onpopulêre begrip

Nel het reeds in 2009 geargumenteer dat *“to the extent that we have lost the radical nature of the church, we might have lost the art of discipleship”* (Nel 2009:1; cf. Nel 2018:30). Die *“decision-making”*-benadering tot verlossing in stede van 'n dissipelskap-benadering werk volgens Nel nie en is besig om ernstig te boemerang. Dit het gelei tot oppervlakkige verbintenisse tot Christus en sy liggaam en ten spyte van uitsonderings, hou dit nie. Die kerk is in die moeilikheid en betaal 'n duur prys (cf. Nel 2015b:1; Nel 2018:29-30; Nel & Schoeman 2019:1). Daarom Gibbs (2013:161) se opmerking dat die soms algemene neiging dat bekering van dissipelskap geskei word, uitgedaag moet word.

Vanuit 'n Rooms-Katolieke perspektief noem Weddell (2012:11) dat daar 'n kloof so groot soos die Grand Canyon voorkom tussen die Kerk se gesofistikeerde teologie van die apostolaat en die geleefde geloofservaring van lidmate en dat hierdie kloof se naam "dissipelskap" is. Die fundamentele probleem is volgens Weddell (2012:11-12) dat die meeste lidmate nog nie dissipels is nie en dat 'n reis tot intensionele dissipelskap nodig is.

Volgens Hirsch & Nelson (2019: Plasing 316-321) is die kern van die probleem dat die kerk geëindig het met 'n evangelie wat die noodsaaklikheid van dissipelskap uitsluit. Die kerk lyk en klink nie baie soos sy Stigter nie en het die verantwoordelikheid van dit wat sy Stigter en Here verteenwoordig en geleer het, verloor. In die proses word Christus as Verlosser gevier, maar as Here verwerp, so asof die kerk ontwerp is om aktiewe dissipelskap uit te sluit en ander vorme van Christenskap aan te moedig (cf. Hirsch & Nelson 2019: Plasing 4064). 'n Kerk sonder dissipelskap eindig altyd as wat Bonhoeffer 'n *“Christless Christianity”* genoem het: *“Christianity without discipleship is always Christianity without Christ.”* (Bonhoeffer 1959:50; cf Hirsch & Nelson 2019:

Plasing 4091-4094; Hirsch & Hirsch 2010: Plasing 162) Die meeste van die mislukkinge in missionale gemeentewees kan toegeskryf word aan mislukkinge in dissipelskap (Hirsch & Hirsch 2010: Plasing 243).

Waar dissipelskap wel voorkom, word dit baie keer gereduseer tot 'n wettiese moralisme waar skaamte en skuld vryheid vervang (cf. Keefe-Perry 2014:7; Hirsch & Nelson 2019: Plasing 778), en tot oordrag van informasie (cf. Brisco in Hirsch & Nelson 2019: Plasing 783). Hirsch & Nelson (2019: Plasing 4060) noem hierdie probleem "*the non-discipleship of the church*" wat die grootste fout van die Westerse Kerk kan wees. Willard (2006:xii) praat van hierdie probleem as "*the Great Omission*" van "*the Great Commission*" waarin "*the Great Disparity*" gewortel is en waaruit dit floreer.

In die herdenkingsuitgawe van die boek *A long obedience in the same direction: discipleship in an instant society* aan Eugene Peterson, (cf. Peterson 2019: Plasing 191-193) identifiseer Peterson in die hoofstuk oor dissipelskap die volgende aspek wat skadelik is vir Christene van die wêreld waarin ons leef: die aanname dat alles wat die moeite werd is, onmiddellik verkrygbaar kan wees. Alles moet vinnig, onmiddellik, effektief en met kortpaaie gebeur. Daar is 'n groot mark in die wêreld vir godsdienstige ervarings, maar min entoesiasme om aan te meld vir 'n lang pad van vakleerlingskap wat die vroeë Christene *heiligheid* genoem het. Peterson (2019: Plasing 206) gebruik die twee metafore van dissipel as "vakleerling" en "pelgrim" om hierdie lang pad van dissipelskap uit te druk.

Ogden (2003:39–56) het in 'n hoofstuk met die titel "The discipleship malaise" agt faktore onderskei wat bygedrae het tot die kerk se mislukking om dissipels te maak (cf. Nel 2015b:2-3; Nel & Schoeman 2019:2):

- (i) pastore is weggelei van hulle primêre roeping om gelowiges toe te rus vir hulle dienswerk (p. 40);
- (ii) die kerk het dissipels probeer maak deur programme in stede van deur verhoudings (pp. 42–43);

- (iii) die kerk het die Christelike lewe gereduseer tot ewige voordele wat ons eendag van Jesus ontvang, in plaas daarvan om hier te lewe as studente van Jesus (pp. 46–47);
- (iv) die kerk het dissipelskap gemaak tot iets vir “super-Christene”, in stede van iets vir “gewone” gelowiges (pp. 48–49);
- (v) leiers was onwillig om mense op te roep tot dissipelskap (pp. 49–51);
- (vi) gelowiges het ’n onvoldoende siening van die kerk as dissipelskap-gemeenskap. Bybelse dissipelskap is nooit ’n solo-verhouding met Jesus nie (p. 51);
- (vii) die meeste kerke het geen helder pad tot volwassenheid nie (pp. 52–54);
- (viii) die meeste Christene is nog nooit persoonlik gedissipel nie (pp. 54–56).

’n Verder belangrike rede waarom die konsep en implikasies van dissipelskap onpopulêr is, is dat verskeie kerke toegelaat het dat hulle volkskerke word en hulle lidmaatskap bepaal word deur een kultuur. Om Jesus te volg, word dan te ongemaaklik en ongeleë (Nel & Schoeman 2019:2). Nog ’n rede waarom dissipelskap onderge-waardeer word, is omdat in kerke wat erns daarmee maak, die balans en ritme tussen die indikatief (gegewe) en imperatief (bevel) van die lewe van dissipelskap gebroke is. Dan word die implikasies van dissipelskap op so ’n wyse oorgedra dat dit ’n vereistes vir dissipelskap word. Dissipelskap word dan moralisme, indien nie wettisme nie. Dissipelskap is duur, maar dit kan nie verdien word deur die implikasies daarvan ernstig op te neem nie (cf. Nel 2015b:2; Nel & Schoeman 2019:2).

Volgens Nel (2018:31) is ’n verdere ernstige misverstand *“the equation between ‘follow me’ (Matthew 4:18-20) and a ‘once-off’ decision for Jesus. It is not easy to explain when and how we have lost sight of the real meaning of the concept (even the word) ‘disciple’. It is so beautiful and so close to home, that not rediscovering it will be a sin.”* Niemandt (2019:88) stel dit soos volg: *“Following Christ as a disciple is much more than a once-and-for-all decision. It is a life-long commitment to spiritual transformation by the Spirit of mission, and this is in communion with other followers.”* Hier word weer eens by Osmer (1990) aangesluit dat om iets te ‘ontdek’ (*recover*) dit wat verlore gegaan het, eers ‘herontdek’ (*rediscover*) moet word (cf. Nel 2018:46; Nel & Schoeman 2019:5).

3.2 Dissipelskap en missionaliteit

God wil dat sy mense die lewe en oorvloed sal beleef (cf. Johannes 10:10b). Jesus het gekom en dit vir ons moontlik gemaak. Ons roeping tot dissipelskap is 'n lewenslange reis om hierdie lewe en oorvloed ("*flourishing life*") en die vreugde daarvan te herontdek en telkens te ontdek. Nel & Schoeman (2019:3; cf. Nel 2015b:) stel dit soos volg: "*Discipling is what we do any way as we live life and while we learn how to live life to its fullest, as Jesus gives it.*" Die maak van dissipels is 'n proses om mense te help om hierdie oorvloedige lewe terug te kry (cf. Nel 2015b:1; Nel & Schoeman 2019:3; Niemandt 2016:1).

Dissipelskap is dan 'n uitnodiging tot die vreugdevolle en oorvloedige lewe ("*flourishing life*") en 'n deelname aan God se lewegewende sending (cf. Niemandt 2016:3). Hiermee sluit Niemandt (2016:3) aan by die Wêreldraad van Kerke se dokument, *Together towards life*, wat werk met die 'lewekonsep' wat verbind word met die sending van die kerk: "*God invites us into the life-giving mission of the Triune God and empowers us to bear witness to the vision of abundant life for all in the new heaven and earth*" (ed. Keum 2013:2). Die doel van dissipelskap is sending, maar dit is belangrik dat dit God se sending en nie die dissipel se sending is nie. Daarom dat Gittins (2008:15) praat van "*co-mission*" in plaas van "*commission*". Die inisiatief en strategie is nie die dissipel s'n nie, maar dis God se sending en dissipels is met God se sending op weg.

Met betrekking tot missionaliteit en dissipelskap is die volgende twee opmerkings van Nel & Schoeman (2019:1) belangrik: "*A personal conviction is that 'discipling' may even be one of the missing links in the so-called missional conversation,*" en "*Our assumption is that embarking on the challenging journey of rediscovering discipleship might help us in finding ourselves back and be in the heart of the Missio Dei*" (Nel & Schoeman 2019:3). Dissipelskap en dissipelling is vir Hirsch (2006:102) so belangrik dat hy dit moontlik die mees kritiese element van die missionale DNS van

die gemeente noem. Die kerk in die Weste het volgens Breen (2016:5) nie 'n "missionale" probleem nie, maar 'n "dissipelskap"-probleem. Die twee kan egter nie van mekaar losgemaak word nie (cf. Breen 2016:5). Volgens Johnson (2015:119) is geloofsonderskeiding van 'n gemeente se missionale roeping en Bybelse dissipelskap die twee fundamentele patrone van 'n missionale gemeente. Dit is ook in hierdie twee patrone waarin prediking se grootste potensiele impak lê.

Die patroon van dissipelskap in die missionale kerk word deur Guder (2007:59) soos volg beskryf: *"(T)he missional church is a community where all members are learning what it means to be disciples of Jesus. The Bible has a continuing, converting, formative role in the Church's life."* Dissipelskap vanuit 'n missionale koninkryksperspektief beteken juis 'n voortdurende verdieping in die verhaal van die Bybel (cf. McKnight 2014:37).

Niemandt (2019:87) stel die verhouding tussen dissipelskap en missionaliteit soos volg: *"Discipleship means following Jesus, and thus following Jesus as being called and sent ... To be a Christian is to be a disciple, and that implies participation in the mission of the church."* Daarom sal alle Christene wat hulle roeping as dissipel ernstig opneem, hulleself sien as "gestuurde" waar hulle hulleself ook al bevind en beskikbaar sal wees om gemobiliseer te word (cf. Frost and Hirsch 2011: Plasing 2147–2148; Niemandt 2019:116). *"It is Christ who determines our purpose and mission in the world (discipleship), and then it is our mission that must drive our search for modes of being-in-the-world"* (Frost & Hirsch 2013: Plasing 493-494). Jesus se dissipels is bekragtig deur die Heilige Gees en in sy Naam uitgestuur, daarom het God se mense 'n bediening (cf. Stetzer 2016:98).

God se roeping tot sending is 'n roeping tot dissipelskap om God se teenwoordigheid, doel en belofte te volg met 'n lewenstyl en dissiplines wat nodig is vir 'n lewe van lofprijsing en gehoorsaamheid (cf. Brueggemann 2008:219-220; Niemandt 2016:3; Brueggemann 2006:92-93). Die God wat roep is die God van dissipelskap, die Een wat mense roep om te volg, te gehoorsaam, en deel te neem in sy passie en missie

(cf. Brueggemann 2006:95). Dit is die essensiële taak van dissipelskap om die boodskap van Jesus Christus te beliggaam.

Dissipelskap is een van die vier temas in die Noord-Amerikaanse missionale literatuur (Van Gelder & Zscheile 2011:4): *“The internal life of the missional church focuses on every believer living as a disciple engaging in mission.”* Dissipelskap is om Christus te volg in deelname aan God se sending in die wêreld in die krag van Gees (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:148; Gibbs 2013:143). Die verhouding tussen dissipelskap en missionaliteit word deur Gittins (2008:1) soos volg verwoord: *“The fruits of authentic discipleship will be manifest in the continuing commitment of those who have first encountered Jesus and then been sent by him in mission.”* Dissipelskap is nooit net ’n “my-en-Jesus”-verhouding nie. Dit het beide ’n sentripetale beweging (om getrek te word na Jesus) en ’n sentrifugale beweging (om gestuur te word in sending) (cf. Gittins 2008:3). Daarom is die roeping tot dissipelskap sowel ’n respons asontwrigting (*“disturbance”*) tot gevolg het (cf. Gittings 2008:7).

Bosch (1991:73-83; cf. Nel 2015b:3) verwys in sy gedeelte oor dissipelskap na die Matteus-Evangelie se paradigma oor dissipelskap as *“missionary discipleship”* (missionêre dissipelskap). Maddix (2013:18) gebruik ook die term “missionale dissipelskap” in ’n poging om holisties sowel die deelname aan God se sending a getroue dissipelskap in te sluit. In gemeentelike praktyke word kategeese, geloofsvorming, versorging en mentorskap maklik “losgemaak” van missionale betrokkenheid in die gemeenskap: *“Missional discipleship represents the missionary nature of the triune God with the purpose of forming congregations to embody the gospel and to equip Christians to participate in the restorative and redemptive mission of God in the world”* (cf. Maddix 2013:17-18; Schoon 2018:49).

Breen (2016:7) gebruik ook die term “missionale dissipelskap” en praat van “Families on mission” waar die tekstuur van families die vrugbare grond is waarin dissipelskap groei en waar dissipelskap wegbeweeg van programme na ’n manier van lewe. Nel

(2015b:8) pas die term “missionêre dissipelskap” op jeugbediening toe wat volgens die navorser net so ook geld vir die hele bediening. Mallon (2014: Plasing 522,804) praat vanuit Rooms-Katolieke perspektief ook van “missionale dissipelskap” om dissipelskap vanuit missionaliteit te beskryf. Die *Evangelii Gaudium* (2013:21, 34, 43, 96, 97) praat van die kerk self as ’n “*missionary disciple*”, alle lede is op grond van hulle doop “*missionary disciples*” en die gemeenskap van “*missionary disciples*” wat die eerste tree vorentoe gee met die vreugdevolle boodskap. Hirsch & Hirsch (2010:166, 173; cf. Gibbs 2013:181) gebruik ook die term “missionale dissipelskap” wanneer hulle praat van ’n heraktivering van ’n missionale vorm van dissipelskap.

Deur ’n voortgaande proses van missionale dissipellering, kan die hele gemeentebediening getransformeer word deur doelbewus missionale dissipels te maak wat aktief deelneem aan God se sending in die gemeenskap en wêreld waarin hulle leef. Vanuit bogenoemde is dit die oortuiging van die navorser dat missionaliteit en dissipelskap onlosmaaklik is en goed verwoord word in die term, “missionale dissipelskap”. Die vraag sou tereg gevra kon word of die term “missionaal” voor dissipelskap nodig is, omrede dissipelskap in wese missionaal behoort te wees. Dieselfde argument geld “missionale teologie” en “missionale gemeente”. In wese behoort teologie missionaal te wees en gemeentes eweneens missionaal. Weens die kritiese belang van missionaliteit vir dissipelskap in die navorsing oor evangelisasie verkies die navorser om die term “missionaal” wel saam met dissipelskap te gebruik.

3.3 Dissipelskap en evangelisasie

Wanneer Bosch (1991:73-83) dissipelskap bespreek, lê hy nie ’n direkte verband met evangelisasie nie. Hierdie vermiste skakel kan volgens Nel (2015b:3) een van die redes wees vir die onderontwikkeling van dissipelskapsbedieninge in gemeentes, omrede dissipelmaking evangelisasie in sy wese is. Selfs wanneer gemeentes evangeliseer, sien hulle nie die diep verwantskap raak tussen dissipellering en evangelisering nie. Evangelisering of geloofsdeling in ’n verhouding van vertroue is dissipellering (cf. Nel 2019:4). Die teologiese geloofwaardigheid van evangelisasie en missionale kontekstualiteit kan herstel word wanneer gemeentes ’n paradigmaskuif

maak na nederige diens in die Koninkryk om dissipels van alle nasies te maak (cf. Nel 2011:7).

Die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap word in die literatuur verskillend verstaan. Volgens Chilcote & Warner (2008:216) word evangelisasie en dissipelskap aan die een kant as onderskeie en selfs afsonderlik gesien. Evangelisasiepraktyke bring 'n nuwe gelowige tot by die punt van geloof (primêr 'n persoonlike besluit) en dan neem die praktyke van dissipelskap oor as 'n tweede fase in die proses om nuwe gelowiges op te voed en toe te rus om getroue dissipels van Jesus te word (deel van Christelike vorming) (cf. Reppenhagen 2017b:63-64; Maddix 2013:16). Volgens Ott & Willson (2011:223) het sommige evangelisasie-strategieë wat baie “besluite” produseer, 'n ingeboude opvolggaping (“*follow-up gap*”). Dissipelskap word dan deel van 'n opvolgbediening in evangelisasie (cf. Nel 2019:2).

Aan die ander kant word evangelisasie en dissipelskap onafskeidbaar, onlosmaaklik en selfs ononderskeibaar van mekaar gesien. Daar is nie bekering sonder dissipelskap nie. Om die evangelie te ontvang en daarop te reageer, behels 'n lewe van dissipelskap (cf. Reppenhagen 2017b:64-65). 'n Gemeenskap van bekeerlinge is 'n gemeenskap van dissipels en ook 'n gemeenskap van getuies (cf. Reppenhagen 2017b:67). Wanneer evangelisasie van dissipelskap losgemaak en evangelisasie as die prioriteit gesien word, lei dit volgens Wright (2010: Plasing 5496-5498) tot die volgende slegte resultaat: 'n vlakheid, 'n onvolwassenheid en broosheid ten opsigte van valse lering, kerkgroei sonder diepte, en 'n vinnige wegval soos wat in die gelykenis van die saaiër (Matteus 13:20-22) gewaarsku word. Volgens Niemandt (2016:3) het die Lausanne-beweging (2010) dit duidelik gestel dat evangelisasie sonder dissipelskap gebrekkig en selfs gevaarlik is. Evangelisasie moet lei tot dissipelskap en die skeiding van evangelisasie en dissipelskap is kunsmatig. 'n Dissipel is nie 'n gevorderde Christen nie: Mense word dissipels genoem van die moment wat hulle Jesus begin volg en ongeag die vlak van volwassenheid (cf. Ott & Willson 2011:231).

Paas (2018:34) verbind ook evangelisasie en missionaliteit met dissipelskap wanneer hy noem dat dit kenmerkend van evangelisasie is om mense uit te nooi om in Jesus Christus te glo en om 'n dissipel te word. Hierdie “dissipelword” beteken om self weer ingeskakel te word in die missie van God. Evangelisasie as deel van dissipelskap is nie iets wat 'n mens doen in aanvulling tot dissipelskap nie (cf. Niemandt 2007:156). Die uitnodiging om Jesus te volg in evangelisasie is 'n uitnodiging tot 'n lewe van dissipelskap (cf. ook Gibbs 2009:48). Daarom is die primêre doel van evangelisasie nie kerkgroei nie (alhoewel dit kan gebeur), maar geloofwaardige dissipels van Jesus (cf. eds. Chilcote & Wagner 2008:xxvi).

Die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap is so verweef dat dissipelskap en evangelisasie in die missionale kerkbeweging nie geredelik onderskeibare aktiwiteite is nie. Schoon (2018:177; cf. Hirsch & Hirsch 2010:150-151; Bowen 2002:76-86) wys daarop dat dissipelskap begin lank voor iemand tot bekering kom en dat om “te behoort” nie net 'n evangelisasiemetodologie is nie, maar integraal deel is van 'n praxis-geörienteerde dissipelskap van God se mense. Wanneer die evangelie-uitnodiging uitgereik word, is daar volgens die Lausanne Covenant (cf. Cruchley-Jones 2016:31-32) nie die vryheid om die koste van dissipelskap te verberg nie. Indien evangelisasie en die vorming vir dissipelskap so naby verwant is, bring dit evangelisasie baie meer terug in die hart van die kerk (cf. Reppenhagen 2017b:67). Die benadering van “behoort-voor-glo” het die voordeel dat dit verhoed dat evangelisasie gereduseer word tot 'n parakerklike aktiwiteit (cf. Jones 2003:18; Gehring & Kingsley & Baker 2019:9).

Volgens Reppenhagen (2017:64) is dit merkwaardig hoeveel tradisionele teorieë van evangelisasie en pastorale sorg die tema van dissipelskap geïgnoreer en gefokus het op kerklidmaatskap, versorging van lidmate en die tel van bekeerlinge. Die gevolg is die dringende uitdaging van kerklidmate wat nie gedissipelleer is nie (cf. Gibbs 2009:48). Abraham (2008:30; 1989:104; cf. Gehring & Kingsley & Baker 2019:6) verbind wel evangelisasie tot die groter taak om dissipels te maak, maar fokus op die logika van evangelisasie om mense te inisieer in die koninkryk van God. 'n Belangrike aspek

van dissipelskap wat na vore kom in Abraham se siening, is die noodsaak van kategese as vorming vir 'n lewe in die koninkryk en die voorstel dat die kategumenaat van die Vroeë Kerk herontdek en herstel word as deel van geloofwaardige evangelisasie (cf. Abraham 1989:164-184; Gehring & Kingsley & Baker 2019:7; cf. ook Tomlin 2013:93). Die kategumenaat het evangelisasie en geloofsvorming verbind omrede hulle saam hoort, want die Christelike geloof is die verstaan van 'n nuwe manier van lewe wat aangeleer moet word eerder as 'n stel idees waarmee saamgestem word (cf. Tomlin 2013:94).

Volgens Reppenhagen (2017:63-64) blyk dit dat diegene wat bekering eerder as 'n skielike ervaring sien, ten gunste is van 'n onderskeiding tussen evangelisasie en dissipelskap. Diegene wat bekering eerder as 'n proses sien, is meer gewillig om dissipelskap baie nou te verbind aan evangelisasie. 'n Verskraalde verstaan van bekering as doel van evangelisasie hou verband met die verlies van die sentrale insig van dissipellering in missionale en koninkryksdenke (cf. Nel 2011:6).

Schoon (2018:32) is besorgd oor praktyke wat evangelisasie en dissipelskap en insluiting in die geloofgemeenskap losmaak van mekaar omrede die vorming van dissipels in sigself ook 'n evangelisasie-uitdrukking is (cf. Schoon 2018:171). Die proses van leer hoe om saam te lewe deur vir Jesus te volg, is die enigste manier om mense in die gemeenskap (bure) te evangeliseer (cf. Nel 2017a:7). Daarmee volg evangelisasie ook nie dissipelskap nie, asof dit net vir mense is wat geestelik volwasse is. Dissipelskap is van die begin af evangelisties, soos God se mense leer hoe om die goeie nuus te beliggaam in hulle lewens as dissipels (cf. Schoon 2017:171). Schoon (2018:171) lewer 'n pleidooi vir 'n geïntegreerde benadering met betrekking tot aanbidding, dissipelskap en die evangelisasie. Hirsch (2014:19, 22, 28) maak die stelling dat evangelisasie herbedink moet word in die konteks van dissipelskap: *“Discipleship is evangelism’s true context.”* (p. 19) *“Reframing mission and evangelism around discipleship really does make space for long-term, authentic, loving relationships with people in our lives”* (p. 28).

Dissipels is goeie nuus-mense wat volgens Nel & Schoeman (2019:3-4) nuwe lewe en vreugde gevind het op die reis van hoe om hierdie lewe goed te lewe. Die essensie van evangelisasie binne 'n dissipelskap-paradigma is dat mense die vreugde van die reis bely en beleef en nie net die vreugde van die bestemming nie. Dit is 'n kritiese verskil van hierdie manier van evangelisasie of dissipelskap: Dissipellering is ernstig oor die lewe voor die dood, nie net die lewe ná die dood nie.

Wanneer die roeping tot dissipelskap weggelaat word in evangelisasie, word nuwe maniere ontdek om mense op te roep tot besluitneming. Dissipelskap word dan deel van die opvolgbediening in evangelisasie. Die meeste van die besluitnemings-benaderings was in die hart daarvan konfronterend. Wanneer iemand konfronterende evangelisasie (besluitnemings- en soms informasiebenadering) verwar met die maak van dissipels (relasionele benadering) (cf. Armstrong 1979:53; Van Aarde 2006:103–122), kan 'n mens die negatiewe reaksie teenoor dissipelmaking verstaan (cf. Nel & Schoeman 2019:2-3). Die verwarring het 'n verwoestende uitwerking wanneer gemeentes gemotiveer word om evangelisasie te doen (cf. Nel 2018:31).

Armstrong (1979:38; cf. Nel 2018:31) lê 'n direkte verband tussen evangelisasie en dissipelskap: “[W]e show with integrity our belief in Jesus Christ as the Son of God if we ask ourselves what it means to be Christ’s man or Christ’s woman in the world today. The answer to that question defines the quality of our discipleship; and when church members take it seriously, the church will truly become a servant church.” Gittins (2008:17) lê 'n direkte verband tussen dissipelskap, evangelisasie en missionaliteit met die opmerking: “*Discipleship is God’s work; discipleship is evangelization; discipleship is mission.*” Daarmee reduceer Gittins (2008:18) nie evangelisasie en missionaliteit tot dissipelskap nie, maar bedoel hy dat dissipelskap ook evangelisasie is. Ott & Wilson (2011:8, 209; cf. Nel 2015b:3) verbind ook dissipelskap en evangelisasie wanneer kerkplanting gesien word as die bediening wat deur evangelisasie en dissipelskap tot stand kom en wat koninkryksgemeenskappe reproduseer. Evangelisasie en dissipelskap word dan as die hart van kerkplanting gesien (cf. Ott & Wilson 2011:8, 209).

Nel (2015b:3) erken dat daar 'n onderskeiding tussen evangelisasie en dissipelskap is: *“We must understand the subtle distinction between evangelism and disciple-making. There is a difference. But: when disciple-making does not include evangelism and vice versa we get the situation we are in at present.”* Dissipelmaking is evangelisering in sy kern en sluit die deel van die Goeie Nuus in (cf. Nel & Schoeman 2019:4). Die besluite waarvoor in evangelisasie gesoek word, is volgens Nel (2018:31) *“for a commitment to a life of discipleship – and not to book a place in the waiting room of heaven.”*

Hierdie baie naby verhouding tussen dissipelskap en evangelisasie word deur Niemandt (2016:1) soos volg uitgedruk: *“If one of the core practices of mission is evangelism, and if evangelism is sharing one’s faith and conviction with other people and inviting them to discipleship, then discipleship must be an invitation to joyful and flourishing life.”* Niemandt (2016:3) verwoord dit verder so: *“One of the core practices of evangelism is disciple-making – evangelism is the invitation to personal conversion and discipleship. The formation of authentic followers of Jesus the Christ is the work of the Holy Spirit, and the church participates in this mission of God through evangelism.”* Niemandt (2016:3) se gevolgtrekking is dat sending, evangelisasie en dissipelskap baie nou verbind en verweef is: *“The church is indeed called to invite the whole of humanity in the whole world to a costly and radical discipleship in mission.”*

Uit bogenoemde is dit duidelik dat die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap (asook missionaliteit) van groot belang is vir effektiewe evangelisasie. Die navorser kies vir 'n benadering waarvolgens evangelisasie en dissipelskap onlosmaaklik verbonde is van mekaar en nie as opeenvolgende fase van mekaar gesien kan word nie. Dissipelskap kan selfs voor bekering begin as deel van die evangeliese oproep om Jesus te volg en die nuwe werklikheid van die koninkryk te beliggaam. Dissipelskap is dan die onontbeerlike skakel wat evangelisasie en

missionaliteit integreer in missionale dissipelskap: mense wat uitgenooi word om dissipels te wees en wat sommer van vroeg af weer ander uitnoui om dissipels te wees. Jong bekeerlinge het juis nog soveel verhoudinge met mense wat vervreemd is van die kerk en die evangelie.

3.4 Dissipelskap herontdek

Stoppels (2013:13) kies vir dissipelskap en dissipelskapsontwikkeling en sien die kerk as 'n gasvrye oefenruimte waarbinne dissipels kan leer wat dit beteken om Jesus na te volg. Hy gebruik die slagspreuk: “*Jezus roept leerlingen, geen kerkmensen*” (cf. Nel 2015b:2; Nel & Schoeman 2019:1). Die erns van die keuse om Jesus te volg behels 'n totale lewe van 'n lewenslange leerproses (Stoppels 2013:87): “*Een leerling van Jezus Christus is een mens die in de kracht van de heilige Geest en in verbondenheid met (de) kring(en) van andere leerlingen over de volle breedte van zijn of haar leven het verlangen heeft te leren leven in zijn spoor en zijn leven daadwerkelijk en duurzaam richt op het Rijk Gods zoals Jezus Christus dat belichaamde en verkondigde*” (Stoppels 2013:73; cf. Nel 2015b:3).

Volgens Rengstorf (1967:415) verwys die woord vir dissipelskap in die Antieke Grieks na vakleerlingskap: die kern van dissipelskap is om 'n manier van lewe aan te leer (cf. Nel 2018:31-32, 36-37). Die konsep verwys ook na die intellektuele band tussen 'n onderwyser en leerling. Die woord *manthanein* beteken letterlik om jou gedagtes op iets te fokus (cf. Rengstorf 1967:391; Nel 2009:2; Nel 2018:36). Die werkwoord, wat 55 keer in die Griekse vertaling van die OT gebruik is, word volgens Rengstorf (1967:401) gebruik om meer as een Hebeeuse woord te vertaal. Die gesindheid wat verwag word in *manthanountes* is dié van gehoorsaamheid van die hele mens aan God in die doen van sy wil. “Om te leer” is die proses waardeur mense hulleself toewy om die wil van God te doen soos wat dit in die *Tôrâ* aan hulle geopenbaar is (cf. Nel 2009:2; Nel 2018:36-37).

In essensie is dissipelskap as lering 'n relasionele bediening. Dit gaan daaroor om uitgenooi te word, ingelyf te word in 'n nuwe manier van lewe, om begelei te word op hierdie weg en gehelp te word om die dinge wat werklik saak maak in hierdie lewe te

onderskei (cf. Nel 2018:36). Die *didache* as inisiasie/inlywing in dissipelskap roep 'n mens op om self die “weg” te leef en in die hele mens se lewe 'n voorbeeld te wees, nie net in wat hy/sy sê as leermeester/onderwyser nie (cf. Firet 1986:68; Nel 2018:36). Die herontdekking van dissipelskap behels 'n relasionele lering oor hoe om die lewe op 'n Christusgelykvormige (*Christlike*) wyse te leef (cf. Nel & Schoeman 2019:5).

Die werkwoord *manthanein* word verrassend slegs 25 keer in die NT gebruik, terwyl 'n ander woord vir lering, *didaskain*, vier keer meer gebruik word. Die woord *manthanein* word slegs ses keer in die Evangelies en Handelingte gebruik. Geleerdes beweer dit is omdat die werkwoord “om te volg” (*akolouthein*) die woord is wat die meeste gebruik word om die Nuwetestamentiese dissipel te beskrywe, eerder as die term *manthanein*, wat gebruik word vir “lering” of “instruksie” (cf. Rengstorf 1967:406; Nel 2009:2; Nel 2018:36-37). Die term “dissipel” (*mathytys*) word afgelei van *manthanein* (cf. Louw and Nida 1988:328; Nel 2009:2; Nel 2018:37). Die woord is in die Griekse wêreld gebruik vir “vakleerling” sowel as om 'n “entoesiastiese volgeling” aan te dui, selfs 'n nabootser van 'n onderwyser/leermeester (cf. Rengstorf 1967:417; Nel 2009:2; Nel 2018:37).

Die term “dissipel” word in die Nuwe Testament slegs in die Evangelies en Handelingte aangetref. Die naamwoord kom 250 keer in kontras tot die werkwoord voor wat skaars gebruik word, veral in die Evangelies. Die naamwoord verwys na hulle wat verbind is tot Jesus as hulle meester of rabbi. Dit is die hoofpunt van NT-dissipelskap – ‘dissipel’ impliseer die bestaan van 'n persoonlike band wat die hele lewe van die individu bepaal (cf. Rengstorf 1967:441; Nel 2009:2; Nel 2018:39).

Die NT-term vir dissipel (*mathytys*) kom nie voor in die Griekse vertaling van die OT nie. In die OT is die fokus op die volk van God wat God gesamentlik volg op grond van God se uitverkiesing. Die volk van God as geheel moet leer en onderrig; almal moet sy wil ken en gehoorsaam. Dit word gesien as die vernaamste rede waarom die naamwoord nie gebruik word nie. Dit sou die fokus op die individu plaas en die individu

isoleer van die ander lede van die volk van God as geheel, wat nie klop met die uitgangspunt van die OT nie. Die Griekse klem op die Heer–leerling-verhouding kom nie voor in die OT nie, omrede God self die Leermeester (“*Teacher*”) soos in die *Tôrâ* is. Die rabbynse dissipel was nie ’n individualis nie, anders sou hy homself buite die kring van die rabbynse dissipels geplaas het (cf. Nel 2009:2; Nel 2018:38).

NT-dissipelskap herinner ons aan die OT-band tussen God en sy mense. Die uniekheid is die persoon en werk van Jesus wat mense raaksien, kies en roep om sy dissipels te word, teenoor die rabbynse Judaïsme waar die inisiatief by die leerling (individu) berus wat ’n rabbi kies en by die dissipelskapgroep aansluit (cf. Nel 2009:2; Nel 2018:39; cf. ook Guder 2016:32). Die rabbynse dissipel het geleer om die tradisie en Skrif te interpreteer deur die spesifieke lens van sy meester. Dit was ’n proses van vorming wat mentorskap, vakleerlingskap en leerinhoud saamgevat het (cf. Guder 2016:32). Bybelse dissipelskap het twee uitstaande kenmerke: die aanvaarding van ’n persoonlike verhouding met Hom wat jou geroep het, en ’n roeping om ’n volgeling en leerling van Christus te wees (cf. Rengstorf 1967:446; Nel 2009:2; Nel 2015b:6; Nel 2018:40; Nel & Schoeman 2019:3).

Jesus se dissipels is beveel om dit wat hulle geleer het, met ander te deel. ’n Essensiële bestanddeel van dissipelskap is om ander dissipels te maak (cf. Gibbs & Coffey 2001:60-61) en nie bekeerlinge vir Christenskap nie (cf. Willard 2006:xii). Die implikasie is duidelik: Dit neem ’n dissipel om ’n dissipel te maak. Daarom is kerkklidmate wat nie gedissipel is nie, een van die grootste uitdagings vir die kerk (cf. Gibbs & Coffey 2001:223). “*Only disciples can make disciples, who will also make disciples, who will make disciples ...*” (Nel 2015b:6). Hierdie ritme kan alleen herstel word as geloofsgemeenskappe hulle dissipelskap-identiteit herontdek deur gereformeer en getransformeer te word (cf. Nel 2015b:6). “*Only if we are the invitation, dare we extend the invitation ...*” (Nel 2009:7; cf. Nel 2015b:7) Dit is wat dissipels doen, hulle maak dissipels (cf. Nel 2015b:200).

Om dissipels te maak is daarom deel van die gemeente se missionale wese en roeping. Dit is die reproduksie in evangelisasie: Dissipels leer nie alleen om dissipels

te maak nie, maar lei mense op wat dissipels geword het om nog dissipels te maak (cf. Nel 2015b:201; Nel 1994:94-95). Die behoort die ritme van gemeentebou te wees (Nel 1994:95).

Breen (2016: Plasing 291-298; cf. Stoppels 2013:129; Nel 2015b:10) noem dat in dissipelmakende gemeenskappe die modus van bediening soos volg sal wees: (i) klassieke onderrig en opvoedkundige geleentheid om informasie/kennis oor te dra (bv. leraar-leerling); (ii) vakleerlingskap (die. klassieke verstaan van *mathytys*) waar mense by ander sien en leer, en self ook gaan doen (“*on the job training*”); (iii) “onderdompeling” (“*immersion*”) – om deel van ’n nuwe kultuur (dissipelskapkultuur – cf. Breen 2016:350) te word en om selfs onbewustelik te leer soos ’n mens jou huistaal leer praat. Die mees vrugbare leerproses is wanneer hierdie drie in kombinasie funksioneer in ’n dissipelskapgemeenskap.

In ’n boek oor meer empiriese navorsing sê Barna (2001:17-18; cf. Nel & Schoeman 2019:3) die volgende oor die toestand van dissipelskap in die VSA:

“We might define discipleship as becoming a complete and competent follower of Jesus Christ. It is about the intentional training of people who voluntarily submit to the Lordship of Christ and who want to become imitators of Him in every thought, word, and deed. On the basis of teaching, training, experiences, relationships, and accountability, a disciple becomes transformed into the likeness of Jesus Christ.”

Die missionale gemeente is juis ’n gemeenskap waar alle lede leer wat dit beteken om Jesus te volg. Dit behels ’n voortdurende proses van Bybelse geloofsvorming en dissipelskap (cf. ed. Barret 2004:59; Johnson 2015:115-116).

’n Belangrike faset van Bybelse dissipelskap is dat dit die kerk as gemeenskap is wat geroep en gestuur is deur Jesus: ’n gemeenskap van inklusiewe tafelgemeenskap, genadige voetewassing, ’n grensoorskrydende en gestuurde gemeenskap. Dit is ’n

pad van verandering (bekering), inspirasie en die kweek van dissipels as gelykes: “soos Jesus” gedoen het. Dit is die enigste geloofwaardige weg waarop God se mense dissipels, missionaal en kerk kan wees (cf. Gittins 2008:197-198; Nel 2015b:4).

Dissipelskap voorveronderstel gemeenskap (cf. Stoppels 2013:78) en is gebore vanuit ’n eenheid met mekaar soos ons saam vir Christus volg (cf. Root 2007:206). Terme wat gebruik word om die gemeenskaplikheid uit te druk, is: dissipelerende verhoudings (cf. Ogden 2003:123; Nel 2015b:9), dissipelmakende gemeenskappe (cf. Stoppels 2013:129), dissipellerende gemeenskappe (cf. Rouse & Van Gelder 2008:56; Nel & Schoeman 2019:5), gemeenskaplike volg (cf. Nel 2009:2; Nel 2018:38), gemeenskap waarin leer plaasvind (cf. ed. Barret 2004:160; Nel 2009:5), koninkryksgemeenskappe (cf. Ott & Wilson 2011:8; Nel & Schoeman 2019:4), alternatiewe gemeenskap (cf. Brueggeman 2008:230), en transformerende en wedersydse verhoudinge (cf. White 2005: vii–viii; Nel 2018:45).

Dissipelskap is van meet af ’n gemeenskapsgebeure. Daar is nie sprake van dissipelskap sonder onderlinge liefdevolle gemeenskap nie. Die kern van die Messiaanse gemeenskap is diensbare liefde. Daar is nie minder nie as 59 aansporings tot onderlinge gemeenskap in die NT (cf. Thumma & Bird 2011:140; Stoppels 2013:49). Jesus se opdrag aan sy dissipels dat hulle mekaar moet liefhê, roep ons dringend op dat dissipelskap alles te make het met gemeenskap (cf. Stoppels 2013:78-79; Nel 2015b:6). Daar is ’n kreatiewe verhouding tussen dissipelskap en gemeenskap (cf. Nel 2015a:196). Niemandt (2019:72) stel dit soos volg: *“Being a member of the community of witnesses is to be a disciple – a follower of Jesus”*. In die konteks van die Groot Opdrag en Kerkplanting, veronderstel die opdrag om dissipels gehoorsaamheid te leer ook toegewyde deelname in die nuwe gemeenskap van Christus (cf. Ott & Wilson 2011:22-23). *“Only in mutual accountability and fellowship can true discipleship occur”* (cf. Ott & Wilson 2011:24).

Hierdie gemeenskaplikheid en interafhanklikheid word mooi uitgedruk met die welbekende isiZulu vir “mense is mense deur mense” in die Suid-Afrikaanse kultuur: *“umuntu ngumuntu ngabanye”!* Ons is gebore vir gemeenskap en in gemeenskap met

mekaar floreer ons en word ons ons ware self (cf. Nel 2015b:9) “*I am because and only when we are*” (Nel 2015b:10). Dissipelskap gaan ook oor ’n verbintenis tot transformerende en wederkerige verhoudings tussen mense sodat alle deelnemers in die verhoudinge gebring kan word in nader verhouding met God en groter kongruensie met die *imago Dei* in mekaar (cf. White 2005: vii–viii; Nel 2018:45). Die gemeenskaplike klem van dissipelskap kom ook voor in Niemandt (2016:4) se verstaan van dissipelskap as die gemeenskaplike deelname in die vreugdevolle, lewegewende sending van God om te help en toe te laat dat lewe floreer.

Missonale leiers kyk na die doel van geloofsvorming as die kweek van ’n lewe van aktiewe dissipelskap wat nuwe moonlikhede oopmaak vir die toekoms van die kerk (cf. Osmer 2012:34; Nel 2015b:4). In ’n post-Christendom wêreld is dit die kerk se werk om dissipels doelbewus te vorm in die krag van die Gees vir getroue deelname aan die trinitariese God se sending in die wêreld (cf. Zscheile 2012b:1). Die vorming van dissipels of geloofsvorming word deur Zscheile (2012b:7) aan die hand van ’n aangepaste definisie van James Wilhoit soos volg verstaan: “*Christian spiritual formation refers to the ‘intentional communal process of growing in our relationship with God and becoming conformed to Christ through the power of the Holy Spirit’ for the sake of the world.*” Die lewe van ’n dissipel in sending is volgens Guder (2015:110; cf. Niemandt 2019:45) een van voortdurende bekering en transformasie. Missionale geloofsvorming behels altyd ’n proses van voortgaande bekering. Daarom praat Niemandt (2019:47) van dissipelskap as “*transformative discipleship*”.

Stoppels (2013:78) is oortuig dat daar goeie gronde is om aan gemeentebou te dink in terme van dissipelskap. Nel doen dit reeds in 1994 (cf. Nel 1994:83–96, 2015a:186–187; 2015b:6). In die herontdekking van die konsep van dissipelskap is daar beklemtonings waarsonder die opbou van ’n plaaslike missionale gemeente nie sal kan slaag nie (cf. Nel 2015a:186). Breen (2016:5; cf. Schoon 2018:51) sien dissipelskap as krities vir gemeentebou: “*Effective discipleship builds the church, not the other way around. We need to understand the church as the effect of discipleship*

and not the cause. If you set out to build the church, there is no guarantee you will make disciples. It is far more likely that you will create consumers who depend on the spiritual services that religious professionals provide.”

Nel (2015:6) glo dit is van kritiese belang dat geloofsgemeenskappe voortdurend herontdek wat dit beteken om dissipels van Christus die Here te wees. Dit gaan immers in dissipelskap nie net oor Jesus as die Rabbi (Leermeester) van die gemeente nie, maar oor Jesus as die Here (Kurios) (cf. Dulles 1980:19; Nel 2009:2; Nel 2018:41).

Dissipelskap vanuit God se lewegewende sending is duur en radikaal. Die vreugde en die lewe in oorfloed het 'n prys en dit moet nie verswyg word nie (cf. Niemandt 2016:4). Die herontdek van vreugde en die oorvloedige lewe van dissipelskap vra vir die volgende twee sake wat dissipelskap radikaal en duur maak: Eerstens, oorvloedige lewe word verstaan as 'n lewe van vrygewigheid, diensbaarheid en geregtigheid; tweedens, die vreugde van dissipelskap dien as 'n kontrakultuur teen die voorspoedsevangelie, verbruikerisme, en individualisme (cf. Niemandt 2016:4-5).

Dissipelskap is nie 'n maklike kerklike opvoedingsprogram of bloot kerklidmaatskap nie. Dissipelskap gaan fundamenteel oor dissiplines, gewoonte en praktyke wat onderneem word as gereelde, konkrete en daaglikse praktyke (cf. Brueggemann 2006:107). Die God wat roep, is die God van dissipelskap wat mense roep om te volg, te gehoorsaam en deel te neem aan sy passie en missie. Dit vra 'n drastiese heroriëntasie van 'n mens se lewe, omhelsing van nuwe praktyke en 'n vertrek weg van lojaliteite en veiligheidsnette wat sowel regas gemaklik lyk (cf. Brueggeman 2008:222). Vir Yoder (Nikolajsen 2015:130, 173) gaan dissipelskap nie daaroor om Jesus se aksies na te boots nie, maar om ten volle teenwoordig in die wêreld te wees soos Jesus was, al beteken dit swaarkry en vervolging.

Root (2014:72-73) waarsku dat die gesprek oor dissipelskap in die Praktiese Teologie die risiko loop om die duur-konsep te vervlak na blote praktyke (*imitatio Christi*), terwyl dit baie meer gaan oor deelname aan die dood van Christus (*participatio Christi*) en 'n

teologie van die kruis (*theologia crucis*). Root haal dan die bekende woorde van Bonhoeffer (1959:7) aan: “*When Jesus Christ calls a man [sic] he bids him come and die*” (cf. Nel 2018:32). Daar bestaan geen twyfel daaroor dat ware dissipelskap nooit bedoel was om verwar te word met ’n gemaklike lewe nie (cf. Gittins 2008:32), maar ook oor ’n teenwoordigheid wat ontwrig. Dit is doodeenvoudig die koste van dissipelskap en die roeping tot radikale dissipelskap (cf. Gittins 2002: Plasing 210).

Die navorser gaan nou kyk na die bekende teks, Matteus 28:16-20, wat as die “Groot Opdrag” bekend staan. Die teks speel ’n belangrike rol in die verstaan van missionaliteit, dissipelskap en evangelisasie.

3.5 Matteus 28:16-20 – die manifes van die Nuwe Testament

Van Aarde (2006:112) noem die Groot Opdrag in Matteus 28:16-20 die *manifesto* van die Nuwe Testament (cf. Von Harnack) en plaas dit op dieselfde vlak as die *Shema* van Israel (cf. Lohmeyer) (Deuterenomium 6:4-5, 1983-vert. – “*Luister, Israel, die Here is ons God, Hy is die enigste Here.*”) van die OT. Volgens Van Aarde (2006:103) is Matteus 28:16-20 omtrent ’n direkte weergawe van die Griekse vertaling van die Aramese teks van Daniël 7:14 (cf. Nel 2011:2; Nel 2015b:5; Nel & Schoeman 2019:2; cf. ook Nolland 2005: Logos-weergawe; Stetzer 2016:98).

Van Aarde (2006: 103–122), ’n Nuwe Testamentikus, skryf in sy artikel oor hoe om “in te kom” en “in te bly” en verken die verstaan van Matteus in terme van dissipelskap en dissipelmaking, soos ook Bosch (1991:73-83). Die tema van dissipelskap is sentraal tot Matteus se evangelie en sy verstaan van die kerk en sending. Die werkwoord (*mathéteuein*) kom slegs vier keer in die NT voor, waarvan drie in Matteus (13:52; 27:57; 28:19) en een in Handeling is (14:21) (cf. Bosch 1991:73; Bosch 2008:79).

Die Groot Opdrag was ’n kragtige inspirasie vir Protestantse sending, maar het ook soms verval in ’n wettiese bevel wat ’n swaar las geword het. Daarom sluit Bosch

(2008) aan by Newbigin wat die opdrag verstaan as 'n gawe en belofte vir dissipels wat betrokke is by God se sending. Die Groot Opdrag word dan as 'n logiese uitvloeisel van hulle dissipelskap gesien (cf. Bosch 2008:73-76,90).

Die *manifesto* wil ons volgens Van Aarde (2006:112-113) help om radikaal nuut te dink oor hoe mense “inkom” en “binne bly”. Hierdie “inkom” en “binne bly” is nie sonder spanning nie, omrede die *manifesto* gesien moet word teen die agtergrond van die kruis en opstanding van Jesus: die sterwe van 'n ou bedeling en die begin van 'n radikale nuwe bedeling. In die radikale nuwe bedeling word 'n ‘onvolledige’ kerk gevind wat nie meer soos die 12 kan aanspraak maak op menslike afgerondheid nie: die twaalf het verander na die elf nadat Judas Iskariot die groep verlaat het. Die kerk is die gebroke kerk, 'n “sondaarskerk”. Barth (cf. Van Aarde 2006:106) herinner die kerk daarin dat dit op sigself “heidenkerk” of “tollenaarskerk” is wat bloot pleit om God se genade. Volgens Barth (cf. Van Aarde 2006:106) is dit nie so eenvoudig om onderskeid te tref tussen *insiders* en *outsiders* nie: *Insiders* herken in hulleself *outsiders* en kyk na *outsiders* as potensiële *insiders*. Dit is hierdie gebroke en onvolledige soort geloofsgemeenskap as kerk wat die groot opdrag ontvang (cf. Nel 2015b:5).

Dissipels as geloofsgemeenskap sal moet ontdek en leer hoe om as gebroke mense te leef en te weet hoe afhanklik hulle van God is (cf. Matt 5:3; Nel 2011:2; Nel 2015a:5; Van Aarde 2006:106–107). Nel (2015a:3) verwoord dit soos volg: “*One may say that ‘learning’ and coming to terms with ‘our’ own brokenness is almost a prerequisite for disciple-making churches.*” Die dissipels is self leerders wat nog nie gearriveer het nie, dissipels wat leer om te leef met geloof en twyfel, met hoop en mislukking (cf. Nel 2015b:5; Van Aarde 2006:106–107; Nel 2018:33). Dissipelskap en dissipelmaking gaan dus oor 'n groei in die realiteit van gebrokenheid en dieper bewustheid van die werklikheid van verlossing uit genade alleen (cf. Nel 2018:35) Daarom dat Van Aarde (2006:107) openlik verklaar vanuit die eksegetiese agtergrond van Matteus 28:16-20 dat die bekering van die kerk 'n voorwaarde is vir 'n legitieme betrokkeheid in die wêreld (cf. Guder 2000; Nel 2015b:5; Nel & Schoeman 2019:2).

Toe die dissipels vir Jesus wat opgestaan het, sien (vers 17), het hulle Hom aanbid, alhoewel sommige getwyfel het. Die woord vir aanbid (*proskynein*) is 'n gunstelingwoord vir Matteus en word dertien keer in Matteus gebruik. *Proskynein* word gebruik om onderwerping aan God en verwondering van God alleen aan te dui. Jesus is vir Matteus in die uiteindelige sin van die woord die Here (cf. Bosch 1991:75). Volgens Morris (1992:744) was aanbidding “*the natural response to the realization that the Jesus who had meant so much to them throughout his earthly ministry was stronger than death and was alive again*”. Die enigste gepaste reaksie op die enigste ware God wat geopenbaar is in Jesus self, is aanbidding (Wright 2005: Logos-weergawe). Die dialektiese spanning tussen aanbid en twyfel en geloof en vrees wys dat die sending van God nie plaasvind vanuit selfvertroue nie, maar met 'n bewustheid van die kerk se swakheid in konteks van gevaar en geleentheid (cf. Bosch 1991:76).

Distazō (twyfel) verwys meer na huiwering as na ongeloof (cf. Blomberg 1992:429; Morris 1992:744). Die kerk moet die moeilike situasie van mense wat sowel glo as twyfel hanteer. Die uitdagings van geloof gaan nie weg in die post-opstandingsituasie van die kerk nie (Nolland 2005: Logos-weergawe).

Die opdrag “*maak dissipels*” (Matt. 28:19-20a) word omraam en in plek gehou deur die stelling van Jesus se gesag (v.18) en die versekering van Jesus se blywende teenwoordigheid (v.20b) (cf. Bosch 2008:76; Wright 2004: Logos-weergawe). Die rede waarom dissipels hierdie instruksies uitvoer, is omdat Jesus reeds alle gesag besit en hulle die belofte ontvang het dat Jesus by hulle is en sal wees: Immanuel – “God by ons” wat “Jesus by ons” word! Daar is geen groter persoonlike belofte as dit nie (cf. Wright 2004: Logos-weergawe).

Die uitdaging om dissipels te gaan maak word verbind met die nuwe werklikheid van Jesus se universele gesag. As Jesus werklik Here van alles is, dan behoort hierdie werlikheid verkondig te word: Niemand kan daarvoor stilbly nie! 'n Mens kan dan alleen een ding doen en dit is om ander te help om Jesus se heerskappy te erken (cf. Bosch

1991:78). Wright (2004: Logos-weergawe) noem dit soos volg: “*Jesus’ authority as the risen one, by contrast, is the authority of the one who has defeated tyranny itself, the ultimate tyranny of death; his is the authority under which life, God’s new life, can begin to flourish.*” Dit is waaroor God se sending gaan: “... *proclaiming the lordship of Christ*” (cf. Michiel 1941:262; Bosch 1991:78). Wright (2004: Logos-weergawe) verwoord dit soos volg: “*Those who believe in Jesus, who are witnesses to his resurrection, are given the responsibility to go and make real in the world the authority which he already has.*”

Jesus gee vir sy volgelinge dieselfde versekering van sy blywende teenwoordigheid as waarvan Jahwe sy volk van ouds verseker het. Jesus doen dit uit hoofde van sy gesag en in konteks van hulle sending (cf. Bosch 1991:77; Bosch 2008:87). Jesus is Immanuel (cf. Jesaja 7:14 – Immanuel en Matteus 1:23 – Immanuel: God by ons) en bly permanent by sy dissipels (cf. Wright 2004: Logos-weergawe). Jesus se teenwoordigheid manifesteer God se teenwoordigheid (Nolland 2005: Logos-weergawe). Sy teenwoordigheid is intiem verweef met hulle betrokkenheid in God se sending (cf. Bosch 1991:77). Die Matteus-Evangelie word verstaan as die vervulling van die OT-verbond en die toonbeeld van die Here se teenwoordigheid by sy mense. Jesus kondig nie sy vertrek aan nie, maar belowe sy teenwoordigheid vir altyd (cf. Bosch 2008:87,88). Die enigste behoorlike respons op hierdie teenwoordigheid van Jesus by sy dissipels is aanbidding (cf. Nolland 2005: Logos-weergawe).

Die vars bydrae aan die einde van die Evangelie is om die universele sending op ’n drievoudige wyse te begrond: (i) die opstandingsbevestiging van Jesus se volle gesag; (ii) ’n onderskeidende post-opstanding direkief/opdrag (al was dit gewortel in Jesus se lering tydens sy bediening, was dit nie deel daarvan nie); (iii) dit behoort binne ’n visie van ’n vars begin van ’n nuwe sending wat herhaal op ’n nuwe vlak (die vroeë bediening van Jesus en die wyse waarop die dissipels Jesus vervang as die hoofprotagonis, maar met Jesus by hulle) (cf. Nolland 2005: Logos-weergawe).

Volgens Nolland (2005: Logos-weergawe) lyk dit asof Matteus 28:18 na Jesus se opstanding heel waarskynlik ’n herbevestiging verteenwoordig van Jesus se gesag

nadat Hy verwerp is deur die gesagsfigure in Jerusalem wat gelei het tot sy dood (cf. Nolland 2005: Logos-weergawe). Jesus het die volste moontlike gesag ontvang (in die hemel en aarde) wat in die kosmos moontlik is (cf. Morris 1992: Logos-weergawe).

Dit is belangrik om die verhoudingskarakter van die verbond in gedagte te hou om die houding van die kerk in die dissipelskapsbediening te verstaan: “*God brought us in and on the ‘inside’ we should never lose sight of this: we should remember where we come from and who we are*” (Van Aarde 2006:110). Dissipels het nie ingekom omdat hulle dit self kon regkry nie. Matteus gee ’n aanduiding dat alhoewel die dissipelskap van die twaalf uniek en nie herhaalbaar is nie, dit tog patrone van dissipelskap beliggaam wat meer algemene relevansie het (cf. Nolland 2015: Logos-weergawe).

Matteus 28:19 moet nie as ’n koue of militêre opdrag verstaan word nie. Dit is ’n onvolmaakte kerk wat die opdrag hoor om dissipels te gaan maak. Die werkwoord “gaan” (*poreuthentes* – Matteus 28:19) is nie ’n sterk woord nie, nie in die grammatikale vorm van ’n bevel nie, maar in die infinitief. Dit is soos: “Ek gaan om te eet” – nie ’n bevel: “GAAN en eet!” nie. Wat wel as ’n imperatief gehoor is, is “maak dissipels” (*matheteusate*). Met ander woorde: “maak die kerk een groot skool van Jesusvolgelinge” (cf. Van Aarde 2006:114; Nel 2015b:5; Nel 2018:35). *Poreuthentes* (“gaan”) is nie ’n afsonderlike gebeurtenis van *matheteusate* (“dissipels maak”) nie en suggereer nie noodwendig ’n vertrek van een plek na ’n ander nie, maar onderstreep die erns en voorrang van “dissipels maak” (cf. Bosch 2008:77-78). *Matheteusate* (maak dissipels) is die hoofwerkwoord en die hart van die Groot Opdrag (cf. Bosch 2008:78). Die twee deelwoorde, “doop” en “leer” is duidelik ondergeskik aan “maak dissipels” en omskryf die wyse waarop dissipelmaking behoort plaas te vind (cf. Trilling 1964:50; Bosch 1991:73; Bosch 2008:78-79). Willard (1998:3) skryf: “*The New Testament is a book about disciples, by disciples, and for disciples of Jesus Christ*” (cf. Nel 2015b:4).

Die werkwoord *mathyteusate* (“to make disciples”) verwys volgens Louw & Nida (1988:470–471) na “om ’n dissipel te maak”: “[I]n the sense of adhering to the teachings or instructions of a leader and promoting the cause of such a leader [...] In many languages, the equivalent of ‘to follow’ (in the sense) of ‘to be a disciple’ is literally ‘to accompany’ or ‘to go along with’ or ‘to be in the group of’. Louw and Nida (1988:471) stel dat die werkwoord ook die volgende beteken: “[C]ause people to become followers [...] In order to avoid a wrong implication of a causative it may be important to use such expression to convince them ‘to become disciples’ or ‘urge them to be my disciples’.” (cf. Nel 2009:2; Nel 2018:40; Nel & Schoeman 2019:3).

In die Evangelie is die dissipel sowel ’n leerling as volgeling, wat leer van Jesus én Hom volg. Die lewe van dissipels is anders omrede hulle verbind is aan Jesus en sodoende ’n leier se toegewyde mense is (Morris 1992: Logos-weergawe). Die woord “dissipel” het ’n omskrywende betekenis vir sy gemeenskap. Dit het ook ’n ekklesiologiese term geword waar die woorde vir “dissipels” en “kerk” afwisselend gebruik word (cf. Bosch 2008:80). Om ’n “dissipel” te word, impliseer ’n verbintenis met die Meester, maar ook met mekaar (cf. Bosch 2008:81).

Die *manifesto* roep ons op om die boodskap van Matteus op konfessionele wyse te internaliseer en mense (enige een) op ’n onvoorwaardelike wyse uit te nooi om die volgende belydenis met die kerk te deel: “the confession that God, in and through Jesus of Nazareth – Christ the Lord, the victorious Son of Man – is God-with-us. He is with us as long as there will be days, and as long as we do what Jesus, in love, did and taught” (Van Aarde 2006:117; cf. Nel 2015b:6). ’n Vars nuwe inisiatief van God is nou onderweg en moet bekend gemaak word. Die bekendmaking is deel van God se inisiatief (cf. Nolland 2005: Logos-weergawe).

Die opdrag in die *manifesto* is “groot” omrede dit nie net Jesus se ‘groot’ liefdesgebod in Matteus 22:34-40 uitspel nie, maar eintlik die hele Evangelie van Matteus saamvat (cf. Van Aarde 2006:112; Nel 2015b:5). Die woord “hele” word vier maal in die groot liefdesgebod herhaal, en bring so die inklusiewe karakter van dissipels se gesindheid na vore: *hele* hart, *al* die krag, *alle* verstand, *hele* wet. In die sendingopdrag word weer

die woord “alle” vier keer herhaal : *alle* mag, *alle* mense, *alles* doen, *altyd* Immanuel (cf. Van Aarde 2006:112). Dit verwys na die wêreldwye skopus van die dissipels se sending (cf. Morris 1992: Logos-weergawe).

In die *manifesto* is almal die teikengroep, alle nasies (*panta ta ethnē*). In die Grieks word die woord wat vertaal word met nasies, *ethnoi*, gebruik om na verskillende soorte groepe of dinge of diere te verwys. Daarom het hierdie nasies niks te doen met wat ons in die antropologie “volke” in etniese sin sal noem nie. Die kerk as geloofsgemeenskap is ’n alternatief op enige natuurlike groepering, wat as sosiologiese entiteit ook kulturele kenmerke bevat (cf. Van Aarde 2006:114).

Matteus sê *almal*, Israel en ook hulle buite Israel word deel van die kerk. Daar is geen grense nie. Mense wat inkom word in die kerk ingedoop: Hulle assosieer met die lot van Jesus (cf. Romeine 6:3) en internaliseer die kern van die evangelie – liefde vir God en liefde vir hulle wat binne én vir hulle wat buite is (cf. Van Aarde 2006:115). Die “inkom in die kerk” is in die klassieke teologie gekoppel aan die doop. Mense kom in deur in die kerk ingedoop te wees. Dit bring die verbondsteologie van veral die Reformatoriese kerke na vore (cf. Van Aarde 2006:108). Die doop is volgens Wright (2004: Logos-weergawe) die openbare, fisiese en sigbare manier waarop iemand gemerk word (“*almost branded*”) met die heilige name. Die doop is ’n uitdrukking van solidariteit met Jesus en Matteus se intensie is om ’n volkome gesamentlike verbintenis met Jesus aan te dui, wat behoort, onderworpenheid, lojaliteit, intensie om namens die persoon op te tree almal insluit (cf. Nolland 2005: Logos-weergawe).

Die Matteus-weergawe van die “doop in die Naam van die Vader en die Seun en die Heilige Gees” het later oorwegend deel van die Christelike dooppraktyk geword. Volgens Nolland (2005: Logos-weergawe) is dit onwaarskynlik dat Matteus hier direk verwys na die dooppraktyk soos dit kerklik ontwikkel het. Dit is ook ’n feit dat die doop van die begin af deel van die kerk se lewe was. Dit is moontlik dat Matteus die doopformule terugvat na Jesus of dat hy gebruik maak van ’n doopformule van die

vroegste kerk. Die doop in die lewe van die dissipels is nie die einde nie, maar eerder die begin van 'n seisoen (cf. Morris 1992: Logos-weergawe).

Hierdie internalisering van die evangelie gaan voort in die konteks waar Jesus, hier, nou en vir altyd teenwoordig is deur mense te leer om te doen wat Jesus geleer en gedoen het (Matteus 28:20). Die kern en krag van die geloof is die belydenis dat Jesus opgestaan het en elke dag van ons lewe Immanuel is, tot aan die einde van tyd (cf. Van Aarde 2006:115). “Met ‘alles wat ek julle beveel het” het Matteus in gedagte die lering/onderrig van Jesus in die Evangelie, eerstens vir die dissipels gehoorsaamheid (vgl. die Bergrede in Matteus 5-7) en tweedens as iets wat hulle ander leer in die teenwoordigheid van Jesus. Hierdie onderrig gaan nie oor steriele wette nie, maar oor 'n manier van lewe wat God tevrede stel. Alhoewel die dissipels nou leer/onderrig, bly die Leermeester-dissipel-verhouding met Jesus voortbestaan (cf. Nolland 2005: Logos-weergawe; Morris 1992: Logos-weergawe). Die evangelie genereer 'n lewenswyse wat heelwat verskillend is as die weg wat die wêreld leef. Hierdie nuwe lewenswyse moet self en vir ander aangeleer word (cf. Wright 2004: Logos-weergawe). Hier is 'n natuurlike korrelasie tussen dissipellering en leer/onderrig (Nolland 2005: Logos-weergawe).

Volgens Smit (2014: Plasing 203; cf. Nel 2015b:6) kan ons in die tradisie van Bonhoeffer en Kierkegaard onderskei tussen bewonderaars, leerlinge en dissipels. Bewonderaars respekteer en bewonder die lewe en lering van Jesus, haal dit selfs aan en hou daarvan om daarna te luister. Leerlinge bestudeer die leringe van Jesus, ken dit goed, kan daarvoor praat en kan dit selfs vir ander leer. Dissipels se lewe en lot is verbind met Jesus, aangeraak en verander deur Hom en sy Gees, mense wat nie langer vir hulleself lewe nie, maar vir Hom en vir andere (cf. Nel 2015b:6).

Nel (2015b:6-10; cf. Nel 2009:6-10) stel die volgende aanbevelings voor wat kan wissel van konteks tot konteks en waarmee plaaslike geloofsgemeenskappe gereformeer en getransformeer kan word tot dissipelmakende bewegings:

- die konsep van dissipelskap moet herstel word (hou op om dit te devalueer);
- “ons” sal moet verander: alleen dissipels kan dissipels maak;

- dissipelleer elkeen betrokke in die bediening;
- om die gasheer te wees (om die uitnodiging te wees en mense uit te nooi namens God wat ons uitnooi tot dissipelskap);
- 'n geinkarneerde gemeenskap moet tot stand kom;
- geloofsgemeenskappe moet lewenslange leerders word;
- geloofsgemeenskappe moet passievol oor Jesus wees;
- 'n gemeenskaplike verbintenis/toewyding tot dissipelskap en dissipelmaking moet plaasvind;
- onderrig en leergeleenthede moet herbedink en herstruktureer word
- betekenisvolle oorgangsrituele moet voorsien word,
- en daar moet nuut oor kerklidmaatskap vanuit dissipelskap gedink word (cf. Nel 2015a:192). Gibbs (2013:161) verwys ook daarna dat die implikasie vir kerklidmaatskap is dat mense nie kerklidmate kan wees sonder om 'n dissipel van Christus te word nie.

Volgens Breen (2016:14-15) het Jesus 'n hoogs uitnodigende en uitdagende kultuur geskep waarin sy dissipels kon funksioneer en groei. Indien gemeentes 'n dissipelskapkultuur wil skep, moet geleer word om die balans tussen uitnodiging en uitdaging gepas te handhaaf: *“A gifted discipler is someone who invites people into a covenantal relationship with him or her, but challenges that person to live into his or her true identity in very direct yet graceful ways. Without both dynamics working together, you will not see people grow into the people God has created them to be.”* 'n Dissipelskapkultuur in 'n gemeente is noodsaaklik, aangesien mense nie per ongeluk dissipels maak nie. Dit is 'n intensionele strewe en die enigste manier waarop die soort gemeenskap waarvan Jesus en die NT praat, gevestig sal word (cf. Breen 2016:17). Om 'n dissipelskapkultuur te skep, is volgens Breen (2016:54) drie goed nodig: 'n voertuig (kleingroepe – ‘huddles’), toegang tot mekaar se lewens, en die taal van dissipelskap.

Met 'n lees van die Evangelies is daar volgens Gittins (2008:10) drie fases nodig om mense op die weg van dissipelskap te plaas en weg te laat beweeg van hulle eie weë: (i) die roeping of ontmoeting self; (ii) die ontwrigting of verplasing (*displacement*) wat dit veroorsaak; (iii) die gevolglike stuur of indiensstelling (*commissioning*).

Dissipels kan nie menslik geproduseer word nie, dit is God wat deur die Gees van mense dissipels maak, in en deur hulleself en hulle lering (cf. Nel 2009:3; Nel 2018:41). Nel (2009:1) sluit dan aan by Matteus 6:24-34, met spesiale verwysing na vers 33: “*Nee, beywer julle allereers vir die koninkryk van God en vir die wil van God, dan sal Hy julle ook al hierdie dinge gee.*” Die NIV verwoord vers 33 soos volg: “*But seek first his Kingdom and his righteousness, and all these things will be given to you as well*” (NIV). Dissipelskap is 'n reis om te leer hoe om te leef in die koninkryk van God en sy geregtigheid te soek as prioriteit in die lewe (Matteus 6:33) (cf. Nel 2017a; 2017b; Nel & Schoeman 2019:4). Alles anders is tweede. God sal sorg vir sy dissipels wat op hierdie wyse gehoorsaam reageer op sy genade (cf. McKnight 2014:167).

Nel (2009:1; cf. Nel 2018:30) maak die volgende opmerking in verband met dissipelskap en die koninkryk van God: “*Kingdom-seeking churches are serious about discipleship and disciple-making churches are serious about the Kingdom of God and his justice under his rule.*” Nel (2009) gebruik bogenoemde opmerking as die navorsingshipotese van die artikel. Dissipels wat dissipels maak, soek die koninkryk passievol en verantwoordelik.

Gevolgtrekking

Uit bogenoemde is dit duidelik dat missionaliteit, dissipelskap en evangelisasie met mekaar verweefd is en nie losgemaak kan word van mekaar nie. 'n Missionale gemeente is in wese en identiteit 'n geroepe en gestuurde gemeente wat as 'n geïntegreerde eenheid deelneem aan die trinitariese God se sending na die hele skepping. God se missionale mense is missionale dissipels wat as vakleerlinge en pelgrims deel van 'n lerende gemeenskap is wat mekaar help en leer wat dit beteken om Jesus entoesiasties en met vreugde te volg en om ander mense uit te nooi om Jesus saam te volg.

Alle missionale dissipels (God se mense) leef vanuit die nuwe werklikheid dat Jesus die Here is en dat Hy self by hulle teenwoordig is soos hulle deur die krag van die Heilige Gees getransformeer word en groei in hierdie nuwe manier van lewe. Soos hulle self gevorm word, deel hulle met vreugde die goeie nuus van die evangelie en nooi alle mense tot 'n florerende en helende lewe hier en nou in die koninkryk. Dissipels is mense wat heelhartig gefokus is op God se koninkryk en om sy wil/geregtigheid te laat geskied. Daarom gaan die navorsing in die volgende hoofstuk fokus op die koninkryk van God en die evangelie van die koninkryk.

HOOFSTUK 3: EVANGELISASIE HERONTDEK IN TERME VAN DIE KONINKRYK VAN GOD

1. INLEIDING

In hierdie hoofstuk word steeds aandag gegee aan die normatiewe taak van Prakties-Teologiese interpretasie waar 'n verkennende studie gedoen word oor die verstaan van evangelisasie in die literatuur. Hier word profeties onderskei watter teologiese konsepte, teologies-etiese riglyne en goeie praktyke in die literatuur voorkom om te help om die vraag te beantwoord wat behoort te gebeur in evangelisasie.

Die deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie hoofstuk se navorsing fokus, is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie wat lidmate begelei tot 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Die navorsingsvraag wat hiermee verwant is, is hoe evangelisasie teologies herontdek word in terme van 'n teologie van die koninkryk van God.

Die konsepte van missionaliteit, 'n geïntegreerde gemeente en missionale dissipelskap is in die vorige hoofstuk nagevors en word as onderbou vir hierdie hoofstuk gesien. In hierdie hoofstuk gaan aan die hand van bogenoemde navorsingsprobleem en vraag gefokus word op die konsepte van die koninkryk van God en die goeie nuus.

2. 'N KONINKRYKSPERSPEKTIEF

Aan die einde van die vorige hoofstuk is die gedeelte oor dissipelskap afgesluit met Nel (2009:1; cf. Nel 2018:30) se opmerking in verband met dissipelskap en die koninkryk van God: *“Kingdom-seeking churches are serious about discipleship and disciple-making churches are serious about the Kingdom of God and his justice under his rule.”* Nel (2009) gebruik hierdie opmerking as sy navorsingshipotese van die artikel *“Inviting and initiating youth into a life of discipleship.”*

Dissipels wat dissipels maak, soek die koninkryk van God en sy geregtigheid passievol en verantwoordelik (cf. Nel 2009:1). Met die opmerking van Nel in die vorige paragraaf sluit hy aan by Matteus 6:25-34, spesifiek by vers 33 (cf. Nel 2009:1). In die volgende afdelings word nou gekyk na dissipels en die koninkryk volgens Matteus 6, wat die heerskappy of koninkryk van God behels en na die kerk in koninkryksperspektief.

2.1 Dissipels en die koninkryk (Matteus 6:19-34: kernvers 33)

Die NIV vertaal vers 33 soos volg: *“But seek first his Kingdom and his righteousness, and all these things will be given to you as well”* en Die Direkte Vertaling (2020): *“Maar soek eers die koninkryk van God en sy geregtigheid, en al hierdie dinge sal vir julle bygevoeg word.”* Dissipelskap is volgens Nel & Schoeman (2019:4) ’n reis om te leer hoe om te leef in die koninkryk en sy geregtigheid te soek as ’n lewensprioriteit (cf. ook Nel 2017a:1; 2017b:1).

Nel (2017a:1) vra in een van sy navorsingsvrae *“(w)hether we are willing to be serious enough about the cost of discipleship, so much so that we do what the priority for disciples is – seeking the ‘kingdom and his righteousness’”* (vgl Matteus 6:33 NIV). Dissipels is mense wat heelhartig gefokus is om God se koninkryk en sy wil of geregtigheid te laat geskied. Die navorsing gaan nou die klem plaas op wat dit vir dissipels beteken om op God se koninkryk te fokus volgens Matteus 6:33.

Hierdie gedeelte van die bergrede/-predikasie handel oor die dissipelgemeenskap se sosiale verantwoordelikheid teenoor besittings (6:19-34) en teenoor mekaar (7:1-12). In 6:19-21 word die tema van aardse versus hemelse skatte hanteer en in 6:22-24 die keuse tussen die twee here of base. In Matt. 6:25-34 word bekommernis gekontrasteer met vertroue op God vir behoeftes. Matt. 6:19-34 (die horisontale aspek van menslike behoeftes) vloei spontaan uit 6:1-18 (vertikale aspek van piëteit) in die sin dat dit voortgaan om die sentraliteit van God oor aardse bekommernisse te beklemtoon. Die boodskap bly dieselfde: Fokus op God en sy plek in ons lewe en nie op jouself en aardse bekommernisse nie (cf. Osborne & Arnold 2010:239).

Hierdie gedeelte handel oor dissipels se prioriteite. Die sentrale prioriteit is God self en nie maniere om mense te probeer beïndruk of rykdom op te gaar nie (cf. Wright 2004: Logos-weergawe). Almal maak voorsiening en beleggings vir die toekoms. Die vraag is wat die belangrikste vir dissipels is en wat in beheer van dissipels se lewens is: God of aardse besittings. As dit aardse besittings is, is die resultaat bekommernis en angs; as dit God is, is die resultaat vertroue. Dit is dan die tema van hierdie gedeelte, volgens Osborne & Arnold (2010:239-240). In verse 19-21 en vers 24 kom die drie metafore van die skat, die lig, en slawerny saam. Dit vereis onwankelbare lojaliteit aan koninkrykswaarde om so lig vir die wêreld te wees (vgl. Matt 5:14) (cf. Carson 1999:87). Met verskillende metafore word van Jesus se volgelingen vereis om heelhartig gefokus te wees op God (cf. Morris 1992:152).

Volgens McKnight (2013:217) waarsku Jesus teen die gevaar van besittings (6:19–24) en hulle vermoë om afgode te word. Hy beklemtoon die nuttelosheid van bekommernis en angstigheid oor die lewe, want dissipels se fokus behoort anders te wees (cf. Morris 1992:156). Die begeerte na rykdom en die angstigheid oor die lewe veroorsaak 'n dubbele lojaliteit en slawediens aan Mammon. Angstigheid oor die noodsaaklikheid van die lewe neig om mense se hele lewe te absorbeer en hulle skopus ondraaglik te vernou. Dit is onversoenbaar met die allesomvattende aard van die eise van die koninkryk van God (cf. Nolland 2005:307). Die oorvloed van besittings kan volgens McKnight (2013:216) angstigheid skep. Soos Hillel gesê het: *“the more property, the more care”*, terwyl die afwesigheid van besittings ook angstigheid kan veroorsaak.

Dissipels se aktiewe bekommernis behoort vervang te word met 'n aktiewe besorgdheid oor die dinge van God (cf. Osborne & Arnold 2010:252-253; Morris 1992:156). Die vermaning om nie bekommerd of angstig te wees nie, moet verstaan word in die lig van die geloof van 'n biddende gemeenskap wat weet dat hulle 'n Hemelse Vader het wat sy kinders ken, vir hulle omgee, vir hulle sorg en in hulle daaglikse behoeftes sal voorsien (cf. Luz 2007:344; Nolland 2005:314; McKnight

2013:216). Jesus het volgens McKnight (2013:217) vertrou dat sy Vader sal voorsien en hy roep sy dissipels dringend op om dieselfde te doen.

2.1.1 Dissipels soek...

Die woord 'soek' (*ζητεω*) word in die teenwoordige imperatief (bevelsvorm) gebruik en suggereer 'n onophoudelike soeke (cf. Carson 1999:100). Die heidene soek op 'n angstige manier, maar die teks beweeg doelbewus daarvan weg na 'n ander vorm van soek in vers 33. Die *ἐπι*-prefix in *ἐπιζητοῦσιν* suggereer 'n nouer fokus van konsentrasie op die "soek" (cf. Nolland 2005:313). Volgens (Louw & Nida 1996:564) beteken *ζητέω*: (57.59) "*to try to obtain something from someone — 'to attempt to get, to seek'*". Daar is volgens Osborne & Arnold (2010:253) 'n woordspel tussen "*begaan*" of "*begeer*" of "*strewer*" in vers 32 (*ἐπιζητεω*): Die woordspel wissel vanaf die wêreldse of aardse voordeel na "soek" of "beywer" in die teenwoordige tyd om die voortgaande aard van die soeke aan te dui. Die 'soek' suggereer 'n sterk motivering, die motivering van 'n prioriteit, 'n bestaande drang. Die Afrikaanse woord 'beywer' kommunikeer hierdie sterk motivering wat 'n prioriteit vir die dissipels is (cf. Nel 2017b:3; Nel 2015a:98).

Die soek "*eers*" of "*allereers*" beteken dat dissipels die koninkryk van God en sy geregtigheid hul prioriteit en primêre besorgdheid maak, en dat hulle leef en werk as koninkryksgemeenskap (cf. Osborne & Arnold 2010:253). Volgens Louw & Nida (1996:606) is *πρῶτος^a, η, ον; α*: "*first in a series involving time, space, or set - 'first.'*" Dit beteken nie dat ander dinge sekondêr gesoek word met minder aandag nie, maar dat *πρῶτον* eerder gaan vanaf "*as being the most important thing of all*" tot by die punt dat God se voorsiening van ons basiese behoeftes volg op hierdie soeke na sy koninkryk (cf. Nolland 2005:314). Die "eerste/allereers" dui nie eerstens op tyd of spesifieke aksie nie, maar eerder op oriëntasie en belangrikheid (cf. Nolland 2005:314; Morris 1992:161).

Jesus kondig twee algemene maar omvattende koninkryksperspektiewe aan: eerstens onwankelbare lojaliteit aan koninkrykswaardes, en tweedens onverdeelde vertroue in God. Daarom vra die lewe in die koninkryk volgens Carson (1999:80) daardie diep bekering wat dissipels se hele lewe heroriënteer.

2.1.2 Koninkryk – dissipels se fokus

Volgens Louw & Nida (1996:15) beteken βασιλεία^b, ας f. 'n gebied of 'n distrik wat regeer word deur 'n koning – 'n koninkryk. Die woord *basileia* word meestal vertaal met 'koninkryk', maar kan ook vertaal word met “rule,” “government,” “dominion,” of selfs “commonwealth” (cf. Stone 2007:90). Volgens Schnelle (2009:87; cf. Nel 2017c:3) is die sentrale godsdienstige simbool vir Jesus die koninkryk of heerskappy van God. Hy verkondig die koms van die een God in sy koninklike mag. Schnelle (2009:110; cf. Nel 2017c:3) verduidelik die koninkryk soos volg:

“The coming of the kingdom of God does mean the coming of a new, real world. At the same time, the kingdom of God reveals and makes available a new ethical energy hitherto undreamed of, which opens humanity to a new way of life. Because the kingdom of God stands for Gods’ Lordship in the present and future – God’s nearness, God’s taking the side of the poor and oppressed, God’s justice, God’s will, God’s victory over evil, and God’s own goodness.”

Die koninkryk van God kom nie net nie, maar is reeds 'n teenwoordige werklikheid. Schreiner (2016:4, 18–38) met verwysing na Ladd (1962), praat van die koninkryk as ‘God se dinamiese heerskappy’ (cf. ook Nel 2017c:3). Ladd (1962:236) verwys na hoe *malkuth* in die Ou Testament gebruik is (cf. ook Nel 2017c:3):

“‘Malkuth’ can be either a monarch’s kingship, his reign, or it can be the realm over which he reigns. It is our thesis that both meanings are to be recognized in the teachings of Jesus, and that the primary meaning is the abstract or dynamic one, for it is God’s kingly act establishing his rule in the world which brings into being the realm in which his rule is enjoyed.”

Gushee en Stassen (2016:3–20) argumenteer ook vir die verstaan van die koninkryk van God as die heerskappy van God (cf. Nel 2017c:3). Stone (2007:90) verkies ook

'heerskappy/reign' omrede dit die dinamiese faset van God se voortgaande aktiwiteit en teenwoordigheid in die wêreld beklemtoon eerder as die meer statiese faset van God se alreeds bereikte eindproduk. Die woord 'heerskappy' is beter in staat om die patriargale ondertone van die woord 'koninkryk' te elimineer, alhoewel nie volkome nie.

2.1.3 Koninkryk EN geregtigheid

Dissipels se eerste prioriteit in hulle soeke is God se koninkryk en sy geregtigheid (cf. Morris 1992:161). Die vreemdheid van die hele frase *τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ* (lit. 'the kingdom and the righteousness of him') word die beste verduidelik as 'n resultaat van Matteus se invoeging van 'and the righteousness' (cf. Luk. 12:31) (cf. Nolland 2005:314). Dit kan volgens Nolland (2005:315) beter verwoord word met "the righteousness that God requires of us, that he approves of" of iets soortgelyks.

Volgens Louw & Nida (1996:743) verwys *δικαιοσύνη*^a, *ἡς* f (geregtigheid): na "the act of doing what God requires" of "doing what is right." "Geregtigheid" verwys na God se vereiste dat dissipels hulle lewe "reg" inrig volgens God se wil. So 'n vereiste is sigbaar in 'n lewenswyse as burger van God se Koninkryk wat God eerste stel in alle dinge (cf. Osborne & Arnold 2010:253).

Deelname aan die koninkryk noodsaak 'n nuwe soort geregtigheid, of dit wat werklik die wil van God is. Die gawe van die koninkryk en die vereiste van hierdie nuwe soort geregtigheid is onafskeidbaar. Die emfatiese "eerste" of "allereers" beteken om sowel die koninkryk as geregtigheid 'n duidelike prioriteit in die dissipel se lewe te maak (cf. Hagner 1993: Logos-weergawe). Met die term "righteousness" gebruik Jesus 'n algemene term in die Joodse wêreld wat God se wil beskryf: Die regverdiges is hulle wat God se wil doen. Dit is sentraal in Messiaanse etiek (cf. McKnight 2013:220).

Volgens Fuellenbach (1995:157; cf. Nel 2017c:5) word geregtigheid as 'n Bybelse konsep die beste vertaal met "die regte verhoudinge". Hierdie verhoudinge vertak in

vier rigtings: na God, na die mens self, na 'n mens se naaste/bure as individue en as deel van die samelewing, en na die skepping as geheel. Geregtheid kom voor wanneer elkeen sy of haar verbintenis aan ander respekteer en regverdig optree in die gemeenskap. Geregtheid gaan dan Bybels primêr oor verhoudings. Om die koninkryk te soek in ons konteks kan dus nie die saak van geregtigheid en regverdigheid ontsnap of omseil nie (cf. Nel 2017c:5).

2.1.4 Dissipels se behoeftes

Die basiese menslike behoeftes van dissipels is volgens Nolland (2005:315) deel van God se belofte; daarom verloor Matteus dit nie uit die oog nie en kom terug daarnatoe, maar as 'n byvoeging tot die hoofsaak (*προσθεθήσεται—lit. 'add [on/to]'*) “to the main thing”. Die 'alles/alle dinge' is bedoel om dissipels wat op God se koninkryk en sy geregtigheid fokus, volkome gerus te stel met betrekking tot menslike behoeftes.

Dissipels kan “vandag” leef met 'n fokus op die koninkryk in aansluiting by die “Ons Vader”-gebed, sonder bekommernis oor die “dag van môre”. 'n Groot deel van menslike angskan toegeskryf word aan bekommernis oor die toekoms (die dag van more) (cf. Osborne & Arnold 2010:253; Nolland 2005:315). Nolland (2005:316) stel dit verder soos volg:

“If God looks after today, that will be enough. God does not abstractly guarantee the future; he deals with the needs of each today. This is the one-day-at-a-time perspective of the Lord’s Prayer which keeps so firmly in focus the immediacy of receiving from the hand of God. There is no need to worry about tomorrow because God will deal with it as the ‘today’ of that day”.

2.1.5 Samevatting

Die hele teks staan in die teken van die koms van die koninkryk van God en is gerig aan die totale geloofsgemeenskap (dissipels) as woorde van bemoediging en troos om sorgvry te leef soos voëls en veldblomme. Dit stel egter volgens Luz (2007:345) die eise duidelik vir hulle wat by Hom aansluit om vir die koninkryk te lewe. Die aangewese respons op die onderrig van die bergrede is om dit na te volg en te

gehoorsaam. Hierdie nuwe gehoorsaamheid lei tot 'n heeltemal nuwe lewe (cf. McKnight 2013: Plasing 961-964).

Die kerk vind volgens Nel (2017b:3, 5) sy bestaansrede buite haarself wanneer ons daaraan dink as 'n gemeenskap van dissipels wat fokus op die koninkryk van God en sy geregtigheid en wat sy roepingvervulling sien as draer van die goeie nuus van die koninkryk (cf. Nel 2015:98). Wanneer daar egter bloot gefokus word op besluitneming (“*decision making*”) wat eksklusief deur ander bepaal word, word die soek/beywer na geregtigheid selfs skaarser. Dan word die gee van geld vir verligtingsprogramme die voorkeurweg om te volg vir gemeentes en individuele Christene (cf. Nel 2017b:8).

In die hart van die Matteus-storie is volgens Wainwright, Myles & Olivares (2014:7) die aankondiging van 'n alternatiewe koninkryk (*basileia*) wat gekenmerk word deur geregtigheid en die regte ordening van alles (insluitend die skepping) in ooreenstemming met die begeertes van die God van Jesus (cf. Nel 2017c:3). Volgens Nel (2017c3) is die herontdekking (“*rediscovery*”) van die koninkryk “*another ‘rediscovery’ of a diamond-like jewel in the development of missional congregations.*”

2.2 Die heerskappy van God (koninkryk van God)

Vervolgens gaan die alternatiewe koninkryk nou verder bespreek word deur die verskillende perspektiewe van die diamantagtige juweel te herontdek. Wanneer 'n mens die bybelse verhale oor die koninkryk van God herbesoek, herontdek 'n mens 'n ander oriëntasie vir die lewe, 'n dinamiese krag waardeur God werk en 'n alternatiewe toekoms (cf. Van Gelder & Zscheile 2018:279).

Nel (2015:1; cf. ook Nel & Schoeman 2019:1) se oortuiging na baie jare in jeugbediening, navorsing en opleiding in jeugbediening. is dat “*we have missed this Kingdom-like perspective on salvation and life as such ‘The gospel of the Kingdom’ is our message, as it was the message of Jesus (cf. Lk 8:1–3). Reducing the gospel of*

the Kingdom to a culturally manageable entity is more than a temptation: it is a reality” (cf. ook Nel 2009:1).

Die uitdrukking ‘heerskappy van God’ (*malkuth Yahweh* in Hebreeus) kom volgens Bright (1953:18; cf. Bosch (1991:31) nie voor in die Ou Testament nie. Dit kom eers voor in laat-Judaïsme alhoewel die idee self baie ouer is. Die oortuiging het veral tydens buitelandse oorheersing van Israel gegroei dat God se koninkryk ’n volledige toekomstige realiteit is wat gemanifesteer gaan word deurdat God Israel gaan bevry van sy onderdrukkers en dat rolle omgekeer gaan word. Dit was die dominante siening tydens Jesus se aardse bediening (cf. Bosch 1991:31). Die heerskappy van God (*basileia tou Theou*) is sonder twyfel sentraal tot die evangelies en Jesus se verstaan van sy sending (cf. Bosch 1991:31-32; Jørgensen 2016:15).

Die koninkryk van God beteken vir Barth volgens McKnight (2014:126) niks meer of minder nie as dat God self regeer. Die koninkryk van God word volgens Stetzer (2016:100) beter verstaan as die lewendige (*vibrant*) en aktiewe heerskappy van God deur Jesus Christus en die Heilige Gees, eerder as ’n ruimtelike en institusionele entiteit/konsep. Die term ‘koninkryk van God’ is volgens Moltmann (1993a:190) “*the eschatological fulfilment of the liberating lordship of God in history.*” Die woord *basileia* (koninkryk) kan dan sowel die aktiewe heerskappy van God in die wêreld as die universele doel van die Goddelike heerskappy beteken.

Volgens Newbigin in Nikolajsen (2015:50) het die Vader alles geskep en regeer Hy oor alle dinge. Verder regeer die Vader sowel oor die wêreld as oor die wêreldgeskiedenis. Hy laat die wêreldgeskiedenis verloop volgens sy wil en hou alles in stand. In die wêreldgeskiedenis bewerkstellig die Vader sy sending. Verskeie Ou Testamentiese tekste verwys na sowel ryk (“*realm*”) as na regering (“*ruling*”). Die een of die ander word soms beklemtoon, maar meestal is daar iets van albei teenwoordig (cf. McKnight 2014:12).

Dit is volgens Van Gelder & Zscheile (2018:275) belangrik om die koninkryk van God as konsep uit te spel aangesien verskeie Christene en kerke vasgevang bly in

Konstantynse konsepte en nalatenskap van die koninkryk. Dit kom veral voor waar daar eksplisiet of implisiet identifikasie tussen nasionale identiteit en die koninkryk van God voorkom. Louw (2017:1) wys op die gevaar van hierdie soort koninkryksdenke en missionaliteit: *“The power (omnipotence) and dominiumship of God directly and indirectly played a role in Christian imperialistic thinking regarding the expansion of the Kingdom of God and missio Dei strategies during times of European and colonial expansionism.”* Dit is van groot belang vir evangelisasie en praktyke van evangelisasie om bewus te wees van die gevaar van hierdie opvatting.

2.2.1 Koninkryk van God en koninkryk van die hemel

Die terme ‘koninkryk van God’ en ‘die koninkryk van die hemel’ beteken volgens Wright (2011:213) dieselfde: die soewereine heerskappy van God wat volgens Jesus ingebreek het en steeds inbreek in die teenwoordige wêreld (die aarde). Jesus verduidelik in Johannes 18:36 dat sy koninkryk nie van hierdie wêreld is nie: Dit beteken dit groei nie vanuit die wêreld nie, maar dit is beslis vir hierdie wêreld. Dit kom van êrens anders – van bo, van die hemel, van God (cf. Wright 2011:144).

Volgens Wright (2011:42-43) gaan die koninkryk van die hemel nie oor mense wat hemel toe gaan as hulle sterf nie, maar oor die heerskappy van die hemel wat aarde toe kom, die God van die hemel wat sy koningsheerskappy op aarde vestig soos in die hemel. Wanneer Jesus van God se heerskappy praat, bedoel hy dus nie ’n ‘hemel’ waarvoor Hy sy volgelinge voorberei nie, maar iets wat in en op die aarde gebeur deur sy bediening, dood, opstanding en deur die Geesgeleide werk waarvoor Hy hulle geroep het (cf. Wright 2011:215-126).

Die essensie van die sending en boodskap van Jesus se lewe, dood en opstanding is volgens Wright (2015:163) die samekoms van hemel en aarde, nie hulle skeiding nie. Christene vra gereeld vir God deur die Ons Vader-gebed om sy koninkryk te bewerkstellig op aarde soos in die hemel (cf. Wright 2011:18). Hierdie bede van die Ons Vader hou volgens Wright (2011:40) in dat *“thy kingdom come, on earth as in*

heaven'. *That remains one of the most powerful and revolutionary sentences we can ever say. As I see it, the prayer was powerfully answered at the first Easter, and will finally be answered fully when heaven and earth are joined in the new Jerusalem*". God se koninkryk is in konteks van die Ons Vader-bede daar waar Hy regeer en heers en waar God se wil helder en reg gedoen word. Of ander gestel: Dit is waar Sy heerskappy aan die werk is (cf. Stetzer 2016:100).

2.2.2 Twee benaderings ten opsigte van die koninkryk

Daar is veral twee (eensydige) benaderings tot die verstaan van die koninkryk: die een fokus op die verlossing in Christus en die ander een op sosiale geregtigheid (cf. McKnight 2014:13-18; Van Gelder & Zscheile 2018:275-276; Wright 2011:226).

Die eerste benadering fokus volgens McKnight (2014:13, 18) op die koninkryk van God as die dinamiese verlossing van God in Christus wat individue in Jesus Christus in hierdie wêreld verlos. Dit manifesteer soos volg: (i) in gewone evangelisasie wanneer iemand opgeroep word tot oorgawe aan die verlossingsheerskappy van Christus (die koninkryk is dan omtrent sinoniem met oorgawe aan God of tot verlossing); (ii) "*power evangelism*" of "*power deliverances*" wanneer 'n genesing of eksorsisme of 'n magtige daad van God plaasvind as deel van "*kingdom ministry*".

Die ander benadering fokus daarop om die koninkryk op aarde te bou deur sosiale, openbare en politieke prosesse en aktivisme (selfs rewolusie) (cf. McKnight 2014:18; Wright 2011:226). By 'n koninkryksgefokusde "*Social Gospel*"-benadering het die bewustheid van die Koning volgens Van Gelder & Zscheile (2018:276-277) getaan en het die benadering al hoe meer gesekulariseerd geword en vind 'n verlies van kerklike identiteit plaas. Aan die ander kant word die koninkryk van God verstaan as 'n hemelse realiteit waarin mense deur die geloof in Christus deel het, maar met min hoop dat die koninkryk op aarde gemanifesteer sal word voor die apokaliptiese einde.

'n Teologie van die koninkryk is volgens McKnight (2014:21-23) gewortel in die koninkryksverhaal van die Bybel wat 'n koninkryksmissie (sending) skep wat verder gaan as die polariteite van evangelisasie en sosiale aktivisme.

2.2.3 Immanensie en transendensie

Die bevrydende heerskappy van God in die hede word verstaan as die immanensie van die eskatologiese koninkryk, en die komende koninkryk as die transendensie daarvan. Daarom word God se heerskappy volgens Moltmann (1993a:190) nie bloot gesien as 'n toekomstige wêreld los van ons aardse lewe of bloot geïdentifiseer met gebeure in die hede nie. Indien ons die geskiedenis sien as 'n oop sisteem, is die bevrydende heerskappy van God 'n transformerende krag wat teenwoordig is in die sisteem, en transendeer die heerskappy van God as toekoms die sisteem. Sonder die toekomspektief verloor die sisteem sy oriëntasie en sonder die immanente (teenwoordige) transformerende perspektief word dit 'n kragteloze droom (cf. Moltmann 1993a:190). Newbigin in Nikolajsen (2015:57) beklemtoon dat die koninkryk van God sowel teenwoordig as toekomstig is.

Osmer (2008:99) stel dit dat *“those who live already in the sphere of God’s royal rule will open themselves to possibilities of transformation that anticipate God’s promised future.”* Mense wat in geloof die toekoms antisipeer, staan in die hede, nie alleen voor die geheel nie, maar ook *vir* die geheel. Antisiperings is altyd 'n voorlopige in besit neem van wat aan die kom is vir ander mense en dinge. Ware hoop is om te lewe in die gee van jouself vir die toekoms van die hooploses en mense wat nou nog pyn en stryd beleef (cf. Moltmann 1993a:193-194).

As eskatologiese toekoms wat reeds begin het, het die koninkryk die krag geword wat die teenwoordige bepaal. Ons leef reeds in die lig van 'n 'nuwe era' in die omstandighede van die 'ou era'. So word hoop realisties en realiteit hoopvol. Die messiaanse lewe is dan 'n lewe in antisipasie (cf. Moltmann 1993a:192). Die realiteit van die deur-/inbreek van die koninkryk – die aankoms van hierdie nuwe dag – het die verbeelding en die passie van die eerste Christene volgens Bonhoeffer (in eds. Bliese & Van Gelder (2005:17)) aangevuur.

2.2.4 Jesus en die koninkryk

Daar is volgens Stetzer (2016:99,100) nie 'n koninkryk sonder 'n koning nie: God se koninkryk is ingehuldig deur 'n koning, het naby gekom in die lewe, bediening en Messiaanse heerskappy van Jesus en is gerealiseer deur sy lewe, dood, en opstanding. Dit brei uit onder sy heerskappy en sal voleindig word wanneer elke knie sal buig voor Christus en Hom as Here sal bely. Daardeur het Hy volgens Nikolajsen (2015:50-51; cf. Verkuyl 1978:17) verlossing bewerkstellig, die duister magte oorwin en herstel moontlik gemaak. So is die nuwe era wat belowe was in die Ou Testament, saam met die koninkryk van God as Messiaanse ryk ingehuldig deur Christus (cf. Nikolajsen 2015:56-57; Verkuyl 1978:16).

Nel noem reeds in 1982 dat die waarheid dat Jesus die Here en Koning is, motiverend vir evangelisasie is: *“Hy het seggenskap, Hy regeer en op sy gesag word verbondsbrekers na die lewende koning en Vader teruggedroep. Dit is hierdie kosmiese betekenis van sy koms wat die verkondiging so gesaghebbend en ingrypend maak”* (Nel 1982:48). De Klerk (red. 1979:51; cf. Nel 1982:48) stel die Koning en die koninkryk as noodsaaklike teosentriese vertrekpunt vir evangelisasie.

Die koninkryk of heerskappy van God is volgens Bosch (1991:31-32; cf. Jørgensen 2016:15) in die hart van Jesus se verkondiging, lering en werk. Jesus openbaar die koninkryk in gesprekke hoofsaaklik in gelykenisse, maar verwoord ook daardeur die misterie daarvan. Volgens Nikolajsen (2015:57) glo Newbigin dat die nuwe era deur Christus se dood, opstanding en heerskappy gedefinieer word, dat Hy weer sal kom en dat die heerlijkheid van sy heerskappy gemanifesteer sal word aan almal. Moltmann (2015:238) praat van 'n wederkerige proses van identifikasie tussen Jesus en die koms van God: *“The disciples saw Jesus in the glory of the coming God and the glory of the coming God in Jesus.”*

Verskeie bronne verwys daarna dat Jesus die verkondiging van die koninkryk bevestig het met die volgende tekens: Jesus self; die verkondiging van die evangelie (aan armes); eksorsisme (uitdryf van duiwels); genesings en natuurlike wonders; die

wonder van bekering en nuwe geboorte; mense van die koninkryk; lyding ter wille van die koninkryk, die herstel van siekes en gestremdes se posisie in die gemeenskap, die insluiting van buitestaanders en eensames. Dit word verder bevestig deurdat magteloses 'n nuwe stem en plek ontvang, hooploses hoop vind, verlorene gevind word, vyandskap genees word, en selfs dooies opgewek word (cf. Lausanne Occasional Papers No 21 1982:31-32; Jørgensen 2016:16-17; Bosch 1991:31-32, 70-72; Moltmann 1990:97; eds. Bliese & Van Gelder 2005:54; Van Gelder & Zscheile 2018:275; Verkuyl 1978:15). Die oproep tot dissipelskap is volgens Moltmann (2015:73-74, 87-88, 204, 214) gemaak onder die teken van hierdie koninkryk waarvan Jesus self die teken was.

Volgens McKnight (2014:128) bepaal konings die aard van hulle koninkryk en vertel hulle titels hoe hulle verstaan moet word en hoe hulle koninkryk vorm gaan aanneem. Jesus se titels vertel iets van Hom as Koning, openbaar hoe Hy gaan regeer en definieer iets van mense se verhouding tot Jesus. Jesus het met maaltye die koninkryk feestelik gevier saam met mense van alle soorte, veral mense wat gemarginaliseerd is (cf. Wright 2015:160).

Jesus het volgens Wright (2011:195) mag in die koninkryk herdefinieer deur daarop te wys dat *“Die Seun van die mens het nie gekom om gedien te word nie, maar om te dien en sy lewe te gee as 'n losprys vir baie”* (Markus 11:42-45). Dit gaan in die koninkryk nie oor die liefde vir mag nie, maar oor die mag van liefde en die krag van diens spesifiek deur selfopoffering. Die koninkryk en die kruis mag nooit los van mekaar gemaak word nie (cf. Wright 2011:138, 205, 211; 2015:63). Weens die gevaar van mag en beheer in denke oor die koninkryk stel Louw (2017:14) voor dat daar van imperialistiese kategorieë geskuif word na teopasgitiese kategorieë: Dit vra 'n skuif van dominerende Godsbeelde van mag na medelydende kategorieë van die *passio Dei*. Hierdie skuif kan weer hoop en vertrouwe skep, selfopofferende uitreik na mense in nood tot gevolg hê, en in 'n postkoloniale konteks deernisvolle solidariteit en simpatieke dialoog moontlik maak. Hierdie perspektiewe sny triomfantalisme in die

wortel af. *“Our ‘big story’ is not a power story. It is a love story – God’s love story, operating through Jesus and then, by the Spirit, through Jesus’ followers. Martyrdom of one sort or another, suffering of one sort or another, is what kingdom-bringers must expect”* (Wright 2011:240-242).

Sonder die opstanding sou die Evangeliste volgens Wright (2011:245-246) nooit ’n storie gehad het om te vertel nie. Die opstanding demonstreer Jesus se oorwinning oor die magte wat in die pad gestaan het van God se nuwe wêreld. Die oorwinning van die dood en die opstanding voltooi die inhuldiging van God se koninkryk (cf. Wright 2011:246; 2015:46). Die opstanding is nie ’n ontsnapping uit die wêreld nie, maar juis ’n missie tot die wêreld wat gebaseer is op Jesus se Heer-skap oor die wêreld (cf. Wright 2011:247).

Die prediking van Jesus is soos by Paulus eskatologiese prediking: Jesus se fokus is op die koninkryk van God en Paulus se fokus is op die geregtigheid van God: *“The difference between them is not the superficial one of changed ideas, but is determined by their different theological situation”* (Moltmann 2015:169). Soos Jesus verkondig het dat die koninkryk van God naby is, het die vroeë kerk volgens Moltmann (2015:243) op die basis van Jesus se opstanding uit die dood verkondig dat die dag van die Here naby gekom het (Rom. 13:12) en dat die einde van alle dinge op hande is (1 Pet 4:7).

2.2.5 Missionaliteit en die koninkryk

Een van die temas in die Noord-Amerikaanse missionale literatuur is volgens Van Gelder & Zscheile (2011:4; cf. McNeal 2015:43) dat God se sending in die wêreld verwant is aan sy heerskappy. Bliese & Van Gelder (eds. 2005:17) stel dit soos volg: *“The kingdom of God, which is here among us and is yet to come, is the basis of all our hope and the vision that drives us forward in mission.”*

Die fokus op die koninkryk van God was volgens Van Gelder & Zscheile (2011:28) fundamenteel om die fokus van die teologie van sending te verbreed in kontras met ’n teologie wat bekend gestaan het as ’n *“Groot-Opdrag-teologie”*. Hierdie teologie was

kerkgesentreerd en het die fokus op die sending van die kerk en die verantwoordelikheid van die mens laat val om namens God in die wêreld betrokke te wees in gehoorsaamheid aan Jesus se opdrag. Hierdie Groot-Opdrag-teologiese verstaan het moderne sendingbewegings oor 'n honderd jaar gedryf en is nog steeds sterk onder evangeliese groepe. 'n Meer holistiese verstaan van God se sending het ontwikkel wat die Groot Opdrag binne 'n groter boodskap van die heerskappy van God geplaas het (cf. Van Gelder & Zscheile 2011:28).

Die fokus op die heerskappy van God het volgens Van Gelder & Zscheile (2011:29): twee belangrike implikasies vir missionaliteit): (i) die totale evangelieboodskap moet in perspektief gehou word wanneer die verlossingswerk van God in die wêreld ter sprake kom. Nouer konsepte soos persoonlike verlossing wat primêr fokus op die sekuriteit van die ewige lewe, word as onvoldoende beskou om die volheid van die goeie nuus wat Jesus aangekondig het, te verwoord; (ii) God se sending moet in verhouding tot die heerskappy van God geplaas word soos dit deur Jesus aangekondig is en in terme van die groter verlossingswerk van God in die wêreld – die *missio Dei*.

Van Gelder & Zscheile (2011:56-59) plaas klem op 'n geïntegreerde siening van die *missio Dei* en die heerskappy van God wat verby eensydighede beweeg. Die koninkryk is die fokus van God se sending en koninkryksending sluit die hele skepping in. God se sending maak God se eer bekend en God se koninkryk is die teater waarin God se eer bekendgemaak en gemanifesteer word (cf. Stetzer 2016:100). Die doel is universeel en sluit alle mense op aarde in, volgens Bauckham (2003:11; cf. Stetzer 2016:99). God roep volgens Stetzer (2016:92,100) koninkryksmense om deel te neem aan sy sending deur die evangelie van die Koninkryk te deel en te beliggaam binne die werklikheid van die koninkryk (cf. ook Nel 2017:7).

Volgens Goheen (2014:51) word die “alreeds - nog nie” - tydperk opgeneem met die eindtydse eskatologiese versameling van die nasies. Hy stel dit sterk: “*Eschatology*

apart from missionary obedience is false!” Deborst (2016:57) stel dit soos volg: “*Mission is carried out between the times, between the already inaugurated kingdom and its coming in fullness.*” Dit is krities belangrik dat die tema en belofte van die koninkryk mense se verstaan en praktyke van sending hervorm (*reshape*) (cf. Ott 2016:136).

Bogenoemde lei volgens Heaney (2008:9; cf. Debrost 2016:48) tot ’n geïntegreerde sending wat Bybels gebaseer is, gemeenskapsgerig, geregtigheid-soekend, lewensbevestigend, en transformerend in elke dimensie van die konteks is.

Gevolgtrekking

Die opmerking van Wright (2011:273) bevestig die belang van koninkryksdenke in die teologie maar veral vir ’n teologie van evangelisasie vanuit die koninkryk van God: “*Once you get the kingdom back in its place, everything else – Trinity, incarnation, atonement, resurrection itself – all gain in meaning.*” Wanneer die koninkryk egter nie ’n prioriteit in ons teologiese beredenering is nie, is dit waarskynlik, volgens Nel (2017b:3), omrede dit nie langer ’n prioriteit is vir ‘dissipels’ wat teologie beoefen nie.

Dit is een van die hipoteses van die navorsing oor evangelisasie dat ’n verlies van die perspektief van die koninkryk van God tot verreikend implikasies vir die kerk se verstaan en praktyke van evangelisasie lei en tot reduksies op alle vlakke wat die saak van evangelisasie baie skade berokken.

2.3 Die Kerk in koninkryksperspektief

In aansluiting by Wright (2011:273) se opmerking in die vorige paragraaf dat wanneer die koninkryk terug op sy plek in ons teologiese denke is, alle ander dinge ook op hulle plek kom, gaan nou gekyk word na die implikasies daarvan vir die verstaan van kerkwees en die roeping van die kerk. Nel (2017b:3) noem dat hy binne die missionale gesprek ’n beklemtoning van die koninkryk teëkom wat juis die rol en plek van die kerk onderskat.

2.3.1 Kerk en koninkryk

Soos die titel van die proefskrif aandui, word die kerk en koninkryk in hierdie gedeelte bespreek binne 'n missionale paradigma. Die doel of missie van 'n gemeente is volgens Schoeman (2015:366) nie die gemeente of die kerk self, die menslike bronne of finansiële beleggings van 'n gemeente nie, maar die koms van God se koninkryk. Jesus roep dissipels tot 'n lewe van gehoorsaamheid en getuienis van die koninkryk van God (cf. Nell 2015:357). Die kerk is volgens Newbigin nie net gestuur om die koninkryk te verkondig nie, maar *“to bear in its own life the presence of the kingdom”* (Newbigin 1995:48–49, 1978:54; cf. ook Nel (red.) 2021c:175).

God se koninkryk en die Kerk is volgens Ladd (1993:109-117; cf. Stetzer 2016:101; cf. ook Barth in Bromiley 1979:212) onskeibaar in verhouding, maar tog onderskeibaar. Die kerk moet nie gelykgestel word aan die koninkryk nie (cf. Guder 2015:139). Die koninkryk verwys primêr na God se koninklike heerskappy en sekondêr verwys dit na die sfeer waarin daardie heerskappy uitgeoefen word (cf. Ladd 1993:93). Die koninkryk is primêr 'n Goddelike aktiwiteit. Daar kan dinge van die koninkryk gesê word wat nie van die kerk gesê word nie (cf. Stetzer 2016:101). Die kerk bestaan uit mense wat God se heerskappy aanvaar het, daaronder leef en regeer word daardeur. Die kerk is die gemeenskap van die koninkryk: As dissipels behoort hulle aan die koninkryk en die koninkryk aan hulle, maar hulle is nooit die koninkryk self nie (cf. Ladd 1993:93; Stetzer 2016:101-102; McKnight 2014:82).

Fitch (2016: Plasing 57-59) gebruik die term *“faithful presence”* om die realiteit van God se teenwoordigheid in die wêreld deur die kerk uit te druk. Die koninkryk word deur die kerk sigbaar in die wêreld en deur die kerk word mense genooi om by God in sy koninkryk aan te sluit. Die verhouding tussen die kerk en die koninkryk kan volgens Ladd (1993:101; cf. Stetzer 2016:101) soos volg uitgedruk kan word: (i) die koninkryk skep die kerk (deur 'n oproep tot reaksie op die boodskap van die koninkryk); (ii) die kerk getuig van die koninkryk (deur 'n koninkrykslewe en die verkondiging van die

koninkryk); (iii) die kerk is die instrument van die koninkryk (die werke van die koninkryk word daardeur gedoen); en (iv) die kerk is die beskermer van die koninkryk (die sleutels tot die koninkryk is aan die kerk gegee).

Die missionale kerk verstaan sy roeping as getuienis tot die evangelie van die inbrekende heerskappy van God (cf. ed. Barrett 2004:xiv; Guder 2004:126). Dit beteken dat die teologie en praktyke van die kerk volgens McNeal (2015:xiii) belynd moet word met die verhaallyn van die koninkryk. Ten spyte van die gebrokenheid van die kerk is dit 'n gemeenskap wat deur God die Heilige Gees sowel geroep as in staat gestel word vir sy dienswerk (cf. Guder 2015:139). Want waar God regeer, kan volgens Brueggemann (2006:17) *“scarcity’ be displaced by generosity; anxiety can be displaced by confidence; greed can be displaced by sharing; brutality can be displaced by compassion and forgiveness”* (cf. Nel 2009:6). 'n Missionale kerkwees word dan volgens Nel (2015a:98) so verstaan: *“The church is placed at the centre of the activity in relating the kingdom of God to the missio Dei.”*

Die kerk erken volgens Nikolajsen (2015:62) vir Jesus as die Here wat Hoof van die kerk en die wêreld/kosmos en terselfdertyd ook die Here van die geskiedenis is (cf. Nikolajsen 2015:147-148,151). Die verhouding tussen God se heerskappy, die kerk, en die wêreld kan volgens Van Gelder & Zscheile (2018:278) gekonstrueer word met twee oorvleuende Bybelse temas: *“abiding”* (inwonend) en *“participation”* (deelnemend). Die kerk as die liggaam van Christus woon deur die Gees in God se lewe soos dit in Jesus uitdrukking vind. Hierdie *abiding* word uitgedruk deur die praktyke van dissipelskap en getuienis. Die kerk neem deel insowel God se lewe as die lewe van die buurt, sonder om geabsorbeer te word deur die wêreld of geïsoleer te word van die wêreld. Vanuit 'n koninkryksperspektief is die kerk se missionale roeping gegrond in sowel hierdie diep *“sharing”* en *“abiding”* (deel en inwoon) .

Paas (2018:185-189) praat van die kerk in missionale konteks as 'koninkryk van priesters' na aanleiding van Eksodus 19:4-6 en 1 Petrus 2:9. Daar is 'n parallel tussen Israel se pelgrimstog in die woestyn en die gemeente se diasporiese bestaan as vreemdelinge in die wêreld (cf. Paas 2018:186). Jesus Christus as die lydende Knecht

en Messias-Koning het gedoen wat Israel en die Kerk nie kon doen nie – dit is om naby God te leef en lig vir die wêreld te wees (cf. Paas 2018:187). Die priestermetafoor definieer die missionale aard van die kerk as 'n dubbele beweging: die kerk verteenwoordig die wêreld voor God en verteenwoordig God as dienaar voor die wêreld. Die kerk kom tot God as 'n lofprijsende, dankseggende, liturgiese gemeenskap en beweeg in die wêreld as dienaar op 'n getuigende, geduldige, uitnodigende en vriendelike manier (cf. Paas 2018:190, 195-196; cf. ook Voss 2016: Plasing 1333-1339).

Die volgende vyf kenmerke van sending vir die kerk vloei volgens Walls & Ross (2008, in Franke (2020:28)) voort vanuit 'n verbintenis tot die Heer-skap van Christus en die vestiging van die koninkryk van God: (i) *“Evangelism: to proclaim the good news of God’s kingdom; (ii) Formation: to teach, baptize, and nurture new believers; (iii) Compassion: to respond to human need by loving service; (iv) Justice: to seek to transform unjust structures of society; (v) Creation care: to strive to safeguard the integrity of creation and sustain and renew the life of the earth.”*

Omrede 'n gemeente natuurlik geneig is om in selfgesentreerdheid te verval, moet dit volgens Nel (2015a:96) voortdurend herinner word dat 'n missionale gemeente se bestaan gaan oor diens aan die koninkryk. Elke gemeente is die draer van die koms van die koninkryk en is 'n openbare vertoonvenster wat vir gesekulariseerde mense demonstreer wat gebeur wanneer God regeer en wanneer God se mense Hom met blydschap bely, eer en dien as Koning. God kom steeds na die wêreld en 'n gemeente is op sy beste wanneer dit die koms van God dien en bevorder (cf. Nel 2015a:66).

Die Kerk is volgens *Together towards life* (ed. Keum 2013:8, 22) 'n geskenk van God aan die wêreld *“for its transformation towards the kingdom of God.”* Bogenoemde bevestig die oortuiging dat die finale doel van die *missio Dei* nie die kerk is nie, maar die vestiging van God se koninkryk (cf. Andersen 1961:304; cf. ook Nikolajsen

2015:166) en dat die kerk altyd gerig moet wees op die koms van God se koninkryk (cf. Nikolajsen 2015:166).

Die koninkryk van God en die Koning as motief vir evangelisasie verlos die gemeente volgens Nel (1982:48) van 'n geloof dat hulle God se werk doen en laat hulle bely dat die Koning sy koninkryk laat kom en die gemeente in hierdie koms van sy koninkryk inskakel. Die aanvaarding van die koningsheerskappy oor mense se lewens is deel van die koms van die koninkryk en is koningswerk. Evangelisasie is 'n soeke na die koms van die koninkryk en is koninkrykswerk. Hierdie soeke bly een van die magtigste motiverings vir evangelisasie (cf. Nel 1982:48).

Nel (2015a:95) vra die vraag hoe 'n gemeente lyk wat 'n teken is van God se koninkryk en wat sy heerskappy ernstig opneem, en noem dan die volgende: (i) Mense is lief vir God as die enigste ware God; (ii) Mense bring meer as dankoffers; uit dankbaarheid gee hulle hulleself; (iii) Mense leef in vrede met mekaar in 'n gemeenskap wat gebou is op regverdigheid en geregtigheid; (iv) Mense wys aan mekaar en aan God die liefde, toewyding, en besorgdheid wat God eerste aan hulle gewys het.

2.3.2 Kerk en eskatologie

Die kerk bestaan in 'n ruimte in die skepping waarin die kragte van die nuwe era volgens Nikolajsen (2015:61,185) aktief werksaam is en waar daar konflik tussen die ou en nuwe era is. Die Heilige Gees as eskatologiese teken help die kerk getrou bly aan sy identiteit en roeping as eskatologiese gemeenskap deur die versoekings van die ou era te weerstaan en volgens die Gees te leef en 'n nuwe sosiale orde moontlik te maak (cf. Nikolajsen 2015:61, 185). Daarom is die identiteit van die kerk as eskatologiese realiteit vir Yoder (in Nikolajsen (2015:151)) van kritieke belang sodat mense die gerealiseerde *eskaton* in die huidige geskiedenis kan beleef. Sowel die kerk as die koninkryk is volgens Stetzer (2016:102) ingehuldigde eskatologiese werklikhede.

Die eskatologiese werklikheid van die koninkryk moet volgens (Stetzer 2016:124) vir die kerk primêr wees en bestaan as 'n "alreeds-maar-nog-nie"-realiteit verder as die

grense van die Kerk. God se koninkryk is steeds aan die kom, alreeds aktief, word beter bewerkstellig en gesien deur die getuienis en bediening van die kerk, maaris nog nie voltooi nie (cf. Stetzer 2016:102). Die kerk is volgens Osmer (2012:39) 'n voorlopige demonstrasie van die koninkryk wat volgens Newbigin in Nikolajsen (2015:185) 'n eskatologiese nederigheid vra. Verskeie werke wat gedoen word in die teologie en praktyke van evangelisasie vanuit missiologie beklemtoon die alreeds-nog-nie koninkryk van God as 'n eskatologiese raamwerk vir die verstaan van die rol van evangelisasie, volgens Gehring (*et al.* 2019:2-3).

Verskeie bronne praat in eskatologiese taal van die kerk as teken, instrument (of agent) en voorsmaak (eerste vrugte of deposito) van die koninkryk en verwys in dié verband na Newbigin (cf. Newbigin 1978:163; 1986:124, 133; cf. ook Guder 2004:126; Johnson 2015:131; Nikolajsen 2015:58-59; Stetzer 2016:103; ed. Barrett 2004:xiv; Van Kooten & Barrett 2004:146; cf. ook Nel 2021b:180; Nell 2021:75). Bosch (1991:374,387-388) praat van die kerk as sakrament, teken en instrument van die koninkryk. Die doel van sending is dan volgens Ott (2016: Plasing 153) die voorbereiding vir Christus se koms en 'n '*Vorzeichen*' (antisiperende teken) van die inbreek van God se heerskappy.

Die *teken*-karakter wys vir mense na iets wat buite hulle bestaande horison is, maar wat hulle nou begelei en hoop kan gee, volgens Goheen (2002:41). Christengemeeskappe as *tekens* is heenwysers om mense te help om om te draai en te glo in die realiteit van die koninkryk (cf. Newbigin in Nikolajen 2015:59) en te weet dat die hemel reeds begin het en die teenwoordigheid van die toekoms sigbaar is vir die wêreld wat toekyk (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:64; cf. ook Van Gelder & Zscheile 2011:38). Die Kerk behoort volgens Nel (2017b:3) in die post-Christendom-konteks die "*example par excellenc*" te wees van hoe dit lyk waar God aanbid en gedien word (cf. Nel 2015a:91).

As *instrument* kan God die kerk volgens Goheen (2002:41) gebruik vir sy werk van heling, bevryding en seën. Die gemeenskaplike lewe is ook 'n *instrument* soos die wat gestuur word om deel te neem aan God se sending. Hierdie deelname vind individueel en gesamentlik (korporatief) plaas (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:64; Van Gelder & Zscheile 2011:38).

As *eerste vrug* is die kerk volgens Goheen (2002:41) 'n plek waar mense die vreugde, vryheid en bevrydende krag van die koninkryk wat God vir almal bedoel, kan sien, proe en kry. Dit is die hoop van die kerk onder die mees hooplose toestande waarvoor die Gees gegee is (cf. Newbigin in Nikolajen 2015:59). Die gemeenskaplike lewe van die kerk is 'n *voorsmaak* van die nuwe eskatologiese werklikheid van die koninkryk (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:64; Van Gelder & Zscheile 2011:38). Al is die kerk 'n onvolmaakte voorsmaak en al is die kerk se vermoë begrens, bly dit sout en lig vir die koninkryk (cf. Ott & Wilson 2011: Plasing 395-396). Hoe tragies die kerk en plaaslike gemeente ook al soms misluk, los God nie sy kerk nie en roep Hy sy kerk daagliks op tot bekering, want dit gaan nie oor die koninkryk van die kerk nie, maar oor die koninkryk van God (cf. ed. Nel 2021:xxiii).

Die eskatologiese verstaan van kerkwees maak missionale gemeentes bewus van die voorlopige en onvolledige karakter van alles wat hulle is en doen. Daarom is hulle eie bekering volgens Guder (2004:126) voortdurend nodig (cf. Johnson 2015:131; ed. Barrett 2004:xiv). Alhoewel Nel (ed. 2021a:xxiii) saam met die span skrywers in die voorwoord van *Mission Moves*, die 'tussenin-realiteit' ("*in between reality*") en relatiewiteit van die kerk en plaaslike gemeente bely, bely hulle ook die relevansie van die kerk en die plaaslike gemeente. Hulle glo dat alleen wanneer 'n mens die relatiewiteit van die kerk bely, begin 'n mens verstaan wat die relevansie beteken (cf. ed. Nel 2021:xxiii). Die plaaslike gemeente beliggaam en demonstreer volgens Johnson (2015:201; cf. ook Stetzer 2016:104) in sy "*gathered*" en "*scattered*" (versamelde en verspreide) lewe hierdie voorlopige verteenwoordiging van die lewe in die koninkryk van God.

Franke (2020:170-171) gebruik die eskatologiese standpunt van Newbiggin van die Christengemeenskap as *teken, instrument* en *voorsmaak* van die koninkryk van God en voeg 'n trinitariese perspektief daarby: *“the church is called to bear the image of God as a sign of the kingdom; to be the body of Christ as an instrument of the kingdom; and to be the dwelling place of the Spirit as a foretaste of the kingdom.”* Die elemente van kerkwees (teken, instrument, en voorsmaak) kan onderskei word, maar nie geskei word nie. Hulle is saam verbind op oorvleulende en onderlinge verwante wyses (cf. Franke 2020:55).

2.3.3 Openbare dimensie

Die Christelike geloof is volgens Moltmann (1999:251) nie 'n private aangeleentheid nie. Christus het met die koninkryk van God nie 'n private godsdiens verkondig nie, maar 'n openbare boodskap: Hy het in die openbaar aan die kruis gesterf (cf. Moltmann 1999:253). In Jesus tyd was daar mense wat hulle piëteit privaat wou beoefen, soos vandag ook gebeur. Jesus se visie van God se koninkryk is in die openbaar: Jesus het met woorde en daade getoon dat God sy koninkryk vestig (cf. Wright 2015:39-40). Mense wat uitgeskuif is uit die openbare oog, is verlos en teruggebring na die openbare lewe as deel van die lig van God se koninkryk (cf. Moltmann 1999:253).

Hoop het volgens Barth (in Bromiley, 1979:238) 'n universele konteks, naamlik die koninkryk van God. Hoop is gegee aan 'n openbare bediening wat die getuienis van Christus is en waarin die Christen aan die een kant as wagter vir God verteenwoordig en aan die ander kant die mensdom wil wakker maak. Met die skeiding van kerk en staat beteken dit nie dat godsdiens 'n privatesaak word en die kerk 'n klub nie. Dit is nie net individuele mense wat die adres is van die kerk se boodskap van die koninkryk nie; dit is die hele gemeenskap (cf. Moltmann 1999:254).

Fowler (1991:151) verwoord sy verstaan van openbare kerk deur soos volg te verwys na die openbare realiteite van die koninkryk:

“Public Church’ points to a vision of ecclesial praxis, a proposal in practical theology. It seeks to be faithful to a biblical grounding in its claim that ecclesial community, formed by the presence and fellowship of Christ, points beyond itself to the praxis of God in the processes of history. It tries to point to and embody a transforming presence in human relations, in societies, and in care for embattled nature. That God’s praxis transforms toward wholeness, justice and peace finds witness in ecclesial community as congregations practice their principles of equality, partnership, and inclusiveness, as they welcome and extend hospitality to the stranger, and as they give their lives for transformed human community in particular contexts” (cf. Nel 2017c:4).

2.3.3.1 Digitale Kerkwees

Weens die wêreldwye Covid-pandemie ontwikkel volgens Da Silva (2020:8) ’n nuwe kultuur van openbare kerkwees wat nuwe simboliese beelde van kerkwees na vore bring. Die denke oor die Kerk in die digitale era gaan nie net oor die Kerk se kommunikasie en teenwoordigheid in die digitale omgewing nie, maar sluit ook in hoe die Kerk ’n bydrae kan lewer tot en deel wees van ’n netwerkgemeenskap in die hele openbare menslike konteks.

Die netwerk as lewende netwerk van verhoudinge word ’n goeie metafoor vir die openbare Kerk (cf. Da Silva 2020:9). Friesen (in Da Silva, 2020:9-10) ontwikkel die konsep van *“God’s Networked Kingdom as an ‘open We”*. Die mense van God is dan nie ’n geslote groep van uitverkore heilige mense wat afsonderlik van die gemeenskap is nie. Hulle netwerkidentiteit laat hulle tot ’n seën wees vir ander en soos hulle die lewe help floreer, beliggaam hulle die *“open We”* van God (cf. Da Silva 2020:10).

In die post-pandemiese era word daar volgens Rice in Dyikuk (2020:35) genavigeer tussen drie gemeenskappe: die werklike fisiese gemeenskap, die geloofsfamilie as gemeenskap, en die virtuele gemeenskap. Dit word moeiliker om te onderskei tussen

privaat en openbaar (cf. Chia in Dyikuk 2020:35). Die pandemie en aanlynpraktyke van die Kerk het volgens Tan (2020:61) die veld oopgemaak vir die herkontekstualisering van die Kerk in die digitale openbare ruimte met nuwe moontlikhede.

Die geforseerde afstand wat die pandemie tot gevolg gehad het, het volgens Campbell & Osteen (2020:65) 'n unieke moment geskep om dieper te na te dink/te besin oor die essensie van kerkwees in die openbare gemeenskap. Gemeentewees vind digitaal plaas in 'n groot openbare vergaderruimte waar grense poreus en praktyke van geloof teoreties vir almal sigbaar is. Die inperkings weens die pandemie het nuwe openbare ruimtes vir kerkwees oopgemaak (cf. Zsupan-Jerome 2020:91).

'n Koninkryksverstaan van kerkwees skuif die gordyne weg voor die uitstalvenster van die kerk as teken van hoop en lewe in die openbare lewe. Dit open opwindende moontlikhede vir evangelisasie in die openbare en digitale markplein.

2.3.4 Koninkrykspraktyke

Koninkrykspraktyke is baie waardevol vir die getuieniskarakter van die gemeente en vir die beliggaming van die evangelie van die koninkryk. Deel van die navorsingshipotese van die navorsing is dat daar praktyke van evangelisasie voorkom wat die saak van evangelisasie as goeie nuus benadeel. Koninkrykspraktyke wat hierdie saak kan help regstel, is dus belangrik vir die navorsing.

Osmer (2005:91-92; cf. Nel 2017b:4) omskryf koninkryksoekende (Kingdom-seeking) praktyke vir dissipels soos volg:

“Religious practices as socially shared, tradition bearing activities that embody an interpretation of the ultimate context of existence and have sufficient depth to forge a common sense of identity among the members of a community and to shape the character of individual participants ... The most important characteristic of a religious practice is the way it teaches its participants to

construe their everyday lives in terms of an interpretation of the ultimate context of existence and to align their lives accordingly.”

Koninkrykspraktyke soos hier omskryf help om die heerskappy van God te realiseer in dissipels se lewens en in missionale gemeentes se praktyke. Om te praat van God se heerskappy wat inbreek in die geskiedenis, is volgens Stone (2007:78) om te praat van mense wat geroep is om daardie heerskappy te beliggaam (geleefde realiteit – cf. Franke 2020:167) in gewoontes, praktyke, dissiplines en patrone wat intrinsiek sosiaal, prakties en openbaar is.

Missionale leiers wat die gemeente verstaan vanuit die heerskappy van God, sal volgens Van Kooten & Barrett (2004:146) missionale praktyke aanmoedig en mense daarvolgens verantwoordbaar hou. Deur hierdie praktyke bevestig leiers die missionale identiteit van gemeentes (cf. Van Kooten & Barrett 2004:148).

Franke (2020:170-171) verbind die Kerk as *teken, instrument*, en *voorsmaak* met die kernpraktyke van dissipelskap, evangelisasie en aanbidding (*worship*) soos volg:

“The church is sent into the world to bear the image of God as a sign of the divine kingdom through discipleship in the way of Jesus; to be the body of Christ as an instrument of the kingdom of God by proclaiming and establishing that kingdom through holistic evangelism; and to be the dwelling place of the Spirit and a foretaste of the kingdom by living together in community and worshipping God.” Sulke praktyke/aktiwiteite is altyd inkarnasioneel en kontekstueel (prakties en openbaar) en beliggaam dit wat die spesifieke tyd en plek reflekteer waarin dit voorkom. Verder *“(it) concerns itself with formation and engagement, with the practices of hospitality, care, forgiveness, advocacy, justice, and worship”* (Franke 2020:167).

Volgens Johnson (2015:120,131) het die navorsingspan wat gewerk het met die indikers wat ontwikkel het vanuit *“Missional Church”*, gevind dat ’n patroon van missionale getrouheid al die praktyke onderlê. Osmer (2005:222, 225; cf. Nel 2017b:6)

voorsien 'n Christologiese begronde, normatiewe perspektief op die Christopraxis van gemeentes en 'n aantal kernpraktyke wat gemeentes kan help om hierdie Christopraxis te beliggaam en so eskatologiese tekens van die koninkryk te wees:

Christus se vyfvoudige amp	Gemeentelike Christopraxis	Kernpraktyke
• Profeties	Marturia	Prediking, getuenis, evangelisasie
• Priesterlik	Diakonia	Eucharistie, dra van laste, diensuitreike
• Verheerlik	Doksologie	Sabbat, lofpysing, ontspanning
• Koninklik	Didache	Kategese, Vermaning, onderskeiding
• Oop gemeenskap	Koinonia	Doop, bevestiging van gawes, gasvryheid

Gevolgtrekking

In bogenoemde gedeelte is as deel van die normatiewe taak van Praktiese Teologie gehoor dat mense wat erns maak met evangelisasie, missionale dissipels is wat die koninkryk van God en sy geregtigheid as eerste prioriteit in hulle lewens soek. Hierdie opwindende reis is voortgesit deur te ontdek wat die koninkryk van God beteken en wat dit behels om gefokus te wees op die heerskappy van God.

Verder is gekyk na watter vars perspektiewe na vore kom as die kerk in koninkrykperspektief ondersoek word en hoe die heerskappy van God gerealiseer word in koninkrykspraktyke. Vir die navorser is dit onontbeerlik dat 'n teologie en praktyke van evangelisasie herbedink word vanuit 'n teologie van die koninkryk en dat missionale gemeentes wat erns maak met evangelisasie funksioneer as koninkryksgemeenskappe vanuit die nuwe werklikheid van die koninkryk.

Hiermee het die navorser die volgende gedeelte van die navorsingsprobleem hanteer, naamlik dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie as 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Die konsep "die koninkryk van God" is daardeur ook behandel.

3. DIE EVANGELIE VAN DIE KONINKRYK

Die tema van hierdie proefskrif is: *Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk van God binne 'n missionale paradigma*. In hoofstuk 2 is aandag gegee aan die missionale paradigma en aan missionale dissipelskap. In hierdie hoofstuk is die koninkryk van God van nader beskou. Daar word nou vanuit die gedeelte van die navorsingsprobleem dat missionale teologie nie genoegsaam erns maak met evangelisasie as 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie en die gedeelte van die navorsingvraag oor hoe evangelisasie herontdek word in terme van die teologie van die koninkryk van God, gekyk na die doelstelling van die navorsing, naamlik om die konsep “die evangelie van die koninkryk” of “die goeie nuus” te herbedink.

3.1 Reduksies van die evangelie

In die hantering van die evangelie van die koninkryk word daar eerstens gekyk na die reduksies van die evangelie, aangesien die wyse waarop oor die evangelie (goeie nuus) gedink word, belangrike implikasies het vir 'n verstaan van evangelisasie, asook vir die praktyke van evangelisasie.

N.T. Wright vertel in die inleiding van Scot McKnight se boek, *The King Jesus Gospel*, dat John Stott (cf. McKnight 2016:13) op 'n stadium gesê het dat sommige mense van die “*irreducible minimum gospel*” praat. Stott het hierdie idee afgewys met die vraag “*Who wants an irreducible minimum gospel?*” en dan dié opmerking bygevoeg: “*I want the full, biblical gospel*”. Soms word die volgende opmerking deur Christene gemaak: ‘*Ons soek die eenvoudige, basiese evangelie*’. Daar word nou gekyk na die risiko's van so 'n *verminderde minimum* of *eenvoudige basiese* verstaan van die evangelie.

Die probleem met 'n reduksie en veral reduksionisme van die evangelie is volgens Guder (2000:132; cf. Gibbs 2013:11) nie dat die evangelie nie gehoor word nie, maar dat dit wat oorbly, te min is! Die evangelie is nie eenkant gesit nie, maar die probleem is dat die evangelie gereduseer en beheerbaar gemaak is. So word die evangelie ontnem van die reikwydte van die radikale en transformerende krag van God se

liefde. Verder word die inbreek van die koninkryk verwater om menslike agendas te pas (cf. Guder 2000:132; cf. ook Gibbs 2013:11). Die evangelie is groter, meer kosmies, transformerend en rewolusionêr in sy skopus as 'n geïndividualiseerde en geprivatiseerde reduksie daarvan (cf. Guder 2000:189-190).

Die probleem van reduksionisme kom volgens Guder (2000:100) voor wanneer reduksies aangebied word as 'n 'absolute' en verdedig word as 'n normatiewe waarheid. Mense is gewoonlik nie bewus van hulle eie reduksies van die evangelie nie, en bied dit aan as die hoogste gesag of finale formulering (*reduksie + beheer = reduksionisme*). 'n Reduksionistiese siening gee gesag aan 'n reduksie en eindig in 'n distorsie (cf. Guder 2000:100-101).

Hirsch & Nelson (2019: Plasing 573-574) glo dat baie probleme voortkom uit reduksies in mense se "*framing of God, people, gospel, and the world*". In 'n verkenning van 'n reeks van reduksies herken 'n mens die *domino*-effek wat 'n reduksie in een area op 'n ander het en so gaan dit voort (cf. Hirsch & Nelson 2019: Plasing 605-608). Soos wat die raamwerk op God gereduseer word, het die verlies van die geheel, 'n gevolglike effek op al die dele. Hierdie verlies van geheel lê aan die wortel van dwaalleer (cf. Hirsch & Nelson 2019: Plasing 605-608). Dwaalleer se oorspronklike betekenis is juis dat iets in sigself nie verkeerd of vals is nie, maar dat die spesifieke waarheid of oortuiging losgemaak word van sy konteks en hanteer word asof dit die hele waarheid is (cf. Hirsch & Nelson 2019: Plasing 683-685). Hierdie neiging om te reduceer en te beheer is implisiete pogings om God self te beperk, te reduceer en te beheer. Dit kom volgens Hirsch & Nelson (2019: Plasing 759-761) neer op godsdienstige afgodery.

Reduksionele denke is volgens Hirsch & Nelson (2019: Plasing 2257-2261) 'n tipe analitiese rasionaliteit wat nie misterie of paradokse kan aanvaar of verskeie moontlikhede op dieselfde tyd kan omhels nie. Dit gaan dan oor die een of die ander en nie die geheel nie (cf. Hirsch & Nelson 2019: Plasing 2265-2278). Om reduksies te

voorkom of daaruit te ontsnap is dit nodig om te erken dat die waarheid altyd groter is as wat ons geneig is om te dink (cf. Hirsch & Nelson 2019: Plasing 2289-2290). Die mees fundamentele waarhede van die Christelike geloof is volgens Hirsch & Nelson (2019: Plasing 2299-2300) juis paradoksaal: die vermoë om weersprekende en onversoenbare pole in spanning met mekaar te hou.

Met reduksies word volgens Guder (2015:52; 2000:97) die teologiese onskeibare van mekaar geskei: die kerk en sy sending; etiek en getuienis; evangelie van persoonlike verlossing en evangelie van die inbrekende heerskappy van God in Christus; Christus ons voorbeeld en Christus ons Verlosser; voordele van verlossing en missionale mandaat van die evangelie. Die navorser gaan nou in aansluiting by bogenoemde kyk na voorbeelde van reduksies van die evangelie wat 'n effek het op evangelisasie.

3.1.1 Evangelie van die koninkryk

Die evangelie van die koninkryk word later bespreek. Hier word gefokus op die redusering van die evangelie van die koninkryk.

Verskillende vorme van die redusering van die evangelie het volgens Arias (1984:xv; cf. Guder 2000:190) die verlossingsboodskap van die evangelie geskei van die evangelieboodskap van die koninkryk van God. Die tragiese gevolg hiervan is die soort evangelisasie wat wyd voorkom en wat Jesus as Verlosser skei van Jesus as die Here: Die verlossingswerk van Jesus en die heerskappy van Jesus word dus geskei. Jesus as die Bron van persoonlike verlossing is gereduseer tot die vlak van 'n persoonlike behoefte aan verlossing. Hierdie skuif het alreeds tydens die proses van "*Constantinianization*" plaasgevind en het die roeping tot getuienis van die koninkryk van God verplaas na persoonlike verlossing (cf. Arias 1984:xv; Guder 2000:109; cf. ook Gibbs 2013:11). Die besorgdheid oor individuele verlossing het volgens Guder (2000:113-114) tydens die Reformasie ontwikkel as die dominante verstaan van die Kerk se sending.

Die reduksie van die evangelie tot persoonlike verlossing hou volgens McKnighth (2016:37) drie dinge in: Erken dat jy 'n sondaar is, verstaan Jesus as Verlosser aan

die kruis, en glo daarin deur Jesus as Verlosser te aanvaar. Die verstaan van die evangelie word dus gereduseer tot 'n individuele, eksistensiële en privaat sondeprobleem. Die evangelie word dan gereduseer tot 'n *“gospel of sin-management”* (cf. Willard 1998:43, 49; Hirsch & Nelson 2019: Plasing 2455-2458).

Die opvatting/geloof in Jesus as Here van die lewe en geskiedenis word in hierdie reduksie volgens Guder (2000:190; cf. Goheen 2014:239-240) gereserveer vir 'n ander tyd (toekoms) en ander wêreld en individualistiese redding, en word nie gehoor nie. Hierdie eise breek deur die grense van 'n veilige gereduseerde evangelie. Verder verseker hierdie reduksie dat Christenskap nooit so radikaal voorkom in gemeenskappe en sosiale kontekste soos dit kan wees nie (cf. Guder 2000:190; Goheen 2014:239-240). Hierdie reduksie lei tot 'n verwaterde verstaan en praktyke van evangelisasie wat op sy beurt die kerk verswak het. Dit laat 'n weg toe wat gemaklik met die magte van ongeregtheid lewe. Hierdie soort praktyke van evangelisasie volg volgens Goheen (2014:239-240) nie die praktyke van Jesus wat sy hoorders uitnoui tot radikale en duur dissipelskap nie en smous met goedkoop genade. Om op evangelisasie te fokus wat sosiale verantwoordelikheid verwaarloos, is 'n reduksie van die hele evangelie (cf. Stetzer in Ott 2016:167).

Die verswakking van die sentraliteit van die koninkryk as sentrale tema van die evangelie is volgens Guder (2015:123) in die hart van die reduksionismes. Verskeie dwalinge en distorsies het voorgekom, waarvan een wat die meeste voorgekom het die idee is dat die Westerse Christelike samelewing sedert Konstantyn, die koninkryk van God op aarde was (cf. Guder 2004:127).

Volgens Wright (2015:4-5) is die goeie nuus in baie kerke gereduseer tot goeie advies wat 'n ander verhaal vertel as wat die Nuwe Testament bedoel het met goeie nuus. Daar is niks fout met goeie advies nie, maar dit is nie goeie nuus nie. Goeie advies is dan: hoe om te lewe, hoe om te bid, hoe om 'n beter Christen of beter mens te wees, hoe om seker te maak dat mens op die regte pad is vir wat gebeur na die dood, hoe

om die regte gebed te doen om gered te word, hoe om hemel toe te gaan en nie hel nie. Die goeie nuus gaan oor baie meer en is volgens Wright (2015:5-7) 'n aankondiging dat iets betekenisvols gebeur het.

Vir evangelisasie is dit belangrik dat verstaan moet word dat 'n siening van die evangelie van die koninkryk as blote verlossing van individue 'n reduksie is en dat dit kan lei tot skadelike praktyke in evangelisasie.

3.1.2 Verlossing (Soteriologie)

Reduksies of reduksionismes van verlossing word nou bespreek omrede dit van groot belang is vir evangelisasie. Die tema van Christelike verlossing word volgens Stone (2007:110) deur evangelisasiepredikers gereduseer tot "*getting right with Jesus*" as 'n persoonlike geestelike aangeleentheid met, op sy beste, koninkryksgevolge agterna. Verlossing gaan volgens Newbigin (in Goheen 2002:43) nie oor bloot die verlossing (redding) van 'n paar individuele siele nie, maar oor die herstel (restourasie) van die hele menslike lewe in konteks van 'n nuutgemaakte skepping. Om verlossing te beperk tot die geestelike dimensie van menswees soos vergifnis van persoonlike sonde en bevryding daarvan, misluk volgens Wright (2016:116) om God se verlossende werk ten volle te verstaan.

Volgens Wright (2011:206) het die gesplete wêreldbeeld wat na vore kom in terme soos "*saving souls*" (siele red) vir 'n tydlose ewigheid, te doen met die Platoniese ideologie van die Verligting. Daarenteen gaan verlossing eerder oor (i) die hele menswees, nie net siele nie; (ii) oor die hede, nie bloot oor die toekoms nie; en (iii) oor wat God deur ons doen, nie net wat Hy in en vir ons doen nie (cf. Wright 2011:213).

'n Verdere reduksie van die verstaan van verlossing is om eerder te fokus op die voordele van gelowiges se verlossing as die gelowiges se roeping. Barth (in Johnson, 2015:231; cf. Gibbs 2013:12) het hierdie opvatting afgewys as 'n onbevredigende verstaan en 'n verleidelike gevolgtrekking van roeping. Die *crux* vir Barth is die vraag na die rede vir God se werk en doel met verlossing: gaan dit om egosentriese en antroposentriese voordele vir die mens wat na vore kom as '*my sekuriteit of sekerheid*

van verlossing? Domineer dit die Christelike bestaan? Is die eintlike doel van Christus se lyding die mens se geluk? (cf. Guder 2000:125-127; cf. ook Osmer 2021:151). Volgens Barth (in Guder 2000:127-130; cf. Gibbs 2013:12) is die beleving van persoonlike voordele of seëninge altyd ondergeskik en sekondêr aan die roeping en doel van Christenwees: naamlik om Christus se missie uit te leef.

Verlossing gaan nie net oor die gelowige self nie, maar berei die gelowige voor vir die roeping om getuie te wees (cf. Guder 2015:67). Daar is volgens Goheen (2016b:316; cf. Guder 2000:120) altyd 'n Bybelse "sodat": *sodat* die vernuwing gemanifesteer word in getuienis midde-in die wêreld. Die fundamentele digotomie tussen die voordele van die evangelie en die missie van die evangelie is volgens Guder (2000:120) die mees diepgaande reduksie van die evangelie.

'n Probleem wat dikwels in prediking voorkom, is volgens Goheen (2016a:249) die implisiete aanname van 'n individualistiese siening van sonde en verlossing, en individue wat gesamentlik versorg word in hulle geloof. Die tendens om die kosmiese verlossing van die evangelie te reduceer tot individuele verlossing en persoonlike voordele van verlossing, slaag nie daarin om die volheid van die inbrekende heerskappy van God in Jesus Christus te bely nie. Dit gaan volgens Guder (2015:23, 81, 95) gepaard met 'n byna totale verdwyning van die tema van die koninkryk van God in evangelisasieprediking. Sprekend van die reduksie is die evangelisasievraag: "*Is jy gered?*" Die proses van evangelisasie en dissipelskap word dan 'n program van geestelike belewenisse van verlossing (cf. Guder 2000:120).

Keller (2012:268-271; cf. Sheridan 2016:279-280) is besorgd dat die individuele aspekte van verlossing geëlimineer word ter wille van die korporatiewe aspekte en vra vir 'n balans tussen die twee. Newbigin (1989:179; cf. Sheridan 2016:280) is bekommerd dat baie mense in die Weste die Bybelse verhaal lees vanuit die vraag na individuele verlossing asof die hele kosmiese drama van verlossing kulmineer in die woorde: "*Vir my; vir my*". Berkouwer (1972:211; cf. Sheridan 2016:280) noem dit

“*soteriological self-centeredness*” en ’n verderflike Westerse perversie van die evangelie.

Bosch (1991:399) beklemtoon dat daar ’n weg gevind moet word verby skisofreniese posisies sodat mense in hulle totale nood bedien word met die verlossing: individueel sowel as gemeenskaplik, siel en liggaam, teenswoordig en toekomstige. Verlossing gaan volgens Stone (2007:110) eerder oor ’n aanvaarding van Jesus as die teenwoordigheid van God se heerskappy soos in die Evangelies duidelik gemaak word as oor ’n gereduseerde aanvaarding van Jesus as Verlosser.

Heyns (1981:28) waarsku in *Dogmatiek* teen ’n reduksie van die evangelie as hy praat van ’n “*soteriologiese verenging van Gods handeling*”. Wanneer daar oor die openbaring van Jesus Christus as die sentrale inhoud van die Skrif gepraat word, mag dit nie gaan oor “*uitsluiting of selfs verwaarlosing*” van God se universele heerskappy en gehoorsame aanvaarding daarvan nie. Die fokus is steeds die “*wêreldomspannende en wêreldindringende handeling van die Drie-enige God.*” Daarom sê Heyns (1981:28) die “*sentrum van die Skrif is Gods Koninkryk, en die sentrum van die sentrum is Jesus Christus.*” Die transformerende krag van die evangelie is juis opgesluit in die universele perspektief van die heerskappy van God (cf. Heyns 1981:29).

McKnight (2016:70,158) noem mense wat die evangelie reduceer tot persoonlike verlossing “*soterians*”. Die evangeliekultuur word verander tot ’n dominante verlossingskultuur, wat neerkom op ’n reduksie van die evangelieverhaal van Israel en van Jesus Christus vanaf die skepping tot die voleinding (cf. McKnight 2016:62). Weens hierdie reduksie maak McKnight (2016:29) die opmerking dat evangeliese Christene (“*evangelicals*”) nie regtig evangelies (“*evangelic*”) in die sin van die apostoliese evangelie is nie, maar eerder “*soterians*” is. Evangeliese Christene maak die fout om die woord ‘*evangelie*’ verkeerdelik gelyk te stel aan die woord ‘*verlossing*’. En wanneer hulle die woord ‘*evangelie*’ sien, dink hulle instinktief aan persoonlike ‘*verlossing*’. Daarom omskryf die woord *soteria* (verlossing) evangeliese Christene beter as *euangelion* (evangelie) (cf. McKnight 2016:29).

Die missionale gesprek het die Kerk gehelp om uit die paradigma te kom van “*saving souls for heaven*” en het gehelp om dit wat Guder (2000:97-143) die reduksionismes van die Christendom-era noem, te omskryf (cf. Nel 2015b:3). Die gereduseerde verstaan van verlossing speel volgens die navorser ’n groot rol in antagonisme en negatiewe persepsies oor die verstaan en praktyke van evangelisasie. ’n Herontdekking van evangelisasie moet deeglik hiervan kennis neem.

3.1.3 Bekering

In die bespreking van die reduksionisme van bekering is dit belangrik om te onthou dat dit nie die oproep tot bekering is wat die probleem is nie. Volgens Stone (2007:261) is Jesus se aankondiging van God se heerskappy onlosmaaklik deel van so ’n oproep. Die probleem is dat dit moontlik is om bekering los te maak van dit waartoe ’n mens bekeer moet word en te verander in iets soos ’n ‘besluit’ of ‘ervaring’, en evangelisasie dan daarop te laat fokus (cf. Stone 2007:261).

Die ‘inkompunt’ (“*point of entry*”) in die Christelike lewe word dan volgens Stone (2007:261) gesien as die doel van evangelisasie, met tragiese gevolge vir die praktyke van evangelisasie. Evangelisasie sal dan enige vorm aanneem wat hierdie ‘inkompunt’ beveilig. Dit moet beklemtoon word dat bekering nie die probleem is nie, maar die reduksie daarvan tot die moment van ‘inkom’ (“*entry*”) en ’n fiksasie op hierdie moment as die einddoel van evangelisasie (cf. Stone 2007:261). Binne die evangeliese tradisie is daar volgens Gibbs & Coffey (2001:223) ’n onbehoorlike klem op die bekerings-oomblik en ’n versuim om bekering as lewenslange proses te verstaan.

Volgens Stone (2007:260-261) is daar histories ’n spanning tussen ‘bekeringsgesentreerde’-evangelisasie en ‘heilighedsgecentreerde’ evangelisasie; dit beteken evangelisasie wat fokus op bekering teenoor evangelisasie wat fokus op ’n heilige lewe. Die probleem van reduksie is dat praktyke van evangelisasie wat

gepreokkupeer word deur die 'inkom', die uitsig op die reis self verloor. In 'bekeringsgesentreerde' evangelisasie word die 'inkompunt' gerasionaliseer in stappe of fases om ervarings te beskryf wat gewoonlik in 'n paar oomblikke gebeur (cf. Gunter 1997:19; Stone 2007:19).

Bosch (1991:417; cf. Goheen 2014:240) noem nog 'n reduksie as hy praat van 'n evangelisasie wat bekering plaas op die rusbank van mikro-etiese terme, maar wat politiek, rassisme en strukturele onreg nalaat. Hierdie soort evangelisasie is gemik om mense se behoeftes te bevredig eerder as om mense te transformeer. *“All this is a far cry from authentic evangelism. It led to a conversion to the predominant culture, not to the Christ of the gospels.”*

'n Verdere reduksie van evangelisasie is wanneer bekering georiënteer word op die einddoel van mense om “Jesus as hulle persoonlike Verlosser” (“en Saligmaker”) te aanvaar. Hierdie term is volgens (Stone 2007:243) 'n twintigste eeuse neologisme wat byna kanoniese status verkry het. Wanneer die heerskappy van God in hierdie vorm van evangelisasie genoem word (wat gewoonlik min gebeur), is dit die heerskappy van God in mense se harte.

3.1.4 Kerkwees (ekklesiologie)

Die nalatenskap van die Christendom het volgens Guder (2015:69) nie net op die soteriologie reduksionismes 'n uitwerking gehad nie, maar ook op die ekklesiologie. Die soteriologiese reduksionismes het 'n redusionistiese en hoogs gekompromitteerde visie van die doel van die kerk tot gevolg gehad. Deur God se genade is dit oorkom en het die missionale kerk vorm aangeneem (cf. Guder 2015:70).

Die effek van die soteriologiese reduksie is dat 'n gemeenskap wat geroep is om te getuig van God se inbrekende heerskappy in Christus, 'n kerk word wat verlore siele (individuele verlostes), ontvang, instand hou, dien en bestuur (cf. Guder 2015:96,189). Die kerk se primêre werk word dan die versorging van verlostes (cf. Guder 2015:172) en die voorsiening van individue se godsdienstige behoeftes. Hierdie reduksionisme berei die weg vir moderne individualisme met die fokus op “my” verlossing, waar “ek”

die ewigheid sal deurbring, hoe “my” godsdienstige behoeftes vervul sal word (cf. Guder 2015:107). Dit word godsdienstige verbruikerisme wat volgens Guder (2015:123) nie die missionale fokus van die Kerk verwelkom nie.

Die kerk se getuienis word dan volgens Stone (2018:28-29) ’n gereduseerde uitnodiging aan mense tot nominale lidmaatskap van ’n instituut wat verlossing as ’n lewe na die dood waarborg en in godsdienstige behoeftes voorsien. Die gevolg van die reduksionisme is juis die verlies van die sending van die Kerk as die beslissende doel van die kerk (cf. Guder in Ott 2016:135). Die oorgang wat die Vroeë Kerk van beweging na instituut verander het, was volgens Guder (2000:104-105; cf. Bosch 1991:50-51) sosiologies noodsaaklik, maar was fataal vir die missionale mandaat van die kerk. Die belangrike gevolg van die reduksionisme van die Christendom is dat die plek en belangrikheid van missionaliteit in Westerse Teologie van kerkwees verwaarloos is (cf. Guder 2015:81).

Volgens Guder (2000:190-191) word die reduksionismes van individualisme en privatisering van verlossing ook deur organisasies beliggaam wat spesialiseer in evangelisasieprogramme. Die evangelie wat hulle verkondig is noodwendig reduksionisties, omrede hulle geskei is van die geinkarneerde getuienis van die missionale geloofsgemeenskap. Die gevaar is dan baie groot dat die evangelie gereduseer word tot die minimum van persoonlike verlossing en private geloof (cf. Guder 2000:190-191).

Een van die gevolge van die reduksionisme van die Christendom is volgens Guder (2015:37,69) dat die vennootskap tussen die kerk en die staat effektief vervang is met die vennootskap tussen die kerk en die markplein. Die “*felt needs*” van die gemeenskap wat gevorm word deur die verbruikerskultuur en die vermaaklikheidsbedryf, genereer dan ’n soort kerk wat die evangeliese reduksie wat reeds so diep ingegraveer is in Westerse Christenskap, laat voortsit (cf. Guder 2015:71; cf. ook Gibbs 2013:11). Die “*felt needs*”, soos die kwessies van selfbeeld en

persoonlike vervulling in 'n gemaklike en vriendelike atmosfeer word die aantrekkende krag om sekulêre en kerkvervreemde mense na sulke kerke te trek (cf. Stone 2007:145-146).

Van die suksesvolste vorme van kerke is volgens Guder (2015:37) onbeskaamd entrepreneurs, beklemtoon die voordele van bekering, die voorspoed wat God bring vir die gelowige, en die seën van Christenskap sonder om die kruis van diensbaarheid as getuie te noem. In sulke kontekste word die verskille tussen die Kerk en die wêreld gereduseer en opgeoffer om relevant en effektief te wees soos ander organisasies. Evangelisasie word dan gereduseer tot kerkbemaking (cf. Stone 2007:176). 'n Kritiese uitdaging vir die praktyke van aanbidding (die erediens) en evangelisasie is volgens Stone (2018:84-85) of dit die kragtige suigkrag van die markprosesse kan weerstaan.

Strukturele reduksie van kerkwees kan volgens Guder (2000:133-135) soos volg daar uitsien: verlossing word die doel en program van die kerk en die kerk fokus op die administrasie van verlossing; eredienste fokus meer op mense se individuele behoeftes en persoonlike verlossing; prediking fokus op die evangelie as 'n manier om geluk, selfvervulling, selfrealisering en selfs voorspoed te kry; sakramente vestig en reguleer die status van verlossing; leerstellings fokus op die korrekte formulering van verlossing en wie verlos is; en leierskap bestuur mense se individuele verlossing. Die praktyke van evangelisasie fokus op institusionele besorgdheid, werwing van nuwe lidmate en plant van nuwe kerke. Evangelisasie in so 'n konteks word 'n program wat deur een of meer komitees hanteer word. 'n Verdere voorbeeld van strukturele reduksie is wanneer organisasies gevorm word waarvan die uitsluitlike doel evangelisasie is. Die reduksie impliseer dat die evangelisasiemissie van die kerk geskei kan word van die res van die institusionele kerk en kan funksioneer as 'n eie onderskeidende bediening (cf. Guder 2000:136).

Alleen die tyd sal leer of postmoderne bewegings van kerkwees 'n nuwe vorm van reduksionisme of 'n herstel van reduksionismes van die verlede is en of dit die kerk terugroep na groter getrouheid aan die evangelie (cf. Guder 2000:103; Nel 2009:1).

Die tyd sal volgens die navorser ook leer in watter mate digitale kerkwees 'n noodsaaklike reduksie van kerkwees is/was tydens 'n wêreldwye pandemie wat groot uitdagings aan "normale" kerkwees gestel het. Die vraag wat na vore kom by die navorser is hoe reduksies van kerkwees oorbrug kan word in 'n postpandemie-kerk en hoe voorkom kan word dat evangelisasie bloot hierdie reduksies voortsit.

3.1.5 Dissipelskap

Volgens Nel (2009:1) het die Kerk baie vroeg in sy geskiedenis begin om sy dissipelskapfokus te verloor. Alhoewel Guder (2000:106-113) nie spesifiek verwys na so 'n gebrek aan fokus as 'n reduksionisme nie, kan dit volgens Nel beskou word as een van die mees rampspoedige reduksionismes (cf. Nel 2009:1).

Volgens Goheen (2014:239) sal evangelisasie wat gebrek lei aan die sentrale komponent van die koninkryk van God en mense uitnoui na 'n uitgeteerde evangelie wat nuwe bekeerlinge uit die staanspoor tuismaak in 'n misverstaan van die aard van die Christelike geloof, verswak robuuste dissipelskap op 'n diep vlak. Tydens die Christendomproses is navolging van Jesus volgens Guder (2000:110) gesien as dissiplines waardeur die individu voorberei word op die ewige saligheid eerder as die toerusting van gelowiges om vissers van mense te wees.

Die evangelie van die middel-twintigste eeu het volgens McKnight (2016:40) die Reformatoriese soteriologie tot vier of vyf verkorte eise gereduseer wat saamgebondel is in 'n kragtige "*decision-generating order*". Dit het Christene geskep wat deur besluitneming vir Christus aanvaar het, en wat veilig voel in God se liefde en ewige sekuriteit beleef. Baie pastors worstel met die vraag hoe hierdie "verloste mense" ("*The Decided*") aktief op die pad van dissipelskap gekry kan word ("*The Discipled*"). Die probleem het te doen met die reduksie van die evangelie waarop hierdie mense reageer het. Die "*Plan of Salvation*" waaraan hulle blootgestel is, gaan nie oor dissipelskap, geregtigheid of gehoorsaamheid nie, maar oor slegs een ding: individuele verlossing (cf. McKnight 2016:92).

Die skuif van dissipelskap na individuele verlossing en persoonlike voordele genereer volgens Guder (2015:95) 'n multileerstellige reduksionisme wat uitspeel op omtrent alle vlakke van die leerstellings van die geloof. Hierdie reduksie het ook 'n groot invloed op kerklidmaatskap wat dan fokus op die voordele van verlossing wat die individu genie. Kerklidmaatskap kry die betekenis van om “verlos” te wees en word verstaan as die regte en voorregte van mense wat die voordeel van verlossing ontvang. Hierdie gereduseerde verstaan van kerklidmaatskap het voortgeduur deur die hele geskiedenis van die Westerste Christenskap, deur die Reformasie tot die moderne tyd (cf. Guder 2000:170).

Terme soos 'kerklidmaatskap' en 'Christen' het baie keer deur die eeue hulle egte betekenis verloor omdat dit te maklik en te veel gebruik is (cf. Lawson 1981:50; Spielberg 2008:381; Guder 1998:3,4; cf. ook Nel 2015a:186; Guder 2000:170). Dit was deel van die Christendom: Groot getalle mense binne die kultuur van die Christendom is slegs nomineel Christene. Die groeiende getal nominele Christene in die laat Christendom het gevolglik gelei tot die ontwikkeling van die term en praktyke van hierdie gereduseerde evangelisasiebenadering (cf. Guder 2000:170).

Wanneer kerklidmaatskap gedefinieer word in terme van die kerk as 'n vrywillige organisasie, word dit volgens Guder (2000:172) 'n individuele besluit en word lidmaatskap dan parallel of soortgelyk aan lidmaatskap van ander organisasies wat mense kan oorweeg. Verskeie gemeentes probeer om kerklidmaatskap te herbelyn met lidmaatskapklasse en vereistes waaraan voornemende lidmate moet voldoen. Die verdunning van kerklidmaatskap is duidelik diep gewortel in die kerkkultuur (cf. Guder 2000:172). Volgens Guinness (1993:16; cf. Gibbs & Coffey 2001:47-48) kan die meeste van die blaam van nominele Christenskap voor die Kerk se markgedrewebenadering in plaas van 'n missionale roeping gelê word. Gibbs (1994:60) lê 'n verband tussen dissipelskap en nominele lidmaatskap as hy beweer dat indien plaaslike gemeentes nie voorsiening maak vir dissipelskap nie, nominaliteit die uiteinde sal wees.

Die reduksie van die konsep en praktyk van kerklidmaatskap is volgens Guder (2000:173,176) 'n duidelike voorbeeld van hoe dringend bekering en 'n nuwe verstaan van lidmaatskap nodig is in terme van 'n lewenslange proses van roeping en antwoord (missionale roeping) ten opsigte van die missie van die kerk. Volgens Nel (2015a:192-193) is dit waarskynlik die afskeep van dissipelskap wat die konsep van kerklidmaatskap laat devalueer het tot dié van lidmaatskap van 'n godsdienstige klub of organisasie. In 'n sekere sin sou mens kon sê dat Christenwees = dissipelwees = lidmaatskap van die liggaam (cf. Nel 2015a:186).

Uit bogenoemde is dit duidelik dat die reduksie van dissipelskap ernstige implikasies vir missionale kerkwees en evangelisasie inhou. Evangelisasie behoort deeglik daarvan kennis te neem, omrede gereduseerde verstaan en praktyke van evangelisasie kan meewerk aan reduksies in dissipelskap en die waarskynlike devaluasie van lidmaatskap wat weer deursyfer na alle fasette van missionale kerkwees.

3.1.6 Eskatologie

Omdat hierdie proefskrif fokus op die koninkryk, is die reduksionismes in eskatologie ook belangrik. Reduksies in eskatologie lei volgens Guder (2015:95) tot 'n eindelose spekulasie oor onbekende toekomstige gebeure of 'n reduksie tot 'n apokaliptiese siening van die toekoms wat die hede grootliks betekenisloos maak. Dit lei tot 'n verlies van vertroue in God se beloofde toekoms wat in ons teenswoordige lewe en bediening hoop skep en aan ons getuienis energie gee (cf. Guder 2015:95).

Baie Christene verstaan onder die "koninkryk van die hemel" in die Evangelies dat dit beteken hoe om hemel toe te gaan as mens sterf. In die Evangelies dui die term egter nie op 'n nadoodse bestemming nie, maar op God se soewereine heerskappy wat op die aarde kom soos dit in die hemel is. Die wortels van hierdie siening lê volgens Wright (2011:25) in Platoniese denke wat Christene mislei het om die teenswoordige wêreld en ons liggame te devalueer. In die Christendomtydperk is die spanning van

die 'alreeds' en die 'nog nie' van die koninkryk verplaas. Mense se verwagting skuif na die hemel in plaas van na die lewe hier, in hierdie wêreld en na God se betrokkenheid in die geskiedenis (cf. Bosch 1991:197; Guder 2000:108; cf. ook Gibbs 2013:11). Die einde van die evangelieverhaal dui volgens Newbigin (1970:220; cf. Goheen 2002:43) nie op die ontsnapping na 'n ander wêreld nie. Dit dui eerder op die triomf van God in hierdie wêreld – nie op die onsterflikheid van siele wat bevry is van hierdie wêreld nie, maar op die opstanding van die liggaam en die herskepping van alle dinge.

Die transformerende antisipasie van die lewende hoop wat die hede van die gesamentlike Christelike getuienis vorm, is volgens Guder (2015:68) gereduseer tot 'n individuele fokus op die wederkoms teen die einde van die tyd met die dreigement van die oordeel wat bepaal waar elke siel sal deurbring. Die Bybelse konsep van die 'opstanding van die liggaam' is vervang met 'n Hellenistiese konsep van die 'onsterflikheid van die siel', wat die Christelike eskatologie verander het en die sterk Bybelse klem op die geïntegreerde heelheid van die menslike liggaam, gees en siel gereduseer het (cf. Guder 2015:68).

Die lewe in die hede word nie verstaan as getroue getuienis in hoop nie, maar volgens Guder (2015:69) as angstige voorbereiding vir waar mense hierna die ewigheid gaan deurbring. Verlossing is 'n vraag: *“waar gaan jy die ewigheid deurbring?”* eerder as die groter Bybelse getuienis van die herstellende en verlossende heerskappy van God wat hier en nou inbreek, en wie se voleinding nog sal kom nie (cf. Guder 2015:69). Hierdie gereduseerde eskatologie werk baie keer met gepaardgaande praktyke met 'n hemel-en-hel-skema wat op vrees vir die ewige verdoemenis gebou is. Hierdie soort praktyke doen baie skade aan evangelisasie en mense se ervaring van die evangelie. Dit het 'n Christenskap en kerkwees tot gevolg met 'n erg gereduseerde dissipelskap, ekklesiologie, soteriologie, godsbegrip en missionaliteit. Evangelisasie vanuit 'n koninkryksperpektief wat erns maak met die evangelie van die koninkryk wil 'n noodsaaklike Bybels-teologiese korreksie hierop wees.

3.1.7 Die Bybel

Dit is volgens Johnson (2015:116) moontlik om die Bybel deur die lens van 'n mens se persoonlike behoeftes en verlossing te lees en te bestudeer en sowel die persoonlike as die korporatiewe roeping daarin te mis. Eerder as om te vra hoe 'n teks die leser se behoeftes ontmoet, kan gevra word hoe God se Woord 'n mens (en veral "ons") roep, vorm, transformeer en stuur. Die fokus is dan op die vraag: *'Hoe vorm 'n teks deur die werk van die Heilige Gees 'n geloofsgemeenskap se missionale roeping en getuienis?'* (cf. Johnson 2015:117; cf. ook Guder 2015:96).

Die reduksionisme van die markevangelie word volgens Paschua (2007:15-17; cf. Guder 2015:37) onder andere geopenbaar in swak Skrifhantering as die nalatenskap van die Christendom-tydperk. In die Christendom-tydperk is begin om die Bybel te verstaan as heilige tekste wat leiding vir spirituele verbetering en perfeksie gee, terwyl dit eerder as kanonieke geskrifte verstaan moet word wat gelowiges vir sending toerus (cf. Guder 2000:111).

McKnight (2014:24-25) praat van die lees van die Bybel met die verlossing/redding as tema en gebruik dan die akroniem C-F-R-C daarvoor: C – creation, F -fall, R – redemption, C – consummation. Daar is drie probleme met so 'n reduksionistiese lees van die Bybel: (i) dit bepaal hoe mense die Bybel lees; (ii) die lees van die Bybel resoneer met mense se persoonlikheid; (iii) dit is 'n eng ("*narrow*") en ontoereikende lees van die Bybel. Die C-F-R-C-verhaal fokus op persoonlike verlossing en op verlossing van die individu. Die Bybel vertel wel die verhaal van verlossing, maar wanneer die Bybelse verhaal gereduseer word tot die verhaal van verlossing, word baie aspekte van die verhaal van die Bybel verloor (cf. McKnight 2014:25).

Goheen (2011:109-110; cf. Sheridan 2016:280) stel 'n missionale lees van die teks voor wat lesers kan red van die Westerse tendens tot individualisme. Goheen stel 'n "*cosmic-communal-individual*"-logika voor wat lesers nooi om byvoorbeeld die kruis

eerstens te sien as 'n *kosmiese* oorwinning waardeur God die doel van die geskiedenis bewerkstellig het. Tweedens skep die kruis 'n *gemeenskap* wat God se genade beleef en daardeur getransformeer word tot missionale mense. Derdens kan *individuele* lede van die gemeenskap deur die kruis deel in die oorwinning en deelneem aan God se sending deur bekering en geloof.

Die orde is vir Goheen (2011:109-110; cf. Sheridan 2016:280) krities belangrik: God se doel is kosmies, 'n skeppingswye vernuwing; Hy kies 'n gemeenskap om die toekoms te beliggaam en roep individue om by hierdie gemeenskap in te skakel en hulle rol te vervul in die groter verhaal van die Bybel. Goheen daag mense uit om nie by die individuele te begin nie, maar eerder by die kosmiese skopus van wat God in Christus gedoen het. Eers wanneer ons die kosmiese en kommunale konteks van verlossing gesien het, verstaan ons die plek wat individuele deelname inneem.

In evangelisasie word dikwels met die lees van die Bybel gefokus op individuele en persoonlike verlossing en nie op die skopus van die koninkryk van God nie (cf. Heyns 1981:29). Reduksie met betrekking tot die lees van die Bybel kan in evangelisasie herstel word wanneer die Bybel gelees word vanuit die selfopenbaring van die lewende God en sy koninkryksplan met die hele skepping. Evangelisasie kan ook baie waarde vind by Goheen se voorstel en skema van 'n kosmies-gemeenskaplik-individuele lees van die Bybel sodat die opwindende verhaal van die Bybel in sy reikwydte opnuut herontdek kan word en dissipels geïnspireer word om hulle missionale roeping in evangelisasie uit te leef.

3.1.8 Evangelisasie

Hoe sou die reduksies en reduksionismes uitspeel in evangelisasie self? Die evangelie van die huidige postmoderne, post-Konstantynse tydperk is volgens Guder (2000:117) steeds grootliks geïndividualiseer. Dit is deel van die redes waarom baie Christene skepties geword het oor evangelisasie, maar dit steeds moeilik is om deur te breek deur die individualisering en privatisering van godsdiens. Groepe wat aggressief op evangelisasie gerig is, verkondig dikwels 'n gereduseerde evangelie, selfs al is hulle skepties oor gesekulariseerde en humanistiese tendense. Hulle definieer dikwels ook

die evangelie in terme van geluk, evangeliseer vir sukses, en reken op metodes om resultate te kry (cf. Guder 2000:118).

Die reduksie van evangelisasie tot produksie, effektiwiteit, sukses en gepaardgaande instrumentalisering van die kerk in dienste of werke word deur Stone (2007:52) die 'tirannie van die praktiese' ("*tyranny of the practical*") genoem. Hierdie markoriëntasie of -benadering word dodelik gevaarlik vir die kerk (cf. Stone 2007:167).

Die reduksie van evangelisasie sodat die einddoel bloot is dat mense gelei word om '*Jesus te aanvaar as hulle persoonlike Verlosser*' word deur Stone (2007:243) soos volg gekritiseer: "*This 'personal relationship with Jesus' is fed and nourished by the narcissism and individualism of Western culture so that I can enjoy Jesus as my personal Savior. What finally matters is not God's reign 'on earth as it is in heaven' but God's reign in my heart or in heaven after earth is gone.*" Wanneer evangelisasie slegs fokus op die individu mik dit vir die persoon se hart met slegs een doel voor oë, naamlik om te erken dat hy of sy 'n sondaar is en dan Jesus Christus as Verlosser en oplossing vir die sondeprobleem te ontvang. Die apostoliese evangelie kan volgens McKnight (2016:160) nie gereduseer word tot bloot die sondeprobleem nie.

Die etiese en ekklesiologiese implikasies van die evangelie word volgens Stone (2007:243; cf Hirsch & Nelson 2019: Plasing 4297-4302) blote nagedagtes wat later uitgewerk moet word en nie as deel van die werklikheid van die aanvaarding van Christus se Heerskappy wat intrinsiek deel van bekering is nie. Heelwat kontemporêre evangelisasie volg nog hierdie Christologiese reduksionisme waar Christus se verlossingswerk en heerskappy losgemaak word van mekaar (cf. Guder 2015:96).

Evangelisasie wat fokus op verkondiging terwyl die sosiale verantwoordelik nagelaat word, is 'n kerugmatiese reduksie van die evangelie. Volgens Stetzer (responshoofstuk in Ott 2016:167) is dit duidelik dat daar nie 'n evangelie sonder verkondiging is nie, maar 'n reduksie tot verkondiging is onversoenbaar met praktyke

van die Vroeë Christengemeenskappe en hou volgens Abraham (1989:44-45; cf. Stone 2007:256) ook nie rekening met die volle spektrum van die evangeliese getuienis van die vroeë evangeliste deur gesprek, lering, heling, en dissipellering in elke vorm van hulle daaglikse lewens nie. Omdat die reduksie van evangelisasie tot verkondiging 'n verbale reduksie is, word dit meestal gedoen deur professionele evangeliste, predikers en pastors (cf. Stone 2007:248-249). Dit is ook 'n ernstige reduksie van die liggaam van Christus as evangelis.

Benaderinge in evangelisasie wat die keuse van mense om die evangelie te weier, probeer uitskakel deur die boodskap te reduceer tot algemene spiritualisering of vae godsdienstigheid en so korttermyn suksesse behaal, blyk meer universeel en uitnodigend te wees (cf. Stone 2018:78-80). Maar dit is nie duidelik of hierdie verkondiging van die evangelie 'n getroue aanbod van die goeie nuus is nie (cf. Stone 2018:78-80). Verder kan evangelisasie ook gereduseer word tot terapeutiese tegnieke (cf. Stone 2007:139) of die betekenis van Jesus kan gereduseer word tot 'n morele voorbeeld wat die skep van 'n etiese gemeenskap stimuleer met min Christologiese uitsprake waarin die koninkryk van God vervaag (cf. Stone 2007:242, 243).

Wanneer die praktyke van evangelisasie nie stewig gegrond is in die omvattende lewe van die getuienis van die gemeente nie, word die kerk onvermydelik gereduseer tot 'n instrument in diens van evangelisasie. Dit vind plaas ten koste van die sosiale beliggaming van God se nuwe skepping in Christus as juis die nuus wat aangekondig word as goed. Stone (2007:48) bewoord dit soos volg: *“For, as always, the embodiment is the heralding; the medium is the message; incarnation is invitation.”*

Bogenoemde reduksie ontwikkel volgens Stone (2018:50) verder in 'n stel tegnieke om die effektiwiteit of sukses van prestasie of produksie van eindresultate te bereken. Die hele logika van die praktyke van evangelisasie word dan beheer deur hierdie mikpunt (bekering, doop, lidmaatskap, kerkgroei, ensovoorts). Die beliggaming van die kerk as geloofsgemeenskap en die gemeenskap met die Heilige Gees word dan 'n nagedagte of byproduk met evangelisasie as doel en die produksie van “bekeerlinge” (cf. Stone 2018:50). Hierdie reduksie is ver verwyderd van die

geloofsgemeenskap wat 'n getroue getuienis uitdra van God se vredevolle heerskappy en wat ander innooi in die heerskappy in (cf. Stone 2007:52-54).

Brad Brisco in Hirsch & Nelson (2019: Plasing 780-790) verwoord die reduksies soos volg:

“We have reduced the church to a place and a gathering. We have reduced mission to evangelism. We have reduced worship to singing songs. We have reduced the gospel to bullet points. We have reduced Christology to the cross. We have reduced discipleship to the transfer of information. We have reduced the ministry callings/functions (Ephesians 4) to shepherd and teacher. We have reduced spirituality to withdrawal from the world. We have reduced church planting to starting worship services.”

Ten spyte van die verleiding en deurdringende effek van reduksies was daar volgens Guder (2000:132) altyd profetiese stemme in die kerk wat die kerk tot bekering en groter getrouheid aan haar missionale roeping opgeroep het. Hierdie stemme is ook 'n herinnering dat die feit van reduksies nie beteken dat daar nie meer 'n evangelie oor is nie. Dit beteken wel daar is minder evangelie: reduksies belemmer God se werk in ons en deur ons. Dit is 'n hindernis vir die vloei van God se liefde en genade in die wêreld, maar kan dit genadiglik nie keer nie.

Gevolgtrekking

Bogenoemde reduksies in sowel die teologie as evangelisasiepraktyke moet gekonfronteer word as ons evangelisasie wil verstaan vanuit die *missio Dei* (cf. Guder 2000:120). Volgens Guder (2000:121) is bekering van reduksies deel van die voortgaande bekering van die kerk wat deur God se Gees 'n groter evangeliese getrouheid in getuienis wil uitleef. Dit gaan ten diepste oor die evangelie: Wat dit is, wat dit beteken en hoe ons daarvan getuig.

Guder (2000:97–141) noem dit *“the continuing conversion of the church – a continuing turning away from our man-made ‘reductionisms’”* (cf. Nel 2017:4). Die implikasies van missionale teologie is inderdaad die bekering van die Kerk (cf. Guder 2000:143). Soos Guder dit verder verwoord (Guder 2000:26): *“Evangelizing churches are churches that are being evangelized. For the sake of its evangelistic vocation, the continuing conversion of the church is essentia”* (cf. Nel 2017:4).

Reduksies van die evangelie het ernstige gevolge vir die kerk se getuienis en vir evangelisasie. Daarom is daar deeglik daaraan aandag gegee. ’n Gemeente wat erns wil maak met evangelisasie vanuit die missionale roeping van die Kerk moet beseef dat ’n voortgaande eerlike selfondersoek en bekering noodsaaklik is om die blinde kolle van reduksies te ontdek en diepgaande transformasie te ondergaan ter wille van die integriteit van die evangelie.

3.2 Die Evangelie: goeie nuus

In die vorige paragraaf is reduksies of reduksionismes van die evangelie, die implikasies wat dit op die Kerk se verstaan en praktyke van evangelisasie het asook die integriteit van die evangelie bespreek. Nou word die normatiewe taak verder hanteer deur ’n verkennende studie in die literatuur te doen oor die verstaan van die volgende konsep in die doelstellings, naamlik die evangelie of goeie nuus. Daar word profeties verder onderskei hoe ’n beter teologiese verstaan van die konsep van die ‘evangelie’ of die ‘goeie nuus’ kan help met teologies-etiese riglyne en goeie praktyke van wat behoort te gebeur in evangelisasie.

Die evangelie van die koninkryk is volgens Nel (2009:1) ons boodskap soos dit die boodskap van Jesus (cf. Lukus 8:1-3) was. God se mense is *“goeie nuus”*-mense: *“We are ‘gospel people’, we like to say, and sharing the gospel in all possible ways is of the essence of the mission of God’s people”* (Wright 2010: Plasing 3284-3285). Die evangelie is volgens Stetzer (2016:100; cf. McNeal 2015:43) die goeie nuus van die koninkryk van God wat gekom het: God is met die mensdom terwyl Hy terselfdertyd oor die mensdom regeer.

Die meeste Christene weet volgens Wright (2010: Plasing 3285-3287) dat die ou Engelse woord “*gospel*” “goeie nuus” beteken, wat die kern van al die “*evangel*”-woorde in die Grieks in die Nuwe Testament is. Die “*evangel*”-wortel kom in die Nuwe Testament omtrent een honderd keer as ’n werkwoord en naamwoord voor en bou reeds ’n sterk saak vir die evangelistiese mandaat en metode vir die kerk (cf. Wright 2010: Plasing 3292-3295). Maar wat beteken die goeie nuus of die evangelie van die koninkryk? Perspektiewe in die Ou en Nuwe Testament kom vervolgens onder die loep.

3.2.1 Ou-Testamentiese perspektiewe

Daar is volgens Wright (2010:Plasing 3297-3303) twee goeie redes waarom teruggegaan word na die Ou Testament vir die verstaan van die woord, “*gospel*”: Die eerste is dat Paulus in 1 Korintiërs 15:1-4 vertel dat die evangelie “volgens die Skrifte” is: Dit beteken dat die evangelieboodskap van die dood en opstanding van Jesus verstaan moet word in die lig van die Ou Testament. Die tweede rede is dat dit blyk dat die Nuwe Testamentiese woorde “evangelie” en “evangelisasie” eintlik wortels in die Ou Testament het, spesifiek in die boek Jesaja en ook in sommige Psalms. Die “*evangel*”-woorde gaan terug na die “goeie nuus” wat na die ballinge in Babel gekom het (cf. Wright 2010:180; cf. ook Jørgensen 2016:8). Die ballingskap is die agtergrondverhaal (“*back story*”) van die goeie nuus in Jesaja (cf. Wright 2015:33).

In Jesaja 40-55 hoor ’n mens volgens Wright (2010:180; cf. Jørgensen 2016:8) vier keer van die “goeie nuus” of “goeie tyding” (40:9; 41:27; 52:7; 61:1). Die Hebreeuse woord is *basar* wat in drie gevalle in die Septuagint vertaal word met *euangelizomai* – dieselfde woord wat in die Nuwe Testament met Jesus se prediking gebruik word. Die taal van “goeie nuus” of “evangelie” gebruik in die Septuagint die werkwoord van die Ou-Testamentiese geskrifte en sluit die hele reeks “*evangel*”-woorde van die Nuwe Testament in (cf. Wright 2010:180; cf. ook Jørgensen 2016:8). Ander voorbeelde van waar die gewone gebruik van *basar* voorkom is 1 Samuel 31:9; 2 Samuel 18:19-32; 2 Konings 7:9 (’n vers waarvandaan die gesegde kom dat evangelisasie oor een

bedelaar gaan wat vir 'n ander bedelaar vertel waar om brood te kry); en Psalm 68:11 (cf. Wright 2010: Plasing 3312-3314; 5802-5805).

Bazar beteken volgens Hague (1996:775-777; cf. Reppenhagen 2017a:6) om “goeie nuus” te bring of aan te kondig. Dit is algemeen gebruik in die alledaagse lewe in Ou Testamentiese Israel. Die partipisium (deelwoord) *mebaššer* is die boodskapper van goeie nuus (anders as die gewone gebruik van *mal'ak* vir boodskapper). Dit is die woord wat in Jesaja 52:7 gebruik word vir die een wat die goeie nuus bring – die nuus van oorwinning bestaan uit die volgende: “*Hoe wonderlik klink op die berge die voetstappe van hom wat die goeie boodskap bring, wat vrede aankondig, wat die goeie tyding bring.*” (1983-vert.) En wanneer die boodskapper die stad bereik, roep hy uit: “*Jou God is Koning!*” (1983-vert.) Die heerskappy van God oor Israel, maar ook oor die hele wêreld, beteken volgens Janowksi (1996:956-965; cf. Reppenhagen 2017a:7) *shalom* (vrede), die goeie, en die einde van gebrokenheid. God gaan heelheid, volheid en alles in hulle regte verhouding tot mekaar bring wanneer mense vrede met God, hulleself en die wêreld gemaak het. Dit sal volgens Wright (2010:185; cf. Jørgensen 2016:8-9; cf. ook Reppenhagen 2017a:6-7) goeie nuus van bevryding, troos, uitkoms, verlossing en genesing vir die ballinge, die hele skepping en die hele mensdom wees. Die goeie nuus is dat die hele skepping nou vry en bemagtig is om sy egte self te wees en nou kan funksioneer soos God dit bedoel het (cf. Brueggemann 1993:130). Jesaja 56-66 bied 'n visie aan van Israel se tuiskoms en die harde werk van gemeenskapsopbou wat baie moeiliker was as wat aanvanklik verwag is (cf. Brueggemann 1993:32)

Die uitroep “*Jou God is Koning!*” (1983-vert.) is volgens Wright (2010: Plasing 3340-3342; cf. ook Moltmann 1990:96) die sleutelboodskap en waarheid wat die ander drie items in die boodskapper se goeie nuus verduidelik: “*So when God reigns, there will be peace, life will be good and we will be saved. This is the summary content of the 'evangel' borne by the beautiful feet of the Lord's messenger. This is gospel truth*” (Wright 2010: Plasing 3359-3365). Dit is kongruent met wat die Christelike geloof met die goeie nuus (*euangelion*) bedoel (cf. Oswalt 1998:368; Wright 2010: Plasing 3343-3350).

Die verlossing of bevryding word volgens Wright (2010:185; cf. Jørgensen 2016a:8-9) moontlik gemaak deur “die arm van die Here” (Jes. 40:10-11; 51:9; 53:1 (2020-vert.)) wat in die laaste dienskneglied geïdentifiseer word met die lydende kneg wat ’n lewe van verwerping en onregverdige dood sal deurgaen, maar wat uiteindelik geregverdig en verheerlik word by God. Dit is die goeie nuus vir die hele wêreld! Israel se goeie nuus is evangelie vir al die nasies! In Deutero-Jesaja en Psalm 96 word die aankondiging “*Jahwe is Koning*” volgens Moltmann (1990:95-96) vir meer is as die herstel van Israel gebruik, dit sluit ook die verlossing van die nasies in.

Volgens Reppenhagen (2017:6) word *basar* in Jesaja 61 selfs in ’n absolute sin gebruik as “die goeie nuus van bevryding”. Die gesalfde Dienskneg/Messias in die diensknegliedere kondig die goeie nuus van God se oorwinning aan vir die mense in nood (onderdrukte, gebrokenes, gevangenes). Hy kondig nie net die goeie nuus aan nie, maar hy is ook die goeie nuus. Hy kan moontlik maak wat hy aankondig (cf. Reppenhagen 2017a:7). Die slotsom is dat daar reeds in die Ou Testament verrassende perspektiewe na vore kom oor die goeie nuus wat baie waardevol is vir evangelisasie en die deel van die goeie nuus.

3.2.2 Nuwe Testamentiese perspektiewe

Die verstaan van Jesus as “goeie nuus” in die Nuwe Testament hou volgens Jørgensen (2016:9) direkte verband met die liedere van die lydende dienskneg:

Jesus is God wat regeer: Die heerskappy van God is die begin van sy koms (Mark. 1:14-15). *Jesus was die goeie nuus en het dit verkondig*: Hier is die boodskapper (*mal’ak*), die gesalfde prediker van goeie nuus: ‘*Die Gees van die Here is op my omdat Hy My gesalf het om die evangelie (goeie nuus) aan armes te verkondig*’ (Lukus 4:17-18 (1983-vert.)). Die heerskappy van God word gevind tussen hulle wat vrede maak, goed doen en God se verlossing en bevryding verkondig (cf. Jørgensen 2016:9).

Jesus was God wat terugkeer het: Met Jesus het die dag van die Here gearriveer, die Koning huis toe gekom en op 'n donkie gery (cf. Jørgensen 2016:9). Dieselfde Jesus sal terugkom op dieselfde wyse as wat Hy hemel toe is.

Jesus was God wat verlos/bevry: Hier is die Een wat Israel gaan verlos (Luk. 24:21). Deur die kruis is God se arm uitgestrek na die verlossing van die wêreld. Die magteloosheid en broosheid van die kruis word die mag van die oorwinning (Kol. 2:14-15) (cf. Jørgensen 2016:9).

Volgens Reppenhausen (2017:9) verbind Jesus sy evangelie as goeie nuus vir armes deur sy boodskap by die Jesaja-gedeeltes te laat aansluit. Jesus bring bevryding vir die onderdrukte: Sy boodskap was bevryding en seën vir die armes en verdrukte en is 'n volledige evangelie wat vergifnis van sonde, uitdryf van duiwels en aanspreek van ongeregtighede insluit. Vir die verstaan van vangelisasie is dit belangrik om waar te neem hoe Jesus tydens sy bediening mense ontmoet het, veral die gemarginaliseerdes en behoeftiges soos melaatses, blinde mense, tollenaars, en vroue.

Die gebeure van die uittog (eksodus) het volgens Wright (2015:36) sentraal gebly in die Joodse lewe en denke in Jesus se tyd. Dit het die wyse waarop die Jode die wêreld gesien het voortdurend gevorm. Baie Jode in Jesus se tyd het geglo dat God weer op 'n nuwe manier Koning gaan word, sy vyande gaan oorwin en bevryding vir sy mense bewerkstellig. Dit was die agtergrondverhaal van die goeie nuus wat die Jode graag wou hoor (cf. Wright 2015:36).

Die kernboodskap van die *kerugma* kan volgens Jørgensen (2016:9-10) in die sendbrief aan die Korintiërs gevind word: *“Die belangrikste wat ek aan julle oorgelewer het en wat ek ook ontvang het, is dit: Christus het vir ons sondes gesterf, volgens die Skrifte; ⁴Hy is begrawe en op die derde dag opgewek, volgens die Skrifte.”* (1 Korintiërs 15:3-4 (1983-vert.)). Vir McKnight (2014:25) is 1 Korintiërs 15:3-5 die mees beslissende teks in die hele Bybel as bondige opsomming van die evangelie. Die Griekse woord vir evangelie (*εὐαγγέλιον*) gaan volgens Louw & Nida (1996:412) hier

oor die 'goeie nuus' en die inhoud van die goeie nuus. In die Nuwe Testament is dit 'n verwysing na die evangelie oor Jesus.

1 Korintiërs 15:3-5 is volgens McKnight (2016:106) uitgebrei en uiteengesit in die vier Evangelies omrede die evangelie en die Evangelies een en dieselfde is. In hierdie gedeelte as vroeë apostoliese boodskap sien 'n mens die hele lewe van Jesus en nie net 'n reduksie soos in die evangelie van verlossing nie. Indien 'n dimensie van Jesus se lewe uitgelig moet word, sal dit die opstanding wees (cf. McKnight 2016:136).

Volgens Paulus het Christus vir ons gesterf sodat ons saam met Hom kan lewe (1 Tessalonisense 4:14; 5:10). Die *kerugma* handel volgens Jørgensen (2016:9-10) oor die gebeure rondom Jesus se dood en opstanding soos verstaan word uit die geskrifte. Die heerskappy van God het gekom deur die persoon en werk van Jesus die Messias. Dit is die goeie nuus vir die nasies: Deur Christus se liggaam is die middelmuur van skeiding afgebreek en het daar vrede gekom vir Jode en nie-Jode (cf. Efesiërs 2:14). Daarom is vrede en versoening moontlik. Dit is die goeie nuus van vrede (Jesaja 52:7) wat die hart van die evangelie self is – 'n nuwe mensheid wat Christus self moontlik gemaak het (cf. Jørgensen 2016:9-10).

Jesus se verkondiging kan volgens Reppenhagen (2017:9) in die Sinoptiese Evangelies opgesom word as: “*die verkondiging van die goeie nuus van die koninkryk van God*” (Matteus 4:23; cf. Lukus 4:43 (1983-vert.)). Aangesien die koninkryk van God naby gekom het, is hierdie aankondiging gevolg deur 'n oproep tot bekering: “*Bekeer julle en glo die evangelie*” (Markus 1:15 (1983-vert.)). Die nabyheid van God se koningsheerskappy is volgens Jesus “goeie nuus” en 'n boodskap van verlossing vir die mensdom in sowel sy woorde as in sy persoon (cf. Reppenhagen 2017a:9).

Vir Paulus is die Heer-skap van Christus volgens Moltmann (1990:96) terselfdertyd die koninkryk van die bevryding van God se kinders. Die evangelie van die koninkryk van God is die boodskap van bevryding vir die mense: Die persoon wat God se

toekoms aankondig, bring vir die mense vryheid. Volgens Wright (2011:204-205) is Paulus se fokus op Jesus Christus ons Here in die openingswoorde van die Romeinse-brief juis belangrik om die evangelie reg te verstaan (Romeine 1:3-5). Wright (2010:193; cf. Jørgensen 2016:10) som Paulus se verkondiging van die goeie nuus soos volg op: *“We are justified; we are saved; we are forgiven; we are redeemed; we are adopted; we are made alive; we have the Spirit.”*

Die meeste van die NT-verwysings na *euangélion* kom by Paulus voor volgens Friedrich (in Bromiley 1985:270-271). Dit verwys na die daad, die inhoud en ’n spesifieke boodskap wat verklaar word. Daar is geen breuk met die OT nie, die evangelie is die vervulling van die beloftes in die verkondiging en boodskap aan die nasies. As die boodskap in een woord saamgevat word, is die woord ‘*Christus*’, omdat Christus sowel outeur en inhoud as verhoogde en geïnkarnearde Here in een is (cf. Friedrich in Bromiley 1985:270-271). In die NT is die *euangélion* mondelinge verkondiging. Vroeg reeds was die werke wat die woorde en dade van Jesus bevat, self egter ook evangelie genoem (cf. Friedrich in Bromiley 1985:272).

Die Vroeë Kerk het Jesus as die Here bely. Indien Jesus werklik Here van alles is, moet hierdie realiteit verkondig word. Niemand wat dit besef, kan daarvoor stilbly nie volgens Jørgensen (2016:10). Daarom is die kernterm sowel Jesus se verkondiging van die koninkryk (die boodskap oor Jesus) (Markus 1:14-15) as die apostels se prediking van die gekruisigde en opgestane Jesus, die evangelie of goeie nuus. Wanneer Paulus hierdie boodskap opsom, sien hy dit as ’n boodskap van transformerende krag vir wie dit glo (cf. Hegstad 2013:50; Jørgensen 2016:8). Die woorde van Kirk (1999:57; cf. Jørgensen 2016:17) is gepas: *“There can be no authentic evangelism apart from a living testimony to the transforming power of the Gospel in action.”* Volgens Louw & Nida (1996:412) druk die woord ‘evangelie’ in 1 Korintiërs 15:1 die vreugdevolle effek uit wat die evangelie op mense kan hê. Daarom is ’n Bybelse verstaan van die goeie nuus so belangrik vir evangelisasie.

3.2.3 Die evangelie van die koninkryk

Na die bespreking van Ou en Nuwe Testamentiese perspektiewe van die goeie nuus word 'n verstaan van die evangelie van die koninkryk nou bespreek. Volgens Guder (2004:127) is die evangelie van die koninkryk die sentrale tema van Jesus se prediking: *“This ‘gospel of God’ is the joyful news that in Jesus Christ, God’s kingdom has drawn near, and those who are called may receive it, enter it, and become its witnesses”* (Guder 2000:63).

Jesus se sending is daarom gesentreerd in die koninkryk van God. Hy het die aankoms van die koninkryk aangekondig met die goeie nuus (Goheen 2014:57): *“Good News! God is breaking into history in power and love in me, the Messiah, by the power of the Spirit to restore the whole creation and all of human life to again live under the gracious rule of God.”* Jesus het mense na hierdie boodskap toe uitgenooi en 'n antwoord van totale verbintenis (*“commitment”*) vereis: bekeer, glo, en volg Hom (cf. Goheen 2014:57). Die evangelie van die koninkryk was volgens Guder (2004:127) vir 'n lang tyd vreemd afwesig in die sendingboodskap van die Westerse Kerk.

Die woord 'evangelie' (*euangelion*) is volgens Noort & Avtzi & Paas (eds. 2017:xviii) die woord wat gebruik word vir die wonderlike nuus van die unieke en wêreldveranderende werk wat God in Jesus se lewe, dood en opstanding gedoen het. Om Christus Jesus as Here te verkondig is om die evangelie van die koninkryk met die massiewe implikasies van sy heerskappy en regering oor die hele skepping te verkondig (cf. Greidanus 1999:8-10; cf. ook Sheridan 2016:267). Daarom word persoonlike en sosiale transformasie duidelik verwag by Bybelse skrywers volgens Dallas Willard in sy voorwoord tot Scot McKnight se boek, *The King Jesus Gospel* (McKnight 2016:15). Daarsonder sal ons volgens Willard (in McKnight 2016:15) 'n massiewe nominale *“non-disciple Christianity”* kry. Volgens Schoon (2018:29) dring die missionale kerkbeweging (*“Missional Church Movement”*) aan op 'n holistiese evangelie wat versoening, herstel en die florerende van alle dinge in Jesus Christus

behels. Die holistiese skopus tot die evangelie is gewortel in Jesus se aardse bediening en die verwagting van die nuwe hemel en nuwe aarde.

Die outentieke apostoliese evangelie wat Paulus ontvang en aangegee het (cf. 1 Korintiërs 15) gaan volgens McKnight (2016:49-50) oor die sleutelgebeure in Jesus se lewe, sterwe, opstanding en verskynings en nie net oor “vier geestelike wette”, wat ’n verlossingskultuur in standhou nie. Paulus het verstaan dat wanneer die goeie nuus in die geloof aanvaar word, dit mense se persoonlike lewe transformeer (Romeine 8:9-11), radikaal heroriënteer, en alles laat nuut word (2 Korintiërs 5:17). Mense word volgens Bliese & Van Gelder (eds. 2005:60) ambassadeurs van die Goeie Nuus sodat almal oral daarvan kan hoor en bewus word van die groter eskatologiese werklikheid wat verteenwoordig is in die deel van die goeie nuus. Alle Christene is geroep om energieke boodskappers van die evangelie te wees (cf. ed. Keum 2013:3). Die goeie nuus waarvan die koninkryk van God in die sentrum in die Vroeë Kerk was, het dade van liefdadigheid ingesluit, soos almoese, ondersteuning van weduwees, wese en siek mense, versorging van gevangenes en arm mense, die begrawe van dooies, en gasvryheid (cf. Adolf von Harnack in Reppenhausen 2017a:10).

Die goeie nuus van die verlede verwys na iets wat Jesus gedoen het, die goeie nuus van die toekoms verwys na dit wat Jesus gaan doen wanneer Hy weer kom: die transformasie van die hele wêreld vol van geregtigheid, vreugde en liefde (cf. Wright 2015:28, 30, 91, 99). Dit is inderdaad goeie nuus! Jesus se volgelinge leef midde-in die hede van die dubbele goeie nuus en hulle lewe word deur albei gevorm: dit wat Hy gedoen het en dit wat Hy gaan doen onder sy heerskappy (cf. Wright 2015:28, 30, 91, 99). Iets het gebeur, iets gaan gebeur, daarom kan iets nuuts nou gebeur! Gelowiges leef volgens Wright (2015:11-12) nou vanuit ’n nuwe realiteit wat ’n nuwe situasie skep en vra vir ’n totale heroriëntasie van mense se hele lewe en besluite. Die vraag is waar mense staan in terme van hierdie nuwe realiteit (cf. Wright 2015:19).

Volgens Wright (2015:23) moet die volgende teenwoordig wees vir iets om te kwalifiseer as goeie nuus: (i) ’n aankondiging van ’n geleentheid wat gebeur het; (ii) ’n groter konteks (“*back story*”) waarin dit sin maak; (iii) ’n onthulling van ’n nuwe toekoms

wat voorlê; (iv) 'n transformasie van die teenwoordige tyd (hede) wat voorkom tussen die geleentheid wat gebeur het en die toekomstige geleentheid wat daarom gaan gebeur. Dit is hoe die vroeë Christelike goeie nuus gewerk het. Die resultaat van hierdie goeie nuus is dat die hede (teenswoordige) nuut en verskillend is, daarom transformeer hierdie goeie nuus mense se lewens (cf. Wright 2015:12-14).

Die kerk kommunikeer volgens Nel (2015a:111) die goeie nuus wat Jesus die Here in persoon is en die goeie nuus wat Hy geleef en verkondig het as die goeie nuus van die koninkryk van God. Hierdie kommunikasie is essensieel en primêr tot die *missio Dei*. Die hoofdoel van 'n gemeente is na alles om God so bekend te stel dat die mense wat Hy gemaak het asook sy hele skepping Hom sal leer ken vir wie Hy werklik in Christus is (cf. Nel 2015a:111). Hierdie goeie nuus maak mense geestelik, fisies en emosioneel heel (cf. Riggs 2014: Plasing 77-78). Eredienste is dan volgens Stutzman & Hunsberger (2004:100, 106-107) 'n sentrale handeling waardeur 'n missionale geloofsgemeenskap die heerskappy van God verklaar, God se teenwoordigheid en beloofde toekoms vier en waaruit die kritiese openbare getuienis van die geloofsgemeenskap vloei.

Volgens Brueggemann (1993:14-15) is die aankondiging van die beslissende gebeure die kern van evangelisasie en kan dit nie vermy word nie. Die boodskapper in Jesaja kondig aan dat die wêreld nou onder 'n nuwe regering is: '*JHWH is Koning!*' Die hele skepping en die hele lewe is nou bevry! Evangelisasie gaan dan oor hoe mense se hele lewe bevry en nuut gemaak kan word van die doodsheid van die wêreld en saam kan kom in verwondering, liefde en lofprysing (cf. Brueggemann 1993:31-32, 45, 47).

Die goeie nuus oor die toekoms gaan volgens Wright (2015:90) nie daaroor dat gelowiges die aarde gaan verlaat en hemel toe gaan nie, maar daaroor dat die hemel en aarde bymekaar kom en dat die skepping herstel en vernuwe word. Die goeie nuus gaan nie net oor "my" nie, maar oor God en God se skepping (cf. Wright 2015:104). Die Bybel sê eintlik verbasend min wat met gelowiges gebeur direk nadat hulle

doodgaan (cf. Wright 2015:90-91). Die goeie nuus gaan nie bloot oor die lewe na die dood vir geredde siele nie, maar volgens Wright (2015:53, 91) oor die lewe na die lewe na die dood, wat 'n nuwe liggaamlike lewe is op die nuwe hemel en aarde.

Die evangelieboodskap is by uitstek 'n boodskap van vreugde, goeie nuus en 'n lewe in oorfloed, soos die *Evangelii Gaudium* dit stel: '*the joy of the gospel fills the hearts and lives of all who encounter Jesus*' (cf. Francis 2013:3). Goheen (2014:246) argumenteer dat die evangelie sy krag verkry wanneer 'n gemeenskap iets beliggaam van die lewe wat die evangelie belowe (cf. Niemandt 2016:3-4). Dit is moontlik omrede die goeie nuus van die evangelie volgens Niemandt (2016:2) is dat die Drie-enige God 'n fontein van liefde is wat uitvloei na die hele skepping en die hele skepping uitnooi tot 'n nuutgemaakte verhouding met God. Daarom is die evangelie goeie nuus vir elke deel van die skepping, maar slegte nuus vir magte van valsheid, onreg en onderdrukking (cf. Keum (ed.) 2013:2, 28).

Volgens Stott (2008:309) word evangelisasie primêr gedefinieer in terme van die boodskap van die evangelie en nie die resultate nie. Fitch & Holsclaw (2013: Plasing 1143-1145; cf. Schoon 2018:100) se vermaning aan die Kerk om versigtig te wees om nie vir Jesus Christus uit die oog te verloor nie, is daarom gepas: "*(W)e need to start at the beginning – the beginning of the good news of Jesus, the beginning of the gospel of Jesus Christ, the Son of God.*" Hierdie goeie nuus van die koninkryk word soos volg deur McKnight (2016:158) saamgevat: "*(G)ospelizing declares that Jesus is that rightful Lord, gospelizing summons people to turn from their idols to worship and live under that Lord who saves, and gospelizing actually puts us in the co-mediating and co-ruling tasks under our Lord Jesus.*"

Die evangelie as die goeie nuus van die koninkryk is van kritieke belang vir 'n goeie teologiese verstaan van evangelisasie en vir gesonde praktyke van evangelisasie. So 'n holistiese verstaan van die evangelie bring vreugde vir die gemeente as evangelis en inspireer mense om die goeie nuus te beliggaam en te deel. Verder is dit goeie nuus van bevryding en genesing vir mense wat die evangelie hoor asook vir die skepping wat sug onder die gebrokenheid van hierdie bedeling.

3.2.4 Die goeie nuus-verhaal

Jesus is volgens Stone (2007:76) die inhoud van evangelisasie en mense word uitgenooi om sy verhaal hulle eie te maak. Die vertel van die verhaal van Jesus en God se heerskappy bly sentraal tot apostoliese evangelisasie. Daarom word die vier weergawes van die verhaal in die Nuwe Testament “Evangelies” genoem. Die vertel van die verhaal is evangelisasie, die verhaal is die goeie nuus (cf. Stone 2007:109). Dit maak ’n groot verskil of die praktyke van evangelisasie begrond is in die Bybelse narratief van die mense van Israel, die lewe en werk van Jesus Christus, die handeling van die apostels en of dit begrond is in ander verhale (cf. Stone 2007:59). Volgens Newbigin (in Goheen 2018:8) is die koninkryk die klimaks waarna die hele Bybelse verhaal beweeg.

Die woord “evangelie” is vir Paulus verbind aan die verhaal van Israel in sy konteks. Die evangelie is nie die “plan van verlossing” nie, maar is volgens Wright (1997:39-62; cf. McKnight 2016:58) die narratiewe aankondiging dat Jesus *die gekruisigde en opgestane Messias, Here is!* Verlossing is die resultaat van die evangelieverhaal van Jesus Christus wat die verhaal van Israel voltooi en deel van die kosmiese Bybelse verhaal is wat by die skepping begin en eers finaal voltooi word in die nuwe skepping: die voleinding wanneer God alles in almal is (cf. McKnight 2016:51-52, 61; cf. Goheen 2018: Plasing 406).

Daar is volgens Brueggemann (1993:12) nie net een verhaal wat die normatiewe weergawe van die “nuus” is nie. Die Vroeë Kerk het vier weergawes van die evangelie vir die Kerk nagelaat. Hulle is kenmerkende her- of oorvertellings (“*re-tellings*”) wat ’n verskeidenheid van vorms aanneem en wat vertel is met verbeelding en soepelheid. Om die evangelie te snap, moet mens iets snap van waarmee God met die wêreld besig is en wat dit beteken om ’n verhaal het om te vertel. Indien dit bloot oor ’n persoon se verhaal van verlossing gaan, word die evangelieverhaal volgens McKnight (2014:25) gereduseer en word Jesus as hoofkarakter beroof van sy glorie. Daarom is

dit nie moontlik om die goeie nuus te reduseer tot vier punte of een tot twee minute nie (cf. McKnight 2016:164). Die evangelieverhaal het die kultuur van die vroeë Christene gevorm. Mense wat verlos is, is omhels in die evangelieverhaal van Jesus Christus (cf. McKnight 2016:69-70).

Die groot probleem is volgens McKnight (2016:30) dat die beklemtoning op persoonlike geloof en verlossing 'n "salvation"-kultuur gevorm het. Daarom behoort 'n evangelie/goeie nuus-kultuur weer ontwikkel te word op die volgende maniere (McKnight 2016:169-176): (i) Christene moet weer mense van die evangelieverhaal word (goeie nuus-mense); (ii) Christene moet weer deurdring word met die verhaal van Jesus; (iii) Christene moet kyk na hoe die apostoliese Geskrifte die verhaal van Israel en die verhaal van Jesus na 'n volgende generasie in 'n ander kultuur oorgedra het; (iv) Christene moet alternatiewe verhale kry waarvolgens hulle leef; (v) Christene moet weer die evangelieverhaal omhels sodat hulle gered en getransformeer kan word deur die evangelieverhaal en dit uitleef deur ander in liefde en deernis te dien.

In plaas van die akroniem C-F-R-C (*creation – fall – redemption – consummation*) vir die gereduseerde verlossingsverhaal, gebruik McKnight (2014:33) A-B-A' vir die koninkryksverhaal. Die koninkryksverhaal is dan soos volg:

“Plan A is God’s will for the world: God rules with Israel governing under God on God’s behalf. But because Israel wants a king like other nations, Plan A takes a divine detour in Plan B, where God accommodates Israel’s selfish desire. During Plan B arises the memory and a hope for the return to Plan A, to God’s rule in Israel with no human king. As this hope moves forward, a Servant King who redeems by way of suffering and who rules by way of redemption comes to the fore. In Isaiah, then, A-B-A’ swallows up C-F-R-C into a kingdom story” (cf. McKnight 2014:33).

Plan A (“revised”) is volgens McKnight (2014:34-35) dan:

“(I)n Jesus, who is called Messiah (which means king), who is also called Son of God (which also means king), God establishes his rule over Israel one more time as under Plan A. Here are the major elements: God alone is King. God is

now ruling in King Jesus. Israel and the church live under the rule of King Jesus. Forgiveness is granted through King Jesus, the Savior. This rule of Jesus will be complete in the final kingdom.”

Wanneer mense wat evangelisasie doen, opnuut die verhalende vorm van die goeie nuus besef, kan reduksies van die evangelie in ’n paar punte of waarhede voorkom word en die opwindende en dinamiese narratiewe kant van die evangelie lewend bly.

3.2.5 Goeie nuus-mense

God se mense is volgens Wright (2010: Plasing 3284-3285) goeie nuus-mense: *“We are “gospel people”, we like to say, and sharing the gospel in all possible ways is of the essence of the mission of God’s people”*. Goeie nuus-mense is deur die goeie nuus aangegryp en leef die goeie nuus in liefde en genade uit na die hele wêreld. Hiervoor het goeie nuus-mense natuurlik gebed nodig (cf. Wright 2015:170-171). Goeie nuus-mense het ’n nuwe manier van lewe: ’n gemeenskap met ’n Jesus-moraliteit wat nagevolg word (cf. Wright 2015:19). Volgens Barth in Johnson (2015:88) is *“The gospel (is) always the living Word of the living Lord of the community”*.

In aansluiting by Newbigin se argument dat die gemeente die *“hermeneutic of the gospel”* is, maak Johnson (2015:210-211, 216) die opmerking dat die evangelie geloofwaardig word vir ’n *“watching world”* (wêreld wat toekyk) deur die radikale en kontra-kulturele lewe van die lewende gemeenskap waarin God besig is om te werk. Die hele lewe van die gemeenskap in woord en daad, individueel en gesamentlik is ’n gelykenis van die heerskappy van God, ’n hermeneutiek van die evangelie, waardeur ’n kykende wêreld tot geloof kan kom deur die goeie nuus (cf. Johnson 2015:216).

Volgens Brueggeman (1993:34) is die visie van Jesaja 56 en 58 van die goeie nuus-gemeenskap met die fokus op radikaal getransformeerde sosiale verhoudinge en reg en geregtigheid drasties anders as die Babiloniese wêreld. Die Bybelse voorstelling van die goeie nuus is veral besorgd oor sosiale verhoudinge in verhouding tot mag,

besittings, en toegang tot bronne (cf. Brueggemann 1993:40). Volgens Brueggemann (1993:65, 127) is evangelisasie in 'n krisis by jongmense omrede die goeie nuus-gemeenskap nie jongmense oortuig het van die krag en geloofwaardigheid van die goeie nuus wat radikale en totale transformasie op alle vlakke moontlik maak nie.

Die verstaan van die Kerk as goeie nuus-mense wat die goeie nuus beliggaam, help om 'n individualistiese verstaan van die evangelie en evangelisasie teen te werk en met die korporatiese getuienis van die missionale gemeente as evangelis.

3.2.6 Goeie nuus en verlossing

By die bespreking van die reduksie van die evangelie is aandag gegee aan die effek van reduksies op verlossing. Hier word kortliks gekyk na goeie nuus en verlossing en wat verlossing vanuit die evangelie van die koninkryk behels. McKnight (2014:152) gebruik die term koninkryksverlossing en verstaan daaronder dat dit die werk van God is wat mense in en deur Jesus Christus vrymaak deur hulle te vergewe en te bevry van die gevangenskap van kosmiese kragte, sy dit fisies, geestelik, institusioneel of sistemies. Koninkryksverlossing is gesentreerd in Jesus Christus, sy lewe, dood en opstanding. As opgestane Here ontsluit Jesus sy verlossing in die hier en die nou deur die Heilige Gees (cf. McKnight 2014:152).

Koninkryksverlossing is holistiese verlossing. Dit gaan nie net oor persoonlike evangelisasie wat fokus op sonde en die redding van siele of net oor 'n fokus op etiek of sosiale geregtigheid nie. Dit is twee pole van die spektrum volgens McKnight (2014:152-153). Die derde perspektief wat McKnight (2014:153- 157) voorstel, het drie kenmerke: (i) die polariteit van evangelisasie en sosiale verantwoordelikheid pla: In koninkryksverlossing is albei noodsaaklik en belangrik; (ii) koninkryksending fokus op 'n multidimensionele verlossing onder koninkryksburgers wat veelvoudig en holisties is; (iii) in koninkryksending is verlossing slegs gedeeltelik in die hier en nou: die spanning tussen die alreeds en nog nie moet behou word.

Die Evangelies maak dit duidelik dat verlossing volgens Stone (2007:110) baie gaan oor die aanvaarding van Jesus as die teenwoordigheid van God se heerskappy.

Hierdie fokus is onafwendbaar. Die goeie nuus is soos 'n verjaardagpartytjie vir die nuwe skepping (cf. Wright 2015:120-121): Alle mense is uitgenooi na die verjaardagpartytjie sodat dit ook elkeen se verjaardagpartytjie kan word. Die redding (verlossing) en transformasie wat God deur die dood en opstanding van Jesus bewerk het, behoort die redding en transformasie van elke mens te word. Dit is die uitdaging van geloof! Waar mense kom tot geloof en die belydenis dat Jesus die Here is en dat God Hom uit die dood opgewek het, is die eerste tekens van nuwe lewe sigbaar. God sal hierdie nuwe werk wat Hy begin het, enduit voltooi (cf. Wright 2015:120-121).

Padilla DeBorst in Ott (2016:126) maak beswaar teen die skeiding van persoonlike verlossing en menslike bevryding ("*separated the inseparable*"). Verlossing is volgens hom geïntegreerd en verwys na die hele mens en inderdaad die hele skepping. Die hoorder van die goeie nuus is volgens Bevans (2016:28-29) 'n persoon wie se vergifnis reeds bewerkstellig is en wat genader word as iemand wat gemaak is as beeld van God en vir wie Christus gesterf het. Daarom moet daar in die kerk se bediening van verlossing 'n weg gevind word sodat mense in hulle totale nood bedien sal word (cf. Bosch 1991:399).

'n Geïntegreerde verstaan van verlossing is noodsaaklik vir die verantwoordelike Bybels-teologiese verstaan en praktyke van evangelisasie, omrede eensydighede skade aan die volheid van die boodskap van die goeie nuus aanrig en mense van die begin af deel maak van 'n eensydige Christenskap, dissipelskap en die roeping tot getuienis van die goeie nuus sodoende erg verswak of reduceer.

3.2.7 Goeie nuus en bekering

By die bespreking van reduksies van die evangelie is ook aandag gegee aan die effek van reduksies op bekering. Hier word kortliks genoem wat bekering behels vanuit die perspektief van 'n evangelie van die koninkryk. God se koningsheerskappy is volgens Van Gelder & Zscheile (2018:275) "goeie nuus" (Markus 1:15) en bring 'n oproep tot

bekering, vernuwing en vertrouwe mee. Dit gaan oor die herstel van verhoudinge deur heling, vergifnis, deernis, geregtigheid en genade, soos Jesus dit gedemonstreer het.

Bekering in die konteks van die goeie nuus van die koninkryk beteken vir Verkuyl (1978:17-18) 'n voortdurende heroriëntering in denke, emosies en gerigtheid tot 'n nuwe lewenstyl, nuwe manier van bestaan en 'n nuwe gedrag in mense se daaglikse lewe. Dit behels 'n afkeer van sonde en 'n toekeer tot God en mense (cf. Verkuyl 1978:17-18). Deel van die eerste woorde van Jesus se openbare bediening was die uitnodiging om tot bekering te kom omdat "die koninkryk van die hemel naby gekom het" (Matteus 4:17). Jesus het die res van sy lewe gewys wat hierdie uitnodiging beteken het en het mense uitgenooi om deel van die avontuur te wees waarvoor sy Vader Hom gestuur het. Alles wat ons as Christene doen, evangelisasie ingesluit, val binne hierdie konteks of raamwerk (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:15).

Koninkryksending vereis volgens McKnight (2014:36) bekering in die koninkryksverhaal van die evangelie in. Die inkom in die verhaal is 'n verlossingsverhaal vir individuele bekering. Mense word opgeroep om weg te draai van hulle eie beheer na die heerskappy van die Koning. Bekering vind plaas deur God se genade en die nuwe skeppingskrag van God se Gees (cf. McKnight 2014:36-37).

Daar is vir McKnight (2014:37) nie sprake van koninkryksending weg van 'n onderwerping aan Jesus as die Koning en 'n roeping om alles oor te gee aan Hom nie. Vir die algemene welsyn van die gemeenskap is hierdie totale oorgawe aan die gesag en heerskappy van Koning Jesus noodsaaklik (cf. McKnight 2014:37). Die vernuwing waarvan missionale teologie praat, is volgens Johnson (2015:130) niks minder as 'n bekering tot Jesus Christus en 'n draai tot God wat alleen bewerkstellig word deur God. Bekering is dan die werk van God se Gees en missionale prediking is afhanklik van God se Gees en roep die gemeente op om dieselfde te doen.

Bekering word in evangelisasie maklik gereduseer tot individuele verlossing en word losgemaak van die aankondiging van die koninkryk van God. Dit is dan 'n erge reduksie en bring praktyke van evangelisasie voort wat baie skade aanrig. Bekering

gesien in terme van die evangelie van die koninkryk van God open opwindende nuwe moontlikhede vir evangelisasie en die evangelie van die koninkryk. Daarvoor is die voortdurende bekering van die Kerk noodsaaklik, soos deur Guder verwoord word.

GEVOLGTREKKING

In die vorige gedeelte is die reduksies of reduksionismes van die evangelie bespreek en die skadelike effek daarvan op evangelisasie is verreken. Die normatiewe taak is verder gevoer deur 'n verkennende studie in literatuur te doen oor die verstaan van die evangelie of goeie nuus. Daar is profeties verder onderskei en vasgestel hoe 'n beter teologiese verstaan van die konsep van die 'evangelie' of die 'goeie nuus' krities belangrik is en baie kan help met teologiese konsepte vir evangelisasie en met teologies-etiese riglyne en goeie praktyke van wat behoort te gebeur in evangelisasie.

'n Holistiese verstaan van die goeie nuus en die evangelie van die koninkryk help dat evangelisasie gereduseerde boodskappe en praktyke kan vermy en werklik geïnspireerd onder leiding van die Gees holisties kan deelneem aan God se sending na die hele skepping. Dit vind plaas deurdat volgelingen van Jesus onder die heerskappy van God leef as goeie nuus-mense. Hulle doen dit deur goeie nuus-mense te wees, goeie nuus-dade te doen deur 'n goeie nuus-leefstyl en die goeie nuus te vertel soos wat daar geleenthede oor hulle pad kom om te deel van die hoop wat in hulle leef.

In bogenoemde proses is die getuigende gemeenskap voortdurend besig om getransformeer te word deur die goeie nuus, soos Guder (2000:180) dit verwoord:

“The witnessing community evangelizes, communicates good news, as it is itself evangelized. Its evangelization and continuing conversion will always begin with its contrite struggle with its conformities. As we respond to the gospel, we become its messengers to the world into which God is sending us. Our continuing conversion is essential to our sending.”

HOOFSTUK 4: EVANGELISASIE: 'N HERONTDEKKING

1. INLEIDING

In hierdie hoofstuk word 'n verkennende studie gedoen oor die verstaan van evangelisasie in die literatuur. Hier word onderskei watter teologiese konsepte, teologies-etiese riglyne en goeie praktyke in die literatuur voorkom om die vraag oor wat behoort te gebeur in evangelisasie te help beantwoord (cf. Osmer 2008:4).

Die deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie hoofstuk fokus, is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie as wesenlike deel van missionaliteit nie en lidmate nie begelei tot dissipelskap en 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Die navorsingsvraag is hoe evangelisasie teologies herontdek word in terme van missionale dissipelskap en 'n teologie van die koninkryk van God.

Die konsepte van missionaliteit, 'n geïntegreerde gemeente, missionale dissipelskap, die koninkryk van God en die goeie nuus (evangelie) is in die vorige hoofstukke ondersoek. Dié ondersoek dien as onderbou van hierdie hoofstuk. Hier gaan aan die hand van bogenoemde navorsingsprobleem en vraag gefokus word op die konsepte evangelisasie, sekularisasie, en post-Christendom.

Michael Green (1970:88; cf. ook Gustafson 2019: Plasing 321-323) maak die volgende stelling: *“Much evangelism today is brash and unthinking; the intellectuals do not usually engage in it ... The practitioners do not know any theology and the theologians do not do any evangelism. In the early Church it was not so.”* William Abraham (1989:18; cf. Gustafson 2019: Plasing 323-325) se opmerking sluit hierby aan: *“We need an analysis of evangelism that will be at once historically grounded, theologically credible, and practically apt.”* Die navorsing vir hierdie proefskrif wil juis evangelisasie teologiese herontdek sodat goeie etiese praktyke bevorder kan word.

2. EVANGELISASIE – 'N HERONTDEKKING

Die konsep “evangelisasie” word nou bespreek as deel van die hartklop van die navorsing. Dit steun op die volgende opmerking van Guder (2000:180): *“Evangelism is truly the heart of ministry when the gospel’s mission shapes both the purpose and the methods of all that we do in our local congregations, beginning with our corporate repentance.”*

Die konsep “evangelisasie” is in die navorsingsvoorstel voorlopig volgens die verstaan van die navorser soos volg omskryf :

Evangelisasie is om die goeie nuus te beliggaam en te deel (daad en woord) dat God in liefde regeer en dat God mense in Christus bevry en verlos om Jesus as Here in die krag van die Gees te volg en die lewe in oorfloed te beleef. Die navorser se verstaan van evangelisasie vind aansluiting by Armstrong se verwoording van evangelisasie as die verkondiging van die goeie nuus van die koninkryk van God in woord en daad, en 'n oproep van mense tot bekering en persoonlike geloof in Jesus Christus as Here en Verlosser, tot aktiewe lidmaatskap in die kerk, en tot gehoorsame diens in die wêreld (cf. Nel (red.) 1993:13). Hierdie verstaan van Armstrong van evangelisasie sluit dissipelskap in (cf. Armstrong 1979:53).

Hierdie beskouing van evangelisasie word nou aan die hand van die literatuurstudie verder ondersoek. Dié konsep is nie so eenvoudig, logies en vanselfsprekend soos wat dit mag lyk nie. Weens die geskiedenis van kolonialisme, Christendom, kulturele meerderwaardigheid, magsbeheptheid en obskure praktyke het baie Christene volgens Noort (*et al.* 2017: xviii) skaam, verleë en onseker geword oor enige pogings om hulle geloof te deel en ander in 'n rasonale era te probeer oortuig. Al hoe meer Christene bevind hulleself gemarginaliseerd in gemeenskappe wat self as gedesentreerd ervaar word en meer pluralisties word. Mense weet hulle kan nie terugkeer na die verlede nie, maar is diep onseker oor die toekoms en weet nie hoe

dit gaan lyk nie (cf. Noort *et al.* 2017: xviii). Alhoewel evangelisasie die lewensdraad van die kerk is, bly die kommunikasie van die evangelie volgens Onyinah (2014:121) in die hedendaagse situasie 'n moeilike taak.

Juis in hierdie tyd kan Christene as mense wat 'dwaas' en broos is, volgens Noort (*et al.* 2017: xviii), herontdek wat dit beteken om die goeie nuus te bring. Dit kan juis 'n geleentheid wees om nuut te leer wat dit beteken om geloof te deel, nie uit 'n posisie van mag nie, maar uit 'n posisie van broosheid wat vreugdevol omhels is. Die navorser benut die uitgangspunt van Nel (2007:2-3) dat evangelisasie teologies herformuleer word sodat gelowiges op 'n ander manier by die wêreld as die adres van God se liefde, betrokke kan wees: "*Herontdek om te kan herstel of te herwin.*" Hiermee sluit Nel by Osmer (1990:141) aan met betrekking tot die onderrigtaak van die kerk, soos in hoofstuk 1 genoem.

2.1 Wie word ge-evangeliseer?

Deel van die herontdekking van evangelisasie is die vraag na wie ge-evangeliseer word. Daar is soms die persepsie dat dit net mense wat buite die kerk geraak het (kerkvervreemd) of sogenaamde "*outsiders*" is, wat ge-evangeliseer behoort te word.

Die "*new evangelization*" in die Rooms-Katolieke Kerk sien volgens Osmer (2021:143) dat evangelisering plaasvind in drie situasies: (i) die gewone pastorale bediening as 'n poging om die harte van die getroue gelowiges te ontwaak; (ii) bediening onder Katolieke wat teruggeval het of nie langer lewe volgens die eise van Christelike dissipelskap nie; (iii) uitreik na diegene wat Christus nie ken nie. Hierdie siening van die Rooms-Katolieke Kerk het ooreenkomste met Barth se siening van evangelisering, alhoewel sy fokus altyd by die deel van evangelie gebly het en nie op die uitbreiding van die kerk nie (cf. Osmer 2021:143).

Evangelisasie se taak is volgens Barth (in Osmer, 2021:158-159) om die evangelie in woorde te deel met mense wat nie geaffillieerd is met gemeentes nie, en om hulle te nooi om te reageer op God se gawe van verlossing in Christus. Die taak sluit egter volgens Barth meer as dit in. Dit behels ook dat die evangelie ook vars met nominele

en ernstige Christene gedeel moet word. Dit kan in samewerking met ander bedieninge soos prediking, onderrig, pastorale sorg en diakonaat plaasvind. Die gemeente behoort nominele sowel as ernstige Christene weer en weer (“*again and again*”) met die evangelie te bedien (cf. Osmer 2021:185).

Barth argumenteer (cf. Osmer 2021:157) dat sowel nominele Christene as niegeaffilieerde mense vreemdelinge vir die evangelie is. Die eersgenoemde groep behoort slegs in naam tot die kerk. Hulle moes die evangelie lank gelede gehoor het, dit aanvaar het, en daarop gereageer het, maar het dit nog nie werklik uitgeleef nie. Deel van die taak van evangelisasie is om hierdie “slapende kerk” wakker te maak (cf. Osmer 2021:158; cf. ook Johnson 2015:98). Groot getalle nominele Christene is ongetwyfeld die onmiddellike bure van ernstige Christene. Omrede daar ’n skuif is van ernstige Christene na nominele Christene en omdat die getal nominele Christene groei, is dit vir albei groepe en alle Christene nodig om die evangelie opnuut en vars te hoor (cf. Osmer 2021:158). Barth het raakgesien dat baie mense wat in die Christendom-konteks aan die Christelike gemeenskap behoort, nie werklik daaraan behoort nie (cf. Osmer 2021:156; cf. ook Johnson 2015:98).

Hierdie “weer en weer” is Barth se manier om Christene se respons op die voltooide en volmaakte werk van Christus te beskryf. Daarom moet die kerk die evangelie opnuut aan alle Christene kommunikeer (cf. Osmer 2021:185). Dit is ’n insig wat Barth by Luther geleer het, naamlik dat Christene nooit verby hulle behoefte aan die evangelie kan beweeg of groei nie, omrede Christene tegelykertyd geregverdigdes en sondaars bly. Mense bereik nooit ’n fase waar hulle nie meer nodig het om die basiese waarhede van die evangelie te hoor nie. Daarom het die gemeente voortdurend nodig om ge-evangeliseer te word (cf. Gibbs 1994:128).

Barth se siening dat mense nodig het om die evangelie *weer en weer* te ontmoet, is relevant vir elke groep op wie evangelisasie gerig is: mense wat nie geaffilieer is nie, nominele Christene, en verantwoordelike Christene wat betrokke is in bedieninge van

die gemeente (cf. Osmer 2021:211). Mense in al drie groepe beleef tye van krisisse, ontwrigting, soeke na sin en betekenis, behoefte aan verhoudinge en ondersteuning, oorgange in lewensfases, en praktiese hulp om sinvol te leef. Almal het daarom nodig om die evangelie vars en nuut te hoor (cf. Osmer 2021:216-217). Evangelisasie gaan volgens Guder (2000:26) nie net oor mense buite die kerk nie, maar volgens die Nuwe Testament ook oor gelowiges. Daarom is evangeliserende kerke ook kerke wat ge-evangeliseer word. *“For the sake of its evangelistic vocation, the continuing conversion of the church is essential”* (Guder 2000:26). Dit is die enigste manier waarop evangelisasie werklik die hart van die bediening kan wees en Christene steeds gevorm kan word deur die goeie nuus (cf. Teasdale 2016: Plasing 173-175).

Brueggemann (1993:12) argumenteer dat die volgende drie groepe, naamlik buitestaanders, afgematte “insiders” en kinders wat volwassenes word, die primêre fokus vir evangelisasie moet wees. Dit beteken dat evangelisasie behoort te fokus op buitestaanders (“outsiders” – mense wat buitekant die geloofsgemeenskap is) om hulle in te nooi om “insiders” te word wat volle deelname in die verhaal van die geloofsgemeenskap ontvang (cf. Brueggemann 1993:48-50). Die tweede groep, naamlik “insiders”, is nie so vanselfsprekend deel van evangelisasie nie (cf. Brueggemann 1993:71). Die “insiders” is mense in die geloofsgemeenskap wat onbetrokke, moeg, afgemat en sinies vir die geloof geword het. Brueggemann (1993:70-72) noem hulle ook die “vergeters” (“forgetters”), mense wat ly aan geestelike geheueverlies en vergeet het van die kernegeue van die geloofsgemeenskap. Hulle moet weer herinner word waarom die visie van die geloofsgemeenskap gaan.

Die derde teikengroep vir evangelisasie waarvan Brueggemann (1993:94) praat, is die geliefde kinders van gelowiges wat gelowiges volwassenes moet word. Hierdie groep is meer kompleks en moeiliker (selfs pynliker) as die ander twee groepe, omrede die proses nie gejaag en die uitkoms nie vooruitgehoop kan word nie. Paas (2019a:4) se siening dat geloofsopvoeding van begin tot einde evangelisasie is, sluit aan by Brueggemann se perspektief oor die derde groep vir evangelisasie. Die siening dat geloofsopvoeding van die kinders van gelowiges (verbondsoopvoeding) dus ook

evangelisasie is, bring die gesprek van kategeese en evangelisasie baie nader aan mekaar as wat tradisioneel die geval is.

Die navorser wil aansluit by bogenoemde perspektiewe: Evangelisasie word nie net gereserveer vir sekere mense of groepe soos kerkvervreemdes nie, maar almal het nodig om, soos Barth dit stel, weer en weer die goeie nuus te hoor. Dit is ook baie bevrydend en plaas evangelisasie werklik in die hart van missionaliteit en in die sentrum van die gemeente se bediening.

2.2 Verstaan van evangelisasie

Verskeie “definisies” van evangelisasie kom voor in die literatuur (vgl. onder andere Armstrong 1984:22-26; ook ed. Nel 1993:12-14 (*Getroue Getuies*)). Vir die herontdekking van evangelisasie gee die navorser aandag aan enkele teoloë se verstaan van evangelisasie.

2.2.1 Johannes Verkuyl

Verkuyl (1978:50-51; cf. ook Nel 1982:42) voorsien die vakgebied Evangelistiek in sy boek, *Inleiding in de Evangelistiek*, met die volgende werksformule vir evangelisasie: Die teorie van evangelisasie is die akademiese ondersteuning vir die kommunikasie van die evangelie van die koninkryk van God, van die basis van die hele gemeente, in sy eie omgewing deur die verkondiging van die evangelie, deur koinonia, deur diakonia en deur die stryd om geregtigheid.

Die navorser noem slegs die volgende wat opvallend is uit die voorafgaande bespreking wat van waarde is vir hierdie navorsing, sonder om dit hier te bespreek: (i) die tema van die evangelie van die koninkryk van God, (ii) die hele gemeente, (iii) die eie konteks van die geloofsgemeenskap, (iv) die kommunikasie van die evangelie deur verskeie bedieningsmodi, en die spesifieke vermelding van die stryd om geregtigheid.

2.2.2 Richard Armstrong

Armstrong (1986:124-125; cf. Nel (red.) 1993:13; cf. Nel 2002:73-74) verstaan evangelisasie soos volg: *“Evangelism is proclaiming in word and deed the good news of the Kingdom of God, and calling people to repentance, to personal faith in Jesus Christ as Lord and Savior, to active membership in the church, and to obedient service in the world.”*

Armstrong (1979:53; Nel (red.) 1993:79; Nel 2002:73-74) verduidelik in sy bekende werk, *Service Evangelism*, wat hy bedoel met evangelisasie: *“By evangelism I mean reaching out to others in Christian love, identifying with them, caring for them, listening to them, and sharing one’s faith with them in such a way that they will respond freely, and want to commit themselves to trust, love, and obey God as a disciple of Jesus Christ, and a member of his servant community, the church”.*

Volgens Nel (2011:4) is Armstrong (1987:15) se definisie van evangelisasie soos dit in 1979 ontwikkel is, en dié van Verkuyl (1978:51) van die eerstes waarvan hy weet wat direk die begrip “koninkryk van God” in ’n “definisie” van evangelisasie insluit.

Die volgende val die navorser op en is van groot waarde vir hierdie navorsing: (i) woord en daad-verkondiging, (ii) die goeie nuus van die koninkryk, (iii) roeping tot bekering en persoonlike geloof (ruimte om vrylik te reageer), (iv) Jesus as Here en Verlosser, (v) aktiewe lidmaatskap van die kerk, (vi) gehoorsame diens in die wêreld en dissipelskap, (vii) die styl van dienende liefde, en (viii) deel van geloof (geloofdeling – *“sharing one’s faith”*).

2.2.3 William Abraham

Evangelisasie is volgens Abraham (1989:104; cf. Jones 2003:18; Gehring *et al.* 2019:9) daardie stel liefdevolle en intensionele aktiwiteite wat beheer word deur die doel om mense in Christelike dissipelskap te inisieer in respons tot die koningsheerskappy van God. Evangelisasie is dan ’n polimorfe aktiwiteit wat verkondiging, basiese instruksie in die geloof, toerusting met geestelike dissiplines,

koestering in kleingroepe, en vrystel van geestelike gawes insluit. Hierdie aktiwiteite bevestig die logika van evangelisasie as deel van 'n proses wat beheer word deur die doel om ingelyf (geïnisieer) te word in die koninkryk van God (cf. Gehring *et al.* 2019:5; Abraham 1989:104; Abraham 2008:19).

Die volgende wat van waarde is vir die navorsing val die navorser op van Abraham se verstaan van evangelisasie: (i) liefdevol en intensioneel (styl en fokus), (ii) dissipelskap en geloofsvorming, (iii) koningheerskappy/koninkryk van God, (iv) opvang in kleingroepe (opname in geloofsgemeenskap), en (v) vrystel van gawes (diensbaarheid van gelowiges).

2.2.4 Malan Nel

Malan Nel (1982:45), 'n Suid-Afrikaanse praktiese teoloog, se definisie van evangelisasie in sy klassieke werk, *Jeug en Evangelisasie*, sien evangelisasie as toegespitste bediening soos volg: *“Evangelisasie as toegespitste bediening is dus om die goeie nuus van die hele evangelie van Jesus Christus, die Here, oor te dra aan diegene wat vervreemd is van Christus, sy Woord, die verbond en sy kerk en wat om dié rede buite kerkverband geraak het.”*

Die volgende val die navorser op in die 'definisie' van Malan Nel wat van waarde is vir die navorsing: (i) die hele evangelie, (ii) Jesus Christus die Here (koninkryk van God), (iii) mense wat vervreemd is (wat ge-evangeliseer word), (iv) die verbond (verbondsteologie), en (v) die kerk (geloofsgemeenskap).

2.2.5 David Bosch

David Bosch (1991:420; cf. Onyinah 2014:122; Reppenhagen 2017b:54; Bosch 1987:103) 'n Suid-Afrikaanse missioloog, vat evangeliasie soos volg saam:

“That dimension and activity of the church’s mission which, by word and deed and in the light of particular conditions and a particular context, offers every person and community, everywhere, a valid opportunity to be directly challenged to a radical

reorientation of their lives, a reorientation which involves such things as deliverance from slavery from the world and its powers; embracing Christ as Saviour and Lord; becoming living members of his community, the church; being enlisted into his service of reconciliation, peace and justice on earth; and being committed to God's purpose of placing all things under the rule of Christ."

Die volgende in Bosch se verstaan van evangelisasie val die navorser op en is van waarde vir die navorsing: (i) die kerk se sending (missionaliteit), (ii) woord en daad, (iii) spesifieke konteks (kontekstualiteit), (iv) geleentheid vir oriëntering van lewens (heroriëntasie/bekering), (v) Christus as Verlosser en Here, (vi) lewende lede van 'n geloofsgemeenskap (gemeente – ekklesiologie), (vii) versoening, vrede en geregtigheid op aarde (integrasie), en (viii) God se doel om alles onder sy heerskappy te plaas (eskatologie/voleinding).

2.2.6 Daryl Guder

Daryl Guder (2000:206), 'n missioloog van Princeton, beskryf die omvattende aard van die kerk se evangelisasieroeping soos volg: *"Evangelization has to do with the fundamental calling of the church to respond to Jesus as Savior and submit to him as Lord. It is the vocation for which the Holy Spirit is given. The only way for the church to carry out its calling to be Christ's witness is to seek, in all humility and in total dependence upon God's gracious enabling power, to incarnate the gospel of Jesus Christ. We are to be, to do, to say witness to the saviorhood and lordship of Jesus Christ as God's good news for the world."*

Wanneer die kerk gedefinieer word binne God se sending, word sending, evangelisasie, en diensdimensies van die kerk se werk ingetrek in die omvattende en geïnkarnearde getuienis van wees, doen, en vertel wat die hart van die kerk se sending en bediening is (cf. Guder 2000:207). In Guder (2000:46) se verstaan van die goeie nuus is die evangelie van die koninkryk van God van kritiese belang.

Die volgende van Guder se verstaan van evangelisasie val die navorser op en is van groot waarde vir die navorsing: (i) roeping van die kerk (missionaliteit), (ii) Jesus as

Here (koninkryksteologie), (iii) die Heilige Gees (pneumatologie), (iii) Christus se getuies (taak van getuienis – *marturia*), (iv) nederige afhanklikheid van God (styl), (v) om die evangelie te inkarneer (inkarnasie – kontekstualiteit); en (vi) om getuies van die goeie nuus te wees, te doen, en te vertel (holisitiese benadering).

2.2.7 Eddie Gibbs

Gibbs (cf. Gibbs & Coffey 2001:185) verstaan evangelisasie as uitnodiging tot “*companionship*” (kameraadskap/metgeselskap). Dit vereis van die kerk ’n vars verstaan van haar roeping om nie vir haarself te leef nie, maar vir die wêreld wat God kom red het. Die kerk moet daarom al haar aktiwiteite in die lig sien daarvan dat sy ’n teken en dienskneg is van die koninkryk van God in die wêreld. Die grootste uitdaging vir die kerk is volgens Gibbs & Coffey (2001:185) die volgende vraag: “(I)s daar genoeg bewyse in die belydende gemeenskap dat die Koning werklik woon onder sy mense?” Daarom dat Gibbs & Coffey (2001:185) in aansluiting by Guder (ed. 1998:96-97) se siening van die heerskappy van God, die opmerking maak dat om betrokke te raak by evangelisasie van ander, die kerk self voortdurend ge-evangeliseer word. Die kerk spreek haar terselfdertyd aan wanneer sy ander aanspreek: hierdie benadering is meer geloofwaardig en aantreklik.

Om die goeie nuus te deel, is volgens Gibbs & Coffey (2001:186) nie ’n verklaring dat Christene reeds al die antwoorde het nie, maar ’n deel van dit wat Christene reeds verstaan en ander nooi om saam op reis te wees deur die lewe. Die uitnodiging om Jesus te volg in evangelisasie is ’n uitnodiging tot ’n lewe van dissipelskap (cf. Gibbs 2009:48). ’n Wesenlike bestanddeel van dissipelskap is die maak van ander dissipels. Hierdie faset van dissipelskap kan nie uitgestel word tot mense ’n sekere vlak van volwassenheid bereik het nie, maar is deel van die voortgaande proses van dissipelskap (cf. Gibbs & Coffey 2001:61). Dit blyk dat die evangelisasie-element in dissipelskap ge-“*mute*” is en dat dissipelskap ’n privaat en individuele en na binnegerigte saak geword het (cf. Gibbs & Coffey 2001:61).

Die volgende van Gibbs se verstaan van evangelisasie val die navorser op en is van groot waarde vir die navorsing: (i) die kerk se roeping in die wêreld (missionaliteit), (ii) evangelisasie as uitnodiging tot “*companionship*” (kameraadskap/metgeselskap) (uitnodiging tot dissipelskap); (iii) die maak van ander dissipels (missionale dissipelskap), (iv) bekering as proses (voortdurende bekering en groei), (v) kerk as teken en dienskneg van die koninkryk van God (diensknegstyl en koninkryksteologie), (vi) lewe hier en nou as voorspel tot die ewigheid (eskatologie), en (vii) saamnooi en deelword van die geloofsgemeenskap (geloofsgemeenskap – ekklesiologie).

2.2.8 Karl Barth

Karl Barth word meer volledig bespreek om redes wat uit die volgende duidelik sal word: Barth se aandag aan sending en evangelisasie het grense in Reformatoriese teologie verskuif (cf. Osmer 2021:149). Barth is die eerste groot teoloog wat op die Reformatoriese tradisie bou, wat gewig/betekenis heg aan sending as getuienis en wat evangelisasie bevestig as ’n bediening van die kerk (cf Osmer 2021:150). Guder (2015:9-12; cf. Osmer 2021:150) toon aan dat Barth ’n sleutelbron van onlangse denke oor die missionale kerk is en dat hy aandag gee aan die wyse waarop die kerk in ’n post-Christendom-konteks moet verander.

Barth in Osmer (2021:150; cf. Barth, CD III/3:64) stel die kerk bekend as missionale gemeenskap in sy *Church Dogmatics*: “*The Church is either a missionary Church or it is no church at all.*” Die kerk is van nature ’n gestuurde gemeenskap: Daarsonder het die kerk geen ander rede vir bestaan nie. Die gemeente is deur Christus in die wêreld gestuur en deel in Christus se sending, soos dit verenig is in Christus, en in Hom deelneem (cf. Osmer 2021:150).

Barth beklemtoon dat dit die doel van die Christelike bestaan is dat gelowiges as getuies is en dat hulle roeping is om die evangelie uit te leef in hulle persoonlike lewe en in die lewe van die geloofsgemeenskap (cf. Guder 2015:100; cf. ook Osmer 2021:150-152). Die taak van gelowiges is om die liefde waarmee God die wêreld liefgehad het, na te volg en om Hom te verteenwoordig (cf. Osmer 2021:152). Die sending van getuienes vra dat gelowiges ’n sigbare, maar voorlopige

verteenwoordiging van God se versoenende liefde in woord en daad sal wees. Elke bediening van die kerk, nie net evangelisasie nie, is 'n vorm van getuienis van die evangelie (cf. Osmer 2021:152). As getuienis moet elke bediening van die kerk drie elemente insluit: “declaration”: verkondiging van die inhoud van die evangelie, “exposition”: verduideliking van die betekenis van die evangelie op verstaanbare wyses, en “address”: toepassing van die evangelie op so 'n wyse dat dit mense uitnooi tot besluite en aksies (cf. Osmer 2021:153-154). Barth werk met 'n ryk en veelvlakkige verstaan van getuienis (cf. Osmer 2021:155). Met betrekking tot die inhoud van die evangelie is die Bybelse getuienis van die Woord vir Barth belangrik (cf. Barth 1983:26-36).

Woorde word beklemtoon aangesien evangelisasie vir Barth 'n bediening van die woord is (cf. Osmer 2021:155). Om Jesus te ontmoet, gemeenskap met Hom te begin, Hom te leer ken en te weet wat Hy vir mense beteken, is woorde nodig om dit te beskryf, te vertel, daaroor te praat, daarvan te lees, en dit in verhouding te bring tot spesifieke omstandighede in mense se lewens. In hierdie sin kan evangelisasie beskryf word as die fasilitering van 'n ontmoeting met Jesus. 'n Persoonlike ontmoeting met Hom vind plaas op die basis van woorde (cf. Osmer 2021:156). Bogenoemde gebeur binne 'n verhoudingskonteks (cf. Osmer 2021:156) en vanuit 'n bewustheid van eie nood en 'n deel van dit wat waar is in 'n mens se eie lewe (cf. Dorman 2019:178-179). Evangelisasie moet ook volgens Barth plaasvind deur die ander bedieninge van die versamelde geloofsgemeenskap, soos prediking, onderrig, pastorale sorg en diakonale dienste (cf. Osmer 2021:158-159).

Volgens Osmer (2021:193-194) het die invloed van Barth se opvatting van die soteriologie 'n nuwe verstaan van evangelisasie moontlik gemaak in terme van reformatoriese teologie. Dit impliseer 'n transformasie van evangelisasiepraktyke en behels 'n fundamentele skuif in soteriologie van klem op redding op die basis van 'n menslike besluit na die bevestiging dat mense gered word deur Jesus Christus wat die plek van mense ingeneem het om hulle te regverdig en te heilig voor God. Soos

mense verenig word met Christus deur die Heilige Gees, ontvang hulle die vrye en onverdiende gawe van verlossing in geloof en word gelei om hom te volg as Sy dissipels as deel van 'n gemeenskap van dissipels.

Die volgende aspekte van Barth se verstaan van evangelisasie is vir die navorser opvallend en van waarde vir die navorsing: (i) die aansluiting by die Reformatoriese tradisie, (ii) plasing van evangelisasie as deel van die missionale identiteit en roeping van die geloofsgemeenskap (missionaliteit), (iii) die lewensdoel van gelowiges as getuies van God se liefde (motivering van evangelisasie vanuit missionaliteit), (iv) die verstaan van die geloofsgemeenskap as missionale gemeenskap (missionale ekklesiologie), (v) die geloofsgemeenskap as sigbare en voorlopige verteenwoordiging van God se versoenende liefde (eklesiologie en eskatologie), (vi) die fokus in getuieis op die inhoud (teologie en Christologie), (vii) verstaanbare betekenis en toepassing van die evangelie in mense se leefwêreld wat hulle uitnooi tot 'n respons (konteks en pneumatologie), (viii) evangelisasie vind ook plaas deur ander bedieninge van die geloofsgemeenskap (geïntegreerde gemeente en bediening) en (ix) fokus op die reformatoriese Christologie en soteriologie, (x) mense word gelei om hom te volg as Sy dissipels en as deel van 'n gemeenskap van dissipels.

2.2.9 Richard Osmer

Osmer (2021:268-270) sluit nou aan by Barth se teologie en fundering van evangelisasie. Hy gee sy verstaan van evangelisasie weer in die vorm van verskeie stellings. Die volgende word hier genoem:

- (i) Die response op Jesus se oproep om Hom te volg, behels sowel betekenisvolle momente van verandering as 'n langer proses om Hom te vertrou en te volg.
- (ii) Die gemeente is die eerste getuie van die evangelie. Die liefde van Christus moet al is dit voorlopig, sigbaar beliggaam word in die gemeente se saamwees, in die verwelkoming van nuwe mense in die gemeenskap en in die uitreik na die wêreld.
- (iii) Evangelisasie behels om die lyding en pyn van mense te erken/raak te sien, sodat die goeie nuus van God se deelname in en sorg vir mense

gedemonstreer sal word. Verlossing gaan oor heling en troos nou in die onmiddellike werklikheid, maar ook die hoop op God se beloofde toekoms vir die hele skepping wanneer alles heel gaan wees.

- (iv) Evangelisasie nooi mense uit om te lewe in die lig van God se heerlijkheid nou, omrede die oorfloedige lewe in die teenwoordige begin en voortgaan tot in ewigheid. Dit behels 'n lewe van deelname in die Drie-enige God van vreugde, intimiteit, en vervulling deur die Helige Gees.
- (v) Evangelisasie is die goeie nuus van God se verlossing van die wêreld in Jesus Christus. Dit is die verhaal van God se liefde vir die wêreld van uitverkiesing, tot versoening en tot voleiding. Die boodskap in evangelisasie is dan: God het mense lief, Christus het mense uit liefde gered; wanneer dit geglo en vertrou word, word lewens getransformeer: Kom en sien dit!
- (vi) Evangelisasie is gerig op nominele Christene, nie-geaffiliseerde mense, langtermyn Christene en 'n verstaan van wie die mense is, die bou van verhoudinge met mense, die deel van die goeie nuus in woorde en daede.
- (vii) Langtermyn Christene het nodig om in verskillende tye, plekke en fases van hulle lewens die evangelie weer en weer te hoor omrede hulle tegelyk verlostes en sondaars is. Die evangelie breek op verskillende tye vars en nuut deur in mense se lewens.

Osmer sluit baie nou aan by Barth se verstaan van evangelisasie. Die volgende van wat Osmer noem, is van waarde vir die navorsing oor evangelisasie: (i) bekering as proses; (ii) roeping tot dissipelskap; (iii) gemeente as evangelis (getuie) en beliggaming van die evangelie (ekklesiologie); (iv) die verskeidenheid maniere van evangelisasie; (v) identifikasie met mense se swaarkry (raakpunte tussen evangelisasie en pastoraat; eskatologie); (vi) evangelisasie as uitnodiging tot oorfloedige lewe in die Drie-eenheid (missionaliteit); (vii) vorme van evangelisasie (kontekstueel); (viii) fokus op kinders (vgl. ook families); (ix) inhoud van evangelisasie (goeie nuus); (x) gesindheid (styl); (xi) verskillende mense (adres van evangelisasie).

Verskeie ander teoloë se verstaan van evangelisasie het in die navorsing na vore gekom en gaan verder in die bespreking van evangelisasie ter sprake kom, soos onder andere Stone, Paas, Noort, Avzti & Paas, Schoon, Heath, Bliese & Van Gelder, Brueggemann, Reppenhagen, Chilcote & Warner, Thiessen, en Niemandt. Ten slotte gaan die navorser 'n eie verstaan van evangelisasie verwoord.

2.3 Herontdek Evangelisasie

Volgens Abraham (1989: Plasing 123-124) het die tyd gekom dat *“we should take a hard look at what evangelism is, reflect seriously on what has gone wrong, and make some suggestions about how it might be pursued with integrity.* Daarom word daar nou verder gekyk na hoe evangelisasie herontdek kan word, sodat die integriteit daarvan in die kerk en gemeenskap herstel kan word. Vir hierdie refleksie en herontdekking van evangelisasie is eerlikheid volgens Lewis (2016:57) werklik belangrik: 'n eerlike hart, gedagtes, teologie, woorde en daede. Evangelisasie word nuut herontdek sodat dit herstel kan word deur aandag te gee aan verskillende aspekte daarvan.

2.3.1 Evangelisasie en missionaliteit

Deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie as wesenlik tot missionaliteit nie. Om hierdie navorsingsprobleem aan te spreek, is die tema van evangelisasie in hoofstuk 2 binne 'n missionale paradigma geplaas. Die konsepte missionaliteit en die geïntegreerde missionale gemeente is daar bespreek. In hoofstuk 2 is nie spesifiek aandag gegee aan die verhouding tussen missionaliteit en evangelisasie nie. Hier word nou gekyk na hoe evangelisasie verder herontdek en die verstaan van evangelisasie verryk kan word vanuit evangelisasie as wesenlik tot missionaliteit.

Evangelisasie is volgens Bosch (2008:8-9; cf. Niemandt 2016:3) die kern, hart en sentrum van die kerk se sending (*“core, heart, of centre of mission”*). Bosch (1991:10;412; cf. Guder 2000:25-26; Bosch 1987:100; Jørgensen 2017:291; Reppenhagen 2017a:18) sê verder dat evangelisasie een van die sending se essensiële dimensies is en ook 'n essensiële dimensie van die totale aktiwiteit van die

kerk is. Volgens Bosch (1991:418) roep evangelisasie mense tot sending en is evangelisasie 'n noodsaaklike (*vital*) deel van die *missio Dei*. Volgens Guder (2000:27) behoort 'n teologie van evangelisasie gewortel te wees in 'n Bybelse teologie van sending, en bo alles gedomineer en gevorm te word deur die evangelie wat dit verkondig. Evangelisasie kan nie met teologiese integriteit hanteer word as dit nie missiologies hanteer word binne die sending van die kerk deur God se gestuurde mense nie (cf. Guder 2000:x).

Die roeping om 'n evangeliserende gemeente te word, is volgens Bliese & Van Gelder (eds. 2005:44) die roeping om deel te neem aan die sending van God in alle dimensies. Die kerk evangeliseer en raak betrokke in God se sending in die wêreld omdat dit nie anders kan nie. Dit is deel van die wesenlike aard van die kerk (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:55). As 'n gemeente glo dat evangelisasie net nog 'n program is om by te voeg by ander dinge wat gedoen moet word, dan word die kerk se wese ("*being-ness*") en sy deelname in die *missio Dei* misverstaan (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:71). Die hele verstaan van 'n missionale kerk is daarop gebaseer dat sending en evangelisasie onlosmaaklik verbind is tot ekklesiologie (cf. Reppenhausen 2017b:69).

Niemandt (2016:3) sluit by bogenoemde aan. Volgens hom is evangelisasie 'n wesenlike deel van God se sending en die kerk se roeping. Die roeping om hierdie boodskap te deel en die storie van God se sending te vertel, met ander woorde, die roeping om te evangeliseer, is "*part and parcel*" van hierdie sending: "*it belongs to the very being of the church*" (Niemandt 2016:3). Vir Chilcote & Warner (eds. 2008: xxvi-xxvii) is evangelisasie 'n wesenlike deel van iets groter as sigself, naamlik die *missio Dei*. Terselfdertyd is evangelisasie die essensie en hart van alle Christelike sending. Evangelisasie vorm dan die sentrum van die volle geïntegreerde skopus van alle sending deur Jesus Christus (cf. Wright 2012:6-7; cf. Freeks 2018:225) en 'n sentrale aspek van die sending van God na 'n verlore en gebroke wêreld (cf. Franke 2020:50).

Evangelisasie as die hartklop van missionale kerkwees beteken dat die gesondheid van die kerk van sending en evangelisasie afhang (cf. Reppenhagen 2017b:68). Reppenhagen (2017a:19) sluit aan by Bosch se standpunt. Volgens hom beskryf sending dat God sy Seun stuur en die Seun die kerk stuur na die wêreld. Die belangrikste deel van hierdie 'gestuurdheid' is evangelisasie. In aansluiting hierby verstaan Paas (2018:29, 33) evangelisasie as die hart of magnetiese pool van sending en is dit die getuienis van God se goeie nuus in Jesus Christus. Ten spyte van die verskillende terminologieë in die volgende drie ekumeniese dokumente, *Evangelism in Evangelii Gaudium*, *The Cape Town commitment*, en *Together towards life*, sien al drie evangelisasie volgens Währisch-Oblau (2015:262) binne die raamwerk van 'n teologie van die *missio Dei*. Dit is volgens Niemandt (2016:3) belangrik om te onderskei tussen sending, evangelisasie en dissipelskap en hulle verhoudinge onderling. Die vraag is dan: Wat is die verhouding tussen sending en evangelisasie? Sommige verstaan evangelisasie as 'n wyer begrip en sending as die nouer begrip, terwyl ander weer sending as die wyer begrip en meer omvattende konsep verstaan en evangelisasie as die nouer begrip. Ander verstaan die terme min of meer as sinonieme wat wissel van die noue evangeliese posisie van siele wen vir die ewigheid tot die breë ekumeniese posisie van die totale Christelike bediening na buite (cf. Bosch 2008:6-8).

Sending is die totale taak wat God vir die kerk het vir die verlossing van die wêreld in 'n spesifieke konteks (cf. Bosch 1991:412). Dit is onmoontlik om evangelisasie los te maak van die wyer sending van die kerk (cf. Geffré 1982:480; Bosch 1991:412). Evangelisasie is integraal tot sending: Dit kan onderskei word, maar nie geskei word van sending nie (cf. Löffler 1977a:341; Bosch 1991:412). 'n Mens mag dit nooit isoleer en hanteer as 'n afsonderlike aktiwiteit van die Kerk nie. Indien dit nie in verhouding staan tot elke ding wat die kerk doen nie, dan is die kerk verdag (cf. Spong 1982:15; Bosch 1991:412). Outentieke evangelisasie is ingebed in die totale sending van die kerk (cf. Castro 1977:10; Bosch 1991:412). Volgens Moltmann (1993b: Plasing 298-299) is evangelisering ook sending, maar sending is nie bloot evangelisasie nie. Paas (2018:29, 31-34) verstaan ook dat sending 'n ruimer kategorie as evangelisasie is en sluit hiermee aan by Bosch.

Een van die redes vir die misverstaan of gebrek aan klem op evangelisasie is volgens Nel (2015b:3) dat in 'n multigodsdienstige situasie missionaal en missionale kerkwees meer inklusief verstaan word en iets weerspieël van Jesus se inklusiewe denke (cf. Gittins 2008:198; Clark 2005:72; Nel 2015b:3). Tesame met die negatiewe reaksies teen konfronterende benaderinge het dit tot gevolg dat verskeie teoloë sku is vir die konsep van evangelisasie (cf. Stoppels 2013:67; Nel 2015b:3). Evangelisasie is 'n wesenlike karaktertrek van 'n gemeente en 'n wesenlike taak van die gemeente. Dit beteken nie dat die kerk slegs 'n funksie van die apostolaat is nie, maar wel dat die kerk geen ware kerk kan wees of bly sonder om evangeliserend in hierdie wêreld besig te wees nie (cf. Nel 1982:59-60). Roxburgh & Bohren (2009:32) wys daarop dat missionale kerkwees nie 'n etiket is vir kerke wat toon dat hulle effektief met evangelisasie is nie, omrede dit 'n gereduseerde vorm van evangelisasie kan wees wat fokus op private individualistiese bekering wat ver tekort skiet van missionale kerkwees.

In bogenoemde bespreking is gesien dat verskeie teoloë (Barth, Paas, Niemandt, Reppenhagen) die standpunt huldig dat evangelisasie die kern, sentrum of hart, en 'n krities belangrike deel van sending/missionaliteit is. Nel & Schoeman (2019:4) noem dat Nel se lewenslange reis in die veld van evangelisasie en met die ontwikkeling van missionale gemeentes (cf. Nel 2015a) hom oortuig het dat die verhouding selfs nader is en dat dit gaan oor dissipelskap.

Uit bogenoemde is dit duidelik dat missionale teologie genoegsaam erns behoort te maak met evangelisasie, omrede daar groeiende konsensus in die literatuur voorkom dat evangelisasie wesenlik tot missionaliteit is. Dit beteken dat gemeentes wat erns met missionaliteit maak nie anders kan as om wesenlik ook met evangelisasie erns te maak nie. Net so behoort gemeentes wat erns met evangelisasie wil maak, te besef dat hulle nie met evangelisasie besig kan wees sonder om dit te sien as wesenlik tot hulle identiteit en roeping om deel te neem aan God se sending in die wêreld nie.

In bogenoemde verstaan of 'definisies' van evangelisasie is soos volg verwys na missionaliteit: by Verkuyl, Armstrong, Abraham en Nel is daar nie 'n eksplisiete verwysing na missionaliteit nie. By Bosch is daar 'n eksplisiete verwysing na missionaliteit waarby evangelisasie 'n essensiële aktiwiteit en die kern, hart en sentrum van die kerk se sending is. By Guder word evangelisasie as deel van die fundamentele roeping van die kerk (missionaliteit) beskou. Gibbs verstaan evangelisasie as deel van die kerk se roeping in die wêreld. Volgens Osmer verstaan Barth evangelisasie as deel van die missionale identiteit en roeping van die geloofsgemeenskap. Osmer sluit hierby aan en beskou evangelisasie as uitnodiging tot oorvloedige lewe in die Drie-eenheid.

2.3.2 Evangelisasie en dissipelskap

Deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie wat lidmate begelei tot dissipelskap en 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Die tema van dissipelskap en evangelisasie is in hoofstuk 2 hanteer en gaan nie hier weer bespreek word nie.

Dissipelskap as konsep kom nie voor in Verkuyl, Nel (dit kom wel later duidelik by Nel voor, soos bo aangedui), Bosch, en Guder se verstaan van evangelisasie nie, maar wel by Armstrong ("*and obey God as a disciple of Jesus Christ*"), Abraham ("om mense in Christelike dissipelskap te inisieer"), Gibbs ("die uitnodiging om Jesus te volg in evangelisasie is 'n uitnodiging tot 'n lewe van dissipelskap"), Barth ("mense word gelei om hom te volg as Sy dissipels as deel van 'n gemeenskap van dissipels"), en Osmer ("die response op Jesus se roeping om Hom te volg ...").

2.3.3 Evangelisasie en die koninkryk van God

Deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie as dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Die tema van die koninkryk van God en die evangelie van die koninkryk is deeglik bespreek in hoofstuk 3. Die *verhouding* tussen

evangelisasie en die koninkryk van God is egter nie bespreek in hoofstuk 3 nie en word nou hanteer. Dissipelskap word as geïntegreerd in hierdie verhouding gesien. Daar word ook gekyk na die wyse waarop die tema van die koninkryk voorkom in die “definisies” wat by punt 2.2 genoem is. Die bespreking vind alles plaas binne ’n missionale paradigma.

Evangelisasie handel vir Nel & Schoeman (2019:4) inderdaad oor die deel van die goeie nuus van die evangelie van die koninkryk. Wanneer die evangelie net by sonde, verlossing en Jesus as Verlosser vashaak, is evangelisasie beperk tot die verlossingsbenadering (“*soterian approach*”) en word Jesus as Messias en Here weggelaat (cf. McKnight 2016:149-150). Wanneer iemand Jesus as Verlosser aanneem as oplossing tot ’n sondeprobleem, handel die evangelie volgens Willard (1998:35-59) oor “*sin management*”. Volgens McKnight (2016:149-150) is dit ’n dwaalleer en enige iemand wat die evangelie verkondig sonder om op Jesus as die verhoogde Here te fokus, verkondig nie die apostoliese evangelie nie. Hierdie reduksie van die evangelie en die implikasies daarvan is breedvoerig in hoofstuk 3 bespreek.

Volgens die apostoliese getuienis is die inhoud van Jesus se boodskap verstaan as die heerskappy van God (cf. Stone 2007:76, 98-99). Evangelisasie word dus geörienteer vanuit die heerskappy van God. Die uiteindelijke doel is die realisering van God se heerskappy in die lewens van mense wat ’n alternatiewe gemeenskap vorm met ’n holistiese siening van evangelisasie (cf. eds. Chilcote & Warner 2008: xxvi-xxvii). Mortimer Arias (1984:xvii; cf. Stone 2007:86) het dit reeds betreur dat die koninkryk van God prakties verdwyn het in evangelisasieprediking en geïgnoreer is deur tradisionele evangelisasie. Volgens Arias was Jesus se evangelisering min of meer die aankondiging van die heerskappy van God. Die breë definisie van evangelisering in *Evangelii Gaudium* lui: “*To evangelize is to make the kingdom of God present in our world*”. Daarvolgens is Jesus die eerste en groot Evangeliseerder en elke aktiwiteit van evangelisasie behoort primêr aan God (cf. Währisch-Oblau 2015:256).

Dit is die boodskap van die evangelie van die koninkryk wat die navolging van Christus anders en selfs uniek maak. Enigiets wat hier weggelaat word, omvorm die evangelie tot 'n karikatuur. Dit is juis hier waar kortpaaie tot sukses met evangelisasie die begin van langtermyn mislukking is. Evangelisasie vanuit 'n koninkryksperspektief omvat die hele lewe, want dit staan in verband met die totale ryk van God (cf. Verkuyl 1978:19; cf. ook Nel 2011:5). Binne hierdie verstaan is dit moontlik om twee waarhede tegelyk vas te hou: Ter sprake is basies 'n nuwe en lewegewende verhouding met die Koning en 'n betrokkenheid by die verweefdheid van getuienis, gemeenskap, diens en bevordering van die reg van God (cf. Verkuyl 1978:50-51; Nel 2011:5).

Evangelisasie gesien vanuit die heerskappy van God is nie 'n veilige kerklike aktiwiteit wat konvensionele kerkwees wil onderhou of 'n onderneming wat die *status quo* wil ondersteun nie. Die goeie nuus dat God oorwin het, beteken volgens Brueggemann (1993:129; cf. Cruchley-Jones 2016:35) lewens wat persoonlik en in die openbaar getransformeer word soos dit onder die heerskappy van God kom. Om getroue evangelisasie te doen, beteken om waar te neem hoe die heerskappy van God in 'n gegewe situasie gemanifesteer word, asook om bewus te wees van God se transendente teenwoordigheid in die hier en nou, en dan aan te sluit by dit waarmee God reeds besig is en daarmee saam te werk (cf. Gehring *et al.* 2019:56).

By die verstaan van evangelisasie wat onder punt. 3.2 genoem is, kom die koninkryk van God eksplisiet voor by Verkuyl (1978:50-51; cf. Nel 1982:42) as *die kommunikasie van die evangelie van die koninkryk van God*, by Armstrong (1986:124-125; cf. ed. Nel 1993:13; 2002:73-74) as *“the good news of the Kingdom of God”*, by Abraham (Gehring *et al.* 2019:5; cf. Abraham 1989:104; 2008:19) as *ingelyf (geinisieer) te word in die koninkryk van God* en by Bosch (1991:420) as *“... directly challenged to a radical reorientation of their lives... being committed to God’s purpose of placing all things under the rule of Christ”*. By Nel kom die koninkryk van God na vore met die verwysing na *“die goeie nuus van die hele evangelie van Jesus Christus, die Here”* (Nel 1982:45), en by Guder as *“submit to him as Lord”* en *“lordship of Jesus Christ as God’s good news for the world”* (Guder 2000:206). Vir Gibbs (cf. Gibbs & Coffey 2001:185) is die

koninkryk van God daar waar die kerk al haar aktiwiteite in die lig sien daarvan dat sy 'n teken en dienskneg van die koninkryk van God in die wêreld is. In Osmer se weergawe van Barth se verstaan van evangelisasie kom die koninkryk van God nie eksplisiet ter sprake nie. Die navorser mis ook die eksplisiete verwysing na die koninkryk van God in Osmer se verstaan van evangelisasie in sy boek oor evangelisasie, *The invitation: a theology of evangelism*, asook in Osmer (2021:269) se formulering van die goeie nuus: *“Evangelism is the good news of God’s salvation of the world in Jesus Christ. It is the story of God’s love for the world, from election to reconciliation to the consummation. Our message is: God loves you; Christ has saved you out of love; if you trust this love your life will be transformed. Come and see.”*

Uit hoofstuk 3 asook dit wat hier genoem is oor die verhouding tussen evangelisasie en die koninkryk van God, is dit vir die navorser duidelik dat 'n weglating van die heerskappy van God en/of 'n reduksie van die evangelie van die koninkryk van God tot net die evangelie van verlossing, 'n ernstige reduksie van evangelisasie is en nie 'n getroue weergawe van 'n Bybelse teologie van evangelisasie nie. 'n Gevaar wat die navorser raaksien, is dat die belang van die heerskappy van God in teorie erken word, maar dit is 'n vraag in watter mate dit in praktyke van evangelisasie na vore kom. Die implikasie van die koninkryk van God vir evangelisasie is dat iemand wat deur die evangelie van die koninkryk aangegryp is en leef vanuit die nuwe realiteit van die koninkryk, nie in 'n gemaksonne kan bly nie, maar deel word van 'n koninkryksavontuur wat openbaar, gemeenskaplik en persoonlik lewensveranderend is. Dit open verrassende moontlikhede vir evangelisasie in spesifieke kontekste wat ontgin behoort te word.

2.3.4 Evangelisasie en die geloofsgemeenskap

Die konsep van die geïntegreerde gemeente is reeds behandel in hoofstuk 2. Die hele gemeente, geïntegreerd as missionale gemeente, is wesenlik die evangelis, in identiteit en in roeping. Al die bedieninge word koördineer, geïntegreer en belyn om getuie en getuies te wees van die goeie nuus van die koningsheerskappy van God.

Daar is ook reeds gewys op die oorkoepelende rol wat die term *marturia* (getuie) speel in die gemeente. Daar is aangedui dat evangelisasie begrond is in die plaaslike gemeente waar verskillende bedieningsmodi onlosmaaklik verbind is tot mekaar (cf. ook Währisch-Oblau 2015:262). Daarmee is aangedui dat evangelisasie nie net deur 'n groepie lidmate gedoen word nie, maar wesenlik deel van die gemeente as evangelis (beliggaming) is en deur die hele gemeente gedoen word.

Vir Schoon (2018:11-12) is die argument nie of evangelisasie 'n plek het in vandag se pluralistiese konteks nie, maar eerder hoe konsekwent 'n beliggaming van die evangelie nagestreef kan word en wat 'n uitgebreide visie van evangelisasie in so 'n konteks behels. Stone (2007:15) het die hele fokus van evangelisasie van wat Christene *doen* vir ander verander na wie Christene vir ander *is*. Die getuieis gaan dan nie oor die deel van die evangelie deur verskeie metodes van verbale kommunikasie nie, maar oor die beliggaming van die waarheid van die evangelie in die vorm van 'n heilige lewe (cf. Gehring *et al.* 2019:11; Stone 2007:230-255). Stone verwoord dit soos volg: “*the evangelistic invitation is, in the first place, a matter of living beautifully and truthfully before a watching world*” (Stone 2007:314-315; cf. Gehring *et al.* 2019:11). Die beklemtoning van die beliggaming van die koninkryk neem niks weg van die persoonlike aard van mense se besluit om Jesus as Geesvervulde kinders van die lewende God te volg nie (cf. Gehring *et al.* 2019:12). Vanuit die perspektief van 'n holistiese benadering tot evangelisaie mag evangelisasie nooit 'n lewe van sy eie in isolasie van die res van die lewe en bediening van die gemeente gegee word nie (cf. Castro 1978:88; Bosch 1991:412; Spong 1982:15).

Verkuyl (1978:51; cf. Nel 2011:5) se omskrywing van evangelisasie beklemtoon hierdie omvattende betrokkenheid van die hele gemeente by die kommunikasie van die evangelie van die koninkryk van God in sy eie omgewing. By Armstrong (1986:124-125; cf. Nel (red.) 1993:13; Nel 2002:73-74) se verstaan van evangelisasie kom die geloofsgemeenskap voor as “*active membership in the church*” en wat “*want to commit themselves to ... a member of his servant community, the church*”. Abraham (cf. Gehring *et al.* 2019:5; cf. Abraham 1989:104; 2008:19) beskou die

geloofsgemeenskap as die opvang in kleingroepe (opname in geloofsgemeenskap) en vrystel van gawes (diensbaarheid van gelowiges).

Nel (1982:45) beskou die geloofsgemeenskap as diegene aan wie die evangelie gebring word wat vervreemd is van (onder andere) die kerk en wat so buite kerkverband geraak het. Bosch (1991:420; cf. Onyinah 2014:122; Reppenhagen 2017b:54; Bosch 1987:103) beskryf die geloofsgemeenskap soos volg in sy verstaan van evangelisasie: “*that dimension and activity of the church’s mission ...*” en “*becoming living members of his community, the church ...*” Die kerk as geloofsgemeenskap is volgens Guder (2000:206) “die fundamentele roeping van die kerk”, en “die enigste weg vir die kerk om haar roeping uit te dra ...” Vir Gibbs (cf. Gibbs & Coffey 2001:185) is die kerk as geloofsgemeenskap waar daar ’n vars verstaan van haar roeping is en waar al haar aktiwiteite gesien word in die lig daarvan dat sy ’n teken en dienskneg van die koninkryk van God in die wêreld is.

By Barth se verstaan van evangelisasie staan die kerk sentraal in die plasing van evangelisasie as deel van die missionale identiteit en roeping van die geloofsgemeenskap, die verstaan van die geloofsgemeenskap as missionale gemeenskap en die geloofsgemeenskap as sigbare en voorlopige verteenwoordiging van God se versoenende liefde (cf. Osmer 2021:150, 152). Evangelisasie vind ook plaas deur ander bedieninge van die geloofsgemeenskap (’n geïntegreerde gemeente en bediening) (cf. Osmer 2021:153). In aansluiting by Barth word die kerk as geloofsgemeenskap deur Osmer beskou as die eerste getuie van die evangelie (cf. Osmer 2021:268). Die liefde van Christus moet sigbaar beliggaam word in die gemeente se saamwees, in die verwelkoming van nuwe mense in die gemeenskap en in die uitreik na die wêreld.

Uit bogenoemde, asook uit die bespreking van die geïntegreerde gemeente in hoofstuk 2, kom die onontbeurlike rol wat die geloofsgemeenskap speel in

evangelisasie duidelik na vore. Daar kan daarom nie aan evangelisasie los van die plaaslike geloofsgemeenskap as gemeente gedink word nie.

2.3.5 'n Geïntegreerde/holistiese verstaan van evangelisasie

In hoofstuk 3 is aandag gegee aan reduksies en eensydighede wat in evangelisasie voorkom. Hier word bespreek hoe 'n holistiese of geïntegreerde benadering tot evangelisasie kan help tot 'n meer holistiese verstaan van evangelisasie om eensydighede of reduksies te voorkom, asook om die volgende sake in evangelisasie meer geïntegreerd te verstaan: verhouding tussen woorde en daede, diens/diakonia, sosiale geregtigheid, en versorging van die skepping ('eko-evangelisasie').

Die meeste van vandag se definisies van evangelisasie beklemtoon 'n integrale of holistiese verstaan van evangelisasie (cf. Reppenhagen 2017b:61). Holistiese evangelisasie is volgens Peace (2004:12): *“Holistic evangelism will invite people into the kingdom of God. It will invite them to turn to Jesus in repentance and faith in the context of the community of God’s people, which has worship and the sacraments at its center. Such evangelism will invite nominal Christians to become active followers of Jesus. It will engage genuine seekers as they explore the issues that will move them forward in their pilgrimages. It will not settle for cultural faith.”* Volgens Peace sluit holistiese evangelisasie die volgende in: 'n uitnodiging tot die koninkryk, bekering en geloof in Jesus, die konteks van die geloofsgemeenskap, aanbidding en die sakramente en die reis na dissipelskap. Dit gaan dus nie oor kulturele geloof nie. Vanuit 'n dissipelskap- en koninkryksperspektief moet evangelisasie volgens Nel (2007:110; cf. ook Verkuyl 1978:50) holisties verstaan word as omvattend waardeur mense gehelp word om geïntegreerde lewens terug te vind en lewenslank daaraan te bou. Hierdie omvattende en integrale benadering behels die hele evangelie vir die hele mens en die hele mensdom (cf. Verkuyl 1978:50).

Evangelisasie fokus volgens Bosch (1987:101; cf. 2008:11) op God en sy werk, wat Hy gedoen het, wat Hy besig is om te doen en wat Hy gaan doen. Holistiese evangelisasie vind plaas deur woord en daad (cf. ook Verkuyl 1978:50), verkondiging en teenwoordigheid, verduideliking en voorbeeld (cf. ook Reppenhagen 2017b:61),

openbaar en privaat, polities en persoonlik, geestelik en sosiaal (cf. Maynard-Reid 2000:s.n.; Alexander 2014:21). Die Bybelse konsep van *euangelizesthai* omvat meer as die woord “preek” (cf. Bosch 2008:12). In holistiese evangelisasie staan die mens se werk nie sentraal nie, maar is God en sy genade in Christus deur die Gees die middelpunt (cf. Hibbard 2018:62-63) wat alles deurdrenk. Wanneer Christus sentraal is, vloei holistiese evangelisasie soos strome van lewende water saam met aanbidding, ’n heilige lewe, sakramente, en Geesgegewe tekens van die koninkryk, tot die dag wat die Here kom met die voleinding. Holistiese evangelisasie skep ’n balans tussen die geloofwaardige kommunikasie van die hele evangelie, asook die uitleef van God se liefde in praktiese daade (cf. Alexander 2014:17).

’n Holistiese benadering tot evangelisasie wil die hartseer nalatenskap van die skeiding “woord” en “daad” oorkom (cf. Reppenhagen 2017b:61). Dit is ’n dichotomie wat dikwels in moderne Westerse denke voorkom. Evangelisasie is om die evangelie volgens *Together towards life* (cf. ed. Keum 2013:25; Reppenhagen 2017b:61) in sowel woord as daad te deel. Wanneer woorde nie gedemonsteer word deur aksie nie, is evangelisasie ongeloofwaardig (“*inauthentic*”). Die kombinasie van verbale verklaring (aankondiging) en sigbare aksie/dade dra die getuienis van God se openbaring in Jesus Christus en sy doel. Wanneer die kerk nalaat om te evangeliseer – om die goeie nuus in woord en daad te deel – verloor die kerk haar primêre bestaansrede in hierdie wêreld (cf. ed. Keum 2013:24).

Die geïntegreerde benadering wat Schoon (2018:172) voorstel, laat dissipelskap en evangelisasie fokus op die karakter van Jesus en herposisioneer die ‘woord-daad’-debat na ’n missionale verstaan van evangelisasie. Newbiggin (1989:137; cf. Schoon 2018:172) bied besondere insig tot hierdie perspektief: “*It is clear that to set word and deed, preaching and action, against each other is absurd. The central reality is neither word nor act, but the total life of a community enabled by the Spirit to live in Christ, sharing his passion and the power of his resurrection.*”

Die klem op die getroue beliggaming van die evangelie vra nie of mense behoort deel te neem aan woord- of daad-gebaseerde bedieninge nie, maar hoe beide woord- en daad-gebaseerde bedieninge geleenthede bied vir die mense van God om die karakter van Jesus Christus getrou te beliggaam (cf. Schoon 2018:173-174). Die beliggaming van die boodskap van die evangelie, sowel persoonlik as gesamentlik in woorde en daede, maak die missionale kerk as evangeliserende kerk geloofwaardig en die boodskap oordraagbaar en wys heen na Christus (cf. Hirsch 2006:114; Schoon 2018:172-173; Goheen 2011:198). Die blote bestaan van die gemeente in die “woorde” en “dade” van die evangelie is getuienis, die gemeente se manier van lewe is ’n lewende interpretasie van, kommentaar op en model van die Een wat hulle daaglikse lewens vernuwe (cf. Nel 2015a:113).

Evangelisasie is volgens Heath (2017:103-104) nie goeie nuus totdat dit ook goeie nuus vir die hele skepping is nie. Die universele evangelistiese getuienis wat aan alle mense gegee is, sluit ook die skepping in. Wanneer die kerk die skepping ignoreer, uitbuit of beskadig, of nalaat om dit te versorg, verhinder die kerk een van die mees basiese en universele maniere van getuienis oor die realiteit van die goeie en liefdevolle God, en word die kerk ’n struikelblok vir die getuienis van die skepping (cf. Heath 2017:161). Volgens Barna & Kinnaman (2014:42) erken vier uit vyf kerkvervreemde mense in die VSA dat sosiale en omgewingsake vir hulle ’n prioriteit is, dat hulle ’n verskil wil maak in hulle gemeenskap en ’n bydrae wil lewer tot die welsyn van hulle gemeenskap. Meer as vier uit vyf sê dat hulle baie besorgd is oor die omgewing. Indien Christene en die kerk funksioneer vanuit die dualism van siel teenoor liggaam, gees teenoor skepping en leef met ’n siening dat die skepping in elk geval vernietig kan word solank die siel net gered is, gaan dit ’n hindernis en selfs ’n aanstoot wees teenoor verskeie kerkvervreemde mense wat ’n hoë waarde aan die skepping heg en baie besorgd is daarvoor. Soos met geregtigheid kan Christene wat kwessies of projekte loods ter wille van die versorging en beskerming van die skepping, kerkvervreemde mense nooi om saam daaraan te werk. Dit is ’n geleentheid om hulle God se sorg vir die hele skepping te laat beleef en ontdek.

Omdat geloofwaardige evangelisasie onvermydelik kontekstueel is (cf. eds. Chilcote & Warner 2008: xxvi; Bosch 1991:417), kan in die geloof kontekstueel onderskei word op watter wyse die woord en/of die daad gebeur, vanuit 'n holistiese perspektief beskou, die liefde van God op gepaste wyse beliggaam. Holistiese evangelisasie kan gekenmerk word deur Guder (1985:91; Guder 2015:132; cf. Reppenhagen 2017b:63; cf. ook Rawson 2015: Plasing 137) se siening van getuienis as “*the Church and the Christian are to be the witness, do the witness, and say the witness.*” Die geïntegreerde missionale benadering van liturgiese ritmes, praxis-georiënteerde dissipelskap en evangelisasie wat Schoon (2018:5-7) voorstel, wil juis die silobenadering verbreek waarin fokusareas van aanbidding, dissipelskap en evangelisasie min interaksie het en selfs kompetierend en territoriaal raak. Daardeur wil hierdie benadering bronne ontwikkel wat spesifiek die kapasiteit van leiers in die praktyk uitbrei om 'n geïntegreerde benadering in die gemeentebediening op 'n organiese wyse te fasiliteer.

In die lig van bogenoemde is die navorser oortuig dat 'n geïntegreerde of holistiese perspektief op evangelisasie sal bydra tot 'n effektiewer beliggaming van die goeie nuus en die karakter van Jesus in die spesifieke konteks van evangelisasie. Daar is ruimte vir die gesamentlike getuienis van geloofsgemeenskappe, spesifieke toepassings en gestaltes van evangelisasie-bedieninge asook geleenthede vir mense om gesamentlik en individueel die goeie nuus uit te leef in hulle gemeenskappe en leefwêreld. Dit kan bereik word deur beliggaming (getroue teenwoordigheid/wees), praktiese dade en woorde op gepaste tye, soos onder leiding van die Gees in die geloof onderskei word.

2.4 Evangelisasie en bekering

Die reduksie van bekering het in hoofstuk 3 onder die loep gekom saam met die bespreking van die reduksies van die evangelie. Hier word die belangrikheid van bekering vir evangelisasie kortliks bespreek. Evangelisasie het ongetwyfeld bekering tot gevolg – dit is nie 'n punt van groot debat nie (cf. Reppenhagen 2017b:63).

Evangelisasie sluit die uitnodiging na 'n persoonlike bekering tot 'n nuwe lewe in Christus en tot dissipelskap in (cf. ed. Keum 2013:24). Gesprekke oor evangelisasie het soms sterk en konflikterende emosies tot gevolg wat volgens Ahonen (2017:424) grootliks te doen het met die verwarring en misverstande oor die betekenis van bekering. Verskillende sienings van bekering is belangrik, omrede dit mense se siening van evangelisasie vorm en bepaal (cf. Peace 2004:8).

Alhoewel evangelisasie uitloop op bekering, wat baie keer tydens krisisse in mense se lewens beleef word, neem dit 'n lang tyd om van iemand 'n Christen te maak. Daarom kan evangelisasie eerder in terme van 'n proses as 'n gebeurtenis gesien word volgens Chilcote & Warner (eds. 2008: xxvi-xxvii; cf. ook Nel 2007:109). Löffler (1977b:8; cf. Bosch 1991:413; cf. ook Stone 2007:258) sien bekering eerder as 'n voortdurende, lewenslange proses. Bekering is sowel 'n keuse as 'n proses. Alhoewel bekering lank as 'n omdraai op 'n bepaalde oomblik verstaan is, is daar al meer klem op die proses (cf. Nel 2007:109). Al hoe meer benaderings tot evangelisasie beweeg (cf. Tomlin 2013:91) van 'n algemene idee van bekering as krisis na bekering as proses (cf. ook Gibbs 1994:127–128).

Daar is twee paradigmas van bekering wat twee tipes evangelisasie volgens Finney (1998:40; cf. Hirsch & Cathim 2012: Plasing 1790–1796) verteenwoordig: die “pad na Damaskus”- en die “pad na Emmaus”-paradigmas. Die “pad na Damaskus”-paradigma dui op 'n kritieke beslissende oomblik wat mense weg van hulle huidige plek vat en 'n besluit of nuwe verbintenis laat neem. Die “pad na Emmaus”-paradigma behels 'n proses waartydens daar op reis gegaan word met mense, maaltye saam geniet word en saam gepraat word oor Jesus en die betekenis van die Skrif. Vanuit die Gereformeerde perspektief van verbondsoopvoeding wil die navorser 'n derde paradigma byvoeg, naamlik die “pad van Timoteus”. Dit is dan 'n metafoor vir geloofsoopvoeding en die oordrag van geloof van geslag tot geslag aan die hand van die verhaal van Timoteus wat van sy ouma en sy moeder geleer het wat geloof behels (cf. 2 Timoteus 1:5). Die rol van vroue is hier ook vir die navorser van belang en betekenisvol.

Christelike denominasies het volgens McKnight (2002:102; 2003:118; cf. Peace 2004:8-10; Das 2018:24-25) drie oriëntasie ten opsigte van bekering, naamlik persoonlike besluitneming, sosialisering (byvoorbeeld die geloofsgemeenskap), en liturgiese handeling (byvoorbeeld amptelike rituele van oorgang en inisiasie in die kerk). Peace (2004:12; cf. Das 2018:25) se gevolgtrekking uit bogenoemde is dat nie een tradisie 'n volle verstaan van bekering insluit nie en dat al dié sieninge 'n bydrae lewer tot 'n holistiese verstaan van bekering en van evangelisasie. Stackhouse (2002:76-87; cf. Schoon 2018:185-186) argumenteer dat 'n holistiese siening in sterk kontras staan tot 'n enkele moment, verander-in-gedagte-bekering, en bekering eerder sien as 'n proses waartydens mense op 'n reis van bekering begelei word. Volgens Osmer (2021:268) is dit belangrik om in evangelisasie verby die fokus op 'n enkele tydstep wanneer 'n persoon tot bekering kom, te beweeg. Bekering as respons op Jesus se roeping om Hom te volg sluit sowel betekenisvolle oomblikke van verandering as 'n langer proses in om Hom te vertrou en te volg op sy weg.

McKnight (2003:135) sluit aan by die model van Rambo en stel die volgende ses dimensies van bekering voor wat na sy mening by alle ervarings van bekering voorkom (cf. McKnight 2003:120-135): (i) konteks – kulturele en sosiale konteks; (ii) krisis – klein of groot; (iii) vrae – vrae oor die lewe; (iv) ontmoeting – met oortuigings of 'n persoonlike verteenwoordiger; (v) verbintenis – 'n besluit of draaipunt – kan skielik of oor tyd heen wees; (vi), konsekwensies – gevolge vir die bekeerling en die groep waartoe die persoon behoort.

Bekering is volgens Noort & Reppenhagen (2017:256) nie so verskillend van ander pogings in die samelewing om ander te oortuig wat goed, waar en voordelig is nie. In 'n vrye mark en demokrasie van idees het almal die reg om hulle produkte, sieninge en oortuigings te bevorder. Mense probeer ander voortdurend 'bekeer' tot hulle oortuigings of sieninge in die politiek, markplek, tydens geselsprogramme in die media, interpretasie van navorsingsresultate, en met die advertering van die goeie nuus van nuwe produkte. Groot maatskappye praat onbeskaamd van “*evangelist*” en

voorsien “*testimonials*” van hulle produkte. So word mense se “*unique selling point*” daaglik oorgedra met die hoop om ander te oortuig om ’n produk te koop. In demokratiese samelewings kom dit algemeen voor (cf. Noort & Reppenhagen 2017:256, 272-273). Bogenoemde vryheid sluit die vryheid in wat Christene het om mense uit te nooi om te glo in die Drie-enige God en te deel in ’n nuwe lewe, net soos dit die verantwoordelikheid insluit om die hoogste etiese waardes in die proses te handhaaf. Mense is vry om hulle siening te deel net soos mense vry is om die aanbod af te wys (cf. Noort & Reppenhagen 2017:273). Vir ’n herontdekking van evangelisasie is ’n holistiese verstaan van bekering vanuit die nuwe werklik van die koninkryk, missionale dissipelskap en die gemeenskap van gelowiges as dissipelkring noodsaaklik.

2.5 ’n Kultuur van evangelisasie in gemeentes

Programme word volgens Hewitt (2014:201-202) in evangelisasie en dissipelskap te dikwels aangebied as ’n ontwerp wat alle mense gemaklik sal pas, soos ’n een-grootte-pas-almal-plan vir evangelisasie en dissipelskap. Om evangelisasie as ’n program naas ’n ander program te verstaan, kom volgens Bliese & Van Gelder (eds. 2005:9) neer op ’n reduksie van die volheid van die evangelie. Evangelisasie as ’n program van die gemeente kan verder volgens Bliese & Van Gelder (eds. 2005:114-115) ’n dodelike vyand van ’n evangeliserende kerk wees. Dit lei tot ’n vals sekuriteit dat evangelisasie voldoende hanteer is of word, en lei tot ’n geweldige hindernis vir die ontwikkeling van ’n kultuurskuif tot ’n evangeliserende gemeente.

Evangelisasie as program moet daarom sterf, volgens Bliese & Van Gelder (eds. 2005:10,114): “*what needs to occur is nothing short of the death of evangelism*”, sodat gemeentes nuwe lewe kan ondervind deur die wonderlike gawe van Jesus Christus om waarlik evangeliserende gemeenskappe te word. Daarom is hulle gebed (Bliese & Van Gelder (eds. 2005:114): “*We pray for the resurrection of an evangelizing church culture by the power of God.*” In ’n kultuur van evangelisasie is evangelisasie nie meer ’n program of bediening wat funksioneer langs ander nie. Die betrokkenheid by evangelisering moet dan eerder gewortel word in die gemeente se identiteit as ’n gemeente wat praat in die Naam van Jesus Christus en die verhaal vertel van wat God

gedoen het, as 'n natuurlike deel van hulle lewe, soos hulle oor hulle families praat (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:114).

Stiles (2014:61; cf. Wagenaar 2018:251) argumenteer vir die skep van 'n omgewing in die gemeente waar evangelisasie kan floreer. 'n Kultuur van evangelisasie word volgens Stiles (2014:47; cf. Thompson 2021:149) gedefinieer as 'n liefdevolle gemeenskap wat daartoe verbind is om die evangelie te deel as deel van 'n deurlopende manier van lewe. 'n Kultuur van evangelisasie vind sy wortels in 'n gemeente wanneer die hele gemeente die evangelie deel met alle mense (cf. Wagenaar 2018:247, 253). 'n Kultuur van evangelisasie sal verskillend wees vir alle gemeentes, maar sekere kernmerke is essensieel, soos die liefde vir Christus en die evangelie en die liefde van Christus wat die gelowiges dring om uit te reik na mense (cf. 2 Korintiërs 5:14; cf. Wagenaar 2018:251; Stiles 2014:48).

Evangelisering is nie 'n program of 'n sekere aktiwiteite nie. Dit is 'n korporatiewe gesindheid van die hart van 'n gemeente wat ingebed en uitgedruk word in die gemeente se kultuur. Evangelisering demonstreer 'n gemeente se passie vir Christus, deernis met die wêreld wat God geskep het, en 'n lewe in lyn met Christus se roeping (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:76). Die gemeentekultuur ten opsigte van evangelisasie is belangrik, want indien die kultuur in sy hart nie verander nie, gaan daar nie blywende veranderinge ten opsigte van evangelisasie wees nie (cf. Hirsch 2006:54; Niemandt 2015:95).

Bogenoemde bevestig hoe belangrik die kultuur van 'n gemeente en die transformerende krag daarvan is. Geïsoleerde programme in evangelisasie gaan moeilik 'n gemeente se kultuur verander na 'n kultuur van evangelisasie. Verskeie gemeentes bied goeie programme aan, soos veldtogte en preekreekse. Indien dit in isolasie gedoen word, is bogenoemde waarskuwing van Bliese & Van Gelder (eds. 2005:114-115) van belang: Dit kan 'n valse gerustheid skep dat 'n gemeente evangelisasie doen. Die navorser is van mening dat sulke programme as deel van 'n

geïntegreerde gemeentebouproses vanuit 'n missionale visie en roeping tot evangelisasie wel kan help om die kultuur van 'n gemeente te vorm tot 'n evangeliserende kultuur waarin die hele gemeente erns maak met evangelisasie en lewenskragtig leef as evangeliserende gemeente.

2.6 Die rol van die leraar/predikant

Die navorsing werk van die uitgangspunt dat die gemeente die evangelis is in die saamwees van die gemeente en in die verspreidheid van lidmate in hulle leefwêreld. Evangelisasie vind plaas deur 'n geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente waarin al die bedieninge geïntegreer en gekoördineer word vanuit die missionale roeping tot evangelisasie. Die vraag is dan nou wat die rol van die leraar of predikant in so 'n konteks is.

Volgens Osmer (2021:217) is een van die belangrikste bevindinge van landswye navorsing in Amerika oor belydenis van geloof, die belangrike rol van leierskap. Die beste programme het voorgekom waar leiers gewillig was om inisiatief te neem, kreatiwiteit aanwakker en die risiko's van innovasie neem. Die grootste uitdagings wat die meeste pastors in hoofstroomkerke het, is volgens Osmer (2021:218) om hulle lidmate te oortuig dat evangelisasie deel is van die missionale bediening. Dit is ook deel van die uitdaging om lidmate te lei om aan evangelisasie te dink vanuit 'n veranderde teologiese perspektief. Dit sal harde werk, passie, kreatiwiteit, risiko en praktiese wysheid van leiers verg om die maniere waarop gemeentes oor evangelisasie dink, te transformeer (cf. Osmer 2021:218). Om verandering te begelei, is dit vir leiers krities belangrik om 'n visie te gee van wat evangelisasie vanuit 'n Bybelse en teologiese begroning kan wees (cf. Osmer 2021:218). Nuwe benaderinge tot evangelisasie sal ontwikkel as resultaat van passie, kreatiwiteit en die neem van risiko's deur leiers wat saam met spanne gemeentede werk om saam te dink oor evangelisasie en hoe nuwe praktyke ontwikkel kan word (cf. Osmer 2021:218).

Volgens Nel (1982:66) is dit gewoon waar dat die leraar 'n sleutelfiguur is wat kerkrade en gemeentes moet lei na 'n nuwe Bybelse visie van evangelisasie as 'n wesenlike gemeenteverantwoordelikheid en -bedienings. Dit is in die besonder die taak van die

predikant om die gemeente weer tot volle betrokkenheid by hierdie wesenlike taak te lei (cf. Nel 1982:65). Barnard (1979:370) het reeds genoem dat die leraar die sleutelposisie in die gemeente beklee om evangelisasie te laat slaag of te laat skipbreuk ly. Waar hy 'n duidelike visie het, besied, gemotiveerd en toegerus is, kan hy veel doen om dit aan die gemeente oor te dra. Volgens Armstrong (1984:13) het hy na baie jare van hulp aan gemeentes tot die volgende pynlike konklusie gekom: Dit is teoreties moontlik, maar hoogs onwaarskynlik dat enige gemeente van 'n hoofstroomdenominasie hulle evangelisasie verantwoordelikheid sal aanvaar sonder die aktiewe leierskap, ondersteuning en betrokkenheid van die pastor/predikant. Dit beteken dat 'n bewustelike uitreikbediening na kerkvervreemde mense onwaarskynlik sal plaasvind sonder die entoesiastiese aanmoediging en rigtinggewende leierskap van die pastor (cf. ook Barnard 1979:370).

Volgens Bliese & Van Gelder (eds. 2005:48-49) is daar twee hindernisse wat die leierskap moet oorkom, naamlik klerikalisme waar afhanklikheid van predikante deurbreek moet word sodat die lidmate verander in bedienaars, en die verandering van die missie van die gemeente sodat die gemeente verstaan word as die gemeenskap van gestuurde dissipels en apostels wat as totale geloofsgemeenskap die goeie nuus van God se liefde spontaan uitdeel (cf. Green 1977:274; cf. ook Nel 1982:65).

Een van die belangrikste take van die predikant is volgens Armstrong (1990:121) om gemeentelede te onderrig en toe te rus in evangelisasie (cf. Nel 1982:66) en verdere opleiding in interpersoonlike evangelisasie te gee (cf. Armstrong 1990:152-153). Daarom soek die predikant altyd na geleenthede om gemeentelede te onderrig. Die aard van evangelisasietoerusting is volgens Armstrong (1990:127-130) geïnkarneerd (leefstyl en leefwyse), relasioneel (maak erns met verhoudinge van vertrouwe en respek), informierend (leer mense nuwe kennis en idees), motiverend (beweeg mense), transformerend (verander lewens), inspirerend (inspireer mense), fasiliterend

(bevry ander om betrokke te raak), en bevestigend (respekteer en bevestig die uniekheid van menswees, insigte, vrae en ervarings).

Die predikant is in 'n gunstige posisie om mense te motiveer en te bemoedig om hulle vriende en bure uit te nooi na die gemeente, mense hartlik te verwelkom in die eredienste (veral besoekers/vreemdelinge) en om lidmate te inspireer en te motiveer om dieselfde te doen (cf. Armstrong 1990:151). Armstrong (1990:21) verstaan die rol van die predikant as pastor-evangelis om pastoraal en evangelisties sensitief te wees met enige en elke kontak met mense of oproep na mense. Om gemeentes te begelei om evangelisasie te doen, is die voorbeeld van die pastor wat self evangelisasie doen, wesenlik. Dit beteken dan nie dat gemeentelede die predikant help met alles wat hy moet doen nie, maar dat evangelisasie saam gedoen word. Die predikante se voorbeeld modelleer evangelisasie, is primêr in toerusting, en inspireer en begelei die gemeente om saam die roeping in evangelisasie uit te leef (cf. Nel 1982:67).

Die predikant is volgens Armstrong (1990:152) meer as enigiemand anders verantwoordelik om 'n gunstige klimaat vir evangelisasie in die plaaslike gemeente te skep. Daarvoor is dit belangrik dat die gemeente/kerkraad van die gemeente eienaarskap vir evangelisasie as Bybelse mandaat en prioriteit aanvaar, asook dat die styl van evangelisasie geïnkarneer, holisties en diensgeïntereerd is. Die volgende stap is om 'n verbintenis van die hele gemeente te verkry deurdat elke lidmaat die belangrikheid van evangelisasie bevestig en dat hulle hul gesamentlike en individuele verantwoordelikheid as getuies vir Christus aanvaar (cf. Armstrong 1990:152-153). Daarin speel die predikant 'n belangrike fasiliterende en visioenêre rol. Die klimaat waarvan Armstrong praat, vertolk die navorser as 'n evangeliserende kultuur soos by die vorige paragraaf (2.5) bespreek is.

Die gemeente behoort teenwoordig te wees in die gemeenskap en met die goeie nuus uit te reik. Dit kan verskillende vorme aanneem – die moontlikhede is eindeloos. Die predikant saam met die res van die leierskap (ouderlinge en evangelisasiebediening), behoort kreatief te dink oor hoe kerkvervreemde mense in die onmiddellike omgewing van die gemeente effektief bereik kan word (cf. Thompson 2021:148).

Leierskap het volgens Hirsch (2017: Plasing 3696-3707) die verantwoordelikheid om die evangelisasiefunksie van die gemeente te ontwikkel. Dit beteken dat die kollektiewe verstaan van evangelisasie verbeter moet word sodat die gemeente sal weet wat evangelisasie is en dat dit ononderhandelbaar is. Dit beteken ook dat daar begroot moet word vir evangelisasie. Daar moet ook gekyk word na maniere om met kerkvervreemde mense kontak te maak en hoe die kommunikasie binne die gemeente werk. Alle lidmate behoort betrokke gemaak te word by evangelisasie. Daar is verskeie leierskapsbesluite in 'n gemeente nodig om evangelisasie in die gemeente gevestig te kry.

Die taak van die leier is volgens Gibbs (2005:33) om vir die gemeente die dimensies van die persoonlike en gemeenskaplike identifikasie met die dood en opstanding van Jesus Christus in die doop uit te spel. Die doop is 'n diep korporatiewe daad wat vir alle gelowiges wys op hulle nuwe identiteit as lede van die geloofsgemeenskap. Hulle is as lede van die geloofsgemeenskap gedoop in Christus se sending, toegerus deur die Gees om hulle onderskeie bydrae te maak en deel te neem aan die totale bediening van die kerk (cf. Gibbs 2005:33-34). Om die waardes van die koninkryk te demonstreer en die boodskap van die heerskappy van God uit te leef, vra van leiers karaktervorming, verhoudingsvaardighede en bedieningsbekwaamheid (cf. Gibbs 2005:34).

Die uitgangspunt van die navorsing is dat die gemeente die evangelis is. Die predikant as leier speel egter 'n sleutelrol om die potensiaal van die gemeente te ontgin sodat die visie van 'n evangeliserende gemeente 'n werklikheid kan word.

2.7 Die styl van Evangelisasie

“We cannot not evangelize; therefore, we'd better learn to do it well” (Noort *et al.* 2017: xix). Hierdie navorsing wil juis 'n bydrae lewer tot die herontdekking van evangelisasie sodat herstel kan plaasvind. Omrede die kerk nie anders kan as om evangelisasie te

doen nie, is dit belangrik om te leer hoe om dit goed te doen. Die styl van evangelisasie is krities belangrik vir die herontdekking, herstelproses en vernuwing van evangelisasie.

2.7.1 Styl en metode

Dit is belangrik om die verskil tussen styl en metode in evangelisasie te verstaan (cf. Armstrong 1995:27-28; Nel 1996:39; Nel 1997-1998:33; Nel 2002:74). Metode het te make met strategie en prosedures. Styl het te make met persoonlikheid, karakter, verbintenis en die gesindheid van die mense wat die goeie nuus deel. Metodes is voorgeskrewe maniere waarop take verrig word om sekere doelwitte te bereik. Styl is die manier waarop die take benader word en die verhouding waarin die take tot mekaar staan. Die metode wat die beste pas kan verskil in verskillende situasies en omstandighede. Wat ook al die metode is, die styl moet konsekwent wees met teologiese oortuigings en geloofsverbintnisse. Vanuit 'n geïnkarneerde benadering verwys Armstrong (1990:22) na die styl as iets wat in enige evangelisasiesituasie toegepas kan word en 'n universele beginsel is en nie 'n metode nie. Evangelisasie kan dan volgens Osmer (2021:268) 'n verskeidenheid van maniere ontwikkel waarop die evangelie gedeel word om verskillende mense en groepe te bedien soos dit met die Bybel ooreenstem.

Metode gaan vir Armstrong (1987:52; cf. Nel 1996:39-40) oor die wat van hoe evangelisasie gedoen word en die styl gaan oor die hoe van evangelisasie. Styl is die manier waarop ons take benader en waarop ons in die proses met ander in verhouding staan en tree. Wanneer metode en styl verwar of vereenselwig word, word evangelisasie dikwels metode-afhanklik, konfronterend, informerend en proporsioneel. Vir Paas (2017c:275) verwys metodes in evangelisasie na die hoe van evangelisasie in onderskeiding van die wat en die waarom en dit verwys na sekere vaardighede, praktyke, of tegnieke wat dan help om die taak gedoen te kry. Metode moet van strategie onderskei word wat op 'n hoër of meer abstrakte vlak funksioneer en meer nadenke en langer termyn beplanning verg. Verskeie metodes is meestal nodig om 'n strategie te laat werk. Die vraag na hoe evangelisasie gedoen word (die

praktyke van evangelisasie) is onafwendbaar en kan nie vermy word nie (cf. Paas 2017c:275).

2.7.2 Die belang van 'n diensstyl vir evangelisasie

Die insig dat die kerk dienskneg van God is, lê vir Nel (1996:39) in die hart van die (her)ontdekking van die wese van die Kerk. Armstrong, wie se naam aan diens-evangelisasie gekoppel is, het dit duidelik gestel dat diens nie verwys na 'n spesifieke metode nie, maar na 'n styl wat kan werk vir verskillende metodes (cf. Armstrong 1984:37; 1994:110; 1995:27; Nel 1996:39). Dit is die metafoor wat by uitnemendheid die missie van die kerk uitdruk. Christene se missie is om dienaars van Christus te wees en te word (cf. Armstrong 1979:38). Dit gaan oor ons identiteit: Ons is dienaars wat tot diens geroep is (cf. Nel 2011:7) en daarom is die styl van ons lewens diens en is die styl van evangelisasie diens. Jesus die *Kurios* is tegelykertyd ook Jesus die *Diakonos* (cf. Filippense 2:5-11; Nel 1996:41).

Die styl van evangelisasie is volgens Nel (2002:65-87; cf. Guder 2008:171-184) om Jesus te volg met diensbare liefde wat mense met respek hanteer, erns maak met die menswaardigheid van mense, sensitief is vir verhoudinge, die nood van mense met deernis verreken, en vrede en geregtigheid as wesenlik van God se koninkryk sien. Die integriteit van gelowiges se geloof vra wat dit beteken om Christen te wees. Die antwoord daarop definieer die kwaliteit van dissipelskap en wanneer Christene dit ernstig opneem, sal hulle werklik 'n dienende kerk word. As daar een beeld is om die sending van die kerk uit te druk, dan is dit dié van dienskneg (cf. Armstrong 1979:38).

Volgens Armstrong (1984:164-165) is die volgende kwaliteite wat deel is van 'n diensknegstyl nodig vir effektiewe getuienis: vriendelik, omgee/deernis, bevestigend, direk, eerlik, opreg, entoesiasies, oopkop, persoonlik, en broos. Hierdie benadering is gebou op vertrouwe, egte luister, en is meer relasioneel as informeel, meer geïnkarneerd as proporsioneel, en gaan daarvoor om te dien, nie om gedien te word nie (cf. Armstrong 1987:82; Nel & Schoeman 2019:4). Dit wil ook nooit manipulerend,

aggressief, of onsensitief vir die nood en gevoelens van mense wees nie (cf. Armstrong 1990:47). Steve Sjogren (1993) se definisie van “*servant evangelism*” is: “*Servant Evangelism = deeds of love + words of love + adequate time*” (Sjogren 1993:22) of “*demonstrating the kindness of God by offering to do some act of humble service with no strings attached*” (Sjogren 1993:16–18, 22; cf. ook Nel 1996:42). Dit is dikwels juis deur diens dat mense menswaardig voel en respek (liefde) ervaar. Daarom mag die gemeente volgens Nel (1996:42) nie haar dienskneggestalte inruil vir ’n outoritêre benadering of proklamering van die evangelie nie. Diens is die manier waarop mense daar is vir iemand, op enige tyd en plek, met eerlike en onvoorwaardelike liefde sonder persoonlike en institusionele selfbelang (cf. Nel 1996:42). Jesus het gedien deur sy lewe te gee: diens is lewegewend – dit beteken selfs om te sterf (cf. Nel 2002:75). Hierdie diensknegstyl werk met ’n dialogiese kommunikasie-model (cf. Armstrong 1979:53; Nel 1996:41) waar daar ruimte is vir ernstige luister en wedersydse deel en gesprek.

Alles verander volgens Nel (2002:79) wanneer God se mense hulleself begin verstaan as diensbare mense (diensknegte). Dan verdien hulle die reg om gehoor te word wanneer hulle daar is vir die wêreld, hulle luister om te hoor wat hulle kan doen vir mense en die skepping, hulle deel hulle geloof wanneer dit moontlik en nodig is, hulle nooi mense as vriende, betoon gasvryheid, is oop vir die skoonheid van Christelike koinonia, laat hulleself toe om te groei, koester dissipels wat in hulle eie wêreld weer diensbaar aan God en die evangelie van die koninkryk word.

2.7.3 Evangelisasie op Christus se manier

“*Mission in Christ’s Way*” het ’n belangrike en vormende tema geword in ekumeniese teologie (cf. Guder 2015:200). ’n Breë ekumeniese konsensus oor die kerk se evangeliese sending het ontstaan oor die verhouding tussen die inkarnasie (die manier waarop die Woord mens geword het) en die manier waarop die kerk sending beliggaam en uitvoer. Hierdie konsensus is verwoord in die publikasie *Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation* (1983) wat ’n betekenisvolle moment vir die teologie en praktyk van sending was (cf. Guder 2007:172, 173). Die dokument sluit aan by Johannes 20:21 “Soos die Vader My gestuur het, stuur Ek julle ook.” Die “soos”

word geïnterpreteer met 'n dubbele betekenis en verwys sowel na die feit dat God vir Christus gestuur het as na die manier waarop God vir Christus gestuur het as 'n mens tussen mense. Die geïnkarneerde verbintenis/skakel tussen Christus en die kerk se getuienis word uitgebrei. Later in die dokument word Johannes 20:21 verbind met Paulus se *kenosis* of “selfontlediging” wat in Fillipense 2 beklemtoon word met die woorde: “*The self-emptying of the servant who lived among the people, sharing in their hopes and sufferings, giving his life on the cross for all humanity – this was Christ’s way of proclaiming the good news, and as disciples we are summoned to follow the same way.*” (Mission and Evangelism 1983:29; cf. Guder 2007:173) Vanuit 'n hermeneutiek van liefde as eerste en sentrale kontemplatiewe grondhouding (“*stance*”) in evangelisasie, verstaan Heath (2017:109-110, 125) die liefde as *kenosis* – die Goddelike, self-ontledigende liefde van die Vader, Seun en Heilige Gees. Mense word heel en volledig lewend as hulle deelneem aan die Drie-enige God se *kenosis* en bevrydende sending in die wêreld. Wanneer die kerk haarself op hierdie manier weggee en ontledig, is die resultaat kragtig en is die kerk op haar missionale beste.

In 'n pamflet wat die WRK in 1988 uitgegee het met die titel *Your will be done: mission in Christ way* word die implikasies hiervan duidelik gestel: Die goeie nuus wat Christene oordra, kan nie geloofwaardig gedoen word deur metodes of aksies wat nie korrespondeer met die model van Jesus se lewe nie. Die model van Jesus se lewe kan vir Christene se betrokkenheid in sending vertrou word. Inkarnasie is sending. Die geïnkarneerde sending van Christus is dus die enigste model vir sending (cf. Guder 2007:174).

Indien gepraat word van evangelisasie op Jesus Christus se manier (“*Jesus Christ’s way*”), dan is die sentrale saak waarvan evangelisasiemetodologie praat wat die inkarnasie te sê het oor die manier waarop evangelisasie gedoen word (cf. Guder 2007:174). Dikwels is die kerk se evangelisasiëpraktjke meer bepaal deur die waardesisteen van sukses in die markplek as deur die inkarnasie (“*in Christ’s way*”) (cf. Guder 2007:175).

Die gebruik van geïnkarneerde taal in evangelisasie beteken dat die boodskap, die boodskapper en die kommunikasie van die boodskap behoort gesien te word as 'n geheel wat gebaseer is op die lewe, dood en opstanding van Jesus Christus (cf. Guder 2007:176). Mackay in Guder (2007:177-178) het die “*incarnational principle*” ingelei en toegepas op sy metodologiese argument met die bedoeling om die vraag te stel na die metode van evangelisasie waar die medium met die boodskap gepas moet wees.

Die geïnkarneerde benadering word 'n etiek vir evangelisasie wat gebaseer is op die menswees van Christus, wie se lewe, aksies en woorde die norm word vir gehoorsame Christelike lewe. Die betekenis van hierdie geïnkarneerde benadering kan gesien word in die integrerende funksie van die teologie van die kerk se sending in “*being, doing, and saying*” van geïnkarneerde getuienis, asook die integrasie van verskeie dichotomieë wat voorkom in beide die denke oor en die dae van sending (cf. Guder 2007:178).

Die geïnkarneerde benadering om evangelisasie op Jesus se manier te doen, forseer Christene om die kongruensie tussen die wat en die hoe van ons verkondiging met die grootste erns te hanteer (cf. Guder 2007:181). “*One cannot communicate a gospel of love without letting that love become the dominant agenda of one’s own life and the life of the community*” (Guder 2007:181). Evangelisasie wat op Jesus se manier gedoen word, kan volgens Heath (2017:3) nie vereenselwig word met kolonialisme, nasionalisme, of imperialisme nie. Sowel die teologie as praktyke van evangelisasie word dan gevorm deur die persoon en werk van Christus, wie Hy is, wat Hy gedoen het, wat Hy nog doen en gaan doen (cf. Guder 2015:55). Volgens McKnight (2014:133) vorm die karakter van die Koning die karakter van die koninkryk en die lewe van sy volgelinge.

'n Skeiding tussen “*our walk*” en “*our talk*” is nie moontlik met die geïnkarneerde benadering nie (cf. Guder 2007:181). “*Evangelism in Christ’s Way*” verwys na hoe Jesus Hom met die mense van sy tyd en plek vereenselwig het en met inklusiewe liefde, diensknegligte, genesing, gebed, met dringendheid, deur gedeelde bediening,

verkondiging, lewe, en mense ander mense geroep het tot 'n heilige lewe (cf. Guder 2015:55).

Evangelisasie op die manier van Jesus beteken vir Richardson (2006: Plasing 85-86) dat geloofwaardigheid gepaard gaan met 'n kongruensie en egtheid rakende getuies se broosheid, eie worstelinge en gebrokenheid. Baie keer kom Christene se gesag juis van hierdie geloofwaardigheid. Hierdie broosheid en selfverstaan word goed opgesom in die woorde van 2 Korintiërs 4:7-15, waar verwys word na 'n skat in kleipotte. Drie temas is hier belangrik vir die styl van evangelisasie volgens Reppenhausen (2017a:13-14): (i) krag te midde van ons broosheid/swakheid (v7-9); (ii) lewe te midde van dood (v10-12); en (iii) geloof wat lei tot getuienis (v13-14). Gebroke mense word toevertrou met die kosbare skat deur God se kragtige werking, nie deur menslike vermoë nie, op die basis van die waarheid van die Woord en die krag van die Gees. Yoder (1992:285-300; cf. Cruchley-Jones 2016:35) argumenteer vir die essensiële broosheid van evangelisasie as 'n genre van kommunikasie: Evangelisasie is dan nie 'n advertensie vir 'n produk om te verkoop nie, of 'n lisensie vir proselietmaking nie, maar die boodskap van die brose, lydende Knecht van God, die heerskappy van die Diensknegt. In die *Evangelii Gaudium* het die Pous die hele kerk opgeroep tot 'n styl van evangelisasie in elke aktiwiteit van vreugde, oorfloed, genade en respekvolle dialogiese getuienis (cf. Währisch-Oblau 2015:258).

2.7.4 Geloofwaardige evangelisasie

Vanuit die belangrikheid van 'n diensknegstyl van evangelisasie en volgens Jesus se omvattende manier kan geloofwaardige evangelisasie soos volg gesien word: Geloofwaardige evangelisasie is begrond in selfontledigende nederigheid, respek vir alle mense, vriendelikheid teenoor alle mense, dit floreer in die konteks van dialoog, en inspireer die bou van interpersoonlike en gemeenskapsverhoudinge (cf. ed. Keum 2013:26, 27, 40, 70). Geloofwaardige evangelisasie word verder begelei deur die volgende lewensbevestigende waardes (cf. ed. Keum 2013:26-27; cf. ook Währisch-Oblau 2015:263): (i) verwerping van alle vorme van geweld, diskriminasie en

onderdrukking; (ii) bevestiging van die vryheid van godsdiens; (iii) respek vir alle mense, kulture en godsdienstige oortuigings; (iv) verwerping van vals getuienis en luister om te verstaan; (v) versekering van vryheid van voortgaande onderskeiding as deel van besluitneming; (vi) die bou van verhoudings met mense van ander godsdienste of niegelowiges om wedersydse begrip, versoening en samewerking te verkry vir die gemeenskaplike welsyn van die gemeenskap.

Die persoon wat evangeliseer is in geloofwaardige evangelisasie 'n getuie, nie 'n regter nie. Dit beteken vir Bosch (1991:413) dat Christene wat evangeliseer nie mense maklik verdeel in “verlostes” en “verlorenes” nie, omrede 'n mens nie weet of 'n persoon wat die getuienis verwerp, ook vir Jesus verwerp nie (cf. Newbigin 1982:151; Bosch 1991:413). Dit vra van evangelisasie 'n nieveroordelende styl en onvoorwaardelike aanvaarding van mense. Volgens Thiessen (2018:4) gaan die etiek van evangelisasie ook oor die evaluering van metodes, doelwitte en motiverings onderliggend aan evangelisasie. Thiessen (2018:6,113-132) gee 'n waardevolle lys van dertig riglyne vir 'n Bybelse etiek van evangelisasie wat weens 'n gebrek aan ruimte nie hier genoem kan word nie.

“Evangelism does not begin by shaming people, mocking them, making them feel guilty, or trying to manipulate them because their very salvation is at stake. It communicates through attitudes and words the high cost and depth of God’s love.” (Osmer 2021:269). Die navorser kies om by Osmer se aanhaling “dade” ook by te voeg. Daarom dat wanneer kerke 'n magspel speel, hulle hul Godgegewe Christelike identiteit en integriteit verloor (cf. Nel 2015b:4).

Ongelukkig het baie metodes en praktyke van evangelisasie die geloofwaardigheid van evangelisasie groot skade berokken en die evangelie eerder verraai as wat dit 'n beliggaming van die evangelie was. Daarom behoort evangelisasie te begin met 'n verootmoediging vir die skade wat gedoen is deur die kere wat nie in nederigheid en liefde opgetree is nie en vir al die misbruik van die evangelie vir persoonlike of politieke gewin (cf. ed. Keum 2013:25). Die mislukkings van die verlede moet nie lei tot 'n veroordeling van evangelisasie nie, maar 'n heelhartige toewyding en betrokkenheid

by etiese vorme van evangelisasie asook die hervorming van die praktyke wat oneties was (cf. Thiessen 2018:228).

Gevolgtrekking

Vir goeie etiese praktyke van die evangelie is die styl van evangelisasie belangrik. Die navorser vermoed dit is soms juis die styl wat skade doen. Indien die styl vanuit diep teologiese begronding kom, behoort daar goeie konsensus te wees oor 'n styl van selfontledigende en diensbare liefde in navolging van Jesus die Here en Dienskneg. Christene en gemeentes wat evangelisasie doen, behoort bedag te wees op die styl van evangelisasie en dit behoort belyd te wees met goeie teologiese beginsels wat kontekstueel sensitief en gepas is. Indien die styl opreg en konsekwent die diensbare liefde van Christus weerspieël, behoort 'n verskeidenheid van metodes moontlik te wees. Dit is egter krities belangrik dat metodes deur die styl van evangelisasie bepaal word. Die navorser is van mening dat die styl van evangelisasie waarskynlik 'n groter rol speel in die praktyke van evangelisasie as wat algemeen besef word. Die metodes moet egter ook eties getoets word. Die bespreking en evaluering van metodes van evangelisasie is nie deel van die navorsingsveld van hierdie navorsing nie en gaan dus nie verder in hierdie navorsing bespreek word nie.

3. Sekularisasie en Post-Christendom

Die twee belangrike konsepte wat nog bespreek moet word, is sekularisasie en post-Christendom. Weens die beperkte ruimte van die navorsing gaan dit nie volledig bespreek nie. Daar word volstaan met slegs enkele opmerkings wat relevant is vir die navorsing.

Soos die kultuur begin skuif het en die proses van sekularisasie begin het, het die kerk haar plek in die sentrum van die nasionale lewe verloor en is uitgeskuif na die rand van die Westerse kultuur (cf. Beach 2015: Plasing 3356-3358). Daar bestaan volgens Hendriks (2021:9) 'n groeiende konsensus dat die kerk in metropolitaanse areas in Suid-Afrika weens sekularisasie toenemend gemarginaliseerd word. Dit gaan gepaard

met verskeie verliese, onder andere verlies van 'n bevoorregte posisie in die sentrum van die samelewing wat verskeie voordele vir die kerk ingehou het; verlies aan invloed; verlies aan mag; verlies aan finansies; en verlies aan lidmate. Kontemporêre sekulêre gemeenskappe gee egter aan Christene die geleentheid om hulle geloof opnuut vars te beleef, wat kan lei tot nuwe kreatiewe maniere om oor geloof en evangelisasie in ons hedendaagse tyd te dink (cf. Woods 2016:44).

Alhoewel geloof in 'n sekulêre era ondenkbaar word, het mense steeds nodig om betekenis en sinvolheid ten opsigte van hulle lewens te ontwikkel. Die immanensie van die sekulêre era is nie neutraal nie. Voor mense hulle kom kry, word hulle versoek en verras om weer te glo (cf. Taylor in Smith 2014: Plasing 194-207; cf. ook Newbigin 2008:48). In hierdie postmoderne en sekulêre wêreld is daar mense wat juis 'n verlange het na 'n bonatuurlike spiritualiteit. Jansen (2016:291; cf. Rooms 2018:112) praat van post-sekulariteit waar daar 'n vermenging van die sakrale en sekulêre voorkom en 'n nuwe sigbaarheid van godsdiens langs die voortgaande proses van sekularisering voorkom. Evangelisasie moet daarom 'n weg vind om gesekulariseerde mense, maar ook geestelik nuuskierige en soekende mense te evangeliseer (cf. Gibbs 2013:11; cf. Webber 2003:55-56).

Christene se grootste uitdaging om sekulêre mense te bereik, is volgens Stone (2018:14-15) die mislukking om aan hulle iets spesifiek Christelik aan te bied. In die proses kan dimensies van die evangelie wat aanstoot gee, verdoesel word. Die evangelie kan met verbruikersvoorkeure en 'n markgedrewe akkommodasie van oppervlakkige behoeftes versag word. Die radikaliteit van die evangelie en die andersheid van die kerk sal dan gekompromiteer word.

Die Christendom of Konstantynse era het begin toe keiser Konstantyn in 312 n.C. bekeer is tot Christenskap en as die eerste Christen-keiser bekend gestaan het. Dit het Christene se status as verdagte minderheidsbeweging beëindig (cf. Frost & Hirsch 2013: Plasing 299-306; Paas 2017a:24; Stone 2007:117; Nikolajsen 2015:5; cf. ook Wiegand 2017:55). Een van sy opvolgers, keiser Theodosius, het Christenskap die amptelike godsdiens van die Romeinse Ryk (381 en 392 n.C.) gemaak (cf. Paas

2017a:24; cf. ook Wiegand 2017:55). Dit het 'n totaal nuwe dinamika vir Christenskap ingelei, want dit het oornag 'n gerespekteerde en heersende godsdiens geword wat wetgewing teenoor ander godsdienste kon bepaal. Om 'n Christen te wees, het die “normale” ding geword en dit was tot voordeel vir mense se sosiale status en loopbaan (cf. Paas 2017a:24). Die denke en gewoontes van die Konstantynse Christendom was moeilik om te deurbreek (cf. Hauerwas 1991:18; Stone 2007:13; Murray 2018:152). Baie van die vooronderstellings en denkbeelde daarvan het *in die kerk* bly voortbestaan (cf. Niemandt 2007:15). Verskeie daarvan is in hoofstuk 3 by die reduksies genoem.

Die Westerse Kerk beleef tans wat Hendriks (2021:9) noem die “*disestablishment of the church*”. Sedert 1994 het die proses merkbaar in Suid-Afrika se Eerste Wêreldse gebiede versnel (cf. Hendriks 2021:9). Selfs vanuit 'n Afrika-perspektief noem Hendriks (2021:155) dat die kultuur 'n gesekulariseerde post-Christendom-kultuur is waar Christenskap nie langer enige voorkeurbehandeling van regerings en instellings ontvang nie. Daarom is leierskap nodig sodat die kerk opnuut haar identiteit en sending (missie) kan ontdek (cf. Hendrik 2021:155).

Die twee boublokke van die post-Christendom, naamlik die skeiding van Kerk en Staat en die aanvaarding van godsdienstige pluralisme kan volgens Paas (2017b:39) amper oral in die moderne wêreld op verskillende wyses en grade waargeneem word. Die skuif van Christendom na post-Christendom vind prosesmatig plaas (cf. Paas 2017b:38,39). Murray (2018: Plasing 125-127; cf. Frost 2006: Plasing 172-175; Hardy & Yarnell 2018: Logos-weergawe) verstaan post-Christendom soos volg:

“Post-Christendom is the culture that emerges as the Christian faith loses coherence within a society that has been definitively shaped by the Christian story and as the institutions that have been developed to express Christian convictions decline in influence”.

Die kerk kan nie langer aanvaar, soos vantevore gebeur het, dat die omringende kultuur help met die taak om Christene te maak en dat die kerk net daarby kan aansluit nie (cf. Stone 2007:10-11; cf. ook Guder 2015:71). Volgens Stone (2007:11) is dit juis vanaf die posisie van marginaliteit waarvandaan die kerk die beste in staat is om te getuig van God se heerskappy. 'n Kerk op die periferie kan juis 'n kerk vir die wêreld wees. Die vermyding van broosheid en marginaliteit in evangelisasie is 'n vermyding van die kruisweg van die evangelie (cf. Stone 2007:11).

In 'n post-Christendom-era behoort die kerk in haar evangelisasie respek te hê vir mense in die gemeenskap wat nie vir Christus wil volg nie (cf. Nikolajsen 2015:153). Evangelisasiepraktyke behoort so plaas te vind dat daar ruimte is vir 'n verantwoordelike verwerping van die evangelie (cf. Stone 2007:129-130). Daar moet egter volgens Murray (2018:171) geen illusie wees dat evangelisasie in die oorvleulende tydperk tussen Christendom en post-Christendom moeilik is nie. Evangelisasie kan maklik in die slaggat trap om bloot te werk aan die herstel van die Christendom-era wat onherroeplik verby is, maar steeds in sommige mense se gedagtes voorkom as heimwee na die "goeie" ou dae toe die kerk nog in die sentrum van die samelewing was, en mag en invloed gehad het.

In die hart van die missionale kerklike gesprek lê die uitdaging om die kerk se Christelike identiteit in 'n post-Christendom-era te herontdek en te verdiep in die lig van die Drie-enige God se sending na die hele skepping (cf. Zscheile 2012b:5-6; cf. Nel 2021a:16). Hierdie nuwe posisie vir missionale kerkwees en evangelisasie open verrassende nuwe moontlikhede vir respekvolle ontmoetings en gesprekke in 'n post-Christendomkonteks. Vanuit 'n brose posisie op die rand van die samelewing word die kerk nou uitgedaag om haar roeping as missionale gemeente uit te leef.

4. Samevatting: Herontdek om te herstel

Die navorser het in hierdie hoofstuk die uitgangspunt van Nel (2007:2-3; cf. Osmer 1990:141) benut om evangelisasie teologies te herformuleer sodat evangelisasie herontdek kan word sodat dit herstel kan word tot die wese van die kerk. Die doel daarvan is dat gelowiges op 'n ander manier by die wêreld as die adres van God se

liefde, betrokke kan wees. Die navorser het die volgende van evangelisasie herontdek wat ook sy verstaan van evangelisasie verwoord.

4.1 Evangelisasie is inderdaad wesenlik deel van die hart en sentrum van deelname aan die Drie-enige God se sending (liefdesbeweging) na die hele skepping (missionaliteit);

4.2 Evangelisasie is 'n uitnodiging om Jesus die Here lewenslank te volg en ander uit te nooi om Jesus saam te volg (missionale dissipelskap);

4.3 Evangelisasie is 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk en dissipels se lewens word as 'n lewenslange proses geheroriënteer vanuit die koninkryk van God. Daarmee word bekering as proses verstaan met betekenisvolle momente op die reis om Jesus die Here te volg;

4.4 Die evangelie in evangelisasie word verstaan as die goeie nuus van die koninkryk of heerskappy van God wat in en deur Jesus die Here gekom (deurgebreek) het, en steeds volmaak gaan kom met die wederkoms van Jesus Christus (voleinding);

4.5 Evangelisasie is 'n uitnodiging tot deelwees van die dissipelkring van Jesus waar behoort, glo en gedrag ("*belong, believe, behave*") nie lineêr gesien word nie, maar interaktief en dinamies deel is van 'n reis om Jesus die Here te volg;

4.6 Evangelisasie is 'n uitnodiging tot deelwees en aktiewe deelname aan die gemeente as 'n missionale dissipelkring wat Jesus die Here volg;

4.7 Gelowiges is gesamentlik as geloofsgemeenskap en individueel die beliggaming van die goeie nuus en voorsmaak van die koninkryk van God. Gelowiges is diensbaar in die koninkryk deur tekens van hoop te wees deur as alternatiewe gemeenskap in 'n gebroke wêreld te leef;

- 4.8 Die gemeente as evangelis leef haar getuienis geïntegreerd (holisties) uit deur die karakter van Jesus te beliggaam deur getroue teenwoordigheid (wees), opregte diensbaarheid (doen), en die goeie nuus te deel (vertel) soos en wanneer gepas;
- 4.9 Die hele gemeente is geïntegreerd en gekoördineerd in diens van God, mekaar en die wêreld en leef vanuit 'n goeie nuus-kultuur waar die deel van die goeie nuus spontaan deel van die gemeente en gelowiges se identiteit en roeping is;
- 4.10 In 'n post-Christendom-tydperk en konteks van sekularisasie is die gemeente gesamentlik en individuele gelowiges gemaklik om vanuit 'n brose randposisie in nederige liefde diensbaar te wees in die koninkryk en in die styl van Jesus die dienende Here, die goeie nuus te deel (wees, doen, en vertel);
- 4.11 Die praktyke van evangelisasie word in 'n diverse post-Christendom-situasie saam en individueel, kontekstueel in die geloof onderskei hoe deelname aan God se sending beliggaam word in 'n spesifieke situasie;
- 4.12 Die metodiek van evangelisasie sal bepaal word deur die teologie (inhoud) en die styl van evangelisasie, en sal 'n geloofwaardige en kongruente beliggaming van die goeie nuus van die koninkryk wees;
- 4.13 Evangelisasie in 'n post-Christendom-konteks is baie lugtig (versigtig) en krities oor 'n benadering wat vashaak aan een program wat konteksloos, tydloos en voorskriftelik (resepmatig) gebruik word. (Dit gryp terug na 'n Christendom-benadering en reduceer die evangelie en evangelisasie.)

“In julle harte moet daar net heilige eerbied wees vir Christus die Here. Wees altyd gereed om 'n antwoord te gee aan elkeen wat van julle 'n verduideliking eis oor die hoop wat in julle lewe. Maar doen dit met beskeidenheid en met eerbied vir God ...”

(cf. 1 Petrus 3:15-16a, 1983-vert.)

HOOFSTUK 5: DESKRIPTIEF-EMPIRIESE NAVORSING (KWANTITATIEF)

1. Inleiding

Hierdie hoofstuk sluit aan by die metodologie in hoofstuk 1 met betrekking tot kwantitatiewe navorsing. Die verskillende aspekte wat relevant is tot die navorsing word hier uiteengesit. By die uiteensetting word aandag gegee aan die omvang van die navorsing, die benadering wat gevolg is en die verskillende onderafdelings met betrekking tot die vraelys. Die data wat na vore gekom het uit die kwantitatiewe navorsing word beskryf en geïnterpreteer.

In hoofstuk 1 is genoem dat die navorsing hipotesetoetsend gaan wees met 'n verkenning van literatuur oor evangelisasie wat aangevul word met 'n empiriese studie wat kwantitatiewe navorsing sowel as kwalitatiewe navorsing gaan insluit. Vanuit die navorsing, kan daar navorsingsresultate of konklusies na vore kom en nuwe hipoteses gegenereer word wat in verdere navorsing ondersoek en getoets kan word.

In die vorige hoofstukke is aandag gegee aan die normatiewe taak van prakties-teologiese interpretasie soos deur Osmer voorgestel. In hierdie gedeelte word aandag gegee aan die deskriptief-empiriese taak van prakties-teologiese interpretasie. Die doestellings waarop die empiriese navorsing fokus, is die volgende:

- Om die literatuurstudie aan te vul met 'n empiriese studie wat kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe navorsing gaan insluit en sodoende patrone en dinamika van evangelisasie raak te sien wat verder gebruik kan word in die navorsing.
- Om deur middel van teorieë binne die geesteswetenskappe bogenoemde patrone en dinamika te verduidelik en te interpreteer en so vas te stel waarom die spesifieke patrone en dinamika van evangelisasie in gemeentepraktyke voorkom.

2. Die deskriptief-empiriese taak van navorsing

Die vraag by hierdie taak van prakties-teologiese interpretasie is: “wat gaan aan?” Hierdie vraag lê aan die hart van die deskriptief-empiriese taak van prakties-teologiese interpretasie. By hierdie taak word formele aandag gegee aan die insameling van inligting deur vanuit ’n spiritualiteit van teenwoordigheid priesterlik te luister na wat werklik aangaan, sodat patrone en dinamika van evangelisasie in spesifieke episodes, situasies of kontekste onderskei kan word (cf. Osmer 2008:4,33).

Deskriptiewe navorsing fokus op die sistematiese beskrywing van die tema van *evangelisasie en die evangelie van die koninkryk binne ’n missionêre paradigma*, op die basis van empiriese data. Daarna word die empiriese data in hoofstuk 7 met wyse oordeel geïnterpreteer met toeligting van ander dissiplines om vas te stel hoe dit wat in die praktyk gebeur, verstaan moet word.

Die deskriptief-empiriese taak wat Osmer omskryf, word vervolgens ingespan om deur kwantitatiewe navorsing vas te stel tot watter mate die leraars van die vier Noordelike Sinodes en ander kerke saamstem al dan nie met van die vraagstellings wat uit die literatuurnavorsing van die normatiewe taak voortgespruit het.

3. Wat is kwantitatiewe navorsing

Hier word in aansluiting by hoofstuk 1 kortliks genoem wat kwantitatiewe navorsing is. Kwantitatiewe navorsing versamel en analiseer numeriese data (hoeveelhede of getalle) om verhoudings tussen veranderlikes te eksploreer (cf. Osmer 2008:49-50; Leedy & Ormrod 2020:28). ’n Kwantitatiewe navorser poog om veranderlikes op ’n numeriese wyse te meet en om deur algemeen aanvaarde meetinstrumente te bepaal of daar ’n verband is tussen veranderlikes (cf. Leedy & Ormrod 2020:28; Osmer 2008:49; Ruane 2016:33). Alhoewel syfers die werklike situasie oorvereenvoudig, help dit om iets van die groter prentjie raak te sien en veral dié dele te sien wat ons nie daaglik in ons visie het nie (cf. Smith 2005:30).

Hierdie navorsing wil so goed moontlik 'n gedetailleerde prent skets. Getalle werk goed daarvoor. Daarom word daar tipies met groot steekproewe gewerk en van statistieke gebruik gemaak om 'n opsomming van getalle oor 'n wye terrein van veranderlikes te gee (cf. Ruane 2016:33). In tradisionele kwantitatiewe studies kies navorsers gevalle op grond van statistiese waarskynlikheid. Ewekansige steekproefneming, gestratifiseerde steekproefneming en ander waarskynlikheidstegnieke is ontwerp om te verseker dat gevallestudies verteenwoordigend is van die groter bevolking waarin die navorser belangstel (cf. Taylor & Bogdan & DeVault 2016:39).

In kwantitatiewe navorsing word data versamel deur vraelyste waarin dieselfde stel vrae aan respondente gevra word of informasie ingesamel word deur 'n vorm waarop mense dit wat waargeneem of ondersoek word, in getalleformaat moet aandui (cf. Kalof, Dan & Dietz 2008:34-35).

Wanneer daar besin word oor die data gaan dit oor die Interpretierende Taak van Praktiese Teologie soos deur Osmer (2008:5-6) voorgestel is. Interpretering van empiriese data is deel van kwantitatiewe navorsing. Data word geïnterpreteer en geëvalueer deurdat daar gekyk word na verhoudinge en verbande tussen veranderlike wat ondersoek is. Die beskrywende en interpretierende take kan onderskei word, maar nie geskei word nie.

In hoofstuk 1 is die vier take van Praktiese Teologie voorgestel met die beeld van 'n hermeneutiese sirkel wat interpretasie uitbeeld as saamgestel uit onderskeie maar onderling verbonde momente. Die vier take van interpretasie deurdring mekaar wedersyds mekaar en op 'n gevorderde vlak raak nadenke al hoe meer soos 'n spiraal wat herhaaldelik terugskrikkel na take soos nuwe insigte ontwikkel by sekere punte in die sirkel (cf. Osmer 20018:11, 227).

'n Graderingskaal is baie waardevol wanneer gedrag, gesindhede of ander fenomene of behoeftes ge-ëvalueer word op 'n kontinuum van “onvoldoende” tot “uitstekend”, “nooit” tot “altyd”, of “stem glad nie saam nie” tot “stem sterk saam”. Graderingskale is in die 1930's deur Rensis Likert ontwikkel om metings soos bo genoem te maak en word daarom Likert-skale genoem (cf. Leedy & Ormrod 2020:183). Likert-skale is 'n numeriese kontinuum waarop spesifieke eienskappe beoordeel en gekwantifiseer word (cf. Leedy & Ormrod 2020:454). Hierdie numeriese skale is verhoudingskale wat gelyke eenhede van meting weerspieël (cf. Leedy & Ormrod 2020:456).

In hierdie studie is vraelyste gebruik ten einde kwantitatiewe data te verkry. Met gebruikmaking van die Likert-skaal (cf. Maree 2016:186; Leedy & Ormrod 2020:183), kan die respondente die volgende opsies met betrekking tot die stelling kies om aan te dui in watter `n mate hulle met die stelling saamstemal dan nie:

- Stem beslis saam
- Stem gedeeltelik saam
- Stem gedeeltelik nie saam nie
- Stem glad nie saam nie

Die opsie “Nie van toepassing op my nie” is uitgehaal na konsultasie met Departement Statistiek en die Studieleier. Die respondent se keuse word dan 'n empiriese aanwyser (indikator) van die spesifieke stelling.

Die waarde van navorsing word gemeet in terme van die akkuraatheid waarmee empiries gedokumenteer word ten opsigte van wat bedoel is om te dokumenteer. Interne geldigheid gaan oor die akkuraatheid met betrekking tot aansprake op oorsaaklike verbande tussen veranderlikes. Eksterne geldigheid gaan oor die akkuraatheid van bevindings wat korrek is as dit toegepas word buite enige studie of steekproef (cf. Ruane 2016:37).

Voordat die navorsingsproses hanteer word, is dit belangrik om te noem dat die afleidings wat uit hierdie studie gemaak word, beperk is en hoogstens op moontlikhede

dui wat op 'n breër vlak deur verdere navorsing getoets behoort te word. Vervolgens word die navorsingsproses nou beskryf.

4. Die kwantitatiewe navorsingsproses

Die plan waarvolgens die navorsing beskryf word, kan volgens Osmer (2008:53) se benadering soos volg daaruit sien:

4.1 Mense/program of omgewing wat ondersoek word

Wie of wat ondersoek word, word hoofsaaklik bepaal deur die doel van die projek, watter vrae 'n mens hoop om beantwoord te kry in die projek en wie of wat die data kan voorsien wat nodig is vir die projek (cf. Osmer 2008:53). Wat ook al ondersoek word, vra vir sorgvuldige denke oor die aard van die informasie wat benodig word en die potensiële bronne van hierdie informasie (cf. Osmer 2008:53-54). In hierdie navorsing word mense gekies vir die data-insameling.

In samewerking met professor Nel en die Universiteit van Pretoria se Departement Statistiek is beplan om 250 vraelyste (Bylaag B) uit te stuur aan predikante van die vier Noordelike Sinodes van die NG Kerk wat ewekansing gekies is per sinode uit stedelike, grootdorp- en plattelandse gemeentes, asook ekumenies na 13 gemeentes van ander of vernuwingskerke in Pretoria-omgewing. Die vraelyste is per e-pos uitgestuur.

4.2 Spesifieke metodes wat gebruik is om die data te versamel

Toestemming is gevra vir die 250 NG Kerke se Gemeenterade of Kerkrade in wie se diens die predikante val om navorsing deur middel van 'n vraelys onder die leraars te doen. Daar is ook 'n brief per e-pos gestuur aan 13 nie-NGK gemeentes (Ekumenies of vernuwingskerke) in die Pretoria-omgewing. Die toestemmingsbrief is as bylaag A aangeheg. By die NG Kerk is al die stedelike gemeentes en grootdorp- gemeentes ingesluit en by die plattelandse gemeentes is 25 uit Goudland, 10 elk uit Noordelike

en Oostelike, en 5 uit Hoëveldsinodes ewekansig gekies deur die Departement Statistiek.

Aan al 263 gemeentes se Kerkrade is 'n brief gestuur waarin hulle gevra is om deel te neem aan hierdie navorsingsprojek. Indien hulle instem om die nodige goedkeuring te gee dat die gemeente via die predikant die vraelys ontvang en invul, dat die vraelys aan die navorser terugbesorg word.

4.3 Individueel of Navorsingspan wat gebruik is

'n Navorsingskonsultant en statistikus van die Universiteit van Pretoria se Departement Statistiek is versoek om hulp te verleen en raad te gegee ten einde die kwantitatiewe navorsing suksesvol af te handel. Mev. Joyce Jordaan het goedgeunstiglik waardevolle hulp en insette in samewerking met die studieleier prof. Malan Nel aan die navorser voorsien.

4.4 Stappe wat gevolg is om die projek in 'n spesifieke tyd uit te voer

Die proses om die projek in 'n spesifieke tyd te voltooi was besonders uitdagend. Vanaf middel September 2020 is 'n brief aan al 263 die gemeentes se Kerkrade gestuur waarin hulle gevra is om deel te neem aan hierdie navorsingsprojek en om die nodige goedkeuring te gee. Indien hulle instem, dat die gemeente via die predikant die vraelys ontvang, invul en aan die navorser terugbesorg.

Dit lyk asof die Covid-19-pandemie ('n wêreldwye pandemie weens die Coronavirus) 'n verlamme en vertragende rol gespeel het, aangesien toestemmings baie stadig ingekom het. Verskeie Kerkrade het ook laat weet dat hulle nie nou kans sien dat hulle predikante by 'n projek buite die gemeente betrokke raak nie. Na vyf maande (September 2020 tot Februarie 2021) en tot sewe e-posse asook verskeie oproepe is 63 toestemmings gekry. Na gesprekke met die Studieleier en Departement Statistiek is besluit om te werk met die 63 toestemmings

Daarna is toestemming aan die begin van Maart 2021 by die Etiese Komitee (Bylaag D) van die Universiteit van Pretoria verkry om die vraelys uit te stuur. Die vraelys in

Afrikaans en Engels is as bylaag B bygevoeg. Die vraelyste is uitgestuur via 'n e-pos met 'n elektroniese skakel sodat die respondente die vraelyste in *google forms*-formaat anoniem en elektronies kon voltooi en indien. Teen 20 April 2021 is 51 anonieme vraelyste terugontvang, waarvan 45 van die NG Kerk-gemeentes was en 6 van ekumeniese kerke. Die anonieme data van die vraelyste is aan die Departement Statistiek en studieleier deurgegee. Slegs 43 van die 45 vraelyste van NG Kerk-gemeentes was volgens die Departement Statistiek se terugvoer op 17 Mei 2021 geldig en al 6 vraelyste van die ekumeniese Kerke was geldig.

5. Die opstel van die vraelys

Data word in kwantitatiewe navorsing versamel deur vraelyste waarin almal dieselfde stel vrae gevra word of informasie ingesamel word deur 'n vorm waarop mense dit wat waargeneem of ondersoek word, moet kies (cf. Kalof *et al.* 2008:34-35). Maree (2016:177) wys op die belangrikheid van die opstel van 'n vraelys in kwantitatiewe navorsing, juis omdat dit die instrument is waarmee data gegenereer word.

Leedy en Ormrod (2020:189-193) doen die volgende twaalf handige riglyne aan die hand waarvolgens 'n vraelys opgestel word ten einde die nodige data op 'n effektiewe wyse te bekom:

1. Hou dit kort: fokus net op data wat essensieel is vir die navorsing
2. Hou die respondent se taak eenvoudig en konkreet
3. Voorsien reguit en spesifieke instruksies
4. Gebruik eenvoudige, helder en ondubbelsinnige taal
5. Gee 'n rasionaal vir enige items waarvan die doel onduidelik mag wees
6. Let op na enige ongegronde aannames implisiet in die vrae
7. Verwoord die vrae op so 'n wyse dat dit nie wenke gee oor voorkeur of meer verwagte response nie
8. Bepaal vooruit hoe die response gekodeer gaan word
9. Let op na konsekwentheid

10. Voer een of meer toetslopies uit om die geldigheid van die vraelys te bepaal

11. Onderzoek die byna voltooide produk nog 'n keer om seker te maak dat dit aan die behoeftes voldoen

12. Maak die vraelys aantreklik en laat dit professioneel lyk.

Die vraelys is in vyf kategorieë/groepe gestruktureer en naas biografiese inligting en blootstelling aan die onderwerp van missionale gemeentes en/of evangelisasie, is die volgende aspekte van die probleemstelling in die vraelys geïnkorporeer:

- Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente
- Missionale dissipelskap (volgelingen wat fokus op God se heerskappy)
- Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)
- Konteks van evangelisasie
- Praktyke van evangelisasie

Die eerste vraag in die kwantitatiewe navorsing behels 'n verklaring in verband met die lees van die brief van bekendstelling en ingeligte toestemming en lui soos volg: *“Hiermee verklaar ek dat ek my toestemming gee om aan hierdie navorsing deel te neem en volledig ingelig is oor die aard van hierdie studie, vertroulikheid en my regte ten opsigte van my deelname.”* Daar is twee opsies: *Ja* en *Nee*. Wanneer op die *Nee-opsie* geklik word, word die respondent onmiddellik na die laaste bladsy van die vraelys geneem, waar die persoon gevra word om hul inset in te dien. Indien die persoon op die *Ja-opsie* geklik het, word die respondent na die volgende vraag geneem om dan deel te neem aan die navorsing.

6. Die interne betroubaarheid van die vraelys: Cronbach Alfa

Die Cronbach Alpha is 'n meetinstrument wat die interne betroubaarheid of geldigheid van 'n vraelys wat bevoorbeeld met die Lickert-skaal werk, bereken. Indien die telling groter as 0.7 is, is die interne betroubaarheid goed en veilig. Hier is die interne betroubaarheid vir die volgende vrae:

Vraag	Cronbach alpha
Vraag B1-6 (Saam)	0.788
Vraag C1-7 (Saam)	0.741

Vraag D1-10 (Saam)	0.705
Vraag E1-7 (Saam)	0.737
Vraag F2-10	0.836

Daar is nie gebruik gemaak van 'n bestaande gestandaardiseerde vraelys in die navorsing nie, maar van 'n vraelys (Bylaag B) wat aan die hand van die teorie van hoofstukke 2 tot 4 in samewerking met die studieleier en konsultant van die Department Statistiek, Joyce Jordaan, opgestel is.

7. Uitkomste van die navorsing

Die resultate van die navorsing word statisties vasgelê vir interpretasie. Gereelde konsultasies is met die toegewysde personeel van die Universiteit van Pretoria se Departement Statistiek, Joyce Jordaan, gevoer om die data te kwantifiseer en te analiseer ten einde verbande tussen die veranderlikes te bepaal. In die volgende paragrawe sal na die resultate van elk van die afdelings gekyk word.

7.1 Biografiese inligting: Vraag A1-6

Die biografiese statistiek van die respondente wat aan die navorsing deelgeneem het, is verkry deur vraag 1 tot vraag 6. Die data word vervolgens aangebied om die profiel van die navorsingsgroep aan te toon.

Vraag A1 – Wat is u geslag?

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Manlik	36	83.7	83.7
Vroulik	7	16.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Manlik	4	66.7	66.7
Vroulik	2	33.3	100.0

Totaal	6	100.0	
--------	---	-------	--

Van die 49 respondente wat aan die navorsing deelgeneem en vraelyste teruggestuur het, was 9 vroulik en 40 manlik. Die 9 vroulike respondente verteenwoordig 18.4% van die populاسie, terwyl 81.6% mans was. Dit sou ideaal wees indien daar meer vroulike respondente kon wees. Die navorser het egter geen beheer daarvoor gehad nie, aangesien dit 'n ewekansige seleksie was en minder gemeentes deelgeneem het aan die navorsing as wat beoog is. Daar kan egter nie sonder meer aanvaar word dat die persentasie vroue óf meer óf minder sou wees indien meer gemeentes deelgeneem het nie.

Vraag A2 – Hoe lank is u al in die bediening?

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
0 - 10 jaar	8	18.6	18.6
11 - 20 jaar	4	9.3	27.9
21 - 30 jaar	20	46.5	74.4
31+ jaar	11	25.6	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
0	1	16.7	16.7
3	1	16.7	33.3
28	1	16.7	50.0
30	2	33.3	83.3
32	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Die navorser vermoed dat die keuse van 0 jaar by die ander kerke 'n respondent is wat minder as 'n jaar in die bediening is. By die NG Gemeentes kan ongeveer 'n kwart van die respondente (leraars) in die afsienbaar toekoms aftree. Die groep wat 11-30 jaar ondervinding het (55.8%) is weens hulle ervaring van groot belang om gemeentes te begelei tot missionaal-evangeliserende gemeentes. Verskeie van die jonger

predikante is betrokke by jeugbediening en kan 'n sleutelrol speel om jongmense te begelei tot dissipels wat met vrymoedigheid die goeie nuus deel met ander.

Vraag A3 – Hoe lank is u al in die huidige gemeente?

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
0 - 10 jaar	20	46.5	46.5
11 - 20 jaar	15	34.9	81.4
21 - 30 jaar	6	14.0	95.3
31+ jaar	2	4.7	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persent	Kumulatiewe Persentasie
3	2	33.3	33.3
9	1	16.7	50.0
15	1	16.7	66.7
18	1	16.7	83.3
24	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Die meerderheid van die NG Gemeentes se respondente (53.5%) is tien jaar of langer by die gemeentes waar hulle tans bedien en 50% van respondente van ander kerke is langer as tien jaar by hul onderskeie gemeentes. Indien hierdie predikante goeie vertrouensverhoudinge met die gemeentes het, kan die potensiaal vir groei na missionaal-evangeliserende gemeentes moontlik wees.

Vraag A4 - Hoeveel leraars is daar by u gemeente?

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
1	13	30.2	30.2
2	11	25.6	55.8
3	8	18.6	74.4

4	4	9.3	83.7
5	5	11.6	95.3
6	2	4.7	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
1	1	16.7	16.7
6	1	16.7	33.3
7	2	33.3	66.7
9	2	33.3	100.0
Totaal	6	100.0	

Die oorgrote meerderheid (69.8%) van die respondente van NG Gemeentes is leraars by gemeentes wat meer as een predikant het. By die ander Kerke is dit 83.3%. Minder as 'n derde (30.2%) van die leraars (respondente) van NG Gemeentes is in gemeentes met een predikant; 44.2% van die respondente bedien in NG Gemeentes in 'n span met 3 en meer predikante en ongeveer 'n kwart van die respondente in leraarspanne van 4 en meer. Die hele saak van medeleraarskap, spanleierskap, samewerking en eenheid kom sterk na vore wanneer gedink word aan geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeentes.

Vraag A5 - Watter een van die volgende drie opsies beskryf u gemeente die beste ten opsigte van ligging? (Platteland, Groot dorp – meer as 1 leraar, Stad)

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stedelik	33	76.7	76.7
Groot dorp	5	11.6	88.4
Platteland	5	11.6	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Groot dorp	1	16.7	16.7
Stedelik	5	83.3	100.0
Totaal	6	100.0	

In die hantering van die databron is dit belangrik om deurlopend in berekening te hou dat meer as 75% (driekwart) van die respondente die menings van stedelike gemeentes weerspieël.

Vraag A6 - In watter sinode val die gemeente waar u werksaam is?

Hierdie vraag kon net deur NG Gemeentes beantwoord word. Hierdie navorsing is gedoen onder die vier Noordelike Sinodes van die NG Kerk, naamlik Noordelike Sinode, Oostelike Sinode, Hoëveld Sinode en Goudland Sinode (in geen spesifieke volgorde nie). Ter wille van anonimiteit word verwys na Sinode A, B, C en D. Hier volg die data:

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Sinode A	3	7.0	7.0
Sinode B	9	20.9	27.9
Sinode C	16	37.2	65.1
Sinode D	15	34.9	100.0
Totaal	43	100.0	

Die navorser sou graag beter deelname van Sinode A en B wou gehad het ter wille van beter dataversameling en moontlike vergelykings en/of verbande tussen sinodes.

7.2 Missionale en/of evangelisasieblootstelling: Vraag A7-8

Die missionale en/of evangelisasieblootstelling van die repondente is gemeet met vraag A7 en vraag A8. Die data word nou weergegee.

Vraag A7 – Het u die afgelope 2 jaar literatuur (’n boek of artikel) oor die getuienis- en/of evangelisasieroeping van die gemeente gelees? (Antwoord: Ja of Nee):

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
--------------	------------	-------------	-------------------------

Ja	37	86.0	86.0
Nee	6	14.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Ja	6	100.0	100.0

Vraag A8 – Het uij die afgelope 2 jaar aan gesprekke of kursusse oor die getuienis- en/of evangelisasieroeping van die gemeente deelgeneem? (Antwoord: Ja of Nee)

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Ja	37	86.0	86.0
Nee	6	14.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Ja	5	83.3	83.3
Nee	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Aangesien hierdie navorsing binne n missionale paradigma plaasvind, is die bevinding dat meer as 80% van die respondente wel die afgelope twee jaar missionale blootstelling gehad het, baie betekenisvol.

7.3 Kategorie 1: Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente

By hierdie kategorie is data verkry met betrekking tot gemeentes se identiteit as geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente.

7.3.1 Vraag B1 - Ons identiteit as gemeente is om deel te neem aan God se sending deur diensbaar te wees aan God, mekaar en die hele skepping.

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	34	79.1	79.1

Stem gedeeltelik saam	8	18.6	97.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	4	66.7	66.7
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	100.0
Totaal	6	100.0	

Die verstaan van gemeentes wat deelgeneem het aan die navorsing se identiteit vanuit die *missio Dei* is dus ongeveer 80%. Hierdie uitkoms van NG respondente korreleer met die 86% missionale blootstelling wat aangedui is in vrae A7 en A8 hierbo. Dit is 'n betekenisvolle bevinding vir die navorsing oor evangelisasie binne 'n missionale paradigma.

Indien vraag B1 (die missionale identiteit van die gemeente) vergelyk word met vraag A2 die hoeveelheid jare diens in die bediening, lyk die resultate soos volg:

B1: Ons identiteit as gemeente is om deel te neem aan God se sending deur diensbaar te wees aan God, mekaar en die hele skepping. * A2_RR: Hoeveel jaar is u al in die bediening? - 2x Gegroepeer

Kruistabulering

		A3_RR: Hoeveel jaar dien u al in die bediening? - 2x Gegroepeer				Total
		0 - 10 jaar	11 - 30 jaar	31+ jaar		
B1: Ons identiteit as gemeente is om deel te neem aan God se sending deur diensbaar te wees aan God, mekaar en die hele skepping.	Stem beslis saam	Getal	4	19	11	34
		Verwagte getal	6.3	19.0	8.7	34.0
		Kolom %	50.0%	79.2%	100.0%	79.1%
		Gestandariseerde residu	-9	.0	.8	
	Stem gedeeltelik saam	Getal	4	4	0	8
		Verwagte getal	1.5	4.5	2.0	8.0
		Kolom %	50.0%	16.7%	0.0%	18.6%
		Gestandariseerde residu	2.1	-.2	-1.4	
	Stem gedeeltelik nie saam nie	Getal	0	1	0	1
		Verwagte getal	.2	.6	.3	1.0
		Kolom %	0.0%	4.2%	0.0%	2.3%

	Gestandariseerde residu	-4	.6	-5	
Total	Getal	8	24	11	43
	Verwagte getal	8.0	24.0	11.0	43.0
	Kolom %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Volgens bogenoemde uitkoms het beide die respondente wat tussen 11-30 jaar en dié wat meer as 30 jaar in die bediening is, 'n hoër persentasie wat beslis saamstem dat die gemeente se identiteit verstaan word vanuit die *missio Dei* as dié wat 0 -10 jaar in die bediening is. Vir dié wat meer as 30 jaar in die bediening is, was dit nog hoër (100%). Die navorser wonder wat uit die uitkoms afgelei kan word. Meer deelnemers (4) as wat verwag is (1.5), het in die 0 - 10 jaar kategorie gedeeltelik saamgestem. Daar is 'n betekenisvolle assosiasie of verband tussen hoe die deelnemers vraag B1 beantwoord het en hul jare in die bediening (p-waarde = 0.036).

Indien vraag B1 (die missionale identiteit van die gemeente) vergelyk word met vraag A3 (die hoeveelheid jare diens in die huidige gemeente), lyk die resultate soos volg:

B1: Ons identiteit as gemeente is om deel te neem aan God se sending deur diensbaar te wees aan God, mekaar en die hele skepping. * A3_RR: Hoeveel jaar dien u al in die huidige gemeente? - 2x

**Gegroepeer
Kruistabulering**

		A3_RR: Hoeveel jaar dien u al in die huidige gemeente? - 2x Gegroepeer				
			11 - 20 jaar	21+ jaar	Total	
		0 - 10 jaar				
B1: Ons identiteit as gemeente is om deel te neem aan God se sending deur diensbaar te wees aan God, mekaar en die hele skepping.	Stem beslis saam	Getal	14	13	7	34
		Verwagte getal	15.8	11.9	6.3	34.0
		Kolom %	70.0%	86.7%	87.5%	79.1%
		Gestandariseerde residu	-.5	.3	.3	
	Stem gedeeltelik saam	Getal	5	2	1	8
		Verwagte getal	3.7	2.8	1.5	8.0
		Kolom %	25.0%	13.3%	12.5%	18.6%
		Gestandariseerde residu	.7	-.5	-.4	
	Stem gedeeltelik nie saam nie	Getal	1	0	0	1
		Verwagte getal	.5	.3	.2	1.0
		Kolom %	5.0%	0.0%	0.0%	2.3%
		Gestandariseerde residu	.8	-.6	-.4	
Total	Getal	20	15	8	43	
	Verwagte getal	20.0	15.0	8.0	43.0	
	Kolom %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

Daar is geen betekenisvolle verband tussen die respondente se verstaan van die gemeente se identiteit vanuit die *missio Dei* en hulle jare diens in die huidige gemeentes nie (p -waarde = 0.767).

7.3.2 Vraag B2 - Wesenlik deel van ons missionale roeping is om uit te reik na mense wat vervreemd geraak het van God en die kerk

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	28	65.1	65.1
Stem gedeeltelik saam	12	27.9	93.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	3	7.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander Kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	3	50.0	50.0
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	100.0
Totaal	6	100.0	

By vraag B2 stem 14% minder respondente as by vraag B1 beslis saam dat om uit te reik na mense wat vervreemd geraak het van God en die kerk wesenlik deel ons missionale roeping is. Dit beteken dat hierdie 14% respondente nie mense wat vervreemd geraak het wesenlik deel van die gemeentes se missionale roeping sien nie. 'n Verdere 27.9% van NG Gemeentes se respondente stem egter gedeeltelik met die vraagstelling saam wat die potensiaal inhou dat die 65.1% verhoog kan word met verdere blootstelling en gesprekke oor die evangeliserende roeping van gemeentes. Indien vraag B2 vergelyk word met vraag A2, lyk die resultate soos volg:

B2: Wesenlik deel van ons missionale roeping is om uit te reik na mense wat vervreemd geraak het van God en die kerk. * A2_RR Hoeveel jaar is u al in die bediening – 2 x Gegroepeer

Kruistabulering

A2_RR: Hoeveel jaar is u al in die bediening? – 2 x Gegroepeer	Totaal

			0 - 10 jaar	11 - 30 jaar	31+ jaar	
B2: Wesenlik deel van ons missionale roeping is om uit te reik na mense wat vervreemd geraak het van God en die kerk.	Stem beslis saam	Getal	3	17	8	28
		Verwagte getal	5.2	15.6	7.2	28.0
		Kolom %	37.5%	70.8%	72.7%	65.1%
		Gestandariseerde residu	-1.0	.3	.3	
	Stem gedeeltelik saam	Getal	5	5	2	12
		Verwagte getal	2.2	6.7	3.1	12.0
		Kolom %	62.5%	20.8%	18.2%	27.9%
		Gestandariseerde residu	1.9	-.7	-.6	
	Stem gedeeltelik nie saam nie	Getal	0	2	1	3
		Verwagte getal	.6	1.7	.8	3.0
		Kolom %	0.0%	8.3%	9.1%	7.0%
		Gestandariseerde residu	-.7	.3	.3	
Totaal	Getal	8	24	11	43	
	Verwagte getal	8.0	24.0	11.0	43.0	
	Kolom %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

Uit bogenoemde data het amper dubbeld die persentasies van die respondente wat 11-30 jaar en 31 jaar en meer diens elk in die bediening het (70.8% en 72.5%) beslis met die vraag saamgestem teenoor die respondente wat 0-10 jaar diens het (37.5%). Meer deelnemers (5) as wat verwag is (2.2) in die 0-10 jaar-kategorie het gedeeltelik saamgestem. Daar is geen betekenisvolle assosiasie tussen die antwoorde van die deelnemers en hul jare diens nie (p -waarde = 0.226). Dit kom voor asof respondente wat langer as 10 jaar in die bediening is, evangelisasie meer as deel van missionaliteit sien as dié wat 10 jaar en minder in die bediening is.

Indien vraag B2 vergelyk word met vraag A3 (die hoeveelheid jare diens in die huidige gemeente), lyk die resultate soos volg:

B2: Wesenlik deel van ons missionale roeping is om uit te reik na mense wat vervreemd geraak het van God en die kerk. * A3_RR: Hoeveel jaar dien u al in die huidige gemeente? - 2x Gegroepeer Kruistabulering

A3_RR: Hoeveel jaar dien u al in die huidige gemeente? - 2x Gegroepeer	Total
--	-------

			0 - 10 jaar	11 - 20 jaar	21+ jaar	
B2: Wesenlik deel van ons missionale roeping is om uit te reik na mense wat vervreemd geraak het van God en die kerk.	Stem beslis saam	Getal	13	9	6	28
		Verwagte getal	13.0	9.8	5.2	28.0
		Kolom %	65.0%	60.0%	75.0%	65.1%
		Gestandaardiseerde residu	.0	-.2	.3	
	Stem gedeeltelik saam	Getal	6	5	1	12
		Verwagte getal	5.6	4.2	2.2	12.0
		Kolom %	30.0%	33.3%	12.5%	27.9%
		Gestandaardiseerde residu	.2	.4	-.8	
	Stem gedeeltelik nie saam nie	Getal	1	1	1	3
		Verwagte getal	1.4	1.0	.6	3.0
		Kolom %	5.0%	6.7%	12.5%	7.0%
		Gestandaardiseerde residu	-.3	.0	.6	
Total	Getal	20	15	8	43	
	Verwagte getal	20.0	15.0	8.0	43.0	
	Kolom %	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

Daar is geen betekenisvolle assosiasie tussen die respondente se verstaan van die verband tussen die gemeente se missionale identiteit en evangelisasie en hulle jare diens in die huidige gemeentes nie (p -waarde = 0.800).

7.3.3 Vraag B3 - Die hele gemeente se bestaan en al die bediening is in diens van die gemeente se taak om die goeie nuus te deel

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	25	58.1	58.1
Stem gedeeltelik saam	13	30.2	88.4
Stem gedeeltelik nie saam nie	4	9.3	97.7
Stem beslis nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	4	66.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Een van die navorsingsvrae van hierdie navorsing is hoe 'n missionale gemeente lyk wat evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening sien. Uit die literatuurstudie is dit duidelik dat om 'n missionale gemeente as een geïntegreerde geheel te verstaan, van kritieke belang is vir die verstaan van 'n gemeente se getuienistaak. Net 58.1% van die NG Gemeentes se respondente stem beslis saam en net 33.3% by ander kerke. Indien die gedeeltelike saamstem kumulatief saamgetel word, is daar baie potensiaal om dit aansienlik te lig.

7.3.4 Vraag B4 - Die bedieninge van die gemeente word doelbewus geïntegreer en gekoördineer om die goeie nuus te deel met die gemeenskap.

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	19	44.2	44.2
Stem gedeeltelik saam	18	41.9	86.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	5	11.6	97.7
Stem beslis nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Die geïntegreerde en korporatiewe verstaan van evangelisasie as *marturia* in al die bedieningsmodi en as wesenlik deel van die missionale roeping van die gemeente (*missio Dei*) (cf. Nel 2015a:72), maak doelbewuste integrering en koördinering van bedieninge noodsaaklik vir evangelisasie. Die moontlikheid bestaan egter dat die respondente in sowel die NG Kerk as die ander kerke wat gedeeltelik saamstem, tot ander insigte gebring kan word.

7.3.5 Vraag B5 - Die gemeente het 'n kultuur en praktyke om vreemdelinge gasvry te ontvang

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	18	41.9	41.9
Stem gedeeltelik saam	22	51.2	93.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	2	4.7	97.7
Stem beslis nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	4	66.7	66.7
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	100.0
Totaal	6	100.0	

Een van die kernpraktyke vir 'n kultuur van evangelisasie is gasvryheid (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:127), maar dit blyk dat minder as die helfte van die respondente die kernbelang daarvan verstaan. Die hoop is dat die meer as 50% van die respondente wat gedeeltelik saamstem, oortuig kan word van die belang van 'n kultuur van gasvryheid vir 'n evangeliserende gemeente.

7.3.6 Vraag B6 - 'n Groepie van ons gemeente is besig met evangelisasie

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	9	20.9	20.9
Stem gedeeltelik saam	21	48.8	69.8
Stem gedeeltelik nie saam nie	7	16.3	86.0
Stem beslis nie saam nie	6	14.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	4	66.7	66.7
Stem gedeeltelik saam	1	16.7	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Deel van die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, is dat evangelisasie in gemeentes meermale gesien word as die taak van 'n klein groepie “opgeleide” mense wat fokus op besluitneming vir Jesus, en hierdie evangelisasie is nie geïntegreer met die gemeentebediening nie. Dit blyk dat slegs 20.9% van die NG respondente beslis daarmee saamstem en maar 48.8% gedeeltelik. Dit verteenwoordig ongeveer 70% van die respondente: Hierdie siening dat 'n klein groepie evangelisasie doen, kom dus nog wyd voor onder die respondente. Daar is egter ongeveer 30% wat beslis en gedeeltelik nie daarmee saamstem nie. By die ander Kerke kom die siening onder die respondente egter nog sterker voor.

7.3.7 Besinning oor kategorie 1 se vrae

1. Daar is 'n verband tussen die persentasie NG Gemeentes se respondente wat beslis saamgestem het (79.1%) dat hulle identiteit is om deel te neem aan God se sending en die missionale blootstelling van die predikante (86%). Dit blyk dat die missionale blootstelling van predikante 'n invloed het in die respondente se verstaan dat dit die gemeente se identiteit is om deel te neem aan God se sending.
2. By vraag B2 relatief tot vraag B1 is daar 'n afname van 14% respondente wat beslis saamstem dat uitreiking na mense wat vervreemd geraak het, wesenlik deel ons missionale roeping is. Die afname van B1 na B2 het moontlik te doen met 'n gebrekkige verstaan daarvan dat evangelisasie wesenlik tot missionale roeping is, of dit kan ook te doen hê met negatiewe persepsies oor evangelisasie.
3. By Vraag B3 (die hele gemeente in diens van die roeping) en by vraag B4 (doelbewuste integrering en koördinerings) blyk dit dat daar ruimte is vir groei in 'n geïntegreerde verstaan van die missionale gemeente as evangelis. Doelbewuste integrering en koördinerings van bedienings vanuit die missionale identiteit en roeping is dus nodig.
4. Indien Vraag B6 (klein groepie) in verband met vraag B3 (hele gemeente) en B4 (integreer en koördineer) gebring word, kan die klein groepie (NG respondente stem 20.9% beslis en 48.8% gedeeltelik saam) verstaan word as dat 'n groepie uit

die gemeente namens die gemeente as evangelis na spesifieke mense uitreik. Dit kan moontlik daarop dui dat 'n gemeente die perspesie het dat hulle hul evangelisasieroeping nakom deur 'n klein groepie en dat die res van die gemeente nie aan die roeping deel het nie. Dit kan ook die hele gemeente (vraag B3) en die doelbewuste integrering en koördinerende (vraag B4) se belangrikheid versterk. Die 66.7% (Vraag B6) van ander kerke wat beslis saamstem, kan ook hierdie vermoede versterk.

7.4 Kategorie 2: Missionale dissipelskap (volgelingen wat fokus op God se heerskappy)

By hierdie kategorie gaan dit oor die gemeente se verstaan van hulleself as volgelingen van Jesus wat fokus op die koninkryk van God, met ander woorde hul verstaan van missionale dissipelskap.

7.4.1 Vraag C1 – Ons sien lidmate as mense wat leer om Jesus te volg

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	33	76.7	76.7
Stem gedeeltelik saam	9	20.9	97.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	4	66.7	66.7
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	100.0
Totaal	6	100.0	

Daar is 'n hoë persentasie (97.6%) van die NG Gemeentes se respondente en almal by die ander kerke wat beslis en gedeeltelik saamstem dat lidmate gesien word as mense wat leer om Jesus te volg. Hierdie verband tussen lidmaatskap en dissipelskap is van groot belang vir missionale dissipelskap en vir evangelisasie.

7.4.2 Vraag C2 - Lidmate nooi mense na gemeentebyeenkomste om Jesus saam te volg

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	16	37.2	37.2
Stem gedeeltelik saam	20	46.5	83.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	5	11.6	95.3
Stem beslis nie saam nie	2	4.7	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	3	50.0	50.0
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	100.0
Totaal	6	100.0	

Die afname van vraag C1 van 76.7% na vraag C2 van 37%.2 van respondente wat beslis saamstem kan wys op 'n gebrekkige verstaan dat 'n essensiële bestanddeel van dissipelskap is om ander dissipels te maak: dus mense wat leer om Jesus te volg, leer ook om ander mense te nooi om Jesus saam met die geloofsgemeente te volg (missionale dissipelskap). Indien die persentasie van NG Kerk-respondente wat gedeeltelik saamstem (46.5%) ook van hierdie essensiële verstaan van dissipelskap oortuig kan word, kan die situasie dramaties verbeter. By ander kerke is dit 50% wat beslis saamstem en 50% wat gedeeltelik saamstem.

7.4.3 Vraag C3 - Lidmate is volgelinge van Jesus wat fokus op die heerskappy van God en sy wil vir hulle lewe

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	25	58.1	58.1
Stem gedeeltelik saam	17	39.5	97.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	4	66.7	100.0

Totaal	6	100.0	
--------	---	-------	--

Die afname van vraag C1 (76.7%) na vraag C3 (58.15%) onder respondente van NG Gemeentes en 67% na 33.3% van ander kerke wys op 'n moontlike leemte in die verstaan van lidmaatskap as dissipels wat eerstens die koninkryk van God en sy geregtigheid (wil) soek. Onder die NG Kerk-respondente is daar 41.9% wat nie hierdie verband tussen dissipelskap en die fokus op die koninkryk van God en sy geregtigheid deel nie.

7.4.4 Vraag C4 - Ons verstaan evangelisasie as om mense te lei tot 'n besluit om Jesus aan te neem

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	11	25.6	25.6
Stem gedeeltelik saam	25	58.1	83.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	4	9.3	93.0
Stem beslis nie saam nie	3	7.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	4	66.7	66.7
Stem gedeeltelik saam	1	16.7	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Deel van die navorsingsprobleem is dat waar evangelisasie wel gedoen word, gefokus word op besluitneming vir Jesus. Die uitkoms dat 25.6% van die NG Gemeentes se respondente beslis saamstem en 58.1% gedeeltelik saamstem, kan 'n aanduiding wees dat die *decision-making*-benadering tot verlossing in plaas van 'n dissipelskap-benadering nog 'n rol speel in mense se verstaan van evangelisasie. By die ander kerke het 66.7% beslis saamgestem en 16.7% het gedeeltelik saamgestem. Die 25.6% van NG en 66.7% van ander kerke kan 'n aanduiding wees dat evangelisasie

as besluitneming vir Jesus by ander kerke 'n groter rol speel onder respondente as by die NG Gemeentes.

7.4.5 Vraag C5 - Ons sien evangelisasie as die taak om mense te leer om aan God gehoorsaam te wees

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	22	51.2	51.2
Stem gedeeltelik saam	20	46.5	97.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	100.0
Total	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Geldig Stem beslis saam	3	50.0	50.0
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	100.0
Total	6	100.0	

Die uitkoms van hierdie vraag kan 'n aanduiding wees dat ongeveer die helfte van die respondente van NG Gemeentes en ander kerke beslis saamstem en die ander helfte gedeeltelik saamstem dat deel van evangelisasie is om mense te leer om gehoorsame dissipels te wees. Die vraag is egter of die respondente die term "om aan God gehoorsaam te wees" verstaan as deel van dissipelskap.

7.4.6 Vraag C6 - Ons verstaan evangelisasie as 'n uitnodiging om Jesus as die Here te volg.

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	31	72.1	72.1
Stem gedeeltelik saam	11	25.6	97.7
Stem beslis nie saam nie	1	2.3	100.0
Total	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	4	66.7	66.7
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	100.0
Total	6	100.0	

By die vraag oor die verband tussen evangelisasie en dissipelskap ('n uitnodiging om Jesus as die Here te volg), het amper al die respondente beslis en gedeeltelik saamgestem daar daar 'n onlosmaaklike verband tussen evangelisasie en dissipelskap is.

7.4.7 Vraag C7 - Eredienste is vriendelik om vreemdelinge gasvry te ontvang.

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	20	46.5	46.5
Stem gedeeltelik saam	20	46.5	93.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	3	7.0	100.0
Total	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe persent
Geldig Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	4	66.7	100.0
Total	6	100.0	

Aangesien gasvryheid een van die kernpraktyke van evangelisasie is en eredienste sekerlik die grootste weeklikse byeenkoms van gemeentes is, bly vriendelikheid om vreemdelinge gasvry te ontvang, krities belangrik vir evangelisasie. Die persentasie van respondente wat beslis saamstem en wat gedeeltelik saamstem by NG Gemeentes en ander kerke bevestig dat hierdie saak voortdurend aandag moet kry om evangelisasie 'n werklikheid te maak in gemeentes.

7.4.8 Besinning oor kategorie 2 se vrae

1. Die hoë persentasie van NG Kerk-respondente by vraag C1 (mense wat leer om Jesus te volg) 76.7% val by vraag C3 (volgelingen van Jesus wat die koninkryk van God soek) na 58.1%. Die navorser vermoed dat dit wat hierdie databron betref, te doen kan hê met 'n gebrekkige fokus op die koninkryk wanneer dit by dissipelskap kom.

2. Die persentasie van NG Kerk-respondente wat evangelisasie beslis verstaan as uitnodiging om Jesus die Here te volg (vraag C6), is 72.1% teenoor 37.3% lidmate wat ander nooi om gemeentebyeenkomste by te woon om Jesus te volg (vraag C2). Die navorser vermoed dat wat hierdie databron betref, dit te doen kan hê met lidmate se gebrekkige verstaan van lidmaatskap as missionale dissipelskap: dissipels (lidmate) wat dissipels maak.
3. Die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap word getoets met vraag C5 (ons sien evangelisasie as die taak om mense te leer om aan God gehoorsaam te wees). Slegs 51.2 % van NG Kerk-respondente het beslis saamgestem en 50% van ander kerke. Die respons dui op 'n gedeeltelike of gebrekkige verstaan van die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap. Wanneer die gedeeltelike verstaan ook betrek word, lyk die situasie aansienlik beter en kan dit weer dui op 'n bepaalde persepsie by respondente oor die verstaan van die verband tussen evangelisasie en dissipelskap met betrekking tot gehoorsaamheid aan God.
4. Slegs 26.1% van NG Kerk-respondente verstaan evangelisasie as besluit om Jesus aan te neem teenoor 66.7% by ander kerke. Dit kan 'n aanduiding wees dat die neiging om evangelisasie as besluitneming ("decisionism") te sien minder by NG Gemeentes wat deelgeneem het, voorkom. By NG Kerk-respondente is daar 58.1% wat gedeeltelik daarmee saamstem.
5. Met betrekking tot die gasvryheid en openheid om vreemdelinge te ontvang by eredienste (vraag C7), is daar 'n bemoedigende 46.5% wat beslis saamstem en 46.5% wat gedeeltelik saamstem by NG Kerk-respondente. Daar is baie potensiaal om dié wat gedeeltelik saamstem, te skuif sodat die kernpraktyk van gasvryheid om vreemdelinge te ontvang tot sy reg kom.

7.5 Kategorie 3: Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)

By hierdie kategorie word data ingesamel oor mense se verstaan van evangelisasie en die goeie nuus van die koninkryk (die evangelie).

7.5.1 Vraag D1 - Ons sien die evangelie as die verlossing van individue om hemel toe te gaan

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	8	18.6	18.6
Stem gedeeltelik saam	19	44.2	62.8
Stem gedeeltelik nie saam nie	7	16.3	79.1
Stem beslis nie saam nie	9	20.9	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander Kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	4	66.7	66.7
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	100.0
Totaal	6	100.0	

By hierdie vraag is daar 'n definitiewe verskil tussen NG Kerk-respondente en dié van ander kerke wat beslis saamstem (18.6% teenoor 66.7%). Dit sou 'n aanduiding kon wees dat NG Kerk-respondente die evangelie meer verstaan in terme van die evangelie van die koninkryk teenoor die ander kerke wat die evangelie meer verstaan as die verlossing van individue. Die 44.2% van NG Kerk-respondente en 33.3% van ander kerke wat gedeeltelik saamstem, kan 'n aanduiding wees dat die gereduseerde en individualistiese verstaan van die evangelie wel onder die databron voorkom in NG-Gemeentes en in ander kerke.

7.5.2 Vraag D2 - Ons sien evangelisasie as die taak om mense te oortuig om 'n besluit te neem om Jesus te aanvaar as persoonlike Verlosser en Saligmaker

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
--------------	------------	-------------	-------------------------

Stem beslis saam	12	27.9	27.9
Stem gedeeltelik saam	19	44.2	72.1
Stem gedeeltelik nie saam nie	9	20.9	93.0
Stem beslis nie saam nie	3	7.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	3	50.0	50.0
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	100.0
Totaal	6	100.0	

Hierdie vraag sluit aan by die vorige vraag, maar fokus op besluitneming en die eensydigheid (reduksie) van die keuse vir Jesus as persoonlike Verlosser en Saligmaker. 'n Groter persentasie van NG Gemeentes se respondente (27.9% teenoor 18.6% by die vorige vraag) het beslis saamgestem en 44.2% het gedeeltelik saamgestem met die vraag. By die ander kerke se respondente het almal beslis en gedeeltelik saamgestem. Die fokus van evangelisasie op blote besluitneming vir Jesus behoort altyd uitgedaag te word, aangesien dit kan lei tot oppervlakkige verbintenisse asook dat dissipelskap van evangelisasie losgemaak word. Die woord "oortuig" kon die keuse wat mense gemaak het, beïnvloed het, omrede mense sou kon dink dat dit nie hulle taak is om mense te oortuig nie, maar dat die Gees dit doen: terugskouend sou die woord "lei" dalk beter gewerk het.

7.5.3 Vraag D3 - Ons sien evangelisasie as die groei in getalle van die gemeente

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	4	9.3	9.3
Stem gedeeltelik saam	14	32.6	41.9
Stem gedeeltelik nie saam nie	15	34.9	76.7
Stem beslis nie saam nie	10	23.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3

Stem gedeeltelik saam	2	33.3	66.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	83.3
Stem beslis nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Die aantal NG Kerk-respondente wat beslis saamstem en gedeeltelik saamstem teenoor dié van die ander kerke sou moontlik kon wys op 'n skuif weg van die verstaan van sending as kerkgroei of groei in getalle na sending as deelname aan die *missio Dei*. Dit blyk uit die resultate dat sending as kerkgroei sterker voorkom onder die respondente van die ander kerke.

7.5.4 Vraag D4 - Ons sien evangelisasie as die getrouheid aan God se roeping

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	29	67.4	67.4
Stem gedeeltelik saam	14	32.6	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander Kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	3	50.0	50.0
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	100.0
Totaal	6	100.0	

Wanneer sending vanuit die *missio Dei* verstaan word, skuif die fokus na die getroue deelname van 'n geloofsgemeenskap aan die sending van God. Die hoër persentasie van NG Gemeentes se respondente kan 'n aanduiding wees dat sending meer verstaan word vanuit die getroue deelname aan die *missio Dei*. By albei groepe is die getrouheid aan God se roeping van belang, as die persentasies van besliste en gedeeltelike saamstem in aanmerking geneem word.

7.5.5 Vraag D5 - Ons verstaan die evangelie as die goeie nuus dat God regeer

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	36	83.7	83.7
Stem gedeeltelik saam	7	16.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander Kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	1	16.7	50.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	3	50.0	100.0
Totaal	6	100.0	

Die hoër persentasie van NG Kerk-respondente (83.7%) wat beslis saamgestem het met hierdie vraag teenoor die 33.3% van ander Kerke kan 'n aanduiding wees dat die evangelie by die NG Kerk-respondente meer verstaan word vanuit die evangelie van die koninkryk van God (die heerskappy van God) as by die ander kerke se respondente

7.5.6 Vraag D6 - Ons verstaan die evangelie as die goeie nuus dat God die hele skepping wil bevry en nuutmaak

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	32	74.4	74.4
Stem gedeeltelik saam	11	25.6	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander Kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	3	50.0	50.0
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Die terugvoer van die data by die respondente van die NG Gemeentes is 'n aanduiding van die respondente se verstaan van die kosmiese reikwydte van God se bevrydende en vernuwende werk en dat God se sending die hele skepping insluit. Bogenoemde

verskil in uitkomst tussen die NG Gemeentes en ander kerke kan moontlik dui op verskillende verstaan van die reikwydte van God se sending.

7.5.7 Vraag D7 - Ons sien evangelisasie as 'n proses om mense uit te nooi om ingelyf te word in God se koninkryk deur bekering en geloof in Jesus die Here

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	25	58.1	58.1
Stem gedeeltelik saam	16	37.2	95.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	2	4.7	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	5	83.3	83.3
Stem gedeeltelik saam	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Die respons van 58.1% van NG Gemeentes se respondente en ander Kerke se 83.3% wat beslis saamstem, is interessant. Indien die gedeeltelike persentasies wat saamstem bygereken word, is die kumulatiewe persentasies 95.3% van NG Gemeentes en 100% van ander Kerke. Die vraag is waarom die beduidende laer persentasie van NG Gemeentes se respondente teenoor die ander Kerke by dié wat beslis saamstem. By terugskoue wonder die navorser of dit nie beter sou wees om die vraag korter en/of eenvoudiger te stel nie.

7.5.8 Vraag D8 – Ons sien evangelisasie as om deel te wees van 'n geloofsgemeenskap wat God se heerskappy en teenwoordigheid vier en uitleef.

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	33	76.7	76.7
Stem gedeeltelik saam	9	20.9	97.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	66.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	2	33.3	100.0
Totaal	6	100.0	

By hierdie vraag is die uitkoms van die NG Gemeentes se respondente wat beslis saamstem en die kumulatiewe persentasie saam met dié wat gedeeltelik saamstem, hoog in vergelyking met die ander kerke se 33.3% elk. Hierdie uitkoms kan 'n aanduiding wees van die groter belang van die geloofsgemeenskap, koninkryksteologie en die viering en beliggaming van God se heerskappy en teenwoordigheid op verskillende wyses. Die vraag is in watter mate 'n geïndividualiseerde verstaan van verlossing en privatisering van geloof 'n rol speel by die laer persentasies.

7.5.9 Vraag D9 – Ons as gemeente is opgewonde oor die goeie nuus, daarom deel ons dit met die hele gemeenskap.

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	26	60.5	60.5
Stem gedeeltelik saam	15	34.9	95.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	2	4.7	100.0
Total	43	100.0	

Ander Kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	1	16.7	16.7
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	66.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	2	33.3	100.0
Total	6	100.0	

Die aansienlike verskil in NG Gemeentes se respondente teenoor dié van ander Kerke in die persentasies wat beslis saamstem en dié wat gedeeltelik saamstem, laat die navorser wonder oor die rol wat spontane opgewondenheid oor die evangelie en deelname aan die *missio Dei* speel in die motivering vir evangelisasie. Dit staan teenoor 'n groter klem op gehoorsaamheid aan 'n opdrag wat 'n swaar las en selfs dwang vir gelowiges kan word waar mense hulle vreugde verloor om die goeie nuus

te deel (cf. Newbiggin 1989:116-117). Die teologie van evangelisasie onderliggend daarvan is van belang vir die navorsing in die herontdekking en nuutdink oor evangelisasie.

7.5.10 Vraag D10 - Ons beskou die evangelie van die koninkryk as die ruimte waar mense se totale lewens heel word.

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	37	86.0	86.0
Stem gedeeltelik saam	6	14.0	100.0
Total	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	3	50.0	50.0
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	100.0
Total	6	100.0	

Die hoë persentasie van NG Kerk-respondente op hierdie vraag wat beslis saamstem en die merkbare verskil tussen NG Gemeentes en ander Kerke kan dui op 'n groter verstaan van die holistiese en geïntegreerde opvatting van die evangelie van die koninkryk wat transformerend inwerk op die totale lewe van mense.

7.5.11 Refleksies op kategorie 3 se vrae

1. Indien vrae D1 (verlossing van individue) en D2 (besluitneming vir Jesus) en D7 (proses om mense uit te nooi) in verband gesien word, is 'n stygende lyn by beslis saamstem en gedeeltelike saamstem by NG respondente te bespeur. Dit sou moontlik kon dui op 'n skuif weg van 'n individualistiese verstaan van verlossing en besluitneming vir Jesus na 'n verstaan van evangelisasie as proses om mense uit te nooi om ingelyf te word in die koninkryk.
2. By die verbande tussen vrae D3 (groei in getalle), D4 (getrouheid aan roeping) en D9 (opgewondenheid om die goeie nuus te deel), die volgende opmerkings. By die

motivering vir evangelisasie gaan dit meer om getrouheid aan God se roeping as die groei in getalle van gemeentes by beide NG Kerk-respondente as dié van ander Kerke. Die opgewondenheid om die goeie nuus te deel is 'n groter motivering by NG Kerk-respondente as by ander kerke. Dit sou 'n aanduiding kon wees van verskillende opvattinge van God se sending as spontane deelname aan die *missio Dei*, teenoor die “Groot Opdrag-teologie” (reduksionele verstaan van Matt 28:18-20).

3. Indien nagedink word oor die verbande tussen vrae D5 (die goeie nuus dat God regeer), D6 (die goeie nuus dat God die hele skepping bevry en nuutmaak), D8 ('n geloofsgemeenskap waar God se heerskappy gevier word), en D10 (evangelie van die koninkryk waar mense se totale lewens heel word), blyk dit dat die koninkryksteologie 'n groter rol speel by NG Kerk-respondente as by die ander kerke. Hierdie afleiding word bevestig deur bogenoemde te vergelyk met vrae D1 (verlossing van individue) en D2 (besluitneming vir Jesus). Die klein getal respondente van ander kerke moet egter as beperking op hierdie afleiding in gedagte gehou word.
4. Die hoër hoër persentasie van NG Kerk-respondente by Vraag D6 (goeie nuus dat God die hele skepping wil bevry en nuut maak) in vergelyking met dié van die ander kerke, kan 'n aanduiding wees van 'n meer holistiese en geïntegreerde verstaan van die *missio Dei* wat die hele skepping insluit. Hierdie waarneming word versterk wanneer die uitkoms van Vraag D10 (die evangelie van die koninkryk is waar mense se totale lewens heel word) by NG Kerk-respondente en die ander kerke by gereken word.

7.6 Kategorie 4: Konteks (kontekstualisering van evangelisasie)

Weselik deel van die goeie nuus is die inkarnasie. Dit beteken dat die goeie nuus kontekstueel 'n werklikheid word in mense se leefwêreld. God roep en stuur sy volgelinge om die goeie nuus te bring in 'n spesifieke tyd en na 'n spesifieke plek. Hierdie kategorie se data gaan daarom oor die kontekstualisering van evangelisasie.

7.6.1 Vraag E1 – Lidmate voel bedreig deur die drastiese skuiwe in die samelewing

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	15	34.9	34.9
Stem gedeeltelik saam	25	58.1	93.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	95.3
Stem beslis nie saam nie	2	4.7	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	1	16.7	16.7
Stem gedeeltelik saam	4	66.7	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Die impak van veranderde omstandighede en drastiese skuiwe in die samelewing het 'n bedreigende effek op mense. Dit is wel net ongeveer 'n derde van NG Gemeentes se respondente wat beslis saamstem, maar die kumulatiewe persentasie wanneer die wat gedeeltelik saamstem, bykom, styg na 93% en by ander kerke is dit 83.3%. Evangelisasie met 'n goeie kontekstuele aanvoeling sal mense se reaksie op drastiese skuiwe in die samelewing goed verreken.

7.6.2 Vraag E2 - Weens die drastiese veranderinge in die samelewing neig lidmate om te onttrek

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	8	18.6	18.6
Stem gedeeltelik saam	20	46.5	65.1
Stem gedeeltelik nie saam nie	13	30.2	95.3
Stem beslis nie saam nie	2	4.7	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
-------------	------------	-------------	-------------------------

Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	66.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	2	33.3	100.0
Totaal	6	100.0	

Net 18.6% van NG Gemeentes se respondente stem beslis saam dat lidmate neig om te onttrek weens die drastiese veranderinge in die samelewing. Die navorser wonder in watter mate dit 'n weerspieëling is van deelname aan God se sending en van 'n koninkryksperspektief op die samelewing. By ander Kerke is die persentasie hoër (33.3%). Die kumulatiewe persentasie is by beide die NG respondente en die ander Kerke ongeveer twee derdes, wat 'n aanduiding kan wees dat die neiging om te onttrek weens die drastiese veranderinge in die samelewing onder die respondente dalk hoër is as wat vermoed word.

7.6.3 Vraag E3 – Lidmate sien die veranderde konteks as 'n geleentheid om hulle missionale roeping uit te leef deur diens te lewer

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	9	20.9	20.9
Stem gedeeltelik saam	24	55.8	76.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	8	18.6	95.3
Stem beslis nie saam nie	2	4.7	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem gedeeltelik saam	5	83.3	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Die uitkoms by hierdie vraag sou bogenoemde vermoedens kon versterk dat lidmate neig om te onttrek, aangesien slegs 20.9% van NG Gemeentes se respondente en geen van ander Kerke beslis saamstem dat lidmate die veranderde konteks sien as 'n geleentheid om hulle missionale roeping uit te leef deur diens te lewer nie. Die kumulatiewe persentasie laat die prentjie beter lyk as die gedeeltelike saamstem van NG Gemeentes en ander Kerke bygetel word en onderskeidelik 76.7% en 83.3% is.

Dan blyk dit dat daar baie potensiaal is om die unieke omstandighede te sien as geleentheid vir die respondente om hulle missionale roeping uit te leef.

7.6.4 Vraag E4 – Ons doen moeite om ons konteks en gemeenskap goed te verstaan, veral in die Covid-19 en post-Covid-19-situasie

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	26	60.5	60.5
Stem gedeeltelik saam	14	32.6	93.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	3	7.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Hierdie empiriese navorsing het plaasgevind tydens die wêreldwye Covid-19 pandemie wat 'n reuse-effek op die normale funksionering van die gemeenskap gehad het. Met die skryf van hierdie hoofstuk was Gauteng in die middel van die derde golf van die pandemie. Onder NG Kerk-respondente is daar 60.5% wat beslis saamstem dat hulle moeite doen om konteks en gemeenskap goed te verstaan ten tyde van die pandemie, teenoor 33.3% van die ander kerke. Dit kan dui op 'n groter kontekstuele aanvoeling en praktyke by NG kerk-respondente. Die kumulatiewe persentasies van albei groepe as die gedeeltelike saamstem bygereken word, is hoog, wat tog 'n aanduiding kan wees dat die konteks 'n rol speel.

7.6.5 Vraag E5 – Ons maak erns daarmee om te luister na mense se verhale om hulle werklike behoeftes en nood te verstaan in die Covid-19 en post-Covid-19-situasie

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
--------------	------------	-------------	-------------------------

Stem beslis saam	22	51.2	51.2
Stem gedeeltelik saam	18	41.9	93.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	3	7.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Hierdie respons versterk die vermoedens van die vorige vraag dat die kontekstuele aanvoeling en erns wat met die konteks en mense se verhale gemaak word, groter is by NG Gemeentes se respondente. Dit kan ook 'n aanduiding wees dat die aanvoeling vir die pastorale en diakonale behoeftes en nood van mense groter is in die uitleef van die gemeentes se missionale roeping. Die kumulatiewe persentasies as die gedeeltelike saamstem bygevoeg word, is onderskeidelik 93% en 83.3%, wat 'n aanduiding kan wees van die aanvoeling vir die nood en behoeftes van mense by die respondente.

7.6.6 Vraag E6 - Ons onderskei deur die Gees waar om met die goeie nuus by God se werk in die gemeenskap aan te sluit

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Geldige Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	21	48.8	48.8	48.8
Stem gedeeltelik saam	19	44.2	44.2	93.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	3	7.0	7.0	100.0
Totaal	43	100.0	100.0	

Ander Kerke	Frekwensie	Persentasie	Geldige Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	50.0	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	16.7	100.0

Totaal	6	100.0	100.0	
--------	---	-------	-------	--

Geen gemeente kan alles vir almal wees nie. Daarvoor is die nood en uitdagings net te groot en te omvangryk. Daarom is dit noodsaaklik vir missionale gemeentes wat erns maak met hulle missionale roeping om die geloofspraktyk van “onderskeiding deur die Gees” te ontwikkel en deurlopend toe te pas sodat onderskei kan word om met die goeie nuus by God se werk in die gemeenskap aan te sluit. Dit blyk uit bogenoemde data dat daar by albei groepe baie potensiaal is om hierdie praktyk verder te gebruik en in te oefen, veral as die gedeeltelik saamstem-respons bygereken word.

7.6.7 Vraag E7 - Ons besef ons afhanklikheid van God in ons veranderde konteks

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Geldige	
			Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	38	88.4	88.4	88.4
Stem gedeeltelik saam	4	9.3	9.3	97.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Geldige	
			Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	5	83.3	83.3	83.3
Stem gedeeltelik saam	1	16.7	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	100.0	

Die deelname aan God se sending is ten diepste God se werk. Daarom is die hoë persentasie terugvoering van besliste saamstem by hierdie vraag 'n goeie aanduiding dat die respondente van oordeel is dat gemeentes hulle afhanklikheid van God besef ten opsigte van hulle roeping in die veranderde konteks.

7.6.8 Besinning oor kategorie 4 se vrae

1. Indien vrae E1 (lidmate voel bedreig), E2 (lidmate neig om te onttrek) en E3 (lidmate sien geleentheid raak) in verband gebring word, kan die volgende opgemerk word: Die bedreiging wat lidmate voel en die neiging om te onttrek kan hoër wees as wat vermoed word, veral as die kumulatiewe persentasies tussen beslis en gedeeltelik saamstem verreken word. Minder respondente van die NG Kerk (20.9%) en geen by ander Kerke wat beslis saamstem, sien die veranderde konteks as geleentheid raak om hulle missionale roeping uit te leef nie (Vraag E3). Dit kan 'n aanduiding wees van die groot effek van die veranderde konteks op lidmate, maar kan ook 'n aanduiding wees dat die respondente van mening is dat daar 'n gebrekkige besef by lidmate is dat die veranderde konteks gebruik kan word om hulle missionale roeping uit te leef deur diensbaar te wees aan die nood in hierdie konteks. Wanneer die gedeeltelike saamstem van NG respondente (76.7%) en dié van ander Kerke (83.3%) kumulatief bygereken word (Vraag E3) is die potensiaal daar om mense te motiveer om die geleentheid raak te sien en te gebruik.
2. Uit die reaksie op vraag E4 (moeite om die konteks te verstaan) en vraag E5 (luister na mense se verhale) van meer as 80% by NG Kerk-respondente en ander kerke dat hulle beslis en gedeeltelik saamstem, sou die waarneming gemaak word dat daar 'n goeie aanvoeling is van die belang van die konteks vir missionale bediening. Die verskil in persentasies van besliste saamstem tussen NG Gemeentes en dié van ander kerke kan dui op 'n groter konstekstuele aanvoeling vir die konteks en mense se behoeftes en nood wees. Die klein aantal respondente van kerke moet egter in gedagte gehou word.
3. Dit blyk tog dat die onderskeiding van die Gees (Vraag E6) waar om by God se werk in die gemeenskap aan te sluit (48.8% by NG Kerk-respondente en 33.3% by ander kerke), groter aandag kan kry en dat hierdie missionale praktyk vir evangelisasie verder ontwikkel kan word, veral in die lig van die uitkoms van vraag E7 (afhanklikheid van God) by die volgende punt.

4. Daar is 'n duidelike aanduiding (88.8% by NG Kerk-respondente en 83.3% by ander kerke wat beslis saamstem) van 'n groot besef van afhanklikheid van God in die veranderde konteks wat baie bemoedigend is, omrede deelname aan die *missio Dei* in terme van evangelisasie ten diepste God se werk deur sy Gees is.

7.7 Kategorie 5: Praktyke van evangelisasie

In hierdie kategorie word data versamel oor hoe praktyke van evangelisasie in gemeentes lyk en watter styl en metodes en/of programme gebruik word.

7.7.1 Vraag F1 – Ons doen evangelisasie met 'n spesifieke program

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Ja	11	25.6	25.6
Nee	32	74.4	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Ja	2	33.3	33.3
Nee	4	66.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Slegs 'n kwart van NG respondente en 'n derde van dié van ander kerke maak gebruik van 'n spesifieke program vir evangelisasie. Indien respondente *JA* geantwoord het by vraag F1, kon hulle spesifiseer watter program hulle gebruik. NG Gemeentes se respondente maak van die volgende programme gebruik: EE3 (23.3%), Alfakursus (18.6%), Kinderevangelisasie (16.3%), Getroue Getuies (11.6%), Ralph Neighbour (selgroepe) (7%), Campus Crusade for Christ (4.7%), Fresh Expressions (Kerkplanting) (4.7%), Lukas 10 Transformasie (L10T) (2.3%), Just Walk Across the Room (2.3%), en ander (11.6%).

Respondente van NG Gemeentes het die volgende ander programme genoem:

Awaken (self ontwikkelde program)

Ondersteuning van sendelings en organisasies
Leraarspan is besig om eie materiaal te ontwikkel.
Divorcecare, Griefshare
Eie omgegroeptomateriaal
'n Kombinasies van 'n hele paar programme soos van toepassing in verskillende kontekste en situasies.
Leef Jesus-dissipelskapreis
NVT
Betrokke by ongeveer 17 plekke waar hulle liefde leef en oop hande het in die groter Pretoria-area.
Verskeie geestelike reise om nuwe gewoontes en waardes by die gemeente te kweek.

Die respondente van ander Kerke noem die volgende programme: Faithful Witnesses (2), Fresh Expressions (2), Alpha Course (1), Child Evangelism (1) en Just walk across the room (1). By ander programme is die volgende opmerking gemaak: *“We have been through these programmes. We ran Just walk a few years ago and a home developed Bible Study and are planning to train trainers for Faithful Witnesses”*

Dit is uit bogenoemde duidelik dat 'n verskeidenheid van programme gebruik word. Dit is nie seker in watter mate die keuse van programme respondente of gemeentes se verstaan van evangelisasie weerspieël en of bloot pragmatiese oorwegings 'n rol speel nie.

7.7.2 Vraag F2 – Ons lei lidmate op om die goeie nuus van die koninkryk met ander te deel wanneer en soos moontlik

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Ja	25	58.1	58.1
Nee	18	41.9	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Ja	4	66.7	66.7
Nee	2	33.3	100.0
Totaal	6	100.0	

Dit blyk dat opleiding van lidmate by meer as die helfte van NG Gemeentes se respondente en twee derdes van ander kerke plaasvind. Met hierdie empiriese data in gedagte is daar groot potensiaal om nog groter klem te plaas op die opleiding van lidmate om hulle geloof te deel.

By hierdie vraag was daar 'n opsie om te noem van watter opleiding mense gebruik maak. Die volgende is genoem deur respondente van die NG Gemeentes:

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
	18	41.9	41.9
Alpha Kursus	1	2.3	44.2
Alpha, Getroue Getuies	1	2.3	46.5
Awaken	1	2.3	48.8
Bedieninge in gemeenskap	1	2.3	51.2
Bybelskool (nie spesifieke kursus nie)	1	2.3	53.5
Die Geloofsreis	1	2.3	55.8
Dissipelskap	1	2.3	58.1
EE3	3	7.0	65.1
EE3-gebaseerde opleiding	1	2.3	67.4
EE3, CCC, Gefokusde Bybelstudies	1	2.3	69.8
EE3, Leef Jesus, Uitreike, Prediking, Selgroepe	1	2.3	72.1
Eie dissipelskapprogramme	1	2.3	74.4
Eie materiaal in wording. Oorweeg Getroue Getuies	1	2.3	76.7
Eie stof	1	2.3	79.1
Erediens en selgroepe	1	2.3	81.4
Gebruik samestelling van bestaande programme wat kontekstueel verwerk word asook gebruik van kenners in velde om lidmate te help bemagtig.	1	2.3	83.7
Gestuurde gemeentes en talle ander info en toepaslike kursusse	1	2.3	86.0
IN PAS (Algemene Sinode); Reekse van Gys van Schoor oor Geloofsvorming en Dissipelskap.	1	2.3	88.4
In persoon-opleidingsgeleenthede	1	2.3	90.7
Intern	1	2.3	93.0

Een kollega bied 'n dissipelskaps-kursus aan en van die groepe doen al module 3.	1	2.3	95.3
Tans besig met 'n plaaswerkerbediening	1	2.3	97.7
Verskeie metodes en "tools"	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Die volgende opleiding is genoem deur respondente van ander kerke:

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
	2	33.3	33.3
College and discipling courses	1	16.7	50.0
Discipleship groups	1	16.7	66.7
Mostly prophetic ministry	1	16.7	83.3
See previous question	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Daar word 'n wye verskeidenheid van opleidingsmateriaal gebruik in gemeentes. Die navorser wonder wat die keuses van materiaal wat gemeentes gebruik, bepaal.

7.7.3 Vraag F3 – Ons bid vir mense wat vervreemd van God is

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	18	41.9	41.9
Stem gedeeltelik saam	24	55.8	97.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Dat daar word wel gebid word vir mense wat vervreemd van God is, toon 41.9% van NG respondente en 33.3% van ander kerke wat beslis saamstem. Met die groot persentasies van albei groepe wat gedeeltelik saamstem (50% en meer) en die

aanduiding by vraag E7 dat meer as 80% van respondente van albei groepe hulle afhanklikheid van God besef, is daar baie potensiaal om groter erns te maak met gebed vir mense wat vervreemd van God is.

7.7.4 Vraag F4 – Ons deel die goeie nuus met die gesindheid en styl van Jesus sodat mense die liefde van God deur ons kan ervaar

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	28	65.1	65.1
Stem gedeeltelik saam	15	34.9	100.0
Total	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	4	66.7	100.0
Total	6	100.0	

Die navorser vermoed dat die styl van evangelisasie 'n groot rol speel by mense se negatiewe beleving en persepsies van evangelisasie. Die uitkoms van hierdie vraag is belangrik sodat “die klanke van die voetstappe van die draers van die goeie nuus aangenaam” sal wees (vgl. hoofstuk 1 se inleiding – Jesaja 52:7) vir die ontvangers en positiewe belewenisse sal gee. Die uitkoms van 65.1% onder respondente van die NG Gemeentes wat beslis saamgestem het en die 33.3% van die ander kerke kan moontlik 'n aanduiding wees dat daar onder NG Kerk-respondente 'n groter begrip is dat die styl van evangelisasie deel van die boodskap is. Die persentasie respondente wat gedeeltelik saamstem, toon dat die potensiaal onder respondente bestaan om baie goed hiermee te vorder.

7.7.5 Vraag F5 – Ons sien evangelisasie as weselik deel van die totale lewe van die gemeente

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	18	41.9	41.9

Stem gedeeltelik saam	20	46.5	88.4
Stem gedeeltelik nie saam nie	5	11.6	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem gedeeltelik saam	5	83.3	83.3
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Hierdie vraag gee 'n goeie aanduiding dat evangelisasie deur slegs 41% van NG respondente as beslis weselik deel van die totale lewe van die gemeente gesien word. Geen respondente van ander Kerke deel hierdie siening nie. Daar is egter baie ruimte en ook baie geleentheid om evangelisasie te integreer met die totale gemeentebediening as die persentasies van gedeeltelike saamstem, bygereken word.

7.7.6 Vraag F6 – Lidmate bou verhoudinge met mense wat kerkvervreemd is en nooi hulle na die gemeente

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	13	30.2	30.2
Stem gedeeltelik saam	21	48.8	79.1
Stem gedeeltelik nie saam nie	8	18.6	97.7
Stem beslis nie saam nie	1	2.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	1	16.7	16.7
Stem gedeeltelik saam	5	83.3	100.0
Totaal	6	100.0	

'n Lae persentasie respondente (NG Kerk 30% en ander kerke 16.7%) stem beslis saam dat lidmate verhoudinge bou met mense wat kerkvervreemd is en hulle na die gemeente nooi. Die respondente wat gedeeltelike saamstem laat dit beter lyk (48.8% uit die NG Kerk en 83.3% van ander kerke). Dit is noodsaaklik dat gemeentes uit 'n diepe roepingsbesef om deel te neem aan God se sending en gedring te word deur

die liefde van Christus, daar 'n doelbewuste fokus sal wees om verhoudinge te bou en mense te nooi na die gemeente as dissipelgemeenskap wat saam vir Jesus volg.

7.7.7 Vraag F7 – Lidmate word by eredienste geïnspireer en toegerus om die goeie nuus intensioneel met mense te deel

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	21	48.8	48.8
Stem gedeeltelik saam	17	39.5	88.4
Stem gedeeltelik nie saam nie	5	11.6	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem gedeeltelik saam	3	50.0	50.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	2	33.3	83.3
Stem beslis nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Ongeveer die helfte van respondente van NG Gemeentes en geen van die ander Kerke het beslis saamgestem dat lidmate by eredienste geïnspireer en toegerus word. Dié wat gedeeltelik saamstem by NG Gemeentes (39.5%) en ander kerke (50%) skep geleentheid vir verdere groei omrede dit kumulatief meer as 80% van die respondente insluit. In aansluiting by die opmerkings by vraag F2 blyk dit dat eredienste 'n kritiese rol speel om lidmate te inspireer en toe te rus om hulle geloof te deel. Die persentasies by ander kerke wat gedeeltelik en beslis nie saamstem nie kan beteken dat eredienste nie so 'n boodskap aan die gemeentelede oordra nie.

7.7.8 Vraag F8 – Vreemdelinge of besoekers is hartlik welkom en word gasvry ontvang by alle gemeentebyeenkomste

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	30	69.8	69.8
Stem gedeeltelik saam	12	27.9	97.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	2.3	100.0

Totaal	43	100.0	
--------	----	-------	--

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	4	66.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Dit blyk dat meer respondente van die NG Kerk van mening is dat verwelkoming en gasvryheid van besoekers by wel plaasvind tydens eredienste as respondente van ander kerke. Indien die kumulatiewe persentasies van gedeeltelik saamstem bygereken word, lyk dit baie goed. Die afleiding kan moontlik gemaak word dat daar 'n groot potensiaal is vir die bediening van gasvryheid onder die databron se gemeentebyeenkomste.

7.7.9 Vraag F9 – Ons gemeentebyeenkomste word so beplan dat besoekers of vreemdelinge uitgenooi word om tuis te kom

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	12	27.9	27.9
Stem gedeeltelik saam	24	55.8	83.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	7	16.3	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	2	33.3	33.3
Stem gedeeltelik saam	2	33.3	66.7
Stem gedeeltelik nie saam nie	1	16.7	83.3
Stem beslis nie saam nie	1	16.7	100.0
Totaal	6	100.0	

Minder as die helfte van die respondente van NG Gemeentes en ander Kerke dui aan dat gemeentebyeenkomste so beplan word dat besoekers of vreemdelinge uitgenooi word om tuis te kom. Hierdie resultaat dui daarop dat 'n groot werk nodig is om

gemeentes doelbewus te belyn om gemeentebyeenkomste so te beplan dat vreemdelinge tuis sal voel.

7.7.10 Vraag F10 - Ons begelei lidmate as dissipels om hulle geloof te deel soos en wanneer gepas

NG Gemeentes	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	17	39.5	39.5
Stem gedeeltelik saam	23	53.5	93.0
Stem gedeeltelik nie saam nie	3	7.0	100.0
Totaal	43	100.0	

Ander kerke	Frekwensie	Persentasie	Kumulatiewe Persentasie
Stem beslis saam	1	16.7	16.7
Stem gedeeltelik saam	5	83.3	100.0
Totaal	6	100.0	

Uit die persentasie van slegs 39% wat beslis saamstem by NG Kerk-respondente en 16,7% by ander kerke, blyk dit dat daar 'n groot geleentheid is om lidmate te begelei as dissipels wat hulle geloof deel wanneer die geleentheid hom voordo. Indien die persentasies wat gedeeltelik saamstem bygereken word, is daar werklik 'n groot potensiaal wat geestelike leiers kan gebruik om lidmate toe te rus om hulle geloof te deel.

7.7.11 Besinning oor kategorie 5 se vrae

1. Slegs 25.6% van respondente van NG Gemeentes en 33.3% van ander kerke doen evangelisasie met 'n spesifieke program (vgl die lys van programme). By vraag F2 word aangedui dat 58.1% van die respondente van die NG Kerk en 66.7% van ander kerke meen dat lidmate opgelei word om die goeie nuus van die koninkryk te deel. Verskeie opleidingskursusse word daarvoor gebruik soos aangedui. By vraag F7 het ongeveer 50% van respondente (NG en ander kerke) aangedui dat lidmate by eredienste geïnspireer en toegerus word om die goeie nuus te deel. Die

waarneming is dat minder gemeentes gebruik maak van spesifieke programme vir opleiding, maar meer gemeentes ander of eie maniere gebruik om lidmate toe te rus. Ongeveer die helfte van opleiding vind tydens eredienste plaas. Dit blyk dat die eredienste 'n groot geleentheid bied om hierdie persentasie aansienlik te lig en mense te inspireer en toe te rus vir evangelisasie. Ander opleiding kan dan aanvullend of spesifiek gebruik word.

2. By vraag E7 het 'n hoë persentasie (meer as 80%) aangedui dat hulle hulle afhanklikheid van God besef. By die vraag (F3) of daar gebid word vir mense wat vervreemd van God is, het minder as die helfte van die respondente van NG Gemeentes (41.9%) en ander Kerke (33.3%) beslis saamgestem. Meer as 50% by albei groepe het egter gedeeltelik saamgestem. Weens die belang van gebed en afhanklikheid van God in evangelisasie is daar groot potensiaal om mense in eredienste, bedieninge en gebedsbedieninge aan te moedig om spesifiek te bid vir mense wat vervreemd is van God.
3. Ongeveer 42% van NG Kerk-respondente stem beslis saam en ongeveer 47% stem gedeeltelik saam dat ons evangelisasie sien as wesentlike deel van die totale lewe van die gemeente (Vraag F5). By die ander kerke is dit 83.3% wat gedeeltelik saamstem. Hierdie vraag toets of in die praktyk van evangelisasie daarmee rekening gehou word dat evangelisasie geïntegreerd deel van die totale lewe en van die missionale roeping van die gemeente is. Dit sluit aan by vraag B3 (Die hele gemeente is in diens...) en vraag B4 (doelbewuste integrasie en koördinering) in kategorie 1. Dit kan moontlik daarop dui dat groter integrasie van evangelisasie in die praktiese gemeentebediening nodig is om 'n geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente 'n werklikheid te maak.
4. Die styl van evangelisasie in praktyke met die gesindheid van Jesus sodat mense God se liefde kan ervaar (vraag F4), speel 'n groot rol om negatiewe persepsies en belewenisse van evangelisasie te verander. Van die NG Kerk-respondente het 65.1% beslis saamgestem met die vraag en 33.3% van die ander Kerke. Dit kan moontlik 'n aanduiding wees dat daar onder die NG Kerk-respondente 'n groter

begrip is dat die gesindheid en styl deel van die boodskap is en in lyn behoort te wees met die diensknegstyl van Jesus die Koning.

5. 'n Lae persentasie respondente (NG Kerk 30.2% en ander kerke 16.7%) dui aan dat verhoudinge in hulle gemeentes gebou word met mense wat kerkvervreemd is en hulle genooi word na die gemeente (vraag F6). In evangelisasie is die verhoudingskomponent baie belangrik om mense se vertrouwe te wen en God se liefde uit te leef en om mense uit te nooi: 'n doelbewuste fokus op die verhoudingskomponent en 'n uitnooikultuur kan gemeentes baie help om die fokus van evangelisasie in gemeentes te herstel. Die ander vrae wat na die uitnooi van mense verwys, is vrae F9, C2 en C6.
6. Dit blyk dat die praktyk van gasvryheid (vraag F8) goed inslag gevind het in respondente van NG Gemeentes (69.8% NG Gemeentes teenoor 33.3% van ander kerke stem beslis saam) (Vgl. ook vraag B5). Die doelbewuste uitnooikultuur (vraag F9) het by die respondente (NG Kerk 27.9% en ander kerke 33.3%) laag getoets en die afleiding kan gemaak word dat dit 'n groot leemte is wat baie aandag behoort te kry (Vgl. ook vraag F6). Die hele konsep van evangelisasie as uitnodiging kom hier ter sprake.
7. By die vraag of gemeentes lidmate begelei as dissipels om hulle geloof te deel soos en wanneer gepas (vraag F10), het 39.5% van die NG Gemeentes se respondente beslis saamgestem en 53.5% gedeeltelik saamgestem (Vgl ook vraag D9 – 60.5% en vraag F4 – 65.1% van NG Kerk-respondente). By die ander Kerke is daar onderskeidelik 16.7% wat beslis saamstem en 83% wat gedeeltelik saamstem. Met vraag D9 en F4 in aanmerking blyk dit dat die besef van geloofsdeling bestaan, maar dat die praktyk daarvan 'n groot groeiarea kan wees. Met inagneming van die NCLS-navorsing (cf. Nel & Schoeman 2019:7) dat 80% van respondente (lidmate) gemaklik voel om hulle geloof te deel, kan die afleiding

gemaak word dat die hele konsep van praktiese geloofsdeling of getuienis in missionale gemeentes se bediening ernstig aandag behoort te kry.

8. Verbande tussen veranderlikes

In aansluiting by die besinning oor die kategorieë, word die volgende verbande tussen veranderlikes waargeneem. Dit is belangrik om in gedagte te hou dat hierdie verbande van toepassing is op die respondente wat deelgeneem het aan die navorsing en dat daar nie algemene tendense of toepassings gemaak kan word nie.

1. Missionale blootstelling:

Daar is 'n verband waar te neem tussen respondente se missionale blootstelling, hetsy deur literatuur en/of gesprekke/kursusse en die verstaan van die gemeentes se missionale identiteit om deel te neem aan God se sending. (Vgl. vrae A7, A8 + B1)

2. Missionale roeping en evangelisasie:

Daar is egter ten spyte van bogenoemde 'n afname te bespeur in gemeentes se verstaan van hulle missionale roeping om ook mense wat vervreemd geraak het van God en die Kerk in te sluit (vgl. B2-4). Hierdie waarneming kan 'n aanduiding wees dat minder respondente evangelisasie sien as wesenlik deel van die missionale roeping van die gemeente. In die interpreterende hoofstuk sal verder hieraan aandag gegee word.

3. Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente:

'n Waarneming is dat dit lyk asof daar 'n gebrek aan integrasie is om die hele gemeentebediening te verstaan as een geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente en om die gemeente en bedieninge doelbewus te integreer en te koördineer om as evangeliserende gemeente te funksioneer (vgl. B3-4, F5).

4. Evangelisasie en dissipelskap:

Daar is 'n goeie verstaan van lidmate as dissipels (mense wat Jesus die Here volg) en van evangelisasie as 'n uitnodiging om Jesus die Here te volg. 'n Waarneming

is dat dit lyk asof daar ruimte is om die kritiese verband tussen evangelisasie en dissipelskap beter te verstaan as dissipels wat dissipels maak en begelei word om hulle geloof te deel (vgl. C1+C2 + C6 + F10).

5. Gasvryheid en uitnoodi-kultuur:

Daar is 'n openheid by eredienste en gemeentebyeenkomste om vreemdelinge te verwelkom en gasvry te ontvang. 'n Waarneming is dat dit lyk asof daar nog baie werk nodig is om 'n uitnoodikultuur te vestig, verhoudinge te bou met mense wat vreemd is en hulle doelbewus te nooi na geleenthede om Jesus saam te volg (vgl. B5 + C2 + C6 + C7 + D7 + F8 + F9).

6. Evangelisasie en besluitneming:

'n Minderheid van NG Kerk-respondente sien evangelisasie as 'n individualistiese en persoonlike besluitneming of keuse om hemel toe te gaan. 'n Minderheid (respondente van die NG en ander kerke) sien evangelisasie as taak om die lidmaatgetalle van die gemeente te laat groei (vgl. D1-3).

7. Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk:

Evangelisasie word deur 'n meerderheid van NG Kerk-respondente verstaan vanuit die evangelie van die koninkryk en om deel van 'n geloofsgemeenskap te wees wat die heerskappy van God vier en uitleef (vgl. D3-8).

8. Konteks van evangelisasie:

Dit blyk dat die drasties veranderde omstandighede in die samelewing 'n bedreigende en dempende effek op 'n minderheid lidmate het, en dat daar potensiaal is om die situasie te benut om gemeentes se missionale roeping uit te leef. Die kumulatiewe persentasie by sowel die NG Kerk-respondente en die ander kerke se respondente wat gedeeltelik saamstem, kan 'n aanduiding wees dat die impak van die drastiese veranderinge in die samelewing onder die respondente dalk hoër is as wat vermoed word. 'n Waarneming is dat daar 'n erns by NG Kerk-

respondente is om die gemeenskap en mense se verhale te verstaan gedurende die Covid-19-pandemie en -situasie (vgl. E1-5).

9. Afhanklikheid van God:

Daar is by respondente 'n afhanklikheid van God in 'n veranderde konteks te bespeur. Dit blyk dat die potensiaal van gebed spesifiek vir mense wat vervreemd is van God en die gemeente, en die gawe van onderskeiding van waar om by God se werk aan te sluit, kan verder ontgin word en aandag kry (vgl. E7 + E6 + F3).

10. Evangelisasie:

'n Minderheid gemeentes doen evangelisasie deur programme, terwyl ongeveer die helfte van gemeentes lidmate by eredienste inspireer en toerus om hulle geloof te deel. 'n Waarneming is dat groter klem gelê kan word op die begeleiding van lidmate as dissipels en op wyses om hulle toe te rus om hulle geloof te deel soos en wanneer gepas. 'n Meerderheid respondente verstaan evangelisasie as 'n uitnodiging om Jesus as die Here te volg. (vgl. C6 + F1 + F2 + F7 + 10)

Bogenoemde is nadenke oor verbande tussen veranderlikes aan die hand van die navorsingprobleem en navorsingsvrae. By die kwalitatiewe navorsing sal verdere empiriese data verkry en geïnterpreteer word.

9. Posisionering van die hoofstuk

In hoofstukke 2 tot 4 is die normatiewe taak hanteer deur 'n verkennende studie oor die verstaan van evangelisasie in die literatuur. Daar word profeties onderskei watter teologiese konsepte, teologies-etiese riglyne en goeie praktyke voorkom in die literatuur om te help om die vraag oor wat behoort te gebeur in evangelisasie te beantwoord.

In hoofstuk 5 (hierdie een) en hoofstuk 6 is die deskriptief-empiriese taak met betrekking tot evangelisasie hanteer. Daar word priesterlik geluister na wat in die praktyk gebeur deur empiriese navorsing in kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe ondersoeke. Die empiriese data word in hoofstuk 7 geïnterpreteer saam met insigte

uit ander dissiplines sodat vasgestel kan word hoe dit wat gebeur, in die praktyk, verstaan moet word.

In hoofstuk 8 word aandag gegee aan die pragmatiese taak en word 'n moontlike nuwe praxis voorgestel wat kan help met die vraag oor nuwe praktyke van evangelisasie. Finale gevolgtrekkings kan ook gedoen word en moontlike nuwe hipoteses kan gegenereer word wat weer in verdere navorsing ondersoek kan word.

HOOFSTUK 6: DESKRIPTIEF-EMPIRIESE NAVORSING (KWALITATIEF)

1. Inleiding

Ter wille van die konteks van die hoofstuk, word aangesluit by die navorsingsdoelstelling wat ter sprake is vir hierdie hoofstuk:

- Om die literatuurstudie aan te vul met 'n empiriese studie wat kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe navorsing insluit wat help om die patrone en dinamika van evangelisasie raak te sien wat verder gebruik kan word in die navorsing.

In die vorige hoofstuk is aandag gegee aan die kwantitatiewe navorsing van die deskriptief-empiriese taak van prakties-teologiese interpretasie soos deur Osmer voorgestel. In hierdie hoofstuk kom die kwalitatiewe navorsing aan die beurt.

Eerstens sal bespreek word wat kwalitatiewe navorsing behels. Daarna word gemotiveer waarom kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe navorsing in hierdie navorsing gebruik is. Die navorsingsplan word beskryf, die gestruktureerde vraelys word dan hanteer, en die data wat na vore kom uit die kwalitatiewe navorsing word beskryf en weergegee.

2. Wat is kwalitatiewe navorsing

Voortvloeiend uit hoofstuk 1 word verder gekyk na wat kwalitatiewe navorsing behels. Kwalitatiewe navorsing poog om die aksies en praktyke waarin individue en groepe betrokke is en die betekenis wat hulle daaraan heg, te verstaan. Kwalitatiewe navorsing maak staat op praat, luister en waarneem, daarom is dit is meer gepas om 'n kleiner getal van individue, groepe, of gemeenskappe in diepte te bestudeer (cf. Osmer 2008:49-50; Ruane 2016:34). Metodes soos deelnemende waarneming of in diepte-onderhoude wat oop of gestruktureerd is in terme van die werklike vrae, kan waardevolle inligting en insigte aan die lig laat kom (cf. Heitink 1999:239).

Volgens Leedy & Ormrod (2015:141) het alle kwalitatiewe benaderinge twee dinge gemeen: Eerstens fokus dit op die betekenis en interpretasie van fenomene in natuurlike omgewings en tweedens behels dit die vasvang en bestudering van verskeie nuanses en die kompleksiteit van spesifieke fenomene (cf. ook Louw 2018:5; Leedy & Ormrod 2020:28). Kwalitatiewe navorsing bestudeer eienskappe of kwaliteite wat nie gereduseer kan word tot bloot numeriese waardes nie (cf. Leedy & Ormrod 2020:28). Kwalitatiewe navorsers erken dat die kernsake of knelpunte wat hulle bestudeer, baie dimensies en lae het en probeer om die veelkantigheid daarvan aan die lig te bring (cf. Leedy & Ormrod 2020:258).

Kwalitatiewe navorsing is induktief eerder as deduktief (cf. Louw 2018:5) en maak staat op woorde (gesproke of geskrewe), beelde of voorstellings, en mense se waarneembare gedrag as databron (cf. Ruane 2016:33; cf. Taylor *et al.* 2015:18-21; cf. ook Kalof *et al.* 2008:35). Dokumente (insluitend tekste), foto's, en opnames kan ook ondersoek word (cf. Kalof *et al.* 2008:35). Daar word eerder gefokus op implisiete prosedures en tegnieke wat baie minder eksplisiet is as by kwantitatiewe navorsing. Die prosedures by kwalitatiewe navorsing gebruik 'n wye korpus van navorsingsartikels met die oog op sistematiese kodering (cf. Goertz & Mahoney 2012:12-13).

Taylor *et al.* (2015:18-21) verduidelik die werk van kwalitatiewe navorsing soos volg: Dit is besorg oor die betekenis wat mense heg aan dinge in hulle lewens; is induktief; kyk holisties na instellings en mense; is besorg oor hoe mense dink en optree in hul alledaagse lewens; alle perspektiewe is waardevol om te bestudeer en is ewe belangrik; dit beklemtoon die betekenisvolheid van die navorsing en beskou alle instellings en groepe as bronne van inligting.

Kwalitatiewe navorsing kan byna enige iets in die sosiale wêreld bestudeer soos sosiale en kulturele verskynsels, individuele gedrag, besluitneming en denkprosesse. Kwalitatiewe navorsing fokus ook op die betekenis en motivering wat bogenoemde

onderlê. Die doel is die verstaan van prosesse, belewenisse en die betekenis wat mense daaraan heg (cf. Kalof *et al.* 2008:80). Kwalitatiewe navorsing se metodes is volgens Leedy & Ormrod (2020:260) die minste voorskriftelik. Daar is nie resepte nie, net algemene riglyne. Die metodes wat die navorser uiteindelik gebruik, gaan net deur die grense van die navorser se verbeelding beperk word (cf. Leedy & Ormrod 2020:260).

Berg (1998) (in Kalof *et al.* 2008:86) beskryf die kwalitatiewe proses se progressie as 'n spiraal eerder as 'n lineêre proses waarin teorie-generering en die versameling en analisering van data verweef is. Omrede die doel van kwalitatiewe navorsing meestal die in diepte-verstaan van onderliggende betekenis of die beskrywing van ervarings of fenomene is, word dataversameling, steekproefneming (*sampling*), analisering en interpretasie tipies gelyktydig gedoen (cf. Kalof *et al.* 2008:86).

Gedetailleerde beskrywing en direkte aanhalings is die hart van kwalitatiewe werk wat gebruik word om 'n aanvoeling vir die situasie en insig in mense se perspektiewe en denke te gee (cf. Kalof *et al.* 2008:100). Die doel van beide kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing is om 'n beter verstaan van hoe die wêreld werk, te voorsien, maar dit word verskillend bereik. Die eenvoudigste moontlike manier om kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing te onderskei, is soos volg: Kwantitatiewe navorsing gebruik statistiese gereedskap om te help om data te interpreteer, terwyl kwalitatiewe navorsing vrae ondersoek sonder statistiese gereedskap, en maak in stede daarvan staat op die vermoë van die navorser om patrone waar te neem. Albei benaderinge maak meer van visuele instrumente gebruik (cf. Kalof *et al.* 2008:79).

Voordat die navorsingsproses hanteer word, word 'n motivering gegee waarom van kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe navorsing gebruik gemaak word in hierdie proefskrif.

3. Motivering vir kwantitatiewe sowel as kwalitatiewe navorsing

Die navorser maak die keuse om van beide kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing gebruik te maak om die winspunte van albei empiriese navorsingsmetodes te benut vir die navorsing van die tema oor evangelisasie.

Volgens Heitink (1999:232) is die beperkinge van kwantitatiewe navorsings dat mense se emosies en gesindhede en dieper vlakke van bewussyn nie in kwantifiseerbare kategorieë uiteengesit kan word nie. Daarvoor is die bystand van kwalitatiewe navorsing nodig. Kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing lê gewoonlik op 'n kontinuum. Aan die een kant is daar die ekstensiewe navorsing wat oor 'n breë veld werk met kwantitatiewe strategieë soos opnames en statistiese analises. Aan die ander kant is daar die intensiewe navorsing wat 'n nouer veld met kwalitatiewe strategieë in diepte ondersoek. Baie navorsers gebruik albei navorsingsmetodes in 'n gemengde metode of kombinasie van metodes (cf. Osmer 2008:49-53; cf. Heitink 1999:239). Daar is baie tussenpunte op die kontinuum wat kwantitatiewe en kwalitatiewe strategieë op 'n verskeidenheid maniere kombineer (cf. Osmer 2008:50).

Om hoë kwaliteit navorsing te doen, is volgens Taylor *et al* (2015:132) 'n veeleisende taak: Daarom is sowel kwantitatiewe as kwalitatiewe navorsing in effek eerder twee studies as een. Omrede die gemengde navorsingsmetode se doel 'n breë en diepte van verstaan behels, is dit volgens Taylor *et al* (2015:132) essensieel dat gemengdemetodenavorsers oorweging gee aan hoe hulle die metodes wil kombineer, met 'n bewustheid van grondliggende aannames agter die metodes. Dit sal egter volgens Ruane (2016:34) verkeerd wees om die verskille te verabsoluteer. Mario Small (2015) in Ruane (2016:34) argumenteer dat die sosiale wetenskappe verby die kwantitatiewe/kwalitatiewe kloof is, en dat 'n samesmelting ('*merger*') van die twee style van navorsing die taak van oorsaaklike analise die beste dien.

Verskeie navorsers eindig volgens Ruane (2016:34) met die gebruik van 'n kombinasie van kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsingstegnieke waarin die voordele van veelvuldige strategieë erken word vir meer insig en verhoogde geloofwaardigheid. Die term *triangulation* is volgens Denzin (1978) in Ruane (2016:34) verskeie jare gelede gevorm om die gemengde metodes van navorsing te verwoord. Dit verwys dan na die gebruik van veelvuldige of gemengde strategieë in dataversameling in 'n studie met dieselfde tema. Volgens Goertz & Mahoney (2012:8) is die vraag watter een van kwantitatiewe of kwalitatiewe navorsing die beste is, nie bruikbaar nie, aangesien daar plek is vir kwantitatiewe, kwalitatiewe en die gemengde metode van navorsing. Kalof *et al.* (2008:36) maan tot suspisie oor eise dat enige manier van navorsing oor die algemeen beter ("*superior*") as die ander is.

Afhangende van die doel van die navorsing, kan albei navorsingsmetodes aanbeveel word en selfs essensieel word om die oriëntasies en sterkpunte van albei benaderings te benut (cf. Goetz & Mahoney 2012:8). Volgens Osmer (2008:50) is die debat tussen die kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing grootliks misleidend. Baie navorsers kombineer die twee navorsingstrategieë in 'n gemengde metode (cf. Creswell 1998:2; cf. Osmer 2008:50). Chris Smith het in sy navorsing *Soul Searching* grootskaalse navorsingsvraelyste gekombineer met indiepte-onderhoude met 'n aantal jongmense (cf. Osmer 2008:50).

Volgens Kalof *et al.* (2008:15) kan amper enige navorsingsprobleem deur kwantitatiewe of kwalitatiewe metodes bestudeer word. Gewoonlik is 'n teorie sterker wanneer beide kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing dit ondersteun. Kalof *et al.* (2008:25, 36) glo sterk dat die beste wyse om 'n sosiale wêreld te bestudeer, deur *triangulation* is. Alhoewel dit waardevol is om aanvanklik aan kwantitatiewe en kwalitatiewe as verskillende benaderings te dink, is dit net so belangrik om nie te dink dat die onderskeiding rigied is nie. Die rede daarvoor is dat die grense tussen kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing al hoe vaer word (cf. Kalof *et al.* 2008:79). Navorsers maak al hoe meer gebruik van albei benaderings om belangrike navorsingsprobleme en -vrae aan te spreek (cf. Leedy & Ormrod 2020:3). Veral in studies van menslike gedrag lewer die gemengde metode volgens Leedy & Ormrod

(2020:115) baie keer 'n vollediger prentjie. Leedy & Ormrod (2020:299) beveel aan dat gemengde metode-navorsers die kwantitatiewe benadering gebruik om 'n redelike struktuur te voorsien wat die navorsingsprojek kan begelei en wat die navorser help om by die taak te hou en konsekwent te fokus op die navorsingsprobleem.

Die navorser vertrou dat bogenoemde voldoende motivering verskaf vir die gebruik van die gemengde metode (beide kwantitatief en kwalitatief) van navorsing vir hierdie proefskrif oor evangelisasie. Voordat die navorsingsproses hanteer word, is dit belangrik om te noem dat die afleidings van hierdie studie gemaak word, beperk is en hoogstens op moontlikhede dui wat op 'n breër vlak deur verdere navorsing getoets behoort te word. Vervolgens word aandag gegee aan die navorsingsplan.

4. Die kwalitatiewe navorsingsplan

Die navorsingsplan om die navorsing hier onder te beskryf, kan volgens Osmer (2008:53) se benadering soos volg daar uitsien:

1. Die mense, program of 'setting' wat ondersoek word
2. Die spesifieke metode wat gebruik gaan word om data in te samel
3. Die individue of die navorsingspan wat die navorsing gaan onderneem
4. Die volgorde van stappe wat gevolg word om die projek uit te voer in 'n spesifieke tydsraamwerk.

Die uitvoering van bogenoemde navorsingsplan word volgens Osmer (2008:53) bepaal deur beperking van tyd, finansiële bronne beskikbaar, en die beskikbaarheid van diegene wat bestudeer word. Hierdie navorsingsplan word as raamwerk gebruik en soos volg gebruik om die proses van navorsing te beskryf.

4.1 Die mense wat aan die navorsing deelgeneem het

Wie of wat ondersoek word (mense, program, of situasie), word volgens Osmer (2008:53) hoofsaaklik deur die doel van die projek bepaal asook wie of wat die data kan voorsien wat nodig is vir die projek. In dergelike navorsing word mense gekies vir

die data-insameling. Predikante word as verteenwoordigers van die gemeentes waarin hulle bedien, gebruik vir die data-insameling.

In samewerking met professor Nel en Joyce Jordaan van die Universiteit van Pretoria se Departement Statistiek, word daar uit die 43 NG gemeentes van die vier Noordelike Sinodes en 6 gemeentes van ander Kerke wat vraelyste ingedien het, 10 gemeentes ewekansig gekies waarmee daar onderhoude gevoer gaan word. Die 10 gemeentes is soos volg ewekansig ingedeel: 1 stadsgemeentes en 1 grootdorp/plattelandse gemeente uit elk van die vier Noordelike Sinodes (2 gemeentes per sinode) en 2 gemeentes van ander kerke. Van die ander kerke is 1 gemeente van hoofstroom-Gereformeerde afkoms en 'n ander gemeente is 'n vernuwingskerk. Albei gemeentes van die ander kerke is in Pretoria.

4.2 Die spesifieke metodes wat gebruik is om die data te versamel

Volgens Zeegers & Baron (2015:75) is navorsingsmetodes modi (modusse) of maniere waarop navorsing gedoen word: 'n soort pakket van strategieë waarmee bewyse of data ingesamel word. Hierdie pakket van strategieë val in een van die volgende kategorieë: luister na deelnemers in die navorsing, neem gedrag waar, en ondersoek historiese spore of rekords. In 'n sekere sin is daar dus net hierdie drie metodes van sosiale ondersoek met subkategorieë daarvan (cf. Zeegers & Baron 2015:75).

Die metodes wat gebruik word in navorsing is volgens Osmer (2008:54) spesifieke prosedures wat benut word om data in te samel. Die metodes word gedeeltelik bepaal deur die strategie van ondersoek wat gekies is vir die navorsing. Die doel van die projek help om die mees effektiewe metode van data-insameling te kies (cf. Osmer 2008:54-55).

Die metodes wat volgens Osmer (2008:54) vir navorsing gebruik kan word, is:

- **Onderhoud:** 'n onderhoud word gevoer deur die navorser met 'n respondent. Sodoende word verbale data ingesamel deur vrae te vra waarop die respondent reageer.

- **Deelnemende waarneming:** verbale en visuele data word ingesamel deur praktyke en gebeure waar te neem terwyl deelgeneem word in die omgewing waarin dit gebeur. Die doel is om patrone in die gewone interaksie van mense en gemeenskappe te ontdek en vas te stel wat hierdie gebeure, aktiwiteite en simbole vir mense beteken.
- **Artefakte-analise:** hier word data versamel van dokumente en voorwerpe wat van simboliese waarde is vir mense. Navorsers vra ook vir mense wat betrokke is, (*insiders*) wat dit vir hulle beteken.
- **Ruimtelike analise** (“*spatial analyses*”): aandag word gegee aan die plasing (*location*) en uitleg van die ruimte (*space*) waarin ’n organisasie gehuisves word en so word data versamel.
- **Demografiese analise:** ’n demografiese profiel van ’n groep word gevorm deur data te versamel oor ’n spesifieke populasie, ouderdomsgroep, inkomstevlak, geslag, opvoedkundige kwalifikasies, huiseienaarskap, en indienseemingstatus. Hierdie demografiese profiel word dan met ander vergelyk.
- **Fokusgroepe:** ’n groep van 10 of minder mense word gebruik onder leiding van ’n gespreksleier om verbale data oor ’n spesifieke onderwerp te versamel. Hierdie groepe is gewoonlik homogeen in sekere demografieë, wat dit makliker maak om deel te neem.

In hierdie kwalitatiewe ondersoek is gebruik gemaak van onderhoudvoering as navorsingsmetode. Toestemming is vooraf per brief gekry van die Kerkrade om aan die empiriese navorsing (kwantitatief en kwalitatief) deel te neem. Daarin is genoem dat daar ’n seleksie gemaak sal word vir onderhoude. (vgl. die Toestemmingsbrief aan Kerkrade – Bylaag A) Die predikante van die 10 gemeentes wat ewekansig gekies is deur Departement Statistiek, is telefonies en per epos genader om hulle toestemming te verkry vir die onderhoude. Wanneer ’n predikant nie aan die navorsing kon deelneem nie, is die volgende persoon op die lys van ewekansige keuse, gekies.

Nadat toestemming van die predikante verkry is, is die Etiekkomitee van die Universiteit van Pretoria genader om toestemming te gee vir die verdere verloop van die navorsing, soos ooreengekom is in die navorsingsvoorstel (Skrywe gedateer 29 Junie 2021 is aangeheg: bylaag E). Die volgende dokumente is saam met die aansoek om toestemming ingedien: die navorsingsvoorstel, die ewekansige keuse van gemeentes deur Departement Statistiek, die lys van 10 predikante en gemeentes (4 per sinode en 2 van ander kerke), asook die vrae vir die onderhoude (Bylaag C).

4.3 Die onderhoude wat gevoer is

Volgens Benney & Hughes (1970) (in Taylor *et al.* 2015:101) is die onderhoud die gunsteling uitgrawe-gereedskap (*'favored digging tool'*) van sosiale wetenskaplike en verlaat hulle hulle grootliks op verbale weergawes om oor die sosiale werklikheid te leer. In onderhoudvoering word gewoonlik onderskei tussen gestruktureerde, semi-gestruktureerde en ongestruktureerde onderhoude (cf. Leavy 2014:285). Hierdie onderskeiding moet eerder as 'n kontinuum gesien word wat wissel van relatief gestruktureerde tot relatief ongestruktureerde onderhoude.

Alhoewel hierdie navorsingsbenaderinge verskil, neem hulle volgens Taylor *et al.* (2015:102) 'n gestandaardiseerde formaat aan: Die navorser het die vrae en die deelnemer het die antwoorde. In gestruktureerde onderhoude word veronderstel dat elke persoon dieselfde vrae gevra word sodat vergelykbare bevindinge verseker is. Die onderhoudvoerder vervul die rol van 'n opgewekte data-insamelaar wat mense op hulle gemak laat voel en laat ontspan sodat die voorafgedefinieerde vrae volledig beantwoord kan word (cf. Taylor *et al.* 2015:102).

Tydens die onderhoud bestee die navorser volgens Ruane (2016:191) tyd daaraan om die deelnemer te ontmoet en 'n verhouding te bou. Die deelnemer luister na, reageer op die navorser en leer die navorsingsonderwerp ken. Seidman (2013:9; cf. Taylor *et al.* 2015:102) merk op dat *"at the root of in-depth interviewing is an interest in understanding the lived experience of other people and the meaning they make of that experience"*. Die indiepte-onderhoud vind plaas as 'n gesprek tussen gelykes eerder as 'n formele vraag-en-antwoorduitruiling. Die fokus is nie bloot op die

antwoorde nie, maar om te leer watter vrae om te vra en hoe om hulle te vra (cf. Taylor *et al.* 2015:102).

Volgens Gillham (2000:1; cf. Osmer 2008:61) is onderhoude gesprekke tussen twee mense waarin die een inligting van die ander een soek vir 'n spesifieke doel. Vaardigheid in onderhoudvoering is 'n belangrike deel van spesifieke aandag in kwalitatiewe navorsing; daarom is 'n goeie onderhoudvoerder 'n aktiewe luisteraar wat sorgvuldig aandag gee aan die verbale en nieverbale response van die respondent. Die onderhoudvoerder begelei die gesprek sonder om dit te veel te beheer of te veel te praat (cf. Osmer 2008:61-62). 'n Volwasse onderhoudvoerder praat minder en luister meer en toon aandag deur oogkontak, gesigsuitdrukkings en liggaamshouding op gepaste tye en weet hoe om dit te gebruik om die gesprek te laat vorder (cf. Osmer 2008:62).

Twee besluite is voor die gesprekke nodig om die onderhoude te vorm: die hoeveelheid struktuur in die gesprek en die soort vrae wat gebruik word (cf. Osmer 2008:62) Die hoeveelheid struktuur in 'n onderhoud bepaal die soort vrae wat gebruik word en die mate van soepelheid in die roete van die vrae van die onderhoud (cf. Osmer 2008:62). In hoogs gestruktureerde onderhoude (soos 'n mondelingse vraelys) word geslote-eindevrae in 'n spesifieke volgorde gevra. As meer na die ander kant van die spektrum van gestruktureer na ongestruktureerd beweeg word, word die vrae oopeindevrae en die roete van vrae meer soepel en buigbaar (cf. Osmer 2008:62). In semi-gestruktureerde onderhoude gebruik die onderhoudvoerder gewoonlik 'n voorafbepaalde vraelys in 'n vaste volgorde, maar is gewillig om weg te beweeg van hierdie orde as die respondent spontaan beweeg na 'n onderwerp wat later hanteer sal word. Hierdie onderhoude sluit gewoonlik oopeindevrae in wat die respondent uitnoui om verdere insette te gee (cf. Osmer 2008:62).

Die navorser se keuse van onderhoudstyl hang volgens Ruane (2016:193) af van die doel van die navorsing. Wanneer die navorser 'n beskrywende oorsig van 'n

navorsingspopulasie wil voorsien of die onderhoudsproses wil standaardiseer, dan is die gestruktureerde onderhoud die gepaste strategie (cf. Ruane 2016:194).

Vir die doeleindes van onderhawige kwalitatiewe navorsing is gestruktureerde onderhoude gevoer met 'n mondelinge vraelys waarin geslote-eindevrae in 'n vaste volgorde gevra is (cf. Osmer 2008:63). Die tien onderhoude is van 16 Julie 2021 tot 19 Augustus 2021 gevoer. Afsprake is met die respondente gemaak en die onderhoude is, vanweë die inperkings van die Covid-pandemie, per Zoom gedoen. Met toestemming van die respondente is opnames van die onderhoude gemaak waarna dit getranskribeer is vir verdere hantering.

4.4 Die span wat die navorsing gedoen het

Die span wat die navorsing gedoen het, bestaan uit die volgende drie persone: die navorser (Frikkie Coetzee), die studieleier (prof. Malan Nel) en die persoon van Departement Statistiek (Joyce Jordaan).

4.5 Die opstel van die gestruktureerde vraelys

'n Onderhoud is volgens Ruane (2016:164) 'n meer persoonlike vorm van navorsing waarin vrae in 'n persoonlike gesprek of telefoongesprek tussen onderhoudvoerder en deelnemer uitgeruil word. Die onderhoud is 'n doelgerigte gesprek met 'n spesifieke agenda – sleutelpunte of vrae word hanteer volgens 'n onderhoudsgids of onderhoudskedule (cf. Ruane 2016:192).

Die navorsingsvrae moet volgens Ruane (2016:198) 'n enkele fokus hê en van neutrale taal gebruik maak sodat dit nie die deelnemer lei in die antwoorde nie. 'n Hoogs gestruktureerde skedule is nodig om te verseker dat alle deelnemers dieselfde onderhoudsproses beleef. Die skedule sal tipies inleidende opmerkings deur die onderhoudvoerder bevat wat gevolg word, 'n lys van die presiese vrae (en opsies om te reageer) wat deur die onderhoudvoerder in volgorde en woordeliks in die onderhoud gevoer word (cf. Ruane 2016:198).

So 'n vaste skedule kan die gestandaardiseerde onderhoud stomp en onnatuurlik laat voel, daarom is daar volgens Ruane (2016:199) 'n bykomende verantwoordelikheid op die onderhoudvoerder om die proses deelnemend en insiggewend te hou.

Die gestruktureerde vraelys van die kwalitatiewe navorsing is gebaseer op die inhoud van die literatuurstudie soos dit die geval was met die vraelys van die kwantitatiewe navorsing. Die kwantitatiewe vraelys het ook as die basis gedien vir die opstel van die kwalitatiewe vraelys aangesien dit reeds gedoen was. Aan die hand van die kategorieë van die kwantitatiewe vraelys is 'n vraelys in samewerking met die studieleier, prof. Malan Nel, saamgestel om verdere inligting van die respondente te verkry. Die inhoud van die vraelys word by punt 5 bespreek.

4.6 Maak van afsprake vir onderhoude

Die 10 ewekansig gekose gemeentes se predikante is gekontak en afsprake vir die onderhoude is gereël vir 'n tyd wat vir hulle sou pas. Die navorser het homself tydens die oproep voorgestel en weer toestemming verkry vir die onderhoude. Die predikante is weer versoek om die toestemming skriftelik te voorsien. Die onderhoude het per Zoom plaasgevind tydens die inperkings van die Covid-pandemie.

Die onderhoude is opgeneem, getranskribeer en in Word-formaat beskikbaar gestel vir verdere hantering. Die doel van die onderhoude was om verdere inligting in te samel wat as aanvulling en verdere verduideliking by die kwantitatiewe navorsing kan dien. Die doel van die vrae was om tot 'n beter verstaan van 'n bepaalde onderwerp of kategorie te kom (cf. Osmer 2008:62).

5. Onderhoudsvrae vir gestruktureerde gesprekke

Vyf vrae is opgestel vir die onderhoude wat in vyf kategorieë ingedeel is. Twee van die vrae is onderverdeel in twee onderafdelings, wat dit tegnies sewe vrae maak. Dieselfde kategorieë wat vir die kwantitatiewe navorsing gebruik is, is gebruik vir die kwalitatiewe navorsing. Die kategorieë gaan soos volg verder belig word.

5.1 Kategorie 1 - Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente:

By hierdie kategorie is gepoog om vas te stel in watter mate evangelisasie verstaan word as wesenlik tot die hart van 'n missionale gemeente of missionaliteit in die gemeente. Waar evangelisasie wel voorkom, word dit bloot gesien as 'n projek of program wat 'n groepie mense doen en in watter mate is dit geïntegreer in die gemeentebediening?

Die volgende vraag is aan elkeen van die 10 respondente gevra:

- Vraag 1 – Hoe verstaan julle 'n missionale gemeente wat erns met evangelisasie maak?

5.2 Kategorie 2 - Missionale dissipelskap (volgelingen wat fokus op God se heerskappy):

By hierdie kategorie word verdere inligting verkry oor die verhouding of verband tussen evangelisasie en dissipelskap. Verder word verneem of 'n missionale gemeente wat erns met evangelisasie maak, lidmate begelei tot 'n dissipellerende deelname aan die koms van God se koninkryk. Evangelisasie word met ander woorde verstaan in terme van missionale dissipelskap en in terme van 'n teologie van die koninkryk van God. Die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap het verreikende implikasies vir die verstaan en praktyke van evangelisasie en gemeentebediening.

Die volgende vraag is by hierdie kategorie aan elkeen van die 10 respondente gevra:

- Vraag 2 – Hoe sien julle die verband tussen dissipelskap en evangelisasie?

5.3 Kategorie 3 - Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)

Die bedoeling van die vrae by hierdie kategorie is om verder uit te vind hoe gemeentes dink oor die evangelie as die goeie nuus. Deel van die navorsingsprobleem is dat waar evangelisasie wel gedoen word, dit meermale gesien word as die taak van 'n klein groepie “opgeleide” mense wat fokus op besluitneming vir Jesus. Hierdie evangelisasie is dan nie geïntegreer met gemeentebediening nie. Deel van die

navorsingsvraag wat hier van belang is, is hoe evangelisasie teologies herontdek word in terme van missionale dissipelskap en in terme van 'n teologie van die koninkryk van God.

Die voorafgaande literatuurstudie het dit duidelik gemaak dat 'n gereduseerde verstaan van die evangelie as die goeie nuus en 'n gereduseerde verstaan van evangelisasie tot gevolg het wat weer ernstige implikasies het vir die gemeentebediening en praktyke vir evangelisasie. Daarom word daar ook by vraag 3b verder uitgevra oor hoe die respondente spesifiek oor evangelisasie dink.

Die twee vrae wat by hierdie kategorieë gevra is, is die volgende:

- Vraag 3a – Hoe verstaan julle die evangelie as die goeie nuus?
- Vraag 3b – Hoe verstaan julle evangelisasie?

5.4 Kategorie 4 - Konteks (kontekstualisering van evangelisasie)

'n Teologie van evangelisasie wat die inkarnasie ernstig opneem, neem die konteks ernstig op. Groot kontekstuele veranderings het wêreldwyd asook in die Suid-Afrika plaasgevind. Behalwe die ander kontekstuele faktore, het die onderhawige navorsing ook plaasgevind tydens die Covid-pandemie. Die vraag by hierdie kategorie wil verder vasstel in watter mate die teologie en praktyke van evangelisasie die konteks op grondvlak verreken, sodat die goeie nuus grondvat in die gemeenskap. Die vraag is ook belangrik om te probeer vasstel hoe die konteks die praktyke of manier waarop die evangelie op grondvlak gebring word, beïnvloed.

Die vraag wat by hierdie kategorie aan die 10 respondente gevra is, is die volgende:

- Vraag 4 – Hoe bring julle die goeie nuus tot op grondvlak in julle gemeenskap?

5.5 Kategorie 5 - Praktyke van evangelisasie

By hierdie kategorie is twee vrae gestel wat verdere inligting wil insamel oor die styl en praktyke van evangelisasie. Die literatuurstudie het laat blyk dat die styl van

evangelisasie belyn behoort te wees met die nederige en diensbare gesindheid en styl van Jesus wat die liefde van God vir die hele skepping prakties beliggaam. In die kwantitatiewe navorsing is daar ook data hieroor ingesamel. Verder is een van die hipoteses in hierdie navorsing dat evangelisasie soms in die praktyk vasval in 'n konfronterende styl wat fokus op besluitneming vir Jesus ("*decisionism*").

Gasvryheid word in die literatuurstudie genoem as een van die belangrike praktyke van 'n evangeliserende gemeente (vgl hoofstuk 4) Verder word evangelisasie gesien as 'n uitnodiging tot 'n lewe in die koninkryk en navolging van Jesus (cf. Osmer 2021:14-16). Deel van die navorsingsprobleem is dat evangelisasie nie lidmate begelei tot 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Daarom is hierdie twee vrae belangrik om verdere inligting te verskaf oor die praktyke van gasvryheid en uitnodiging.

Die volgende twee vrae is by hierdie kategorie aan al 10 respondente gevra:

- Vraag 5a – Met watter styl en op watter praktiese maniere bring julle die goeie nuus na mense?
- Vraag 5b – Tot watter mate is mense wat vreemd is, welkom by julle en word hulle uitgenooi na die gemeentebediening?

6. Die versameling van die data

Die primêre databron van die kwalitatiewe navorsing is die woorde en waarneembare gedrag van deelnemers. Daarom moet die navorser nie net kan luister nie, maar die gedrag van deelnemers kan waarneem. Die navorser het dus gepoog om 'n aktiewe luisteraar te wees wat aandag skenk aan sowel die verbale as nieverbale kommunikasie van die respondente (cf. Osmer 2008:62). Die navorser het ag geslaan op Osmer (2008:62) se waarskuwing dat die navorser nie te veel moet praat en nie te haastig moet wees nie.

Die onderhoude is weens die Covid-regulasies per Zoom-digitale platform deur die navorser gevoer. Met toestemming van die respondente is die onderhoude per Zoom

opgeneem en woordeliks getranskribeer ten einde 'n betroubare weergawe van die onderhoud te verkry.

7. Die aanbieding van die data

Die navorser gaan die data van die onderhoude in die volgende formaat aanbied:

- 1) Kategorie van vrae
- 2) Die vraag
- 3) Die response in die vorm van aanhalings
- 4) Verbande tussen die inligting en verdere interpretasie daarvan.

Die 10 onderhoude is getranskribeer en die antwoorde van die vrae is per deelnemer in paragrawe vervat. Wanneer daar byvoorbeeld na 'D#01' verwys word, verwys dit na die eerste deelnemer. 'P1' dui die eerste paragraaf aan. Indien die verwysing 'D#04: P5' is, verwys dit dus na die vierde deelnemer en na paragraaf 5.

7.1 Kategorie 1 - Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente

Vraag 1 – Hoe verstaan julle 'n missionale gemeente wat erns met evangelisasie maak?

Die navorsingsvraag soos in die inleiding van die hoofstuk genoem is, is die eerste vraag op die onderhoudskedule: Hoe lyk 'n missionale gemeente wat evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening sien?

Deurgaans verstaan die deelnemers 'n missionale gemeente wat erns maak met evangelisasie as 'n gemeente wat betrokke wil wees in die gemeenskap waarin hulle is. Dit is soos volg verwoord deur die deelnemers.

D#01: P11: “Ons het nog altyd 'n groot hart vir die gemeenskap rondom ons [...] So, ons sien dit regtigwaar as 'n ding wat naby aan ons is, wat ons saam in kan deel as gemeente, maar wat ons ook die gemeenskap se hande kan vat en kan sterk maak in hierdie proses, wat ons eintlik maar 'n aandeel in het. So ons sien dit regtigwaar baie naby aan ons eie konteks.”

D#02: P11: “[...] hoe ons dit verstaan is dat ons begin by *ons gemeenskap* en ons reik uit in *ons gemeenskap* onder lidmate en ook lidmate wat dan afvallig geraak het – of net ’n bietjie los geraak het van die gemeente vir watter rede ook al”.

D#03: P7: “Ek dink die konsep hier by ons het al meer begin posvat, [...] dat ‘missionaal’ beteken eintlik totale betrokkenheid by die gemeenskap, plaaslik en ook wyer.”

D#04: P7: “As ek dink hoe ons dit verstaan, sal dit wees om soveel as moontlik moeite te doen om mense bewus te maak van God se groot opdrag. Ons gemeente se roeping is, of ons sê ons is ’n gemeente waar verhoudings die verskil maak, en een van ons waardes is dat ons gaan om te gaan vertel. So in ons opset op hierdie stadium – alhoewel ek dit nog leer ken – het ons ’n maatskaplike werker wat nou maar help met mense wat inkom van buitekant af, maar ons het ook projekte in die middestad, want dit is waar ons gemeente geleë is, maar dis ook net een komponent. Ons gaan ook verder ...”

D#05: P7: “Wel, ek dink die roeping van die kerk help ’n ou daarmee, om te sê ja, ons is nie net hier ter wille van onself en ons eie opbou en ons eie geestelike verryking nie, maar dat dit wat ons ook vanuit die Woord van die Here, vanuit die gemeenskap van die gelowiges ontvang, dat ons dit ook sal deel na buite [...] maar ons leef ook elke dag daar buite in ’n wêreld waar ons moet mense se geestelike en fisiese nood raaksien, en op so ’n manier betrokke wees.”

D#06: P11: “missionaal: dit is die *Missio Dei*, die sending van God, wat na die ... wat God se koninkryk in die wêreld laat kom en ... dat die kerk eintlik in daai glystroom van God se beweging na die wêreld toe is om hierdie skepping nuut te maak [...] Ons gebruik nie spesifiek die woord ‘missionaal’ gewoonlik nie, ons praat baie sterk van die ‘Koms van God se koninkryk’, en ons tema van vanjaar ... wat eintlik gepresipiteer is deur die Covid-pandemie en so voorts, is dat ons stadbouers wil wees. So ons gebruik baie sterk deesdae die metafoer van God se stad wat gebou word in die wêreld ...”

D#07: P11: “Die eerste ding is ons verstaan dat daar ’n kultuur van evangelisasie moet wees, dat evangelisasie moet deel wees van jou visie of jou missiestellings, met ander woorde evangelisasie moet in die hart van die gemeente wees, want ons glo – en nou op ons span se wegbreek het ons dit net weer vir mekaar gesê: ons glo onomwonde in dit wat Jesus gesê het self, uit Sy eie mond in Matheus 28, dat ons na nasies toe moet gaan en mense Sy dissipels maak ...”

D#08: P10: “Ek het natuurlik in hierdie gemeente grootgeword, jy weet, so ek stap nou al ’n, jy weet, amper dertig jaar pad saam met hierdie gemeente, so ek weet al van jy weet, die *shift* van EE3-dae van evangelisasie tot, ... die plek waar *die gemeente*, ek dink een van die eerste NG kerke was wat, jy weet, ’n naamsverandering gemaak het om Gemeenskapskerk te wees ... en ek sou dink in daardie tyd, het die, ... het die *shift* van ’n verbale soort van inslag primêr geskoei op, jy weet, EE3 vrae *geshift* na ’n kom ons maak ’n verskil binne in die gemeenskap en as daar vrae gevra word oor nou maar hoekom is julle as ’n gemeente betrokke ... dat dit dan ’n geleentheid is, soos wat daai 1 Petrus 3 sê, ... om te getuig oor die hoop wat in julle is ...”

D#09: P10: “[...] as jy by ons hekke uitgaan, by die terrein uit, dan’t ons sulke borde aangebring, wat daar staan ‘die kerk verlaat nou die terrein’. En dit het nogal vir ... ’n rukkie gevat om dit gewoon te raak [...] Ons het vir mekaar gesê, luister, as ons ’n verskil wil maak, dan moet ons plaaslik begin en wat vir ons dan belangrik is oor missionale kerk met die oog

op evangelisasie: ons het wegbeweeg van die ou ding van sendingwerk is onder jou ander kulture, evangelisasie is net onder Afrikaanssprekende of jou eie mense, so daar is weggegaan en vir mekaar gesê evangelisasie is vir ons die bring van die goeie nuus, met die fokus by ons spesifiek van ... omgee. Ons sê God gee om, daarom gee ons om.” [...] Ons probeer rênig aksie bysit, en aktief [...] en die evangelisasie het ons ook vir mekaar hier by die kerk gesê, elke persoon het 'n gawe. En elke ou wat 'n gawe het, waar hy werk, waar hy op die markplein is, waar hy in die skool is, waar hy in 'n professionele posisie is, waar hy op 'n plaas is, by sy ... tussen sy werkers. Daar is jy die agent van die koninkryk en daar moet jy die evangelie gaan verkondig, net deur daar te wees, deur fisies teenwoordig te wees ...”

D#10: P15: “Ons verstaan daarvan is dat die gemeente moet 'n lewenswyse hê van betrokkenheid in die gemeenskap waar die Here ons geplaas het om die Woord van die Here uit te dra en uit te leef. Ons ... deel van ons gemeente se uitkyk is om mense te help om Jesus te leer ken [...] En weet jy, my en ons uitkyk is dat God het elkeen van ons – elke gemeente, elke gelowige – op 'n plek geplaas en ons weet Genesis 1 sê vir ons dat ons is God se verteenwoordigers, maar ek en jy het 'n doel in die lewe. En dit is om God uit te leef. En dit is ons doel en funksie as gemeente.

Verskeie deelnemers het ook daarna verwys dat die missionale gemeente wat erns met evangelisasie maak, ook wyer as die plaaslike gemeenskap betrokke is: **D#02** (buurland) + **D#03** (“plaaslik en ook wyer”) + **D#04** (“ons gaan ook verder, ons het altyd projekte gehad wat ons uitgegaan het na die buiteland toe ...”) + **D#07** (“Jesus het self gesê [...] dat ons na die nasies toe moet gaan ...”).

7.2 Kategorie 2 - Missionale dissipelskap (volgelingen wat fokus op God se heerskappy)

Vraag 2 – Hoe sien julle die verband tussen dissipelskap en evangelisasie?

Deel van die navorsingsprobleem is of evangelisasie lidmate begelei tot dissipelskap en 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk. Deel van die navorsingsvraag is hoe evangelisasie teologies herontdek kan word in terme van missionale dissipelskap. Hierdie vraag oor die verband tussen dissipelskap en evangelisasie is daarom ingesluit by die kwalitatiewe ondersoek.

Al die deelnemers erken die verband tussen dissipelskap en evangelisasie, soos die aanhalings hieronder aandui. Woorde wat vir hierdie verband gebruik word, is die

volgende: “baie nou band” (D#01); “belangrike verband” (D#02); “onlosmaaklik” (D#03); “verskil nie” en “dis een en dieselfde ding” (D#04); “volgende stap” (D#05); “definitief ’n noue verband” (D#06); “een baan met twee wegspringblokke” (D#07); “evangelisasie en dissipelskap is vir ons belangrik” (D#09); en “hand-aan-hand loop” (D#10).

D#01: P15: “Ek dink daar’s ’n baie nou band, en die een kan omtrent nie sonder die ander ene, as ek dit so kan stel ... want ek meen, inherent wanneer jy die evangelie dien, bedien, dan tree jy tog op as ’n dissipel en jy volg in die voetspore van Jesus. So, ek dink daar’s ’n baie nou verband tussen die twee en dat ons as gemeente ook mense regtig aanmoedig om uit te gaan en dit wat hulle ook beleef ook te kan deel met ander. Dat dit ’n leefstyl word ...”

D#02: P15: “Dis ’n belangrike verband vir ons. En dis hoekom ons besluit het om net by een uitreik te bly. Ons het byvoorbeeld nou al 16 jaar betrokke by die *Reformed Church of Swaziland*, waar ons wedersyds met mekaar saamwerk en op so ’n manier dissipels nie net van hulle gemeente nie, maar ook van ons gemeente, so ons beskou dit as wanneer jy uitreik is jy ’n dissipel [...] Ons bly saam met hulle in hulle huise. Ons doen alles saam met hulle, so dis hoe ons dan die dissipelskap en evangelisasie sien.

D#03: P11: Ek dink dit is redelik vasgelê dat dit onlosmaaklik aan mekaar verbind is. Jy kan nie ouens evangeliseer en nie met hulle verder gaan met dissipelskap nie. Ek dink die gemeente begin dit ook al meer verstaan. Dit is ook iets wat baie sterk afgedruk word deur ons dominee en hy gee baie aandag nou in die laaste ruk aan die hele idee van dissipelskap. Dink dit is onlosmaaklik.

D#04: P11: “Ja, evangelisasie en dissipelskap, dink ek, verskil nie ... is baie nader aan mekaar as wat mens sou dink. ’n Dissipel moet gaan evangeliseer en ek dink baie keer dink mense dat jy opgelei moet wees om ’n dissipel te wees, of om ’n evangelis te wees, maar eintlik is die groot opdrag gaan en gaan maak dissipels van alle mense. So vir ons, die verband tussen dissipelskap en evangelisasie is dus een en dieselfde ding.”

D#05: P11: “Dissipelskap sal vir ons seker altyd gaan oor, aan die een kant, toerusting. Ek dink Jesus het sy dissipels toegerus, en as mense wat toegerus word deur die Woord en deur die prediking, sal ons ... en natuurlik ook deur die Gees, sal ons dan ook dit wat ons ontvang ook wil deel. Nou ja, die deel-aksie sal ek glo, lidmate verstaan in terme van ons ondersteun mekaar, bemoedig mekaar en wees ook op die uitkyk vir mense rondom ons wat geestelike en ander behoeftes het. So vanuit dissipelskap in terme van toerusting, gaan die volgende stap wees om op te let waar is mense wat geestelike nood ervaar.”

D#06: P19: “Wel, ek dink daar is definitief ’n nou verband daartussen. Dit gaan daarvoor dat ons nie mense kan ... ek dink mense in vandag se wêreld, ons eie gemeentede ingesluit, maar die hele gemeenskap, soek ’n kongruensie tussen woorde en dade. Daar moet ... *you have to walk the talk*. So, om ’n dissipel van die Here te wees is eintlik dan is jy besig met evangeliseringswerk want jy is, deur wat jy doen, deurdadig in Jesus Christus se voetspore loop, is jy besig om eintlik te vergestalt [...], ’n soort van beliggaamde boodskap.”

D#07: P15: “Op hierdie stadium het ons vir onself uitgemaak ons sien dit eintlik in een baan: in een baan met twee wegspringplekke. Of een baan met twee spoortjies. Die evangelisasie,

hoe ons dit beleef, is jy lei mense op om die evangelie met iemand anders te deel, in ons konteks, primêr deur woorde ... so ons leer mense om gesprek te voer met ander mense en om uiteindelik hulle by die punt te bring om 'n beslissing vir die Here te maak. [...] maar sekondêr sien ons evangelisasie nie net as praat nie. Ons sien dit ook as doen, met ander woorde as dienslewering, ons sien dit as hulp, ons sien dit as uitreik ensovoorts, so dis die evangelisasie deel. Die dissipelskapdeel is meer 'n langer termyn saamstap met mense om die evangelie deur jou lewe aan hulle af te smeer, natuurlik deur jou woorde ook, maar dis 'n langer proses waarin jy waardes leer, waarin jy beginsels vir mense leer en waarin jy fondasies vir mense leer [...] So, ons maak 'n bietjie van 'n onderskeid, maar twee, dis onder dieselfde sambreel evangelisasie en dissipelskap, of dan soos ek gesê het, in dieselfde baan.

D#08: P14: "... al twee daai terme binne in 'n geloofsgemeenskap is nogal moeilik vir gemeentelede om mee te assosieer. So kom ek sê een iets oor dissipelskap dat, jy weet daar is maar nog steeds in mense 'n gedagte dat dissipelskap is 'n ... is amper soos 'n ekstra *radical* tipe Christenskap [...] want 'n dissipel soos wat ons dit verstaan, ... dit is iemand wat in 'n lewenslange identiteit en reis is om Christus te volg, en dan dieselle met die woord evangelisasie. So, as jy nou daai twee saam sit, ... dan is daar soveel werk om te doen, want ... mense het hierdie idee dat, jy weet, jy moet nou daai *awkward* persoon wees in iemand anders se lewe wat nou hierdie tipe vrae vra [...] Ek dink Alan Hirsch, die teoloog, het my baie gehelp om te verstaan dat ... daar's selfs met dissipelskap 'n *pre-conversion* idee wat jy kan hê, ... sodat ... as jy dink oor volgelingskap van Jesus, dat jy iemand wat selfs in 'n sekulêre soort van omgewing is, al klaar kan begin dissipel – as jy dit nou 'n werkwoord kan maak – en dat die metanarratief waarin ons mense innooi is die evangelie van die beskikbaarheid van die Koningkryk."

D#09: P14: "Evangelisasie-dissipelskap is vir ons belangrik. Ons is juis nou besig weer met 'n dissipelskapkursus. 'n Dissipel is vir ons eerstens iemand wat gevorm word in die lering van Christus, dit wil sê dit is iemand wat Jesus volg, dag en nag, in goeie en in slegte tye [...] Ons maak daai keuse om Christus te volg en sodra ons dit doen, sê ons vir mekaar, het ons die verantwoordelikheid om na die nasies toe te gaan ... nou in ons geval het ons eintlik 'n klomp nasies hier om ons."

D#10: P19: "In die eerste plek is ons evangelisasie op hierdie stadium groeiend en ongeveer twee jaar praktyk in werking. So, ons is tans besig met 'n groot aantal opleidingsgeleenthede vir die mense, want ons sien dissipelskap en evangelisasie wat hand aan hand loop. [...] Ons visie is om te sien dat ons mense oor die stad van Pretoria versprei word, waar elke opgeleide evangelis dan later begin verantwoordings neem vir die woongebied waar hy of sy woon, saam met die ander wat daar reeds 'n kern vorm en dat jy dan so die stad kan raak deur die hand aan hand loop van evangelisasie as 'n uitvoisel van natuurlike dissipelskap vir die Here."

Uit die antwoorde van die deelnemers oor die verband tussen dissipelskap en evangelisasie wissel die siening tussen "een en dieselfde ding" (**D#04**), "onlosmaaklik" (**D#03**) en "onderskeibaar" (**D#07**) of "volgende stap" (**D#05**). Slegs een deelnemer (**D#08**) het in die konteks van die verband tussen dissipelskap en evangelisasie

verwys na die evangelie van die koninkryk: “... *die metanarratief waarin ons mense innooi is die evangelie van die beskikbaarheid van die koninkryk.*”

7.3 Kategorie 3 - Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)

Vraag 3a – Hoe verstaan julle die evangelie as die goeie nuus?

Deel van die probleem waarop hierdie navorsing fokus is dat missionale teologie nie genoegsaam erns maak met evangelisasie as dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Dit laat die vraag ontstaan oor hoe evangelisasie herontdek word in terme van 'n teologie van die koninkryk van God. In die sentrum van evangelisasie staan die evangelie of die goeie nuus. Mense se verstaan van die evangelie as die goeie nuus het 'n groot invloed op hulle verstaan van evangelisasie (teologie), asook op die praktyke van evangelisasie. Daarom dat daar in die literatuurstudie aandag gegee is aan die konsep van goeie nuus en dat daar in die kwantitatiewe studie vrae gestel is oor mense se verstaan van die goeie nuus. Die respondente is in die kwalitatiewe navorsing verder uitgevra oor hulle verstaan van die evangelie as die goeie nuus.

'n Paar van die deelnemers het die goeie nuus verstaan in terme van **verlossing en vergifnis van sonde**:

- **D#03: P15:** “Wel, dis die feit dat Jesus aan die kruis gesterf het vir sondaars, en daarom is dit goeie nuus. As 'n ou wat 'n sondaar is hoor dat sy sondes vergewe is op grond van wat Jesus vir hom gedoen het, dan is dit vir hom goeie nuus ...”
- **D#05: P15:** “Ek dink goeie nuus natuurlik in terme van jou eie sekerheid, jou eie verlossing. [...] Om te sê, ja ons ontvang die goeie nuus, ons moet in dankbaarheid op daardie Goeie Nuus van Jesus se verlossing bly reageer.”
- **D#07: P 19:** “Jesus is die weg en die waarheid en die lewe en niemand kom na die Vader toe behalwe deur Hom nie ... Die goeie nuus is niks anders as die feit dat Jesus Christus na hierdie wêreld toe gekom het om te soek en te red na dié wat verlore is [...] en dat dit Jesus se hele missie was en dit moet ons missie ook wees ... so die goeie nuus is die verlossing van Christus het gekom na hierdie wêreld ... ”

In aansluiting by bogenoemde wys Deelnemer **D#04: P15** daarop dat die evangelie as goeie nuus gaan oor “die storie van Jesus ... of die verhaal van Jesus Christus, dat

Hy vir my sondes, vir ons sondes gesterf het aan die kruis, dat Hy opgestaan het uit die dood en dat Hy vir ons in die Hemel by die Vader 'n plek gereed maak.” Verder noem hierdie deelnemer dat dit deel van die goeie nuus is dat Jesus Christus die enigste plek is waar gebroke mense sin in die lewe kan kry. In aansluiting hierby is die goeie nuus vir deelnemer **D#09: P18** die Twaalf Artikels van die geloof van wat God alles kom doen het om in 'n verhouding met die mens te staan en die nuwe lewe in Christus ná die dood te ontvang.

Verder word die evangelie as goeie nuus deur deelnemer **D#01: P19** verstaan as die boodskap van Jesus Christus vir alle mense oor alle grense wat deur God gestuur is om die goeie nuus vir ons te bring en deur Sy hele lewe en bediening die goeie nuus vir ons kom wys het sodat ons dit met ander kan deel. Hierdie deelnemer wys daarop dat evangelisasie en goeie nuus nie uitmekaar gehou kan word nie en 'n eenheid is, want wat is evangelisasie sonder goeie nuus? Volgens deelnemer **D#10: P23** is dit die goeie nuus: “God kom plant die saadjie. Hy kom water daai saadjies dat dit begin groei in 'n begeerte van betrokkenheid en wanneer jy daai tree van geloof gee, dan kom die Here en dan voeg Hy by my swak mensheid by dit wat ek nodig het, sodat Sy naam verheerlik kan word as die koninkryk uitgebrei kan word.”

Volgens deelnemer **D#06: P23** bestaan daar daar twee sieninge van die goeie nuus in die gemeente naamlik die kant wat tradisioneel meer fokus op die Heidelbergse Kategismus se verstaan van die goeie nuus van sonde, verlossing, en dankbaarheid. Die ander siening is minder juridies en verstaan die goeie nuus meer met die “*gesondmaak-metafoor*” as 'n nuwe begin, dieper en ware lewe, van stelsels wat herstel word, en van versoende verhoudings. Die gemeente werk met die stadbouerkonsep wat die goeie nuus wil beliggaam in herstel en 'n nuwe begin in die konteks van die gebrokenheid in die land.

Deelnemer **D#08: P18** wys daarop dat die goeie nuus nie net gaan oor die soteriologie (verlossing) en vergifnis van sonde om eendag hemel toe te gaan nie (dit sluit dit wel

in). Die goeie nuus gaan oor die beskikbaarheid van die koninkryk van God soos Jesus self daaroor gepraat het, met 'n sterk inslag van verbeelding, die realiteit van die koninkryk wat inbreek en waarna ons moet soek en waarby ons moet aansluit. Individualistiese denke moet volgens hierdie deelnemer verruim word van nie net persoonlike verlossing nie, maar om te verstaan dat die goeie nuus holisties is en ons hele lewe insluit. Hierdie deelnemer noem 'n aanhaling van Flannery O'Connor (wat hy dink Scott McKnight aangehaal het) oor die gereduseerde individualistiese redding (*ek neem Jesus aan sodat ek eendag hemel toe kan gaan*). Die probleem hiermee is: *"... it's not that it's not true. The problem is that it's not true enough"*. Hierdie verruiming van die goeie nuus sluit die koninkryk hier en nou in. Dit is 'n proses vir gemeentes om dit te hoor en te kan internaliseer.

Bogenoemde response kan soos volg opgesom word: Vier deelnemers (**D#03 + D#04 + D#05 + D07**) verstaan die evangelie net as verlossing en/of vergifnis van sonde, terwyl een deelnemer (**D#06**) dit sien as hoe een gedeelte van die gemeente dit verstaan. Die evangelie as die goeie nuus van die koninkryk word eksplisiet by deelnemer **D#08** en **D#10** genoem, en implisiet by deelnemer **D#06**. Die ander deelnemers het nie gepraat van die evangelie as die evangelie van die koninkryk nie.

Vraag 3b – Hoe verstaan julle evangelisasie?

Die volgende vraag by die kategorie oor evangelisasie en die evangelie vra oor gemeentes se verstaan van evangelisasie. Dit is die essensie van hierdie navorsing, aangesien die navorsingsprobleem en navorsingsvrae fokus op 'n teologiese herontdekking van evangelisasie as weselik tot missionaliteit, 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk, en evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening. Dit is reeds genoem dat evangelisasie meermale gesien word as die taak van 'n groepie "opgeleide" mense wat fokus op besluitneming vir Jesus.

Die terugvoer van die deelnemers oor hierdie vraag is soos volg:

Verskeie deelnemers het hulle verstaan van evangelisasie verduidelik deur te sê **wat dit nie is nie**:

- **D#1: P23:** “Hoe ons gemeente dit verstaan is, is dat dit, soos ek nou-nou gesê het, dat dit deel is van ’n leefstyl, om ’n leefstyl te kweek, en dat dit nie die ou manier wat ek dink mens baie in gedagte het, dat jy nou net rondloop en vir mense vra as jy nou doodgaan waantoe gaan jy nie [...], dat ons nie op daai plek is wat ons sê ons moet nou uitgaan en vir mense noodwending vra, ‘ken jy die Here nie?’ nie, [...] dat dit nie ’n geforseerde ding is van ‘jy moet nou ’n keuse maak, voordat ek nou by jou deur uitstap’ en baie keer is dit dan geforseer in ’n mate, en mense verstaan nie regtig die hele konsep want jy kon nie daai pad stap nie.”
- **D#02: P23:** “Vir ons is evangelisasie nie ’n klop aan die deur en ruk ’n ou aan die strot en sê vir hom gaan jy hemel toe of gaan jy hel toe en kom ek verduidelik vir jou baie duidelik wat is die regte pad nie [...], dit is nie net gou-gou gaan in en slaan jou met die Bybel en draai om en kom huis [toe] nie.”
- **D#05: P19:** “Ons het nie op hierdie stadium projekte waar mense letterlik mense gaan besoek en evangelisasievrae in terme van ‘is jy seker jy is ’n Kind van die Here, as jy vandag sterf gaan jy Hemel toe’, daai vrae vir mense vra nie. Ons het nog nooit so evangelisasiekursus of ’n ding hier gedoen nie”
- **D#05: P21:** “... die evangelisasiebenadering hier is nie een van deur tot deur, gaan vrae vra, en dan spoor mense so op nie.”
- **D#08: P22:** “... so ek dink evangelisasie, dink ek, is nie net die *Good News*, van om in die Hemel te kom nie [...], sodat die uitnodiging nie net is dat dit een of ander transaksionele iets is wat met die hiernamaals te doen het nie ...”

Uit bogenoemde vier deelnemers se terugvoering blyk daar ’n duidelike **wegbeweeg** van ’n **konfronterende benadering** wat op **spesifieke geleenthede** (uitreike of besoeke) fokus om mense tot ’n **beslissing** te bring ten opsigte van die **ewigheid** of ewige bestemming na die dood nie. Dit is ’n wegbeweeg van ’n geforseerde benadering waartydens daar aan mense sogenaamde evangelisasievrae gevra word, soos aangedui deur die deelnemers: “Ken jy die Here?” (**D#01**), “Gaan jy hemel toe of gaan jy hel toe?” (**D#02**), “Is jy seker jy is ’n kind van die Here?”, “As jy vandag sterf, gaan jy hemel toe?” (**D#05**). Deelnemer (**D#01**) beleef dit as geforseerd en dat baie mense nie verstaan waaroor die hele konsep gaan nie. Deelnemer (**D#08**) noem dat die uitnodiging van die goeie nuus nie ’n transaksionele “iets” wat met die hiernamaals te doen het nie.

By deelnemer **D#3: P19** is die idee van evangelisasie in die gemeente nog steeds dat dit korttermyn-uitreike is wat op ’n *ad hoc*-basis plaasvind: “... die idee van evangelisasie is nog steeds, is nog ’n bietjie by ouens, dat dit is uitreike, korttermyn uitreike. Dis op ’n *ad hoc* basis. Wanneer jy op ’n uitreik gaan, dan gaan evangeliseer

ly.” Hier word evangelisasie in die gemeente as **korttermyn-uitreike of programme** verstaan.

Deelnemer **D#01: P23** beskryf evangelisasie met die volgende terme: ‘deel van ’n leefstyl’, ‘gaan oor ’n verhouding’, ‘om ’n pad te stap met iemand’, ‘deur ons lewenswyse in die gemeenskap wat gesprekke moontlik maak en mense vrae laat vrae’, en ‘dat mense deur ons dade en optrede iets van die evangelie kan raaksien’. Evangelisasie word by hierdie deelnemer verstaan as **leefwyse, verhouding en ’n reis** saam met mense wat hulle vrae laat vra en gesprekke moontlik maak.

Deelnemer **D#05: P19+21** beskryf evangelisasie as ’n ruimte waar mense se nood en behoeftes (fisies en geestelik) hanteer word. So word mense nader getrek aan die kerk en ook nader aan geloofsverbintenisse gebring. Daarmee saam word die goeie nuus gebring. Die ouers van kinders wat betrokke is, word ook so genooi om weer terug te keer na ’n plek waar hulle omgee en liefde by die gemeente kan beleef. Dit vra vir ’n ‘totale behoefte-prentjie’. Ons sien hier ’n verstaan van evangelisasie as **diens aan mense**.

Deelnemer **D#02: P23** beskou evangelisasie as ’n langtermynpad van vriendskap wat gemeentedele saam met mense stap. Die deelnemer verwys na die Engelse uitdrukking: *“make a friend, be a friend and bring a friend to Christ.”* Hier word evangelisasie verstaan as **vriendskapsevangelisasie**.

Volgens deelnemer **D#04: P19** beteken evangelisasie om die goeie nuus so te verkondig dat mense dit sal verstaan in hulle konteks (in ’n taal wat hulle sal verstaan) en dat mense die geleentheid gegee sal word om ’n keuse te maak om saam die pad te stap of nie. Hier word evangelisasie verstaan as **kontekstuele verkondiging** om ’n **keuse of beslissing** te maak en ’n pad te stap.

In aansluiting hierby gaan die hart van evangelisasie vir deelnemer **D#07: P23** om die goeie nuus by mense se ore uit te bring, want geloof kom deur die hoor. Daarom word evangeliste of goeie nuus -draers opgelei om die boodskap verder te neem sodat

mense kan glo en tot 'n beslissing kan kom. Die hart van evangelisasie is om by die hart van die mens uit te kom met die goeie nuus van Christus. Vir hierdie deelnemer is evangelisasie **woordverkondiging** of verbale kommunikasie van die goeie nuus sodat mense tot 'n **beslissing** kan kom.

Evangelisasie word by deelnemer **D#06: P27** verstaan as 'middelpuntvlietende' en 'middelpuntsoekende' kragte. Middelpuntvlietende kragte sluit uitreikprojekte en sendingwerk in wat formeel as projekte gedoen word en spontaan deur elke lidmaat gedoen word waar hulle daaglik kom en funksioneer. Elke lidmaat is elke dag 'n evangelis. Evangelisasie word gesien nie net as uitreik nie, maar ook as nadertrek. Die hele gemeente poog om hartlik verwelkomend te wees en alles te sien as evangelisasie. In alles moet die liefde van die Here ervaar word. Hier word die "kom" en "gaan"-bewegings in evangelisasie gesien, asook die gemeente se formele en informele uitreike (benaderings) en die gemeentelede se spontane getuieis in hulle daaglikse leefwêreld. Dit dui op 'n meer **holistiese en geïntegreerde** verstaan van evangelisasie.

Volgens deelnemer **D#09: P22** is evangelisasie die uitdra van die goeie nuus en betrokkenheid by mense. So kan mense steeds getuies wees deur twee keer te dink hoe hulle optree en deur hulle woorde, maar ook hulle dae die goeie nuus prakties uit te leef. Hier sien ons 'n **leefstyl, woord en daad-verstaan** van evangelisasie.

In aansluiting hierby sien deelnemer **D#10: P27** evangelisasie as 'n voortdurende praktiese uitdra van die goeie boodskap deur die leierskap met spanne onder hulle, maar ook deur gesamentlike uitreike. Hier word evangelisasie meer verstaan in terme van **uitreike of programme** wat deur die **leierskap** gereël word **en gesamentlik** plaasvind.

Deelnemer **D#08: P22** sien evangelisasie as om te leer hoe om in verbondenheid met Christus te leef en hoe om lewens in te skakel by die goeie nuus van die

beskikbaarheid van die koninkryk en by die Koning. In hulle geloofsgemeenskap is evangelisasie “diep vervleg met wat dit beteken om ’n lewe te leef as ’n volgeling van Jesus”, sodat die uitnodiging ’n eskatologiese een is wat sê: “Ons nooit mense in om ’n lewe te begin leef soos wat ons glo die ewigheid gaan wees.” Die hart van evangelisasie is dan, volgens die deelnemer, ook genoem ‘*Good Newsing*’, om iemand in te nooi in die storie van die Koning en in ’n vol lewe. Evangelisasie word so volgens die deelnemer groter gemaak en verruim eerder as bloot net ’n eendimensionele saak. By hierdie deelnemer word ’n **ruimer** verstaan van evangelisasie gesien in terme van ’n **uitnodiging tot deelname in die koninkryk en ’n vol lewe van dissipelskap vanuit die eskatologie**.

Uit bogenoemde data blyk dat vier deelnemers (**D#01 + D#02 + D#05 + D#08**) (amper die helfte) ’n definitiewe wegbeweeg van ’n benadering van evangelisasie as konfrontasie en beslissings ten opsigte van die ewigheid. Twee deelnemers (**D#04 + D#07**) beskou evangelisasie as verkondiging wat op beslissings fokus. Twee deelnemers (**D#03 + D#10**) verstaan evangelisasie as uitreike of programme (kort- of langertermyn). Deelnemers **D#01 + D#09** beskou evangelisasie as ’n meer geïntegreerde benadering van leefstyl, daad en woord. Evangelisasie word beskou as dienswerk deur **D#05** en as vriendskap deur **D#02**. By deelnemers **D#06 + D#08** kom ’n meer holistiese en geïntegreerde benadering tot evangelisasie na vore.

7.4 Kategorie 4 - Konteks (kontekstualisering van evangelisasie)

Vraag 4 – Hoe bring julle die goeie nuus tot op grondvlak in julle gemeenskap?

Die vraag van hierdie kategorie het te doen met die inkarnasie (vleeswording) en beliggaming van die evangelie in die konteks waarin die gemeente as evangelis leef en funksioneer. Die klem val dus op die kontekstualisering van evangelisasie. Hier onder volg dan die terugvoer van die deelnemers oor hierdie vraag.

Drie deelnemers (**D#01, D#03, D#07**) het eksplisiet genoem dat gemeentedele die goeie nuus deel met ander: **D#01: P27** – “Ons probeer op soveel moontlike maniere die goeie nuus deel met ander [...] ons neem nie net al die verantwoordelikheid op

onself nie, maar ons bemagtig gemeentelede dat hulle ook draers van hierdie goeie nuus kan word en dit deel waar hulle rondbeweeg”; **D#03: P23** – “Deur gemeentelede se betrokkenheid met ander mense [...], ek dink gemeentelede verstaan dit dat daar waar jy is, by jou werk, by die skool, by die huis, daar leef jy die evangelie van Jesus uit”; **D#07: P27** – gemeentelede word opgelei om uit te reik na ander.

Verskeie deelnemers gebruik **gemeenskapsprojekte** om die goeie nuus te laat grondvat in hulle gemeenskap:

- **D#02: P 27** – Ons gemeenskap vir Jesus, Sotho-sprekende gemeente in hulle kerkgebou, kerkklok wat daaglik 12:00 gelui het om gemeenskap bewus te maak daar is hoop; kospakkies en broodjies by skole. (Hulle sien dit as evangelisasie en nie diens van barmhartigheid nie.)
- **D#04: P23** – stel fasiliteite beskikbaar vir die gemeenskap en probeer dan mense bereik.
- **D#5: P25** – wil dat mense omgeeliefde ervaar met troos by ’n oop graf en ’n kospakkie (dade van omgeeliefde) in nood. Evangelisasie kan nooit net wees ‘Glo in Jesus, bely jou sonde en nou is jy ’n kind van die Here en op pad hemel toe nie’, dit is ook dade van liefde.
- **D#06: P31** – herstel van stelsels is ’n groot uitdaging in Suid-Afrika. Daar is verskillende grondvlakke: meenthuiskomplekse, voorstedelike woonbuurtes, verder *townships* (opleiding van onderwysers en hulpkragte en geletterdheidsklasse vir kinders), sogenaamde middelklas woongebiede. Verder is daar ’n gesprek in die gemeente aan die gang oor die beliggaming van die goeie nuus as versoening tussen verskillende kulture en taalgemeenskappe. (Volgens die persoonlike siening van die deelnemer sal gemeentes moet kyk na sekere erediens in Engels: dit sal lei tot ’n ongelooflike groot getuienis in die land).
- **D#07: P27** – uitreike en besoeke aan nuwe intrekkers/lidmate oor die evangelie, uitreike na winkelsentrums en koffiewinkels, uitreike na nuwe uitbreidings in die woongebied (*cluster*-behuising), uitreike na laekostebehuisingskema, gebedshuis op die gemeenteterrein vir evangelisasie, kliniek op die gemeenteterrein en liefdesbesoeke aan mense wat die kliniek besoek, kleuterskole op die terrein waarin Gr. 4 en 6-kinders vir ses maande opgelei word in evangelisasie, kruiskulturele uitreik na ’n Moslem-gemeenskap, en ’n kerkplantingskool met opleiding in evangelisasie en kerkplanting.
- **D#09: P26** – praat van noodsoorg en gemeenskapsprojekte wat die evangelie op grondvlak beliggaam. Dit vind plaas deur teenwoordig te wees, te luister, en waar dit toegelaat word, word hulp en ondersteuning gegee. In die proses is gebed, vertroue en verhoudinge belangrik en as iemand vra hoekom’ word gesê: “Omdat ons in Christus ’n liefde ervaar en die liefde kan ons nie vir onself hou nie.”

D#10: P31 – hier word die goeie nuus op grondvlak uitgeleef deur praktiese uitreike waar Woordbediening en ook gemeenskapsgerigte hulp betrokke is. Wanneer noodsoortlik in tye van nood in gemeenskappe gegee word, word die evangelie ook uitgedra. Volgens die deelnemer werk die sogenaamde *knock-and-drop*-beginsel nie en moet daar deurlopend 'n pad gestap word met mense. 'n Pro-aktiewe deurlopende opvolgaksie is nodig om die saad wat gesaai is, water te gee totdat dit vrug dra en mense by geloofsgemeenskappe inskakel en self groei in hulle geloof.

D#08: P26 – volgens hierdie deelnemer het geloofsgemeenskappe drie uitnodigings nodig om die goeie nuus op grondvlak te laat posvat: 'n uitnodiging tot besinning, 'n uitnodiging om te behoort en 'n uitnodiging om te beweeg. Hierdie drie bewegings beteken dat die goeie nuus ons verhouding met God, ons besinning oor verhoudings met mekaar en ons behoort aan 'n geloofsgemeenskap infiltrer en dat ons dan in beweging kom. By die beweeg-deel is daar twee bene, naamlik: “werk saam” en “staan saam”, wat rekonsiliasie en restitusie behels, wat die gemeente innooi om in Suid-Afrika 'n verskil te maak en te integreer in die samelewing. Die goeie nuus van die koninkryk vra dan aan ons: Hoe sal dit lyk as die koninkryk hier in ons buurt en stad kom? Die drie uitnodigings word met geloofsgewoontes en praktyke saam ingeoefen sodat ons vanuit 'n eskatologiese perspektief betereinders (eerder as bittereinders) in 'n multikulturele situasie kan wees. Wat beteken dit om vanuit die hemel, wat 'n multikulturele realiteit is, hier en vandag te leef met verskillende kulturele stories? Hoe word die goeie nuus vervleg met ons kulturele stories?

By drie deelnemers (**D#01, D#03, D#07**) word eksplisiet genoem dat gemeentelike bemagtig word om die goeie nuus tot op grondvlak te bring. Sewe deelnemers (**D#02, D#4, D#05, D#06, D#07, D#09, D#10**) het gedeel hoe hulle met 'n verskeidenheid gemeenskapsprojekte die goeie nuus op grondvlak in hulle konteks bring. Soms gaan die dienswerk of projekte met Woordverkondiging gepaard en soms vloei daar spontane gesprekke uit die dienswerk oor waarom dit gedoen word. By vier deelnemers (**D#02, D#06, D#07, D#08**) reik die projekte oor kultuurgrense of gesprekke is aan die gang oor hoe die goeie nuus beliggaam kan word in die multikulturele konteks in Suid-Afrika. Een deelnemer (**D#08**) het genoem dat lidmate

uitgenooi word om die goeie nuus te beliggaam in terme van rekonsiliasie en restituisie in die Suid-Afrikaanse konteks.

7.5 Kategorie 5 – Praktyke van evangelisasie

Vraag 5a – Met watter styl en op watter praktiese maniere bring julle die goeie nuus na mense?

Omdat sekere style en maniere van evangelisasie skade aan die saak van evangelisasie doen, is ook tydens die literatuurstudie en met die kwantitatiewe studie gekyk na teologies-etiese riglyne vir die styl en praktiese maniere van evangelisasie wat die geloofwaardigheid daarvan sal help herstel en verantwoord is vanuit 'n Bybelse teologie van evangelisasie. Daarom word hier nou die antwoorde van die respondente of deelnemers op hierdie vraag gegee.

Vraag: Met watter styl bring julle die goeie nuus na mense?

Die volgende deelnemers noem dat hulle gebruik maak van 'n **verhoudingstyl**:

- **D#01: P31** – “Ek dink dit is hoe ons ons styl sien op hierdie stadium, dat dit meer op verhoudings fokus ...”
- **D#04: P31** – “Ek dink die styl wat ons doen is 'n verhoudingstyl. 'n Styl van ons is vennote ... ons is saam in die middestad ... en ons probeer daai verhouding altyd mooi en reg hou, want ons gemeente se roeping sê dit: Waar verhoudings die verskil maak ...”

Die volgende deelnemers se gemeentes maak gebruik van 'n **vriendskapstyl** waaruit mense begin omgee het vir mekaar en dan die goeie nuus na mense te bring :

- **D#02: P34** – “ek dink ons gebruik die styl van vriendskapevangelisasie. Dis maar die styl wat ons gebruik, en soos wat ek nou gesê het ... maar wat ook nou in ... veral in Covid-tyd begin gebeur, is dat mense begin na mekaar omsien ...”
- **D#03: P27** – “ek dink die styl is vriendskapevangelisasie. Met ander woorde deur vriende te maak met mense, en om te gee vir mense ...”

Deelnemer **D#05: P29** praat van 'n **omgeestyl** waardeur die goeie nuus na mense gebring word: “As ek nou ons styl sou moet beskryf, dan gaan dit seker oor 'n omgeestyl? Dis deur omgee kan mense die goeie nuus ervaar...” Deelnemer **D#06: P43**

praat van 'n **verwelkomende, uitnodigende, vertroostende, en opbouende styl**:
“Maar ek dink baie ... kom ek antwoord kort dan ... dan baie sterk dat dit nie 'n draai of braai is nie, maar eerder verwelkomend, uitnodigend en vertroostend, opbouend.”

Die volgende deelnemer is die enigste een wat 'n saak daarvoor uitmaak dat hulle primêr 'n **konfronterende styl** as deel van gespreksvoering en sekondêr 'n **dienstyl** (leefwyse) van evangelisasie gebruik: **D#07: P32** – die deelnemer motiveer die styl deur te verduidelik dat die evangelie in sy wese konfronterend is en noem Johannes 4 (die vrou by die put) en Lukas 19 (Saggeus) as motivering daarvoor. Die deelnemer noem hierdie konfronterende styl 'n baie, baie liefdevolle manier van konfrontasie (“Maar dis konfrontasie in 'n sekere styl. Dis konfrontasie in 'n niekonfronterende styl. Dis konfrontasie in 'n liefdesgebaar om uit te vind waar mense hulle sou bevind nadat hulle die lewe op aarde verlaat.”). Die deelnemer is besorgd oor die geweldige kritiek teen sogenaamde konfronterende style en noem dat navorsing dit moet toon dat daar nog mense is wat konfronterende evangelisasie doen wat ook 'n deel diens- en vriendskapsevangelisasie insluit. Die gemeente wat die deelnemer verteenwoordig, maak ook by sekere tye gebruik van diensevangelisasie deur bloot diens te verrig in die Naam van Christus.

Die volgende deelnemer **D#08: P30** het vertel van 'n skuif wat die gemeente ondergaan het van 'n konfronterende styl wat vroeë vrae (wat baie respekvol klink) na 'n styl van “**kom ons praat daarvoor as jy die vraag vra ...**”. Die deelnemer verwoord dit soos volg: “As ek dit nou moet tipeer as 'n styl, in Engels, 'n **hands-off tipe styl** is, meer 'n *Francis of Assisi*, jy weet, *at all times preach the gospel and sometimes use words*, so, dis 'n styl wat tien teen een ... sosiale geregtigheidswerk gebruik as, ... 'n publieke getuie wat dan 'n vraag kan ontloot, en ek dink... dit is iets wat ... in die gemeente inge oefen word, in terme van om 'n alternatiewe leefstyl te hê op so 'n manier dat dit nie kan sin maak sonder dat jy ook die evangelie deel nie. So daai, sou ek sê, daai styl is 'n niekonfronterende styl, wat te doen het met om 'n... as ek nou Lesslie Newbigin se woorde kan gebruik, om 'n gemeenskap te wees wat 'n voorsmaak en 'n teken is van die koninkryk, en dat daai tipe vroeë dan na vore kom.”

Deelnemer **D#09: P30** praat van 'n **baie informeler styl** waarmee hulle die goeie nuus met humor, gasvryheid en verwelkoming na mense bring. Dit is 'n styl wat minder praat en meer doen en nie betrokke raak by strydgesprekke in die kerk nie, maar wat ook nie huiwer om standpunt in te neem nie. Deelnemer **D#10: P31** vertel van 'n **styl van doelgerigheid, opgewondenheid en blydschap** waarmee hulle die goeie nuus na mense bring. Dit is nie soos 'n werk nie, maar die uitleef van wie hulle in Christus is.

Die style van evangelisasie wat na vore kom onder die deelnemers is die volgende: verhoudingstyl, vriendskapstyl, omgeestyl, 'n diensknegstyl, 'n verwelkomende, uitnodigende, vertroostende en opbouwende styl, 'n "*handsoff*"-styl (ons praat as vrea gevra word), 'n informeler styl, 'n doelgerig en opgewonde styl met blydschap, en 'n konfronterende styl op 'n liefdevolle wyse (vgl. deelnemer **D#07**).

Bogenoemde style waarmee die deelnemers die goeie nuus bring, word op die volgende praktiese maniere gedoen: (dit is die 2de gedeelte van die vraag: "**op watter praktiese maniere bring julle die goeie nuus na mense?**")

- **D#01: P31** – die verskillende maniere is Bybelstudie, virtuele eredienste en Woordskole deur die styl van verhoudinge.
- **D#02: P 34** – die volgende word genoem: spontane uitreik na bure deur die styl van vriendskappe, die manier waarop mense optree deur hulle lewe en wat hulle doen (ook deur die deelnemer nie-verbale evangelisasie genoem)
- **D#03: P 27** – praktiese liefdesbetrokkenheid van betrokkenheid by mense in hulle nood deur vriendskappe en omgee, soos noodsoort deur byvoorbeeld kospakkies.
- **D#04: P31** – deur verhoudinge te bou deur in die middestadskonteks uit te reik na mense se nood (voorbeelde: kos gee en herstel van huise na vloedskade) en dan die evangelie te deel en te gee, "so heel eerste die verhouding: sien die mens raak agter die situasie en dan die evangelie verkondig van daar af".
- **D#05: P29** – "deur omgee kan mense die goeie nuus ervaar, meer as net te sê ons verkondig dit bloot met woorde ..." (P33) – konsentreer op praktiese nood sodat mense

altyd voel hulle maak saak vir die Here en is welkom in die gemeente. Voorbeelde: vleismark, NAMPO-stalletjie. Deur praktiese voorbeelde kan mense betrek word deur uit dankbaarheid iets terug te gee vir die Here.

- **D#06: P43** – Vgl by vorige vraag:
 - **D#06: P31** – herstel van sisteme is 'n groot uitdaging in Suid-Afrika. Daar is verskeie moontlikhede: meenthuiskomplekse, voorstedelike woonbuurtes, verder *townships* (opleiding van onderwysers, hulpkrigte en geletterdheidsklasse vir kinders), sogenaamde middelklas in woongebiede. Verder is daar 'n gesprek in die gemeente aan die gang oor die beliggaming van die goeie nuus, oor versoening tussen verskillende kulture en taalgemeenskappe. Volgens die persoonlike siening van die deelnemer sal gemeentes moet kyk na sekere eredienste in Engels: Dit gaan 'n ongelooflike groot getuigenis gee in die land.
- **D#07: P32** – Praktiese maniere: spanne wat uitreik na mense en gesprekke voer, uitreike na winkelsentrums, koffiewinkels, naby woongebiede en laekostebehuising. Die navorser verwys ook hier na die antwoord op vraag v4 (vorige vraag):
 - **D#07: P27** – uitreike en besoeke aan nuwe intrekkers/lidmate oor die evangelie, uitreike na winkelsentrums en *coffee shops*, uitreike na nuwe uitbreidings in die woongebied (cluster-behuising), uitreike na laekostebehuisingskema, gebedshuis op die gemeenteterrein vir evangelisasie, kliniek op die gemeenteterrein en liefdesbesoeke aan mense wat die kliniek besoek, kleuterskole op die terrein waarin Gr 4- en 6-kinders vir ses maande opgelei word in evangelisasie, kruiskulturele uitreik na 'n Moslemgemeenskap, en 'n kerkplantingskool met opleiding in evangelisasie en kerkplanting.
- **D#08: P30** – alternatiewe koninkryksleefstyl wat mense vrae laat vra, sosiale geregtigheidswerk en 'n gemeenskap wat 'n voorsmaak en teken van die koninkryk is.
- **D#09: P30** – verskeidenheid van eredienste wat verskillende mense kan akkommodeer (o.a.: tradisioneel, vir families en gesinne, musiekgeörienteerd en inligting- of leergeleentheid), verwelkoming en gasvryheid, en dienswerk. Vergelyk ook die inligting wat by die vorige vraag verkry is:
 - **D#09: P26** – praat van noodsoortige en gemeenskapsprojekte wat die evangelie op grondvlak beliggaam. Dit vind plaas deur teenwoordig te wees, te luister, en waar toegelaat word, word hulp en ondersteuning gegee. In die proses is gebed, vertroue en verhouding belangrik en as iemand vra hoekom, word geantwoord: “omdat ons in Christus 'n liefde ervaar en die liefde kan ons nie vir onself hou nie.”
- **D#10: P 35** – praktiese uitleef van die goeie nuus deur uitreike na winkelsentrums, plakkersgemeenskappe om ons, behoeftige gemeenskappe in die buitewyke van Pretoria, plekke waar skole is en opheffingswerk gedoen word, Bybelverspreiding, Woordbediening, voedselhulp, een-tot-een-gebedsgeleenthede en bedieningsgeleenthede, individuele gesprekke tydens uitreikaksies, permanente uitreikgeleenthede na plekke van samekoms, en gesprekke met mense wat tustaan vir pensioengeld.

Uit die antwoorde van die deelnemers het dit na vore gekom dat hierdie gedeelte van die vraag (“op watter praktiese maniere bring julle die goeie nuus na mense?”) se antwoorde oorvleuel met die vorige vraag (vraag 4: “Hoe bring julle die goeie nuus tot op grondvlak in julle gemeenskap?”). Daarom dat sekere data van die vorige vraag bygevoeg is om die vollediger prentjie van die deelnemers se terugvoering te kry . Terugskouend sou die navorser kon evalueer dat die vrae dalk te naby aan mekaar gestel of verwoord is. Dit maak egter geen verskil aan die betroubaarheid van die data wat verkry is nie.

Uit die antwoorde van die tien deelnemers kom dit na vore dat die goeie nuus op ’n wye en groot verskeidenheid maniere na mense gebring word soos: Bybelstudie, virtuele eredienste en Woordskole (**D#01**); spontane uitreik na bure (**D#02**); praktiese liefdesbetrokkenheid en noodsoorg (**D#03**); uitreik na mense se nood en dan die evangelie te deel (**D#04**); konsentreer op praktiese nood (**D#05**); herstel van stelsels in die land, uitreike na verskillende grondvlakke in die gemeenskap, versoening tussen kulture (**D#06**); spanne wat uitreik na mense in die gemeenskap op ’n verskeidenheid plekke en gesprekke voer, opleiding van kinders vir evangelisasie, gebedshuis vir evangelisasie, uitreik na nuwe lidmate en intrekkers, kruiskulturele uitreik, kerkplantskool (**D#07**); alternatiewe koninkryksleefstyl wat mense vrae laat vra, sosiale geregtigheidswerk en ’n gemeenskap wat ’n voorsmaak en teken is van die koninkryk (**D#08**); verskeidenheid van eredienste, gasvryheid, dienswerk, noodsoorg, gemeenskapsprojekte, deur teenwoordig te wees, te luister, en waar toegelaat word, hulp en ondersteuning te gee, gesprekke wanneer mense vrae vra (**D#09**); uitreike na verskeie plekke in die gemeenskap, noodsoorg, Bybelverspreiding, een-tot-een-gebedsgeleenthede en bedieningsgeleenthede, individuele gesprekke tydens uitreikaksies en ander geleenthede (**D#10**).

Vraag 5b – Tot watter mate is mense wat vreemd is, welkom by julle en word hulle uitgenooi na die gemeentebediening?

Hierdie vraag wil meer data inwin oor die mate waarin gemeentes werklik oop en gasvry vir vreemdeinge is en in watter mate daar 'n uitnooikultuur in die gemeente is. Vervolgens die antwoorde op hierdie vraag.

Die navorser gee eers die data weer van die eerste gedeelte van die vraag, **in watter mate is mense wat vreemd is welkom by julle?** Alhoewel al die deelnemers aangedui het dat mense wat vreemd is, welkom is by die gemeentes, was daar verskillende perspektiewe van wat dit beteken. Die antwoorde het soos volg daar uitgesien:

- **D#01: P35** – “Ons as gemeente was nog altyd 'n oop gemeente”, alhoewel daar mense is met verskillende opinies, van 'n hart vir die vreemdeling (ook weeskind en wedewee) tot mense wat ongemaklik is. 'n Voorbeeld hiervan is dat 'n groep mense wat haweloos is, die eredienste gereeld bywoon. Daar word nie onderskeid getref oor wie welkom is om eredienste by te woon nie.
- **D#02: P39** – “Wel, vreemde mense is baie welkom, maak nie saak wat 'vreemd' beteken nie ... En ons het al so baie nuwe lidmate gekry wat hiernatoe kom en sê ons voel dadelik welkom. So, mense wat anders dink, mense wat anders voel, mense wat anders optree, ons is rêrig 'n oop gemeente ...”
- **D#03: P31** – “Ja, ek dink hulle is welkom. Daar is nogal oor die laaste paar jaar, sien ons nogal partykeer ouens wat jy nie tradisioneel sou verwag het daar sal wees nie ..., maar oor die algemeen dink ek dis 'n baie sterk beklemtoning by ons dat almal is welkom.”
- **D#04: P35** – “Mense weet hulle is welkom by ons. Ons het 'n oop deur ... ons probeer ook mense bewus maak daarvan dat dit gaan nie oor ons nie, dit gaan oor die evangelie en ons moet ander mense welkom en tuis laat voel.”
- **D#05: P37** – “As ons vir mense die goeie nuus wil gee, dan's enige iemand welkom om ons 'nuus' en ons uitreik en so aan te ontvang, né? So ons het 'n, ek dink ons het 'n baie oop benadering in terme van kerklike denominasies. Dit maak nie vir ons saak nie.” Verder noem die deelnemer dat hulle nie mense oor kultuurgrense betrokke by die gemeente of sulke aksies het nie. 'n Groot groep mense voel dat uitreikaksies nog gerig is op hul eie kultuuragtergroep.
- **D#06: P47** – “Ek dink, in beginsel, ja baie welkom. In praktyk is dit miskien vir hulle moeiliker omdat ... die vreemdheid het dalk met 'n taalkwessie te make, so ons eredienste is op hierdie stadium alles in Afrikaans, maar wanneer besoekers daar is ... ons verwelkom altyd besoekers daar ...” Die deelnemer noem dat daar in die praktyk brûe soos ras of

taalgrense en homogene samestelling van die gemeente is wat hanteer moet word om dit makliker te maak vir mense om welkom te voel.

- **D#07: P36** – “As ek die evangelie reg verstaan, en dit is ook die hart van die leierskap van die gemeente, is dat almal is in die gemeente van Christus welkom. Almal is welkom, want almal het ’n bydrae om te lewer.” Die deelnemer noem die volgende om bogenoemde te ondersteun: Selfs mense met wie se oortuigings nie saamgestem word nie, is welkom en is deel van die gemeente, want ons eenheid lê in die evangelie; en al is mense vir ons vreemd, is hulle nie vir Christus vreemd nie.
- **D#08: P33** – “Ja, ek meen dit is soos alle gemeentes, sal ons sê welkom, almal is welkom. Maar tog het ons maar ’n gemeentekultuur, né? So ons bevind onself in ’n voorstad wat radikaal veranderend is ... weens die feit dat ons Afrikaans is, is ons nie die mees verwelkomende gemeenskap nie ... ons het ’n definitiewe openheid van inklusiwiteit en verwelkoming vir die vreemdeling. Die realiteit is dat die vreemdeling wat tans die tuiste by ons sal voel, sal nog steeds ’n Afrikaner wees ..., maar dis iets wat ons aktief oor dink en wonder hoe ons meer inklusief kan wees, wat dan begin vrae vra oor hoe ons in ’n inkarnerende manier hier binne-in hierdie voorstad wat so radikaal verander, moet begin torring aan goed soos taal en styl ...” Die deelnemer praat dan van die buurt wat immigrante uit Afrika het (Zimbabwe, Nigerië en Malawi) en hoe sulke vreemdelinge verwelkom kan word in die gemeente, nie net in die eredienste nie, maar ook op ander maniere. Verskeie voorbeelde word uit die gemeente genoem van uitreike en verwelkoming van vreemdelinge: dwelmverslaafdes, haweloses (straatbewoners), ’n multikulturele kindershuis op die kerkterrein, Bybelstudiegroep, dwelmverslaafde wat ten spyte van sy broosheid ander na die Here lei. Verder wys die deelnemer daarop dat in ’n verwelkomende gemeente almal nie uitgesorteer hoef te wees om *community* te beleef nie en dat dit ’n lang proses is van leer en groei.
- **D#09: P33** - Hierdie deelnemer verduidelik met verskeie voorbeelde dat “die kerkdeur staan oop, maar so staan die harte van mense ook oop.” Alhoewel die gemeenskap tradisioneel en konserwatief is, gee die gemeenskap regtig om en as daar nood is, sal hulle werklik help ongeag wie die mense is. Die volgende voorbeelde is: ander kulture, enkelpersone, mense wat geskei is, gays, mense met ander sieninge, Engelsprekende mense, Sjinese eredienste, straatkinders, boemelaars, buitestaanders, vakansiegangers, goeie verhoudinge met plaaslike kerke, betrokkenheid by ander kerke, en gebed.
- **D#10: P39** – Die gemeente is familiegerig en almal is juis baie welkom. Die predikante neem die voorbeeld met hulle bedieningstyl en is gereeld in kontak met die gemeente.

Al die deelnemers het aangedui dat mense wat vreemd is, welkom is by hulle. Hulle motiveer dit soos volg: Mense wat haweloos is, woon gereeld die eredienste by

(D#01); nuwe lidmate sê dat hulle dadelik welkom is (D#02); sien mense in die gemeente wat nie tradisioneel daar sou wees nie (D#03); mense weet hulle is welkom by ons (D#04); mense van ander kerklike denominasies is welkom, maar hulle kry nie mense van ander kulture in die gemeente betrokke nie (D#05); in beginsel is mense baie welkom, maar vreemdheid het baie keer in die praktyk met taal te doen (D#06); almal het 'n bydrae om te lewe, r al is hulle vreemd, ons eenheid lê in Christus (D#07); omdat ons Afrikaans is, is ons nie die mees welkome gemeenskap nie (die vreemdeling wat tuis sal voel is steeds 'n Afrikaner), voorbeelde wat genoem word, is dwelmverslaafdes, haweloses (straatbewoners), immigrante uit Afrika, multikulturele kinders (D#08); die kerkdeure en die harte van mense is oop en noem die volgende voorbeelde: ander kulture, enkelpersone, mense wat geskei is, gays, mense met ander sieninge, Engelsprekende mense, Sjinese eredienste, straatkinders, boemelaars, buitestaanders, vakansiegangers, mense van ander plaaslike kerke (D#09); familiegerigte gemeente waar almal welkom is (D#10). Verder het by vier deelnemers die kwessie van gasvryheid en ander kulture na vore gekom. Die kwessie dat kultuur en taal gasvryheid kan beperk, is ter sprake.

Die volgende data is verkry van die deelnemers oor die tweede gedeelte van die vraag, **of mense wat vreemd is, uitgenooi word na die gemeentebediening**:

- Die volgende deelnemers het nie genoem dat hulle mense uitnooi nie: **D#01: P35** (het niks genoem nie), **D#02: P39** (“ons het nie rêrig so iets nie”), en **D#05: P37** (“ons het nie 'n aktiewe aksie om mense wat in die sin anders is, of vreemd is, te betrek nie.”).
- Deelnemer **D#03: P36** was onseker (“dis die amptelike beleid van die leierskap af ..., maar in watter mate mense uitgenooi word, weet ek nie ...”)
- Deelnemer **D#9: P33** het genoem dat hulle deur die ruimte wat hulle skep, mense welkom laat voel en dat dit ook die manier is waarop hulle vreemdelinge intrek.
- Deelnemer **D#04: P35** noem dat hulle sover hulle kan mense sal innooi om deel te wees as hulle iets aanpak by die gemeente. Mense weet hulle is welkom ...
- Deelnemer **D#6: P47** noem dat hulle die sosiale media baie sterker gebruik om mense uit te nooi. Almal is welkom om mense te nooi en die atmosfeer is “bring mense saam, nooi hulle uit, hulle is welkom, en besoekers word elke keer verwelkom.” Spesifieke projekte

waar gemeentedelede opgeroep word om mense te nooi en hulle bure saam te bring gebeur nie so gereeld nie.”

- Deelnemer **D#07: P36** beantwoord die vraag bevestigend en verwoord dit soos volg: “mense word duidelik uitgenooi en gebring na die gemeente toe, taal, kultuur, vreemd, maak nie saak nie.” Verder noem hierdie deelnemer dat mense prakties ingenooi word na die gemeente om by ’n kleingroep in te skakel en so deel van die DNA van die gemeente te word. Verder word mense vanweë hulle multikulturele konteks na drie eredienste op die kampus uitgenooi (Afrikaans, Engels, en Afrikataal).
- Deelnemer **D#08: P33** het verskeie voorbeelde genoem hoe mense genooi word na die gemeente: nie noodwendig die eredienste nie, omrede kerkwees volgens die deelnemer nie gereduseer word tot eredienste nie. Die deelnemer het die woord *community* in hierdie konteks genoem waarby mense wat genooi word, tuis kan kom.
- Deelnemer **D#10: P39** het bevestigend geantwoord dat hulle gemeente mense uitnooi en so deurlopend mense ontvang wat die gemeente besoek om te kyk wat daar aangaan. Op Sondae is dit deel van hulle taak om spontaan na besoekers in die voorportaal uit te reik en hulle te nooi om weer te kom en met hulle kontak te hou. Vanuit ’n breër evangelisasie-oogpunt ontvang ’n spesifieke predikant wat daarmee werk die terugvoer en sal ’n evangelisasiespan en soms ook die predikant opvolgkontak met die mense maak.

Drie deelnemers het aangedui dat hulle nie mense wat vreemd is, uitnooi na die gemeentebediening nie. ’n Ander een was onseker en nog een het genoem dat hulle deur gasvryheid mense intrek. Dit beteken dat die helfte van die deelnemers nie mense aktief uitnooi na die gemeente nie. Die ander vyf deelnemers het bevestig dat hulle mense uitnooi. Dit het gewissel van “as ons kan”, “sosiale media”, “spesifieke projekte”, “atmosfeer: bring mense saam”, “na kleingroepe”, “nie noodwendig eredienste nie”, “mense word uitgenooi en deurlopend ontvang en opgevolg”.

8. Posisionering van die hoofstuk

In hoofstukke 2 tot 4 is die normatiewe taak van prakties-teologiese interpretasie hanteer en is ’n verkennende studie gedoen oor die verstaan van evangelisasie in die literatuur. Daar word profeties onderskei watter teologiese konsepte, teologies-etiese riglyne en goeie praktyke voorkom in die literatuur om die vraag wat behoort te gebeur in evangelisasiete te help beantwoord.

In hoofstuk 5 en hoofstuk 6 (die onderhawige hoofstuk) is die deskriptief-empiriese taak met betrekking tot evangelisasie hanteer. Daar is priesterlik geluister na wat in die praktyk gebeur. Dit is gedoen deur empiriese navorsing in die vorm van 'n kwantitatiewe (hoofstuk 5) sowel as 'n kwalitatiewe ondersoek (hoofstuk 6). Daarna is die empiriese data in hoofstuk 7 geïnterpreteer om vas te stel hoe dit wat in die praktyk gebeur, verstaan moet word. In die interpretasieproses is die empiriese data ook met die literatuurstudie in verband gebring.

In hoofstuk 8 word aandag gegee aan die pragmatiese taak en word 'n moontlike nuwe praxis voorgestel wat kan help met die vraag hoe nuwe praktyke van evangelisasie daar uitsien. Finale gevolgtrekkings word dan gemaak en moontlike nuwe hipoteses kan gegenereer word, wat weer in verdere navorsing ondersoek kan word.

HOOFSTUK 7: INTERPRETERENDE TAAK

1. Inleiding

Die navorsingsdoelstellings wat ter sprake is vir hierdie hoofstuk word hier gegee ter wille van die konteks van die hoofstuk in die navorsing:

- Om deur middel van teorieë binne die geesteswetenskappe die patrone en dinamika wat deur die kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsing verkry is, te verduidelik en te interpreteer om vas te stel waarom die spesifieke patrone en dinamika van evangelisasie in gemeentepraktyke voorkom.
- Om die literatuurstudie en die empiriese navorsing te interpreteer en te kyk na goeie Bybels-teologiese konsepte vir evangelisasie, vir normatiewe teologies-etiese riglyne vir praktyke van evangelisasie en na goeie praktyke vanuit die Christelike tradisie in die verlede en in die hede.

In die vorige hoofstukke (5 en 6) is aandag gegee aan die kwantitatiewe en kwalitatiewe navorsing van die deskriptief-empiriese taak van prakties-teologiese interpretasie soos deur Osmer voorgestel. In hierdie hoofstuk word aandag gegee aan die interpreterende taak van prakties-teologiese interpretasie.

Enkele opmerkings word oor die interpreterende taak gemaak in aansluiting by hoofstuk 1. Die navorser interpreteer in aansluiting by Leedy & Ormrod (2020:29) die betekenis van data volgens die navorsingsprobleem en doelstellings. Kwantitatiewe en kwalitatiewe data is in hulleself alleen data en niks meer nie. Die betekenis van die data hang af van hoe die navorser betekenis onttrek (*“extracts”*) uit die data. Volgens Leedy & Ormrod (2020:29) is data wat nie geïnterpreteer word nie, waardeloos: Dit kan nie help om die vrae wat gestel is, te beantwoord nie.

Die interpreterende taak van praktiese teologie probeer volgens Osmer (2008:7, 80) om met sekere teorieë beter te verstaan en te verduidelik waarom sekere gebeure of

“issues” (kwessies, kernsake en/of knelpunte) voorkom. Vir hierdie interpretasie maak interpreterende gidse gebruik van teoretiese kaarte om mense te begelei deur onbekende terreine. Daar is twee belangrike vaardighede wat interpreterende gidse dan moet aanleer: (i) Die kaart is nie die terrein nie; (ii) Kies 'n kaart wat die behulpsaamste en geskikste is vir die spesifieke doel van die navorsing (cf. Osmer 2008:80-81).

Weens die kompleksiteit en uniekheid van mense en gebeure vra hierdie taak vir wyse oordeel van interpreterende gidse se kant (cf. Osmer 2008: 80-81). Dit is belangrik om in ag te neem dat die vier take van prakties-teologiese interpretasie interverweef is en voortdurend terug sirkel na vorige take en soos 'n hermeneutiese spiraal funksioneer (cf. Osmer 2008:10-11). Volgens Osmer (2008:82-86) word 'n spiritualiteit van bedagsame wysheid gebruik wat nadenke (*thoughtfulness*), teoretiese interpretasie en wyse oordeel moontlik maak. Hierdie tipe spiritualiteit is baie belangrik vir die interpreterende taak in gemeentelike leierskap asook in navorsing.

Die interpreterende taak is van groot belang in die navorsing oor evangelisasie om met bedagsaamheid 'n tree terug te gee en na te dink oor die empiriese data wat verkry is. Die data word dan teoreties geïnterpreteer en met wyse oordeel word vasgestel waarom die spesifieke patrone en dinamika van evangelisasie in gemeentepraktieke voorkom. In die proses begelei die interpreterende gids mense met behulp van teoretiese kaarte weg van moontlike ongewenste terreine van evangelisasie na voorkeurterreine van evangelisasie.

Daarom word die data van navorsing wat beskryf is in die kwantitatiewe en kwalitatiewe hoofstukke geïnterpreteer deur “issues” (kwessie of vraagstukke) te identifiseer, te verduidelik, en deur middel van teorieë beter te verstaan. In die proses word daar ook na verbande tussen data gekyk en interpretasies gemaak. Bogenoemde interpretasie vind plaas volgens die navorsingsprobleem, -vrae, en -doelstellings van hierdie spesifieke navorsing oor evangelisasie.

2. Die interpretasie van die data van die kwantitatiewe navorsing

Vanuit die kwantitatiewe navorsing kom die volgende kernsake na vore wat hier verder geïnterpreteer word.

2.1 Kernsake

2.1.1 Missionale roeping en evangelisasie:

Gemeentes se verstaan van hulle missionale roeping toon 'n afname wanneer mense wat vervreemd geraak het van God en die Kerk, ingesluit word. Hierdie waarneming kan 'n aanduiding wees dat minder respondente evangelisasie sien as wesenlik deel van die missionale roeping van die gemeente. Hierdie waarneming is van groot belang vir die navorsing aangesien deel van die navorsingsprobleem is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie as wesenlik tot missionaliteit nie. Hierdie spesifieke gedeelte van die navorsingsprobleem word dus deur die kwantitatiewe navorsing onder die respondente bevestig (vgl. B2-4).

2.1.2 Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente

Dit blyk dat daar 'n gebrek onder die respondente is aan integrasie waardeur die hele gemeentebediening verstaan kan word as een geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente en waardeur die gemeente en bediening doelbewus geïntegreer en gekoördineer word om as evangeliserende gemeente te funksioneer. Die persepsie bestaan steeds onder sommige responderende gemeentes dat 'n groepie uit die gemeente namens die gemeente as evangelis na spesifieke mense uitreik. Dit kan die persepsie skep dat 'n gemeente dink dat hulle hulle evangelisasieroeping nakom deur 'n klein groepie en die res van die gemeente nie deelneem aan hierdie roeping nie. Dit blyk dus dat daar ruimte is vir groei na 'n geïntegreerde verstaan van die missionale gemeente as evangelis (vgl. B3-4, F5).

2.1.3 Evangelisasie en dissipelskap

Daar is onder die respondente 'n goeie begrip van lidmate as dissipels (mense wat Jesus die Here volg) en van evangelisasie as 'n uitnodiging om Jesus die Here te volg (vgl. C1+C2 + C6 + F10). Die neiging om evangelisasie as besluitneming (“decisionism”) te sien, kom minder voor by NG Kerk-gemeentes wat deelgeneem het as by respondente van ander kerke (vgl. C4).

Die navorser vermoed dat wat hierdie databron betref, daar 'n gebrekkige fokus is op die Koninkryk wanneer dit by dissipelskap kom (vgl. C1 + C3). Daar is ook onder lidmate 'n gebrekkige verstaan van lidmaatskap as missionale dissipelskap: dissipels (lidmate) wat dissipels maak (vgl. C6 + C2). Ons sien ook 'n gedeeltelike of gebrekkige verstaan van die verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap (vgl. C5). Daar is ruimte om die kritiese verband tussen evangelisasie en dissipelskap beter te verstaan as dissipels wat dissipels maak en begelei word om hulle geloof te deel (vgl. C1 + C2 + C6 + F10).

2.1.4 Gasvryheid en uitnooikultuur

Dit blyk dat die praktyk van gasvryheid (vraag F8) goed inslag gevind het by responderende gemeentes, veral onder NG-gemeentes (vgl. F8, B5). Met betrekking tot die vriendelikheid om vreemdelinge gasvry te ontvang by eredienste (vgl. C7), dui 46.5% van die respondente van NG-gemeentes dat hulle beslis saamstem en 46.5% dat hulle gedeeltelik saamstem. Dit blyk uit bogenoemde dat daar baie potensiaal is om die kernpraktyk van gasvryheid wat vreemdelinge ontvang, goed te vestig indien die groep wat gedeeltelik saamstem geskuif kan word na mense wat beslis saamstem.

Alhoewel daar 'n openheid is by eredienste en gemeentebyeenkomste om vreemdelinge te verwelkom en gasvry te ontvang, is daar nog baie werk nodig om 'n uitnooikultuur te vestig, verhoudinge met mense wat vreemd is, te bou en hulle doelbewus te nooi na geleenthede om Jesus saam te volg (vgl. B5 + C2 + C6 + C7 + D7 + F8 + F9). Die doelbewuste (intensionele) uitnooikultuur (vg. F9) het by die respondente laag getoets en die afleiding kan gemaak word dat dit 'n groot leemte is

en baie aandag behoort te kry (vgl. ook F6). Die hele konsep van evangelisasie as uitnodiging kom hier ter sprake.

Volgens Barna & Kinnaman (eds. 2014:21) het die meeste kerkvervreemde mense in die VSA tog nog 'n vorm van persoonlike ervaring in 'n kerk, alhoewel die tendens grotendeels onder kerkvervreemde mense neig tot minder vriendelikheid teenoor die kerk. Bogenoemde navorsing toon dat kerkvervreemde mense minder reageer op kerke se pogings om met hulle te skakel, maar steeds oop is as vriende hulle nooi om 'n plaaslike kerk by te woon. Ongeveer 20% toon sterk belangstelling en naby aan die helfte is gewillig om 'n gemeente te oorweeg indien vriende hulle nooi. Volgens Barna & Kinnaman (eds. 2014:27) bly 'n uitnodiging van 'n vriend die beste manier vir gemeentes om verhoudings, verbintenisse met kerkvervreemde mense te vestig.

2.1.5 Evangelisasie en besluitneming

'n Minderheid van NG Kerk-respondente sien evangelisasie as 'n individualistiese en persoonlike besluitneming of keuse om hemel toe te gaan. 'n Minderheid van al die respondente sien evangelisasie as die groei van die getalle van die gemeente (vgl. D1-3). Slegs 26.1% van NG Kerk-respondente verstaan evangelisasie as besluit om Jesus aan te neem teenoor 66.7% by ander kerke. Dit kan 'n aanduiding wees dat die neiging om evangelisasie as besluitneming ("*decisionism*") te sien, minder voorkom by NG-gemeentes wat deelgeneem het. By NG Kerk-respondente is daar egter 58.1% wat gedeeltelik daarmee saamstem.

Indien vrae D1 (verlossing van individue), D2 (besluitneming vir Jesus) en D7 (proses om mense uit te nooi) in verband gebring word, is 'n stygende lyn by beslis saamstem en gedeeltelike saamstem by NG-respondente te bespeur. Dis sou moontlik verder kon dui op 'n skuif weg van 'n individualistiese verstaan van verlossing en besluitneming vir Jesus na 'n verstaan van evangelisasie as proses om mense uit te nooi om in gelyf te word in die koninkryk. 'n Meerderheid respondente verstaan evangelisasie as 'n uitnodiging om Jesus die Here te volg (vgl. D7 + C6).

2.1.6 Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk

Evangelisasie word deur 'n meerderheid van NG Kerk-respondente verstaan vanuit die evangelie van die koninkryk en om deel van 'n geloofsgemeenskap te wees wat die heerskappy van God vier en uitleef (vgl. D3-8). Dit blyk ook dat die koninkryksteologie 'n groter rol speel by respondente van die NG Kerk as by dié van ander kerke as ook gekyk word na die goeie nuus dat God regeer, en dat God die hele skepping wil bevry en nuutmaak (vgl. D1 + D2 + D5 + D6 + D10). Hierdie hoër toetsing kan 'n aanduiding wees van 'n meer holistiese en geïntegreerde verstaan van die *missio Dei* wat die hele skepping insluit. Die skuif weg van 'n individualistiese verstaan van verlossing en besluitneming vir Jesus na evangelisasie as proses om mense te nooi om ingelyf te word in die koninkryk, kan hierdie afleiding oor die evangelie van die koninkryk moontlik ondersteun.

2.1.7 Konteks van evangelisasie

Dit blyk dat die drasties veranderde omstandighede 'n bedreigende en dempende effek op 'n minderheid respondente het, en dat daar potensiaal is om die situasie te benut om gemeentes se missionale roeping uit te leef. Die afleiding sou ook gemaak kon word dat daar 'n goeie aanvoeling is van die belang van die konteks vir missionale bediening.

Daar kan 'n aanduiding wees dat die impak van die drastiese veranderinge in die samelewing onder die respondente dalk hoër is as wat vermoed word. Daar is 'n erns by NG Kerk-respondente om die gemeenskap en mense se verhale te verstaan te midde van die Covid-19-pandemie en -situasie (vgl. E1-5). Die verskil in persentasies van besliste saamstem tussen NG-gemeentes en ander kerke kan dui op 'n groter kontekstuele aanvoeling vir die konteks en mense se behoeftes en nood wees.

Daar is 'n duidelike aanduiding van 'n groot besef van afhanklikheid van God in die veranderde konteks wat baie bemoedigend is omrede deelname aan die *missio Dei* in terme van evangelisasie ten diepste God se werk deur sy Gees is (vgl. E7). Die potensiaal van gebed, spesifiek vir mense wat vervreemd is van God en die gemeente,

en die gawe van onderskeiding oor waar om by God se werk aan te sluit, kan verder ontgin word (vgl. E7 + E6 + F3).

2.2 Knelpunt

2.2.1 Toerusting en geloofsdeling

Uit die kwantitatiewe navorsing kan die volgende as 'n knelpunt geïdentifiseer word: Alhoewel 'n verskeidenheid van programme gebruik word in gemeentes, maak slegs 'n kwart van NG Kerk-respondente en 'n derde van ander kerke gebruik van 'n spesifieke program om evangelisasie te doen. Dit blyk dat opleiding van lidmate om die goeie nuus te deel by meer as die helfte van NG-gemeentes se respondente en twee derdes van dié van ander kerke plaasvind. Ongeveer die helfte van gemeentes het aangedui dat hulle lidmate by eredienste inspireer en toerus om hulle geloof te deel (vgl. C6 + F1 + F2 + F7 + 10).

Met bogenoemde empiriese data in gedagte is daar 'n groot potensiaal om nog groter fokus te gee aan die opleiding van lidmate as dissipels wat hulle geloof kan deel soos en wanneer gepas. Nel & Schoeman (2019:7) noem dat daar volgens die NCLS-navorsing in Suid-Afrika (2014) 14% mense is wat gemaklik daarmee is om hulle geloof te deel en 66% mense wat meestal gemaklik is om hulle geloof te deel. Dit is 'n belangrike geleentheid wat benut kan word om mense toe te rus om hulle geloof te deel en sodoende beter toegerus te wees vir evangelisasie. Die navorser wonder egter wat bepaal gemeentes se keuse van programme wat gebruik word: of dit die teologiese verstaan van evangelisasie is, die praktykgerigtheid van die program, en of dit kontekstuele faktore is.

3. Die interpretasie van die data van die kwalitatiewe navorsing

Die data van die kwalitatiewe empiriese navorsing word eers geïnterpreteer na aanleiding van die beskrywings van die onderhoude volgens die kategorieë van vrae. Daarna word verdere interpretasie gedoen volgens die ATLAS.ti-program.

3.1 Kategorie 1 - Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente

Vraag 1 – Hoe verstaan julle 'n missionale gemeente wat erns met evangelisasie maak?

Deurgaans verstaan die deelnemers 'n missionale gemeente wat erns maak met evangelisasie as 'n gemeente wat erns maak van betrokkenheid in die plaaslike gemeenskap waar hulle is. Enkele deelnemers (4) het ook verwys daarna dat die missionale gemeente wat erns met evangelisasie maak, ook wyer as die plaaslike gemeenskap betrokke is. Die fokus op die plaaslike gemeenskap kan 'n aanduiding wees dat hierdie gemeentes besef dat missionale integriteit afhanklik is van kontekstuele relevansie en dat die plaaslike gemeente 'n geskenk van God aan die plaaslike konteks is (cf. Nel 2011:1).

Die korporatiewe taal “ons” en “gemeente” by al die deelnemers asook die “elke persoon het 'n gawe” (D#9) en “elkeen van ons” (D#10) kan 'n aanduiding wees van 'n teologiese verstaan dat die missionaal-evangeliserende roeping van die gemeente die roeping van die hele gemeente is en dat die gemeente verstaan word as die evangelis. Dit kan ook 'n aanduiding wees van die verband tussen missionaliteit en evangelisaie en dat evangelisasie gesien word as deel van die missionale roeping van die hele gemeente. Deel van die navorsingsprobleem is dat waar evangelisasie in gemeentes gedoen word, dit meermale gesien word as 'n groepie mense en evangelisasie nie geïntegreerd met gemeentebediening is nie. Dit blyk uit die kwalitatiewe databron dat die missionaal-evangeliserende roeping van die gemeente onder die respondente/deelnemers nie bloot gesien word as die verantwoordelikheid van 'n groepie lidmate nie.

3.2 Kategorie 2 - Missionale dissipelskap (volgeling wat fokus op God se heerskappy)

Vraag 2 – Hoe sien julle die verband tussen dissipelskap en evangelisasie?

Al die deelnemers erken die verband tussen dissipelskap en evangelisasie soos in die deskriptiewe hoofstuk aangedui is. Die verband wissel egter tussen “een-en-dieselfde

ding” (D#04), “onlosmaaklik” (D#03) en “onderskeibaar” (D#07) of “volgende stap” (D#05).

Hier van belang is die opmerking van McKnight (2016:18,20) dat dissipelskap nie tot sy reg kom wanneer evangelisasie fokus op besluitneming vir Jesus (‘decisionism’) en dissipelskap hanteer word as ’n byvoeging nie. Vanuit hierdie navorsing word evangelisasie gesien as ’n uitnodiging en begeleiding tot missionale dissipelskap (dissipels wat dissipels maak) en ’n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk (vgl. die opmerking van deelnemer (D#08) in hierdie verband). Daarom vind die navorser aansluiting by die opmerking van deelnemer (D#08) oor Alan Hirsch (2014:27-28), naamlik dat die uitnodiging tot dissipelskap soms bekering kan voorgaan. Hirsch gebruik die term “*pre-conversion*”.

Dit is belangrik vir hierdie navorsing dat al die deelnemers die verband tussen dissipelskap en evangelisasie noem, al word dit verskillend verstaan en verwoord. Dit is begryplik dat gemeentes onseker is hoe hierdie verband verwoord moet word, soos deelnemer (D#08) genoem het. Gesprekke tussen pastors onderling en gesprekke in gemeentes kan gemeentede help om meer helderheid te verkry oor die verband tussen dissipelskap en evangelisasie. Slegs een deelnemer (D#08) het in die konteks van die verband tussen dissipelskap en evangelisasie verwys na die evangelie van die koninkryk: “... *die meta-narratief waarin ons mense innooi is die evangelie van die beskikbaarheid van die koninkryk.*”

3.3 Kategorie 3 - Evangelisasie en die evangelie (goeie nuus van die koninkryk)

Vraag 3a – Hoe verstaan julle die evangelie as die goeie nuus?

In die sentrum van evangelisasie staan die evangelie of die goeie nuus. Mense se verstaan van die evangelie as die goeie nuus het ’n groot invloed op hulle verstaan van evangelisasie (teologie) asook op die praktyke van evangelisasie. Daarom is daar in die literatuurstudie aandag gegee aan die konsep van goeie nuus en is daar in die

kwantitatiewe studie vrae oor mense se verstaan van die goeie nuus. Die respondente is in die kwalitatiewe navorsing verder uitgevra oor hulle verstaan van die evangelie as die goeie nuus.

In die literatuurstudie is gewys op die risiko's van reduksies van die evangelie vir evangelisasie. Om evangelisasie na aanleiding van die navorsingsvraag teologies te herontdek in terme van missionale dissipelskap en 'n teologie van die koninkryk van God, is dit van groot belang dat die evangelie herontdek word as die evangelie van die koninkryk van God.

Die evangelie as die goeie nuus van die koninkryk word eksplisiet deur deelnemers **D#08** en **D#10** genoem, en implisiet deur deelnemer **D#06**. Die ander deelnemers praat nie van die evangelie as die evangelie van die koninkryk nie. By 4 deelnemers (**D#03 + D#04 + D#05 + D07**) kom die evangelie net as verlossing en/of vergifnis van sonde voor en by een deelnemer (**D#06**) word dit as 'n standpunt van een gedeelte van die gemeente genoem. Uit bogenoemde data sou die afleiding gemaak kon word dat die reduksie van die evangelie net in terme van persoonlike verlossing nog voorkom onder die deelnemers. Dit kan moontlik die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, bevestig, naamlik dat missionale teologie nie genoegsaam erns maak met evangelisasie as dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Hierdie data kan moontlik die belangrikheid van die navorsingsvermoede of vraag na die herontdekking van evangelisasie in terme van 'n teologie van die koninkryk van God, bevestig.

Vraag 3b – Hoe verstaan julle evangelisasie?

Die volgende vraag by hierdie kategorie oor evangelisasie en die evangelie gaan oor gemeentes se verstaan van evangelisasie. Dit gaan oor die essensie van hierdie navorsing, aangesien die navorsingsprobleem en navorsingsvrae handel oor 'n teologiese herontdekking van evangelisasie as wesenlik tot missionaliteit, 'n dissipellerende deelname aan die koms van die Koninkryk, en evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening. Die navorsingsprobleem noem verder g dat

waar evangelisasie wel gedoen word, dit meermale gesien word as die taak van 'n groepie "opgeleide" mense wat fokus op besluitneming vir Jesus.

Hierdie vraag lewer waardevolle data oor die wyse waarop die deelnemende gemeentes oor evangelisasie dink. Vanuit bogenoemde sou die afleiding gemaak kon word dat daar wegbeweeg word van 'n konfronterende verstaan van evangelisasie wat op beslissings fokus. So 'n verstaan van evangelisasie kom egter wel nog voor by sekere gemeentes, ook die verstaan van evangelisasie as uitreike of programme. Verskeie van die deelnemende gemeentes gee blyke van 'n meer geïntegreerde verstaan van evangelisasie, asook 'n verstaan van evangelisasie as vriendskap en diens. Slegs een gemeente het eksplisiet gepraat van die verstaan van evangelisasie in terme van missionale dissipelskap en 'n teologie van die koninkryk van God. Dit lyk asof die afleiding gemaak sou kon word dat die navorsingsprobleem onder die deelnemende gemeentes bevestig word dat evangelisasie lidmate nie begelei tot dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie en dat die navorsingsvraag bevestig word dat evangelisasie herontdek moet word in terme van missionale dissipelskap en 'n teologie van die koninkryk.

7.4 Kategorie 4 - Konteks (kontekstualisering van evangelisasie)

Vraag 4 – Hoe bring julle die goeie nuus tot op grondvlak in julle gemeenskap?

Die vraag in hierdie kategorie het te doen met die inkarnasie (vleeswording) en beliggaming van die evangelie in die konteks waarin die gemeente as evangelis leef en funksioneer. Dit gaan dus oor kontekstualisering van evangelisasie.

Uit die kwalitatiewe navorsing blyk dit dat die deelnemende gemeentes groot erns maak daarmee om die goeie nuus op 'n verskeidenheid van wyses te laat grondvat in hulle konteks en dat die inkarnasie van die evangelie ernstig opgeneem word. Dit vind aansluiting by die navorsing waarna Schoeman & Wessels (2021:99) verwys, naamlik dat responderende NG-gemeentes van die Vrystaat gretig is om hulle konteks te lees

en daarop te reageer. Projekte oor kultuurgrense heen en gesprekke oor hoe die goeie nuus beliggaam moet word in die multikulturele konteks in Suid-Afrika, is beskou vanaf die inkarnasie van groot belang en behoort uitgebrei te word na meer gemeentes. Een deelnemer (**D#08**) het genoem dat lidmate uitgenooi word om die goeie nuus te beliggaam in terme van rekonsiliasie en restitusie in die Suid-Afrikaanse konteks.

7.5 Kategorie 5 – Praktyke van evangelisasie

Vraag 5a – Met watter styl en op watter praktiese maniere bring julle die goeie nuus na mense?

Omdat sekere style en maniere van evangelisasie skade aan die saak van evangelisasie doen, is ook tydens die literatuurstudie en met die kwantitatiewe studie gekyk na teologies-etiese riglyne vir die styl en praktiese maniere van evangelisasie wat die geloofwaardigheid daarvan sal help herstel en uit 'n Bybelse teologie van evangelisasie verantwoord kan word.

Style van evangelisasie wat na vore kom onder die deelnemers in die deskriptiewe hoofstuk van die kwalitatiewe navorsing, is die volgende: verhoudingstyl, vriendskapstyl, omgeestyl, 'n diensknegstyl, 'n verwelkomende, uitnodigende, vertroostende en opbouende styl, 'n "*handsoff*"-styl (ons praat as vrae gevra word), 'n informeler styl, 'n doelgerig en opgewonde styl met blydschap, en 'n konfronterende styl op 'n liefdevolle wyse.

Dit blyk uit die kwalitatiewe databron dat daar 'n definitiewe begrip is vir die belangrikheid van die styl van evangelisasie. Die style wat genoem is, maak erns met verhoudinge, omgee vir mense, diensbaarheid en konteks. Selfs by die deelnemer wat 'n konfronterende styl gebruik, is pertinent genoem dat dit 'n konfrontasie op 'n liefdevolle wyse is. Hier is dus ook 'n bewustheid van die belang van die styl van evangelisasie, selfs al is dit konfronterend. Die navorser wonder egter wat die mense wat die konfrontasie beleef se terugvoering sou wees oor hulle ervaring en of hulle dit as liefdevol ervaar, soos die deelnemer dit bedoel.

Uit die kwalitatiewe databron is dit duidelik dat die evangelie op grondvlak deur 'n groot verskeidenheid van gemeenskapsdienswerk (daad), kombinasie van daad en woord (daad- en woordverkondiging/kommunikasie) asook deur gesprekke (mondelings deel van die goeie nuus) plaasvind. Verder is praktyke van versoening, geregtigheid, leefstyl, gasvryheid, teenwoordigheid, luister, gesprekke in antwoord op vrae, en gemeenskap as teken van die koninkryk ook deur die deelnemers genoem. Uit bogenoemde kan die afleiding gemaak word dat die responderende gemeentes erns maak met hulle konteks deur die goeie nuus op 'n groot verskeidenheid van maniere na mense in hulle leefwêreld te bring. 'n Waarneming is dat min in die onderhoude gesê is oor programme of kursusse wat gebruik word om die goeie nuus na mense te bring. Die navorser wonder waarom dit gebeur het.

Vraag 5b – Tot watter mate is mense wat vreemd is, welkom by julle en word hulle uitgenooi na die gemeentebediening?

Hierdie vraag wil meer data inwin oor die mate waarin gemeentes werklik oop en gasvry vir vreemdeinge is en in watter mate daar 'n uitnooikultuur in die gemeente is. Die opmerking van Ungerer (2021:110) is hier van groot belang: “*A bad culture concerning hospitality will consistently undermine any strategy to attract visitors sustainably.*” Vervolgens die antwoorde op hierdie vraag.

Dit blyk uit dien inligting van die kwalitatiewe studie dat die deelnemende gemeentes oop en verwelkomend is. Die navorser wonder egter oor die volgende: wat mense wat vreemd is se ervaring van die gasvryheid van gemeentes is, in watter mate mense wat vreemd is, werklik in gemeentes tuiskom – die navorser dink aan die volgende opmerking wat hy eenkeer in 'n televisieprogram gehoor het: “*feeling welcome is not yet belonging ...*”; in watter mate sulke mense in gemeentes op 'n langtermyn bly en deel word van 'n reis van dissipelskap.

Die uitdaging vir gemeentes is om by wyse van spreke die voordeur van die gemeente so groot moontlik oop te maak, maar die agterdeur so klein moontlik oop te hou sodat

mense nie soos verbruikers inkom en weer uitbeweeg nie. Gemeentes behoort volgens Ungerer (2021:113-114) in aansluiting by die voorbeeld van Abraham in Genesis 18 gretig te wees om gasvryheid te betoon aan vreemdelinge, veral in 'n tyd van vervreemding en allerlei wreedhede in gemeenskappe.

By vier deelnemers het die kwessie van gasvryheid en ander kulture na vore gekom. Die kwessie dat kultuur en taal gasvryheid kan beperk, is hier ter sprake. Bliese & Van Gelder (eds. 2005:118, 119) noem dat etnisiteit en taal 'n gawe kan wees wat bydra tot die rykdom van diverse kulture waarin God werk. Wanneer gemeentes se identiteit gebaseer is op etniese kultuur en taal, word dit 'n groot hindernis vir die ontwikkeling van 'n evangeliserende kultuur, soos blyk uit die situasie in die ELCA (Evangelical Lutheran Church in America). Hierdie opmerking van Bliese & Van Gelder is van besondere belang vir gemeentes in Suid-Afrika wat 'n evangelisasiekultuur wil vestig. Daarom behoort die kwessie van taal en kultuur deel van gesprekke te wees in gemeentes wat erns met evangelisasie maak.

Wat betref die volgende gedeelte van die vraag rakende die uitnoui van mense na die gemeentebediening, het die helfte van die deelnemers aangedui dat hulle gemeente nie mense aktief uitnoui na die gemeente nie. Die ander vyf deelnemers het bevestig dat hulle mense op verskillende maniere uitnoui na die gemeentebediening.

Die uitnoui van mense het nie bloot te make met die gemeente- of kerkgroei nie, maar oor 'n uitnodiging tot dissipelskap en 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk. Deel van 'n evangelisasiekultuur is om 'n aktiewe uitnoui-kultuur te vestig waar mense doelbewus en aktief op velerlei wyses genooi word na die gemeente. Dit blyk dat heelwat werk waarskynlik nodig is om so 'n kultuur te vestig, veral omrede die helfte van die deelnemers nie uitnoui-praktyke in hulle gemeentes bestaan nie, en omdat daar by die ander helfte nie noodwendig 'n aktiewe uitnoui-kultuur is nie.

Volgens die NCLS se navorsing (cf. Nel & Schoeman 2019:7) is 38% van lidmate van die NG Kerk-gemeentes wat erediens bywoon, gewillig om iemand te nooi en het hulle die afgelope 12 maande iemand genooi. Verder is 46% van lidmate van die NG Kerk

wat eredienste bywoon, gewillig om iemand te nooi, maar het nog niemand genooi nie. Dit beteken dat 84% van lidmate in NG Kerke se eredienste gewillig is om iemand te nooi. Volgens Barna & Kinnaman (eds. 2014:27) toon navorsing dat die beste wyse om kerkvervreemde mense weer te kry om 'n erediens by te woon, is dat vriende hulle te nooi. Ongeveer 20% kerkvervreemde mense sal so 'n uitnodiging ernstig oorweeg en ongeveer 50% sal dit oorweeg. Bogenoemde navorsing toon besondere potensiaal om hierdie groot persentasie lidmate te inspireer om vriende wat kerkvervreemd is te nooi, en 'n uitnooikultuur in gemeentes te vestig wat mense doelbewus en aktief nooi na gemeentebyeenkomste.

Hierna word aandag gegee aan die verdere interpretasie van die data van die kwalitatiewe studie na aanleiding van die ATLAS.ti metode.

4. Die verdere interpretasie van die data volgens ATLAS.ti

Vir die teoretiese interpretasie van die data word gebruik gemaak van teorieë van die sosiale wetenskap om die data te verstaan en daarop te reageer. Die analisering van die data van die kwalitatiewe studie word verder gedoen met behulp van ATLAS.ti. Kortliks enkele opmerkings oor ATLAS.ti.

4.1 Gebruik van ATLAS.ti om die data te analiseer

ATLAS.ti is 'n kragtige werkbank vir kwalitatiewe analises van groot hoeveelhede van data. ATLAS.ti bied 'n verskeidenheid van gereedskap om take uit te voer wat met enige sistematiese benadering tot ongestruktureerde data geassosieer word. Dit is data wat nie sinvol deur formele, statistiese benaderings ontleed kan word nie. Verder help ATLAS.ti om komplekse fenomene wat weggesteek is in die data, te ontdek. Die program verskaf maniere om betekenisvolle gedeeltes van groot hoeveelhede van data op kreatiewe, buigsame en sistematiese wyses te bestuur, te onttrek, te vergelyk, te verken en weer saam te stel (cf. Friesse 2021:9).

Volgens Friesse (2021:10) word die hoofbeginsels van die ATLAS.ti-filosofie die beste uitgedruk met die Engelse akroniem, “VISE”, wat staan vir: “*Visualization*”, “*Immersion*”, “*Serendipity*” en “*Exploration*”. Dit beteken volgens Friesse (2021:10-11) die volgende:

- i. “**Visualization**” (visualisering): Die sagtewareprogram voorsien gereedskap wat dit moontlik maak om komplekse konsepte en verhoudinge tussen entiteite te visualiseer.
- ii. “**Immersion**” (deurdrenk): Hierdie aspek help die navorser om volledig deurdrenk te word in die data en dit te lees, te herlees en te deurdink. So word kreatiewe insigte verkry in die analitiese proses.
- iii. “**Serendipity**” (onwaarskynlik): Die term dui op onwaarskynlike ontdekkings wat gemaak word – om iets te ontdek sonder om daarvoor te soek. Dit kan gelykgestel word aan ’n intuitiewe benadering tot data.
- iv. “**Exploration**” (eksplorasie): dit is nou verwant aan bogenoemde. Dit word aanvaar dat deur ’n eksplorerende en sistematiese benadering tot data, konstruktiewe aktiwiteite soos die bou van ’n teorie ’n groot voordeel sal wees. Die hele program se konsep is spesifiek bevorderlik vir ’n eksplorerende en ontdekkende benadering.

’n Basiese aktiwiteit van ATLAS.ti is om sekere segmente van die data aan die hand van die navorsingsprobleem te selekteer wat die navorser interesseer. Aan hierdie geselekteerde gedeeltes word dan ’n kode gevoeg: Gedeeltes of aanhalings in die data word aan die hand van temas gemerk (cf. Friesse 2021:12). Volgens Friesse (2016:1) is daar in beginsel drie maniere om te begin met kodering: (i) begin met ’n lys van kodes; of (ii) ontwikkel ’n lys van kodes van voor af; of (iii) gebruik ’n mengsel van die twee. Aanvanklike idees vir kodering kan direk ontwikkel vanuit die data wat gelees word, of dit kan afgelei word van navorsingsvrae, teoretiese modelle of van ’n onderhoudsgids soos die onderhoudsvraelys (cf. Friesse 2016:1).

Kodes is ’n manier om etikette (“*labels*”) (cf. Charmaz 2014 in Friesse 2021:186) aan data of segmente van data toe te ken en om die data te organiseer, te selekteer en te kategoriseer (cf. Richards & Morse 2013 in Friesse 2021:186). In die proses kan

vergelykings tussen verskillende datasegmente gedoen word (cf. Charmaz 2014 in Friesse 2021:186).

Die data word dan verder gekonseptualiseer deur netwerke te bou van kodes en ander entiteite wat geskep is. Die netwerke saam met die kodes en notas vorm die raamwerk vir 'n ontluikende teorie (cf. Friesse 2021:13). Netwerke in ATLAS.ti maak dit moontlik om verhoudinge en konneksies tussen konsepte te ontdek, om bevindinge te interpreteer en om die resultate effektief te kommunikeer (cf. Friesse 2021:403). Dit is ook moontlik om die aard of kenmerk van die verhoudinge tussen konsepte aan te dui (cf. Friesse 2021:406).

4.2 Interpretasie van die data met behulp van ATLAS.ti

Die kernkonsepte wat vanuit die navorsingsprobleem geïdentifiseer is en wat in die vrae vir die onderhoude van die kwalitatiewe navorsing hanteer is, is die volgende:

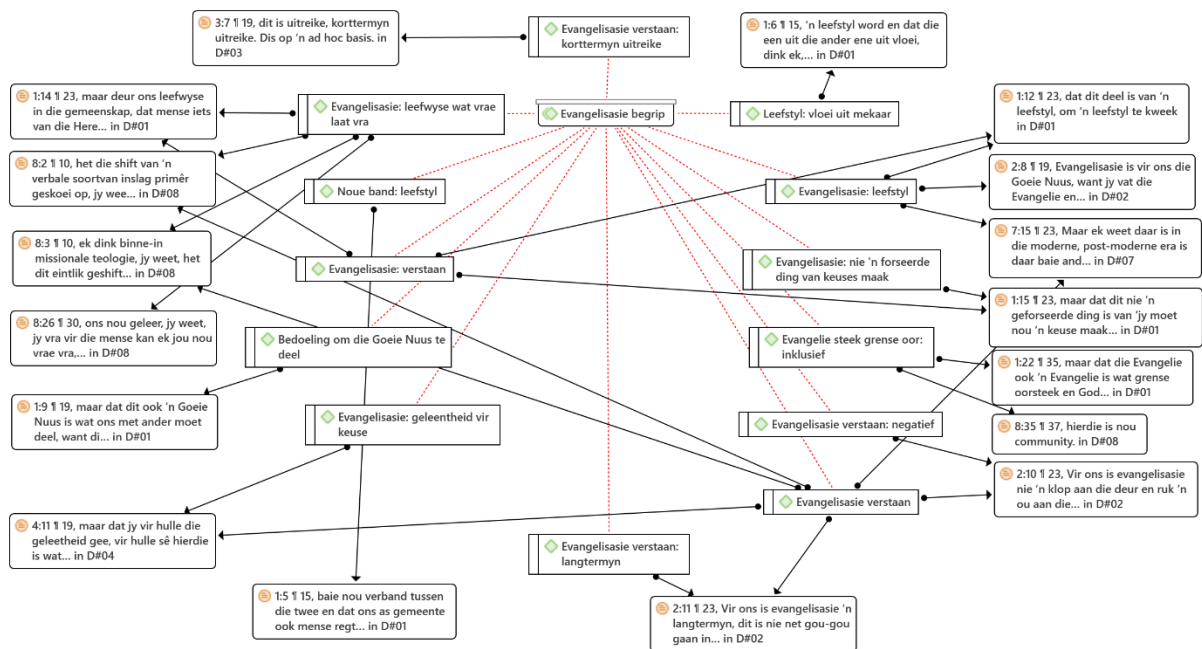
- Geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente
- Missionale dissipelskap
- Evangelisasie en die goeie nuus
- Konteks van evangelisasie
- Praktyke van evangelisasie

Die kodegroepe is in alfabetiese volgorde die volgende:

- Evangelie as goeie nuus
- Evangelisasie begrip/verstaan (Verstaan van evangelisasie)
- Evangelisasie en dissipelskap
- Evangelisasie in praktyk
- Gasvryheid en uitnood
- Missionaal evangeliserend
- Styl van evangelisasie
- Toerusting

4.2.1 Verstaan van evangelisasie

Die netwerk van die kodegroep “evangelisasiebegrif” (verstaan van evangelisasie) sien soos volg daaruit:

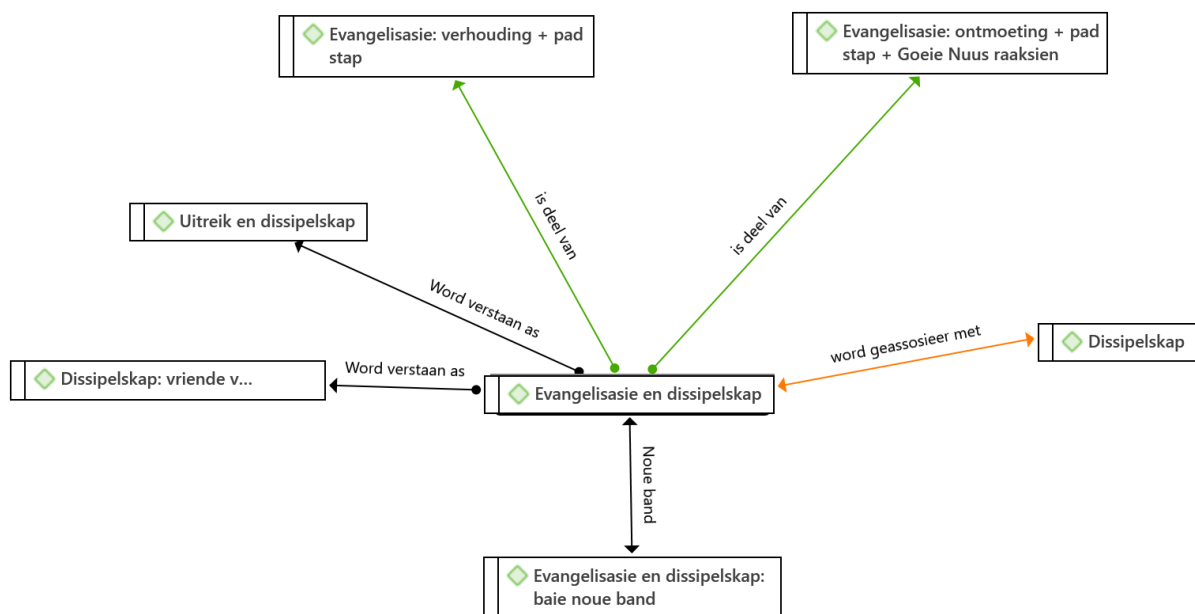

Evangelisasie word deur die deelnemers aan die navorsing begryp (verstaan) soos wat die diagram aandui met die verkorte aanhalings daarby. Verskeie deelnemers (4) verstaan evangelisasie as 'n leefstyl of leefwyse waarvan 1 deelnemer genoem het dat dit 'n leefwyse is wat vrae laat vra. Die verstaan van evangelisasie as wat dit nie is nie (nie geforseerd en 'n klop aan die deur nie), kom ook navore, asook korttermyn en langtermyn verstaan van evangelisasie. Evangelisasie word ook verstaan as die deel van die goeie nuus en 'n geleentheid vir 'n keuse.

Om 'n verdere geheelprentjie of oorsig te kry, word die “word cloud” van die onderhoude gegee. Daarin kan gesien word watter woorde die deelnemers gebruik het in die onderhoude oor evangelisasie. Die waarde van die “word cloud” is dat die direkte woorde wat gebruik is in die onderhoude as 'n geheel gesien kan word. Wat

4.2.2 Evangelisasie en dissipelskap

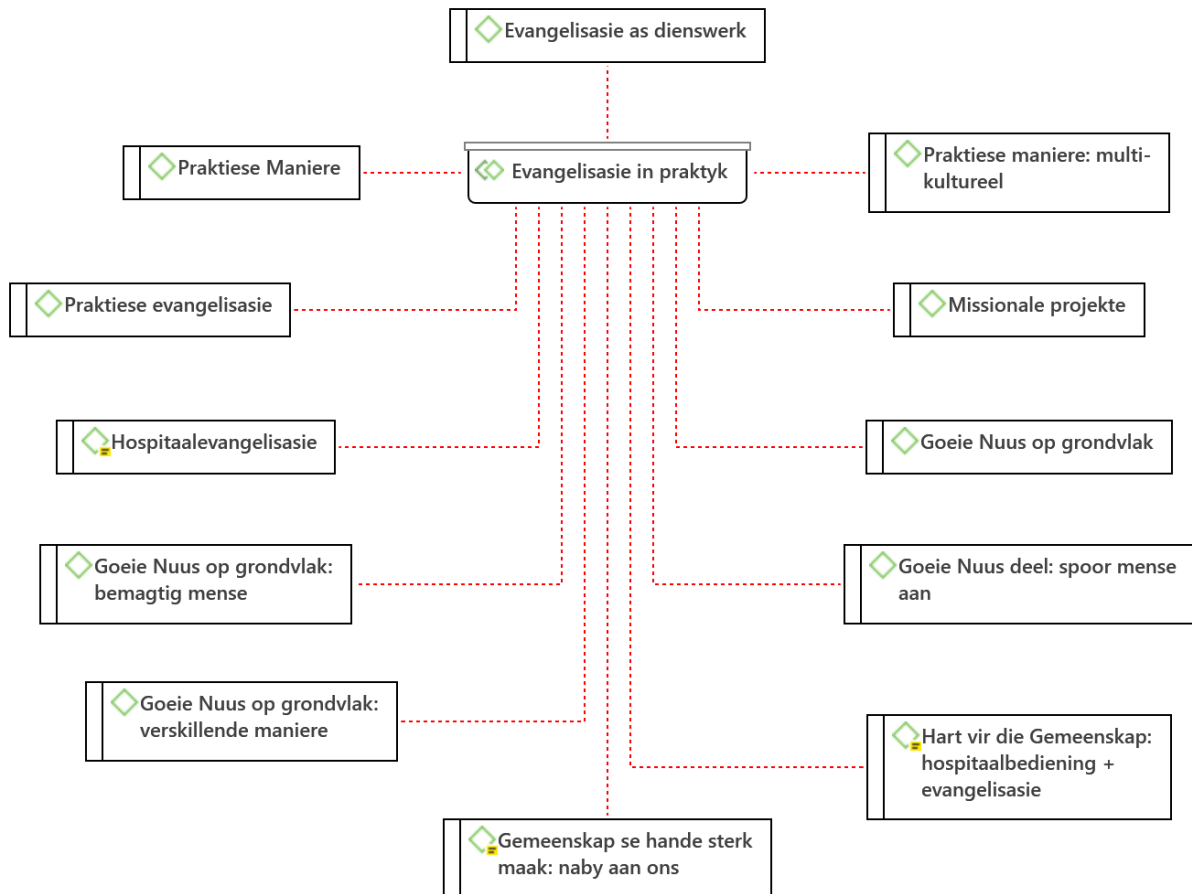
Die kodegroep “Evangelisasie en dissipelskap” se netwerk sien soos volg daar uit (kyk hieronder). Die verhoudinge tussen die kodegroep “evangelisasie en dissipelskap” en die onderskeie kodes sien soos volg daar uit: 2 aanhalings het genoem dat daar ’n baie noue band tussen evangelisasie en dissipelskap bestaan; evangelisasie en dissipelskap word ook verstaan as dissipels wat vriende is van mekaar, en wanneer jy uitreik is jy ’n dissipel; by 2 kodes en 4 aanhalings is die verhouding gesien as deel van ’n verhouding en ’n pad stap met mense; verder word dissipelskap in 11 aanhalings geassosieer met evangelisasie (kodegroep: evangelisasie en dissipelskap).

4.2.3 Evangelisasie in praktyk

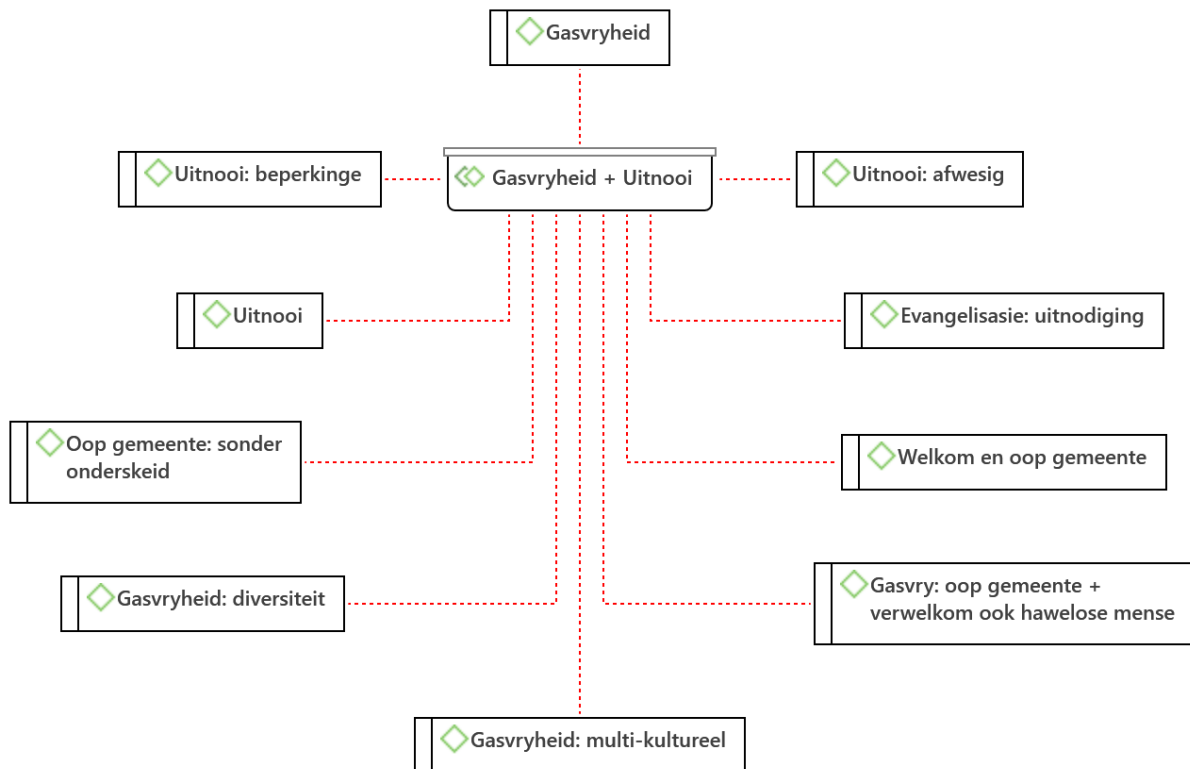
Evangelisasie in praktyk se netwerk lyk soos hier onder op die diagram aangedui. Dit was nie moontlik om die aanhalings by te voeg nie, aangesien dit te veel was om sinvol te vertoon. Die verskillende praktiese maniere waarop die deelnemende gemeentes in die praktyk op grondvlak betrokke is by evangelisasie en die goeie nuus, is deeglik by punte 5.4 en 5.5 in die hoofstuk aangedui. Hierdie netwerk gee ook iets weer van

die wyse waarop deelnemende gemeentes erns maak met die inkarnasie van die evangelie en die beliggaming van die goeie nuus.

4.2.4 Gasvryheid en uitnoui

Aangesien gasvryheid en uitnoui twee kernpraktyke van evangelisasie is, word die netwerk daarvan ook gewys. Die groot aantal aanhalings kan nie sinvol in die netwerk vertoon word nie (Dit word wel in hoofstuk 6 by punt 7.5 vertoon). Daaruit kan gesien word dat gasvryheid vir die deelnemende gemeentes belangrik is en dat hulle ernstig daarvoor is om oop en verwelkomend te wees. Dit blyk dat die uitnoui-kultuur bepaalde uitdagings inhou en dat daar beperkinge daarop is en in sommige van die betrokke gemeentes selfs ontbreek.

4.2.5 Knelpunte

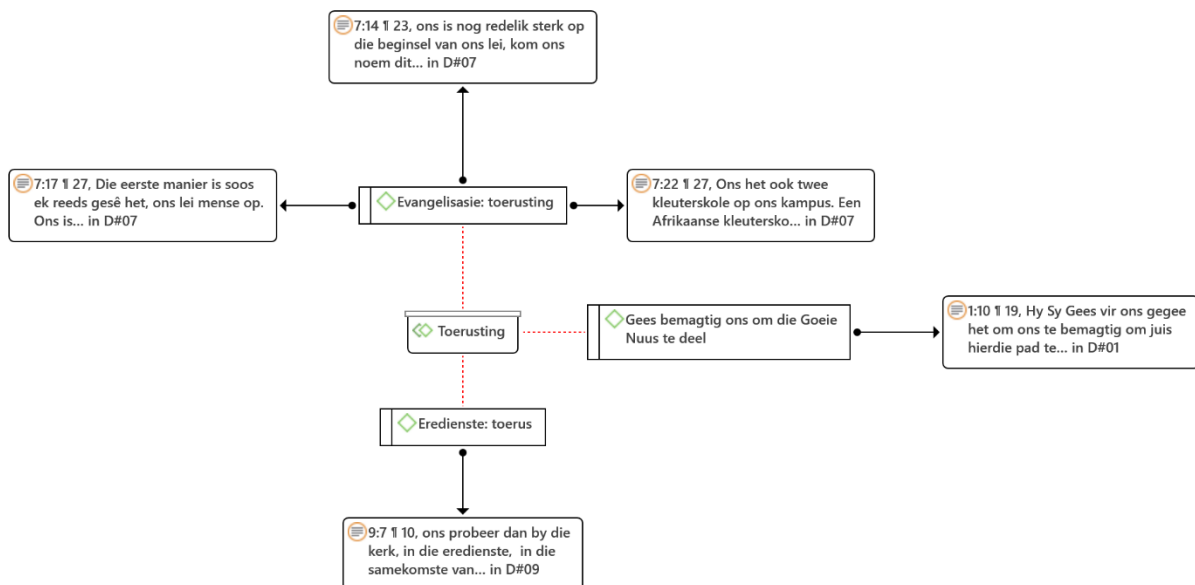
Die volgende is geïdentifiseer as knelpunte (kwessies) wat verder ondersoek moet word. Dit word in alfabetiese volgorde genoem:

- Eredienste
- Toerusting
- Multikulturaliteit (of 'n multikulturele omgewing)

Die navorser het eredienste gekies as knelpunt omrede eredienste sekerlik die grootste weeklikse byeenkoms van gemeentes is en iets van die kultuur van gemeentes weerspieël. Die woord “eredienste” kom in die “word cloud” van ATLAS.ti 16 keer en “erediens” 9 keer voor. Aangesien die woord “evangelisasie” 132 keer voorkom, die woord “evangeliserende” 13 keer, en die woord “evangelie” 68 keer voorkom in die tien onderhoude, laat dit die navorser wonder in watter mate evangelisasie met eredienste geïntegreerd is in die denke van die deelnemers en

gemeentes. Dit kan moontlik dui op 'n leemte in denke en praktyke en dat hier werk nodig kan wees.

Die tweede knelpunt wat die navorser geïdentifiseer het, is “toerusing”. Hier word die netwerk oor die kodegroep van “toerusing” met die aanhalings daarby weergegee. Daar is net 3 kodes daarvoor. Drie van die vyf aanhalings is van een deelnemer en dan twee aanhalings van 2 deelnemers. Een van die twee deelnemers praat van die Gees wat ons bemagtig. Die navorser wonder waarom toerusing so min voorgekom het, aangesien toerusing vir evangelisasie belangrik is om gemeentes in staat te stel om hulle roeping as getuie en evangelis effektief uit te leef. Die navorser is van mening dat dit kan dui op 'n leemte wat aandag behoort te kry.

By die laaste knelpunt, “multi-kultureel”, het die woordsoektog glad nie voorgekom nie, ook nie die woord “kultureel” nie. Die woord “kultuur” het 6 maal voorgekom. Alhoewel daar nie 'n pertinente vraag was oor die kultuur- of multikulturele situasie van gemeentes nie, was daar 'n vraag oor die konteks en praktyke van evangelisasie. Vier deelnemers het aangedui dat daar projekte oor kultuurgrense heen voorgekom het en

is daar gesprekke aan die gang oor hoe die goeie nuus beliggaam kan word in die multikulturele konteks in Suid-Afrika. Een deelnemer het genoem dat lidmate uitgenooi word om die goeie nuus te beliggaam in terme van rekonsiliasie en restitusie in die Suid-Afrikaanse konteks (vgl. punte 7.4 en 7.5 in hoofstuk 6). Die navorser wonder oor die kwessie van evangelisasie en die multikulturele konteks in Suid-Afrika en of verskeie van die deelnemers nie dalk dink in terme van evangelisasie binne 'n Afrikaanse kultuur- en taalkonteks nie. Verdere navorsing oor die multikulturele konteks sal meer lig kan werp op die onderwerp van evangelisasie en is van groot belang vir die Suid-Afrikaanse konteks.

5. Verhoudinge en verbande tussen verskillende data

By hierdie deel van die interpreterende taak van prakties-teologiese interpretasie, word daar met bedagsaamheid 'n tree terug te gee om na te dink oor die kwantitatiewe en kwalitatiewe empiriese data wat verkry is asook die inligting uit die literatuurstudie. Daar word gekyk na verhoudinge en verbande tussen die verskillende databronne en vasgestel waarom spesifieke patrone en dinamika van evangelisasie in gemeentepraktyke voorkom. Die volgende opmerkings kan in hierdie verband gemaak word.

5.1 Missionaliteit en evangelisasie

In die kwantitatiewe navorsing het 79% van die NG Kerk se respondente aangedui dat hulle die gemeente se missionale identiteit verstaan as deelname aan God se sending. Omdat minder respondente (14%) die uitreik na kerkvervreemde mense as deel van hulle missionale roeping sien, kan dit 'n aanduiding wees dat minder respondente evangelisasie sien as weselik tot die missionale roeping van die gemeente. Daar is ook 'n gebrek aan integrasie waargeneem: Die hele gemeente word nie verstaan as een geïntegreerde missionaal-evangeliserende gemeente waarin die bediening doelbewus geïntegreer en gekoördineer word sodat dit as evangeliserende gemeente funksioneer nie.

Uit die kwalitatiewe navorsing blyk dit dat die deelnemers deurgaans 'n missionale evangeliserende gemeente verstaan as 'n gemeente wat erns maak met

betrokkenheid in die gemeenskap waarin hulle is. Die kontekstuele betrokkenheid word deur sommige deelnemers verstaan as wyer as die plaaslike gemeenskap. Dit blyk tog dat die gebruik van die woorde “ons” en “elke lidmaat” ’n aanduiding kan wees dat die gemeente verstaan word as geheel en as evangelis en getuie. Die voorkoms van die woord “ons” in die “*word cloud*” by ATLAS.ti kan moontlik hierdie waarneming bevestig. Weens die hoër voorkoms van woorde soos “evangelisasie” en “evangelie” in vergelyking met woorde soos “missionaliteit” en “missionaal” in die “*word cloud*” van ATLAS.ti, wonder die navorser in watter mate evangelisasie as die hart van missionaliteit en ’n missionale gemeentewees deur die deelnemers verstaan word.

Dit blyk uit die kwalitatiewe navorsing dat daar op ’n wye en kreatiewe verskeidenheid van maniere prakties uitgereik word na die gemeenskap in nood by Die navorser wonder egter vanuit die literatuurstudie oor holistiese of geïntegreerde evangelisasie hoe geïntegreerd die deel van die goeie nuus by gemeentes in die vorm van teenwoordigheid (being/presence), dade (doing) en woorde (telling) van deelnemende gemeentes voorkom. Daar kan ’n risiko wees dat gemeentes in reaksie op negatiewe praktyke van die verlede “vashak” by die daad-gestalte van die goeie nuus en dat geloofsdeling mondelings nie genoegsaam aandag kry nie. Evangelisasie kan dan gereduseer word tot missionale (diakonale) projekte hoe belangrik dit ookal is.

5.2 Evangelisasie en dissipelskap

Die kwantitatiewe navorsing toon dat die deelnemende gemeentes ’n goeie begrip het van lidmate as dissipels (mense wat Jesus die Here volg) en van evangelisasie as ’n uitnodiging om Jesus die Here te volg. Daar is egter ruimte om die kritiese verband tussen evangelisasie en dissipelskap beter te verstaan as dissipels wat dissipels maak (missionale dissipelskap) en begelei word om hulle geloof te deel.

Die kwalitatiewe navorsing toon dat al die deelnemers die kritieke verband tussen dissipelskap en evangelisasie erken, alhoewel dit op verskillende wyses verwoord word en na vore kom. Dit blyk tog uit die onderhoude van die respondente dat meer

helderheid oor die verband tussen evangelisasie en dissipelskap nodig is. Die literatuurstudie het bevestig dat dit die uitgangspunt van hierdie navorsing is dat evangelisasie gesien word as 'n uitnodiging en begeleiding tot missionale dissipelskap (dissipels wat dissipels maak) en 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk. Daarom stel die navorser voor dat daar verdere gesprekke gevoer word in die kerk, tussen gemeentes en in gemeentes om hierdie verband of verhouding beter te verstaan, te verwoord en te integreer in die gemeentepraktyk.

5.3 Evangelisasie en besluitneming

Volgens die kwantitatiewe navorsing se data sien 'n minderheid van NG Kerk-respondente evangelisasie as 'n individualistiese en persoonlike besluitneming of keuse om hemel toe te gaan. Daar is ook 'n minderheid respondente (NG Kerk en ander kerke) wat evangelisasie sien as die groei van getalle van die gemeente. Dit kan 'n aanduiding wees dat die neiging om evangelisasie as besluitneming ("*decisionism*") te sien minder voorkom by respondente van NG-gemeentes wat deelgeneem het. By NG respondente is daar egter 58.1% wat gedeeltelik met persoonlike besluitneming saamstem. Alhoewel die siening van evangelisasie as besluitneming nog voorkom, blyk dit tog dat daar 'n skuif weg van 'n individualistiese verstaan van verlossing en besluitneming vir Jesus is na 'n verstaan van evangelisasie as proses om mense uit te nooi om Jesus die Here te volg.

Volgens die kwalitatiewe navorsing is daar by sekere deelnemers 'n duidelike wegbeweeg van 'n konfronterende benadering wat op spesifieke geleenthede (uitreike of besoeke) fokus om mense tot 'n beslissing oor die ewigheid of ewige bestemming ná die dood te bring. Dit dui op 'n wegbeweeg van "'n geforseerde" benadering waartydens daar aan mense sogenaamde "evangelisasievrae" gevra word. Twee deelnemers beskou evangelisasie nog as verkondiging wat op beslissings fokus.

Vanuit die literatuurstudie is aanklank gevind by die siening van evangelisasie as 'n uitnodiging tot missionale dissipelskap en deelname aan die koninkryk. Hierdie uitnodiging is 'n oproep wat prosesmatige plaasvind en in diens van die lewende Here is waardeur die Heilige Gees in mense werk sodat hulle respondeer of antwoord

daarop. Dit is dus 'n uitnodiging wat roep om 'n antwoord. Bekering is gesien as proses wat oor 'n tydperk plaasvind met betekenisvolle oomblikke of momente in die proses. Dit blyk dat mense se verstaan van bekering waarskynlik 'n invloed het op hulle verstaan van evangelisasie.

5.4 Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk

Evangelisasie word volgens die kwantitatiewe studie deur 'n meerderheid van NG Kerk-respondente verstaan vanuit die evangelie van die koninkryk en om deel van 'n geloofsgemeenskap te wees wat die heerskappy van God vier en uitleef.

In die kwalitatiewe navorsing is die evangelie as die goeie nuus van die koninkryk ekspisiet net deur 2 deelnemers genoem en implisiet deur een ander deelnemer. Die ander deelnemers het nie gepraat van die evangelie as die evangelie van die koninkryk nie. Vier uit die 10 deelnemers beskou die evangelie net as verlossing en/of vergifnis van sonde. By een deelnemer verstaan net 'n gedeelte van die gemeente die evangelie as net verlossing.

Uit bogenoemde data sou die afleiding gemaak kon word dat die reduksie van die evangelie in terme van persoonlike verlossing nog voorkom onder die deelnemers. Dit kan moontlik die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing fokus, bevestig dat missionale teologie nie genoegsaam erns maak met evangelisasie as dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk nie. Die literatuurstudie wys op die gevaar van die reduksie van die evangelie net tot die evangelie van persoonlike verlossing. Daarom kom die uitnodiging om die evangelie weer te herontdek vanuit die evangelie van die koninkryk van God.

5.5 Gasvryheid en uitnooi

Die kwantitatiewe data toon dat 69,8% van die NG Kerke se respondente aangedui het dat vreemdelinge en besoekers hartlik welkom is by alle gemeentebyeenkomste en gasvry ontvang word. Alhoewel daar 'n openheid by eredienste en

gemeentebyeenkomste is om vreemdelinge te verwelkom en gasvry te ontvang, is daar nog baie werk nodig om 'n uitnooikultuur te vestig, verhoudinge met mense wat vreemd is, te bou en hulle doelgerig te nooi na geleenthede om Jesus saam te volg. Die doelbewuste uitnooikultuur het by die respondente laag getoets en die afleiding kan gemaak word dat dit 'n groot leemte is en baie aandag behoort te kry. Die hele konsep van evangelisasie as uitnodiging kom hier ter sprake.

Dit blyk uit die kwalitatiewe data dat gasvryheid vir die deelnemende gemeentes belangrik is en dat hulle erns maak om oop en verwelkomend te wees. Daar is egter uitdagings met "uitnoot" en dit is selfs in sommige deelnemende gemeentes afwesig. Uit die literatuurstudie is gesien dat deel van 'n evangelisasie-kultuur in gemeentes is om 'n gasvrye en aktiewe uitnooikultuur te vestig waar daar op velerlei wyses mense doelgerig en aktief genooi word na die gemeente waar hulle gasvry ontvang word om Jesus die Here saam te volg.

Dit blyk dat heelwat werk waarskynlik nodig is om bogenoemde te vestig, veral omrede die helfte van die deelnemers nie uitnooipraktyke het nie, en dat die ander helfte nie noodwendig 'n aktiewe kultuur van uitnodiging het nie. Navorsing (cf. Nel & Schoeman 2019:7; eds. Barna & Kinnaman 2014:27) toon dat daar besondere potensiaal is om lidmate te inspireer om vriende te nooi.

5.6 Konteks van evangelisasie

Uit die kwantitatiewe navorsing blyk dit dat die drastiese veranderde omstandighede 'n bedreigende en dempende effek op 'n minderheid lidmate het en dat daar potensiaal is om juis in hierdie omstandighede gemeentes se missionale roeping uit te leef.

Die tien deelnemers in die kwalitatiewe onderhoude het verwys na 'n wye en groot verskeidenheid van maniere waarop die goeie nuus op grondvlak na mense gebring word. Daaruit blyk dit dat erns gemaak word daarmee om die evangelie te beliggaam in die konteks van die plaaslike gemeente deur verskeie praktyke en projekte. Die opmerking van Nel (2021:xxiv) dat plaaslike gemeentes missionale geloofwaardigheid verkry deur kontekstueel relevant te wees, is hier van belang. Bogenoemde skep

velerlei geleenthede vir 'n geïntegreerde benadering van evangelisasie, om die goeie nuus te wees (*being*), te leef met praktiese daade (*doing*), en vir mondelinge meedeel van geloof (*telling*). Sodoende kan die gemeente as hermeneutiek van die evangelie, 'n teken en voorsmaak van die koninkryk wees wat die goeie nuus prakties beliggaam in die konteks om sodoende 'n teken van hoop te wees in die plaaslike gemeenskap.

5.7 Styl van evangelisasie:

Sekere style en maniere van evangelisasie kan skade aan die saak van evangelisasie doen. Daarom is ook tydens die literatuurstudie en die kwantitatiewe studie gekyk na teologies-etiese riglyne vir die beste styl en praktiese maniere van evangelisasie wat die geloofwaardigheid daarvan sal help herstel en verantwoord is vanuit 'n Bybelse teologie van evangelisasie.

Met die kwantitatiewe studie het meer respondente van die NG Kerk se gemeentes aangedui (65.1%) dat hulle beslis saamstem met die stelling dat die gesindheid en styl van evangelisasie deel van die boodskap is en in lyn behoort te wees met die diensknegstyl van Jesus die Koning.

Die blyk dat die deelnemers aan die kwalitatiewe navorsing die groter begrip vir die belang van die styl van evangelisasie bevestig. Die style van evangelisasie wat na vore gekom het, word beskryf met die volgende woorde: verhoudinge, vriendskappe, omgee, verwelkoming, uitnodiging, vertroosting, opbou, gesprekke wat vrae opvolg, informaliteit, opgewondenheid, en konfrontasie op 'n liefdevolle wyse.

Uit die literatuurstudie blyk duidelik dat die styl van evangelisasie belyn moet wees met die diensknegstyl van Jesus wat die liefde van God beliggaam. So 'n styl van evangelisasie beteken om Jesus te volg met diensbare liefde wat mense met respek hanteer, erns maak met die menswaardigheid van mense, sensitief is vir verhoudinge, opreg luister na wat in die harte en lewens van mense aangaan, die nood van mense met deernis verreken, en vrede en geregtigheid as wesenlik van God se koninkryk

sien (cf. Nel 2002:65-87; Guder 2008:171-184). Die diensknegstyl van evangelisasie is die manier waarop God wil hê dat ons Hom op 'n getroue en geloofwaardige wyse verteenwoordig en is ook die toets vir die integriteit van ons dissipelskap (cf. Nel 2002:75). Dit blyk dus uit sowel die literatuurstudie as die kwantitatiewe en kwalitatiewe studie dat die navolging van die diensknegstyl van Jesus die Here onontbeerlik is vir verantwoordbare teologies-etiese riglyne vir die styl en praktyke van evangelisasie.

5.8 Algemene opmerkings

Uit die kwantitatiewe navorsing blyk dat 'n minderheid gemeentes evangelisasie deur programme doen, terwyl ongeveer die helfte van die gemeentes lidmate by eredienste inspireer en toerus om hulle geloof te deel. Die NCLS-navorsing in Suid-Afrika (2014) (cf. Nel & Schoeman 2019:7) toon dat daar groot potensiaal bestaan om mense te inspireer en toe te rus om hulle geloof te deel. Die navorser wonder egter wat gemeentes se keuse van programme bepaal: of dit die teologiese verstaan van evangelisasie is, die praktykgerigtheid van die program, en of dit kontekstuele faktore is. Met bogenoemde empiriese data in gedagte lyk dit asof dit baie moontlik is om nog heelwat klem te plaas op die opleiding van lidmate as dissipels wat hulle geloof kan deel soos en wanneer gepas.

In die kwalitatiewe navorsing is min gesê oor evangelisasieprogramme en oor toerusting van lidmate, veral tydens eredienste. Daar was nie 'n pertinente vraag daarvoor nie, maar dit is tog opmerklik. Dit laat die navorser wonder in watter mate evangelisasie by eredienste geïntegreer word in die denke van die deelnemers en gemeentes. Dit kan moontlik dui op 'n leemte in denke en praktyke en toon dat hier werk nodig kan wees. Die navorser wonder ook waarom toerusting so min genoem is, aangesien dit belangrik is om gemeentes in staat te stel om hulle roeping as getuie en evangelis effektief uit te leef. Dit kan dui op 'n leemte wat aandag behoort te kry.

Eredienste bied uitstekende geleenthede om die gemeente as evangelis die vreugde van die evangelie te laat ervaar en om mense te inspireer en toe te rus om hulle geloof met opgewonde vreugde (cf. Newbigin 1989:116-117) in hulle plaaslike konteks te

deel soos en wanneer gepas. Die belang van 'n kultuur van evangelisasie in 'n gemeente het ook in die literatuurstudie na vore gekom. Daarvolgens moet evangelisasie nie as 'n byvoeging (of “*ad on*”) hanteer word nie, maar as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening. Indien toerustingsprogramme gebruik word, is dit belangrik dat dit as deel van 'n geïntegreerde bediening en deel van 'n evangelisasiekultuur in die gemeente hanteer word.

In die kwalitatiewe navorsing het vier deelnemers die kwessie van gasvryheid en ander kulture geopper. Kultuur en taal kan 'n gawe wees wat die diversiteit waarin en waardeur God werk, verryk, maar dit kan ook gasvryheid beperk en 'n hindernis wees vir die ontwikkeling van 'n evangeliserende kultuur (cf. eds. Bliese & Van Gelder 2005:118, 119). Alhoewel daar nie 'n spesifieke vraag oor kultuur of multikulturele bediening was nie, het terme soos “kultuur”, “multikultureel” en “kultureel” volgens die “word cloud” min voorgekom. Die navorser wonder oor die kwessie van evangelisasie en die multikulturele konteks in Suid-Afrika en of verskeie van die deelnemers nie dalk dink in terme van evangelisasie binne 'n Afrikaanse kultuur- en taalkonteks nie. Verdere navorsing hieroor sal meer lig kan werp op die saak. Hierdie saak is van besondere belang vir gemeentes in Suid-Afrika wat 'n evangelisasie-kultuur wil vestig. Daarom behoort die kwessie van taal en kultuur deel van gesprekke te wees in gemeentes wat erns maak met evangelisasie.

6. Posionering van die hoofstuk

In hoofstukke 2 tot 4 is die normatiewe taak van prakties-teologiese interpretasie hanteer waar daar 'n verkennende studie gedoen is oor die verstaan van evangelisasie in die literatuur. Daar is onderskei watter teologiese konsepte, teologies-etiese riglyne en goeie praktyke voorkom in die literatuur wat antwoorde kan bied oor wat in evangelisasie behoort te gebeur.

In hoofstuk 5 en hoofstuk 6 is die deskriptief-empiriese taak met betrekking tot evangelisasie hanteer. Daar is priesterlik geluister na wat in die praktyk gebeur. Dit is

deur empiriese navorsing gedoen in 'n kwantitatiewe (hoofstuk 5) en kwalitatiewe ondersoek (hoofstuk 6).

Daarna is die empiriese data in hoofstuk 7 geïnterpreteer om vas te stel hoe dit wat in die praktyk gebeur, verstaan moet word. In die interpretasieproses is die empiriese data van die kwantitatiewe en kwalitatiewe studie ook met die literatuurstudie in verband gebring.

In hoofstuk 8 word aandag gegee aan die pragmatiese taak en word 'n moontlike nuwe praxis voorgestel oor nuwe praktyke van evangelisasie. Finale gevolgtrekkings kan ook gemaak word en moontlike nuwe hipoteses kan gegenereer word wat weer in verdere navorsing ondersoek kan word.

HOOFSTUK 8: ENKELE GEVOLGTREKKINGS

1. Inleiding

In hierdie hoofstuk word die gevolgtrekkings van die navorsing hanteer aan die hand van die navorsingsprobleem. Die navorsingsprobleem is dat missionale teologie nie genoegsame erns maak met evangelisasie as wesenlik tot missionaliteit nie. Lidmate word nie tot dissipelskap en tot 'n dissipellerende deelname aan die koms van die koninkryk begelei nie. Waar evangelisasie wel gedoen word, word dit meermale gesien as die taak van 'n klein groepie “opgeleide” mense wat fokus op besluitneming vir Jesus en hierdie evangelisasie is nie geïntegreer met gemeentebediening nie.

In die hoofstuk word ook gefokus op die bydrae van hierdie navorsing tot die herontdekking van evangelisasie en tot die nuut dink oor evangelisasie sodat dit herstel kan word.

In die navorsing is aandag gegee aan die volgende take van prakties-teologiese interpretasie, soos deur Osmer (2008:8-10) voorgestel:

- Hoofstukke twee tot vier: die normatiewe taak (wat in evangelisasie behoort te gebeur),
- Hoofstukke vyf en ses: die deskriptief-empiriese taak (wat in evangelisasie aan die gebeur is),
- Hoofstuk sewe: die interpreterende taak (waarom dit in evangelisasie gebeur),
- Die slothoofstuk: pragmatiese taak van prakties-teologiese interpretasie (hoe kan dit wat in evangelisasie behoort te gebeur, plaasvind? Hoe kan daarop reageer word?)

In hierdie hoofstuk word enkele opmerkings gemaak oor 'n verbeterde praxis van die prakties-teologiese proses en die uitgangspunt van die navorsing word herbesoek. Daarna word die bydrae wat hierdie navorsing maak en die implikasies vir

evangelisasie bespreek. Die hoofstuk word afgesluit met voorstelle vir verdere navorsing en enkele slotopmerkings.

2. 'n Verbeterde praxis

In aansluiting by hoofstuk 1 word hier enkele opmerkings oor die pragmatiese taak of verbeterde praxis gemaak. Die navorser verwys ook na Zerfass (cf. Heitink 1999:112, 114, 167) se hermeneutiese model van Praktiese Teologie wat in hoofstuk 1 beskryf is. Zerfass se model begin met die beskrywing van 'n konkrete en onbevredigende praxis. Praktiese teologie se taak is dan om hierdie onbevredigde praxis (praxis 1) te ondersoek en 'n proses van verandering en vernuwing te lei met die doel om 'n verbeterde praxis te kry (praxis 2). Die navorsing het aandag gegee aan konkrete of onbevredigende praxis (praxis 1) van evangelisasie deur die databron (literatuur- en empiriese studie) te bestudeer en te interpreteer. In die proses is uitgewys hoe 'n gebrekkige verstaan van evangelisasie, onder andere reduksies, lei tot onbevredigende praktyke wat die kerk se getuienis aangaande die koninkryk skade doen. Deur die bestudering van die databron, is 'n prakties-teologiese teorie gevorm deur die teologie van evangelisasie te herontdek. Die herontdekking het die styl en praktyke van evangelisasie bepaal wat tot 'n verbeterde praxis (praxis 2) lei en wat evangelisasie geloofwaardig kan herstel.

Volgens Osmer (2008:4, 10) se benadering van prakties-teologiese interpretasie is die spontane vraag nadat gemeenteleierskap uitgeklaar het wat hulle behoort te doen in evangelisasie, die volgende: "Hoe gaan evangelisasie op 'n geloofwaardige wyse gedoen word?" Om te midde van kontekstuele uitdagings die roeping as evangeliserende gemeentes effektief uit te leef, vra vir verandering en vernuwing. Beide Zerfass en Osmer se prakties-teologiese prosesse wil juis verandering tot gevolg hê: verbeterde, bevredigende (voorkeur-) praxis en praktyke van evangelisasie.

So 'n verandering vra vir 'n spesifieke soort transformerende leierskap, 'n diensknegleierskap wat nie net fokus op bedieningstake nie, maar wat die groot prentjie of geheelbeeld van die gemeente as sisteem vanuit die koninkryk en die kerk

se verhouding tot sy konteks kan raaksien (cf. Osmer 2008:10, 176). So 'n diensleierskapstyl is ook in lyn met die styl van evangelisasie wat die diensknegstyl van die Here Jesus vergestalt en wat mense begelei om deur evangelisasie by die diepste nood van mense uit te kom. Hierdie styl van leierskap maak nadenkende gesprekke oop vir terugvoering van die voorkeurpraxis en praktyke van evangelisasie in die hermeneuties-interpreterende proses. Sodoende kan die kerk as evangeliserende kerk 'n geloofwaardige teken en voorsmaak van die koninkryk wees.

3. Uitgangspunt van hierdie navorsings

Die navorsing is gedoen aan die hand van die navorsingsprobleem, navorsingsvrae en navorsingsdoelstellings wat hier onder volg sodat aangedui kan word watter gevolgtrekkings en bydrae hierdie navorsing gemaak het tot 'n herontdekking en herstel van die verstaan van evangelisasie en 'n verbeterde praxis.

Die navorsingsprobleem waarop hierdie navorsing gefokus het, is reeds by die inleiding genoem en word nie hier herhaal nie. Die navorsingsprobleem het die navorser met die volgende navorsingsvrae gelaat:

- Hoe lyk 'n missionale teologie en gemeente wat erns maak met evangelisasie in 'n post-Christendom konteks? En hoe word so 'n teologie ontwikkel en hervestig?
- Hoe word evangelisasie teologies herontdek in terme van missionale dissipelskap en in terme van 'n teologie van die koninkryk van God?
- Hoe lyk 'n missionale gemeente wat evangelisasie as deel van 'n geïntegreerde gemeentebediening sien?

Die doelstellings van die navorsing is soos volg bereik:

- Die volgende konsepte is verduidelik in die literatuurstudie: missionaliteit, evangelisasie, dissipelskap, koninkryk van God, goeie nuus, post-Christendom,

geïntegreerde gemeente en sekularisasie. Hieraan is aandag gegee in hoofstukke twee tot vier.

- Die literatuurstudie is aangevul met 'n empiriese studie wat sowel kwantitatiewe as kwalitatiewe navorsing ingesluit het wat gehelp het om patrone en die dinamika van evangelisasie raak te sien
- Deur middel van onder andere die sisteemteorie binne die geesteswetenskappe en die ATLAS.ti-program is die patrone en dinamika wat geïdentifiseer is, verduidelik en geïnterpreteer om vas te stel watter spesifieke patrone en dinamika van evangelisasie in gemeentepraktyke voorkom.
- Die literatuurstudie en die empiriese navorsing is geïnterpreteer aan die hand van goeie Bybels-teologiese konsepte vir evangelisasie. Hieruit is normatiewe teologies-etiese riglyne vir praktyke van evangelisasie ontwikkel, asook goeie praktyke vanuit die Christelike tradisie in die verlede en in die hede herbevestig.
- 'n Nuwe praxis word hier voor gestel waaruit strategieë en aksies ontwikkel is of ontwikkel kan word wat kan help om nuwe doelwitte en voorkeurpraktyke van evangelisasie te bepaal.

Evangelisasie het weens reduksies in teologiese opvattinge en praktyke in onguns binne en buite die kerk verval. Die navorsing het die ryke betekenis van evangelisasie herontdek sodat gemeentes evangelisasie as roeping van die (hele) kerk weer in vreugde en verwagting sal aanneem en die voetstappe van hulle wat die goeie nuus bring, weer aangenaam sal wees.

4. Bydrae van hierdie navorsing

Die bydrae van hierdie navorsing het implikasies van wat behoort te gebeur in die praktyk. Wat behoort te gebeur in gemeentes vind prosesmatig, sistemies en organies plaas en neem tyd. Verder is dit belangrik om elke gemeentekonteks in aanmerking te neem en saam in die geloof te onderskei hoe praktyke van evangelisasie beliggaam kan word in aansluiting by God se sending. Gemeentes is ook op verskillende plekke met betrekking tot evangelisasie en het verskillende, soms uiteenlopende ervarings van evangelisasie.

Die bydrae van hierdie navorsing, die implikasies wat die studie vir evangelisasie in gemeentes inhou (skuiwe wat behoort plaas te vind), en moontlike veranderde (verbeterde/voorkeure) praktyke word soos volg verwoord:

4.1 Evangelisasie is wesenlik deel van die kerk se missionale identiteit en roeping en deelname aan die sending van die Drie-enige God na die hele skepping.

Implikasie:

Die skuif van evangelisasie van die rand van gemeentes na die hart van die missionale roeping en bediening van gemeentes.

Moontlike veranderde praktyke:

Evangelisasie word in gemeentes verstaan en gekommunikeer as wesenlik deel van die gemeente se missionale identiteit en roeping. Gesprekke en praktiese gemeentebedieninge vanuit missionaliteit sluit evangelisasie wesenlik in.

4.2 Evangelisasie word verstaan as 'n uitnodiging tot missionale dissipelskap wat voortdurend geheroriënteer word vanuit die koninkryk van God

Implikasie:

Die skuif van evangelisasie as besluitneming vir Jesus en dissipelskap as opvolgbenadering na evangelisasie as uitnodiging tot missionale dissipelskap (mense wat Jesus die Here volg en ander saamnooi)

Moontlike veranderde praktyke:

Die evangelisasie-uitnodigings in en deur gemeentes gesamentlik en gelowiges individueel beteken nie bloot om mense te bring tot besluite vir Jesus nie, maar om mense uit te nooi om Jesus die Here saam te volg en ander mense ook saam te nooi op die reis. Bekering word hanteer as 'n proses waarin mense se lewens van

die begin af en voortdurend geheroriënteer word vanuit God se heerskappy. Dit kan plaasvind met geloofsvormende praktyke.

4.3 In evangelisasie word die evangelie verstaan as die evangelie van die koninkryk van God wat goeie nuus vir almal op aarde asook vir die hele skepping is.

Implikasie:

Die skuif van evangelisasie van net die evangelie van verlossing (Jesus die Verlosser) na evangelisasie as die goeie nuus van die koninkryk van God (Jesus die Here).

Moontlike veranderde praktyke:

Die oproep in die gemeente beteken nie net om Jesus as Verlosser te aanvaar en so die reduksie voort te sit nie. Mense word opgeroep/uitgenooi om Jesus as die Here en die nuwe werklikheid van die koninkryk te aanvaar en as nuwe mense daagliks daaruit te leef.

4.4 Die hele gemeente is die evangelis wat almal, in hulle saamwees en individueel, 'n teken en voorsmaak van die nuwe werklikheid van die koninkryk is.

Implikasie:

Die skuif van evangelisasie deur 'n groep in die gemeente na die hele gemeente wat saam en persoonlik leef vanuit die nuwe werklikheid van die koninkryk.

Moontlike veranderde praktyke:

Die gemeente word deur die bediening gemotiveer en geïnspireer om saam en persoonlik in alle fasette van hulle lewens en oral waar hulle kom, die goeie nuus te beliggaam deur as tekens van hoop te leef.

4.5 Die gemeente word belyn volgens die missionale roeping en al die bedienings/modi word geïntegreer en gekoördineer in die uitleef van die roeping tot evangelisasie.

Implikasies:

Die skuif van evangelisasie deur 'n groep of groepe wat in die gemeente in silo's funksioneer na die hele gemeente wat geïntegreerd en gekoördineerd evangeliseer en belyd word vanuit die missionale roeping van die gemeente.

Die skuif van evangelisasie as net een program in die gemeente na 'n goeie nuuskultuur in die gemeente waar mense spontaan hulle geloof deel (as deel van missionale dissipelskap) en waar doelgerig en toegespits bediening en programme vanuit 'n evangelisasiekultuur gebruik word.

Moontlike veranderde praktyke:

Gemeentes word gewys op die risiko's dat bediening in silo's funksioneer. 'n Bewuste keuse word deur die leierskap gemaak dat die gemeente as geïntegreerde missionaal-evangeliserende entiteit funksioneer. Vanuit die leierskap word bediening doelgerig belyd, geïntegreer en gekoördineer. Duplisering word uitgeskakel en bediening word begelei op 'n weg van sinergie om sodoende meer effektief as evangelis te funksioneer.

Daar word bewustelik gewerk aan prosesse om 'n evangelisasiekultuur in gemeentes te skep waar lidmate se geloofsdeling spontaan deel van hulle geloofsreis word. Programme kan gebruik word in bogenoemde prosesse of as uitvloeisel van 'n evangelisasiekultuur van gemeente om lidmate te inspireer, toe te rus en te organiseer sodat hulle getroue getuies in gemeenskappe kan wees.

4.6 Evangelisasie word holisties en geïntegreerd verstaan in die beliggaming van die goeie nuus van die evangelie van die koninkryk in getroue teenwoordigheid, deernisvolle daad van diens en vreugdevolle woorde op gepaste tye.

Implikasie:

Die skuif van die dichotomie van evangelisasie in afsonderlike woorde en daad na 'n holistiese siening van evangelisasie waar gemeentes hulle roeping uitleef in die

gemeenskap deur getrou teenwoordig te wees (wees), praktiese dienswerk (doen), en die deel van die goeie nuus (vertel). Evangelisasie vind dan interaktief en geïntegreerd plaas, terwyl daar kontekstueel in die geloof onderskei word wat wanneer gepas is.

Moontlike veranderde praktyke:

In die kommunikasie in die gemeente deur die eredienste, leierskaps gesprekke, en bedieninge word dichotomieë tussen woord- en daadgetuie nis aangespreek en doelbewus geïntegreer. So 'n geïntegreerde benadering kom na vore in getroue teenwoordigheid in die gemeenskap, praktiese daade van liefdesdiens om mense se nood te verlig, en deur spontane geloofdeling. Die “hoe” daarvan word saam en individueel onderskei in die spesifieke plaaslike konteks en is deel van 'n geloofsonderskeidende proses.

4.7 Evangelisasie as uitnodiging om Jesus die Here lewenslank te volg, is 'n uitnodiging om deel van Jesus se dissipelkring te word (behoort) waar “glo” (“*believe*”), “behoort” (“*belong*”), en “gedrag” (“*behave*”) nie lineêr verstaan word nie, maar geïntegreerd en dinamies deel is van die werk van die Gees.

Implikasie:

Die skuif van die eensydige fokus op besluitneming vir Jesus in evangelisasie na 'n uitnodiging om deel van 'n geloofsgemeenskap te word wat saam vir Jesus die Here volg en saam leer wie Jesus is en wat dit prakties beteken om Hom te volg.

Moontlike veranderde praktyke:

Die gemeente word gemotiveer en geïnspireer om buitestaanders (kerkvervreemde mense) te nooi om saam op reis te gaan en die “behoort” aan die liefdesgemeenskap te beleef. Mense word ook genooi om saam by dienswerk of diensprojekte in die gemeenskap betrokke te raak en so saam dienswerk en “behoort” te beleef en te ervaar wat dit beteken om Jesus te volg.

4.8 Evangelisasie vind in 'n post-Christendom-konteks plaas vanuit 'n nederige en brose posisie aan die rand van die samelewing en nie vanuit 'n posisie van invloed en mag nie.

Implikasie:

Die skuif van die siening van evangelisasie as kerkherstel en/of herstel van die posisie van die kerk in die sentrum van die samelewing, na die nederige en brose posisie van die kerk op die rand van die samelewing wat haar missionale roeping tot evangelisasie met vreugde uitleef.

Moontlike veranderde praktyke:

Lidmate word bewus gemaak van die skuif van Christendom (kultuur-Christenskap) na post-Christendom. Die skuif van die kerk uit 'n magsposisie van invloed na die rand van die samelewing in 'n nederige en brose posisie word aan lidmate verduidelik. Gemeenteleierskap en gemeentede word begelei om te begrip dat evangelisasie nie 'n herstel van die kerk of die posisie van die kerk is nie. In die post-Christendom-konteks word dissipels geleer om gemaklik te wees met 'n nederige en brose posisie en dit juis te sien as 'n geleentheid om die kerk se missionale roeping vars en nuut te ontdek en uit te leef.

4.9 Die styl van evangelisasie is die diensknegstyl van Jesus die Dienskneg. Die styl in evangelisasie is nie bloot 'n strategie nie, maar wesenlik deel van die evangelie (*"The medium is the message"*).

Implikasie:

Die skuif van maniere van evangelisasie wat vanuit 'n magsposisie domineer en skade doen aan die evangeliese getuienis van die gemeente na 'n diensknegstyl in navolging van Jesus wat met dienende liefde, respek, menswaardigheid en verhoudingsgerig uitreik na mense (inkarnasionele en relasionele uitgangspunt).

Moontlike veranderde praktyke:

Deur eredienste en gesprekke met leierskap en bedieninge word die gevare en versoekings van magsposisie gekommunikeer. Gemeentes word uitgenooi om Jesus die Here te volg volgens die diensknegstyl van Jesus en volgens die voorbeeld van Jesus. Sodoende word mense in evangelisasie met dienende liefde, respek, menswaardigheid en verhoudingsgerig hanteer.

4.10 Praktyke van evangelisasie word deur die teologie (inhoud) en styl bepaal en daar word kontekstueel in die geloof onderskei hoe getrou aangesluit word by God se werk en hoe die evangelie met aanvaarbare etiese praktyke geloofwaardig beliggaam kan word.

Implikasie:

Die skuif van praktyke en metodes wat eensydig fokus op sukses (getalle) en twyfelagtige praktyke na praktyke wat 'n geloofwaardige beliggaming van God se werk in die spesifieke konteks is (inkarnasie) en bepaal word deur die inhoud van die evangelie.

Moontlike veranderde praktyke:

Gemeentes word bewus gemaak van die gevaar daarvan om evangelisasie te meet volgens getalle en die "sukses" van die mark en die skade wat dit veroorsaak. Mense word aangemoedig om in hulle konteks getrou te wees en seker te maak dat die inhoud van die evangelie en die diensknegstyl van Jesus bepaal hoe die goeie nuus met geloofwaardigheid in die spesifieke konteks uitgeleef word.

4.11 Evangelisasie is gerig op almal: toegewyde Christene (meelewende lidmate), kerkvervreemde mense, nie-gelowiges/Christene. (Almal het die goeie nuus weer en weer nodig.)

Implikasie:

Die skuif van 'n eensydige fokus op net sekere mense in evangelisasie na 'n benadering waar na almal – toegewyde Christene (meelewende lidmate),

kerkvervreemde mense en nie-gelowiges/Christene – uitgereik word met die goeie nuus.

Moontlike veranderde praktyke:

Gemeentelede word geleer en toegerus dat geloofsdeling van die goeie nuus nie net met sekere mense gedoen word nie, maar met alle mense wat oor hulle pad kom, op gepaste tye en maniere.

4.12 Gemeentelike leiers het 'n krities belangrike rol om gemeentes te begelei en toe te rus om geïntegreerde evangeliserende gemeentes te wees.

Implikasie:

Die skuif van 'n paar mense of groep in die gemeente wat evangelisasie doen na leierskap wat die visie van 'n evangeliserende missionale gemeente deel met die hele gemeente en die hele gemeente met inspirasie begelei en toerus om 'n geïntegreerde evangeliserende gemeente te wees.

Moontlike veranderde praktyke:

Gemeenteleiers en veral predikante word in gemeenteverband en/of kerkverband/ringsverband begelei om hulle kritiese rol in evangelisasie te ontdek en uit te leef. Leiers word begelei en ondersteun om mekaar in gemeentes en ringsverband by te staan en toe te rus om evangeliserende gemeentes te word.

5. Ontdekkings van hierdie navorsing

Die navorser het die volgende vars ontdekkings gemaak tydens die navorsing:

5.1 Die ontdekking van watter weselike deel evangelisasie van die *missio Dei* en deelname aan God se sending na die hele skepping is; ook dat missionaliteit en evangelisasie glad nie los van mekaar gemaak kan word nie.

- 5.2 Die onlosmaaklike en verweefde verhouding tussen evangelisasie en dissipelskap en die skade aan beide wanneer evangelisasie en dissipelskap losgemaak word van mekaar.
- 5.3 Die ontdekking dat die uitnodiging tot dissipelskap voor bekering kan plaasvind.
- 5.4 Die geweldige impak wat reduksies van die evangelie op mense se verstaan van evangelisasie, die evangelie en praktyke van evangelisasie het.
- 5.5 Die rykdom van die evangelie van die koninkryk en die belang van die Messiaanse titels vir 'n voller verstaan van wie Jesus as Here werklik is.
- 5.6 Die verruiming van die eskatologiese vir die verstaan van evangelisasie.
- 5.7 'n Holistiese en geïntegreerde verstaan van evangelisasie wat die dichotomie tussen woord- en daad-aspekte van evangelisasie integreer tot beliggaming (wees), doen (dade), en woorde (vertel).
- 5.8 Die effek wat mense se verstaan van bekering op hulle verstaan van evangelisasie het. Die verruiming van 'n geïntegreerde en proses-verstaan van bekering op evangelisasie.
- 5.9 Die gevaar dat evangelisasie verstaan word as kerkherstel en as kitsoplossing gesien word vir die afname in lidmaatgetalle van gemeentes.
- 5.10 Die bevryding dat evangelisasie nie gemeet word aan die aantal besluitnemings nie, maar aan 'n getroue aanbieding van die evangelisasie in die konteks.
- 5.11 Die belang van geloofsonderskeiding in 'n spesifieke konteks oor hoe om met die goeie nuus by God se werk en by mense in nood aan te sluit.

- 5.12 Die gevaar dat evangelisasie bloot oor die oppervlakkige behoeftes van mense gaan (verbruikersgodsdien) en nie hulle dieper behoeftes aanspreek nie.
- 5.13 Dat evangelisasie op almal gerig is en nie net op kerkvervreemdeling mense nie en dat almal die goeie nuus weer-en-weer nodig het.
- 5.14 Die bevryding dat 'glo', 'behoort' en 'gedrag ("*believe, belong, behave*") nie lineêr verstaan word nie, maar interaktief, dinamies en dat evangelisasie by enige een kan aansluit.
- 5.15 Die belang dat evangelisasie die skuif van Christendom na Post-Christendom deeglik sal verreken en gemaklik sal wees met 'n nederige en brose posisie.
- 5.16 Die gevaar dat evangelisasie in silo's in gemeentes funksioneer en dat bedieninge nie vanuit die missionale roeping belyn, geïntegreer en gekoördineer word nie.
- 5.17 Die noodsaaklikheid van 'n evangelisasie-kultuur waar geloofsdeling spontaan deel van gemeentelide se verstaan van hulle dissipelskap/Christenskap is.
- 5.18 Die besef dat programme en bedieninge vir evangelisasie deel van die evangelisasiekultuur van gemeentes behoort te wees.

6 Voorstelle vir verdere navorsing

Hierdie navorsing is begrens deur die spesifieke navorsingprobleem en die navorsingsvrae van hierdie navorsing. Die navorsingsveld van evangelisasie is wyd en opwindend en bied verskeie verdere moontlikhede vir navorsing. Enkele van die sake wat die navorser opgeval het wat verder nagevors kan word, is die volgende:

- 6.1 Die effek van verbruikerskultuur op evangelisasie in gemeentes
- 6.2 Die proses van kerkvervreemding en die invloed daarvan op evangelisasie
- 6.3 Weerstand of hindernisse wat gelowiges weerhou van spontane geloofsdeling
- 6.4 Die waarde van kontemplatiewe spiritualiteit vir evangelisasie in 'n gejaagde verbruikersamelewing (vgl. die boek *The mystic way of evangelism* van Elaine Heath)
- 6.5 Die effek en waarde van missionale aanbidding vir evangelisasie
- 6.6 Die rol van eko-evangelisasie in 'n holistiese benadering tot evangelisasie
- 6.7 Die rol van motiverings vir evangelisasie in gemeentes se betrokkenheid by evangelisasie
- 6.8 Die rol wat mense se siening van bekering speel in hulle verstaan van evangelisasie
- 6.9 Die waarde van gasvryheid en uitnodiging vir 'n evangelisasiekultuur in gemeentes
- 6.10 Die rol van die Heilige Gees en gebed in evangelisasie
- 6.11 Verskillende benaderings wat in die metodiek van evangelisasie voorkom
- 6.12 Evaluering van verskillende programme wat in evangelisasie gebruik word.

7 Slotopmerkings

Hierdie navorsing oor evangelisasie was opwindend en het verrassende perspektiewe opgelewer. Dit het die navorser geïnspireer om mense en veral gemeentes opnuut te

laat ontdek wat dit beteken om met vreugde en avontuur geïntegreerd boodskappers van die goeie nuus te wees, die goeie nuus uit te leef in praktiese dae van diens en mense opgewonde te vertel van die goeie nuus soos wat die Gees geleenthede gee. Die navorser is veral opgewonde om mense vars en nuut te laat ontdek wat Newbigin 'n ontploffing van vreugde noem, en om hulle hul missionaal-evangeliserende roeping holisties te laat utiveef voor 'n wagtende en kykende wêreld. Die gemeente is inderdaad die hermeneutiek van die evangelie (cf. Newbigin 1989:227), daarom dat die mees evangeliserende ding wat gemeentes kan doen, is om werklik missionale kerk te wees (cf. Stone 2007:236).

Met evangelisasie as die lewenskragtige missionale hartklop van gemeentes wat gedring word deur die diensbare liefde van God en plaasvind in die Naam van die opgestane en verheerlikte Here Jesus in die krag van die Heilige Gees, kan gemeentes en lidmate saam en individueel onderskei hoe en waar om God se liefde uit te leef na die adres van God se liefde, die wêreld (kosmos) waarin ons leef!

Hiermee vertrou die navorser dat evangelisasie sodanig herontdek is om herstel te kan word sodat die voetstappe van die draers van die goeie nuus weer aangename klanke kan wees vir 'n post-Christendom-konteks en dat die draers van die goeie nuus met opgewondenheid, inspirasie en vreugde die goeie nuus sal deel sodat God saam verheerlik sal word! Aan God alleen al die eer!

¹³Die hele skepping, alles in die hemel en op die aarde en onder die aarde en op die see, ja, alles wat daar is, het ek hoor sê:

“Aan Hom wat op die troon sit, en aan die Lam behoort die lof en die eer, die heerlikheid en die krag, tot in alle ewigheid.”

¹⁴Die vier lewende wesens het gesê: “Amen!” En die ouderlinge het gekniel en God aanbid.

(cf. OPENBARING 5:13-14, 1983-vert.)

LITERATUURVERWYSINGS

Aagaard, A., 1974, Missio Dei in katholischer Sicht, in *Evangelische Theologie*, vol 34, pp 420-433.

Abraham, W.J., 1989, *The logic of evangelism*, Eerdmans, Grand Rapids.

Abraham, W.J., 1989, *The logic of evangelism*, Kindle Edition.

Abraham, W.J., 2008, A theology of evangelism: The heart of the matter, In P. Chilcote, & W. L. Warner (eds.), *The study of evangelism: Exploring a missional practice of the church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Ahonen, R.A., 2017, Evangelism challenges the church's identity, in *International Review of Mission*, vol. 106 (2), pp. 423–435, World Council of Churches, gesien op 26 Augustus 2021 by <https://doi.org/10.1111/irom.12195>

Akkerman, J.R. & Maddix, M.A. (eds.), 2013, *Missional discipleship: Partners in God's redemptive mission*, Beacon Hill Press, Kindle Edition.

Alexander, E.D., 2014, *Holistic evangelism: Redeeming works and words*, A Research Paper presented to Dr. Charles Fuller, Anderson University in partial fulfillment of the requirements for CHR 491, gesien op 12 November 2021, by https://www.academia.edu/15701327/Holistic_Evangelism_Redeeming_Works_and_Words?auto=download&email_work_card=download-paper

Andersen, W., 1961, Further toward a theology of mission, in W. Andersen (ed.) *The Theology of Christian Mission*, pp. 300–314, McGraw-Hill, New York.

Arias, M., 1984, *Announcing the reign of God: Evangelization and the subvertive memory of Jesus*, Wipf & Stock Publishers, Oregon.

Armstrong, R.S., 1979, *Service evangelism*, The Westminster Press, Philadelphia.

Armstrong, R.S., 1984, *The pastor as evangelist*, The Westminster Press, Louisville.

Armstrong, R.S., 1986, *The pastor-evangelist in worship*, The Westminster Press, Philadelphia.

Armstrong, R.S., 1987, *Faithful witnesses: Participant's book*, The Geneva Press, Philadelphia.

Armstrong, R.S., 1990, *The pastor-evangelist in the parish*, The Westminster/John Knox Press, Philadelphia.

Armstrong, R.S., 1995, How I see it: Service evangelism, in *Journal of the Academy for Evangelism* 10 (1994-1995), 27-28.

Barna, G., 2001, *Growing true disciples: New strategies for producing genuine followers of Christ*, WaterBrook, Colorado Springs.

Barna, G. & Kinnaman, D. (eds.), 2014, *Churchless: Understanding today's unchurched and how to connect with them*, Barna Group, Tyndale House Publishers, Carol Stream.

Barnard, A.C., 1979, Die kerk se evangelisasie-aksie, in J.J. de Klerk (red.), *Evangelistiek*, NGKB, Pretoria.

Barrett, L.Y. (ed.), 2004, *Treasure in clay jars: patterns in missional faithfulness*, Eerdmans, Grand Rapids, (The Gospel and our culture series).

Barth, K., 1956–75, *Church Dogmatics* (CD) III, in G.W. Bromiley & T.F. Torrance (eds), T&T Clark, Edinburgh.

Barth, K., 1963, *Evangelical theology: An introduction*, Eerdmans, Grand Rapids.

Barth, K., 1983, *Evangelical theology: An introduction*, Eerdmans, Grand Rapids.

Bauckham, R., 1999, Mission as hermeneutics for Scriptural interpretation, in *Currents in World Christianity Position Paper 106*.

Bauckham, R., 2003, *Bible and mission: Christian mission in a post-modern world*, Baker Academic, Grand Rapids.

Beach, L., 2015, *The church in exile: Living in hope after Christendom*, InterVarsity Press, Kindle Edition.

Berg, B., 1998, *Qualitative research methods for the social sciences* (3rd ed.), Allyn and Bacon, Boston.

Berkouwer, G.C., 1972, *The return of Christ*, trans. J. van Oosterom, Eerdmans, Grand Rapids.

Bevans, S.B., 2016, A prophetic dialogue approach, in Craig Ott (ed.), *The mission of the church: Five views in conversation*, pp. 3-20, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Bliese, R.H. & Van Gelder, C. (eds.), 2005, *The evangelizing church: A Lutheran contribution*, Augsburg Fortress, Minneapolis.

Blomberg, C., 1992, Matthew, in *The New American Commentary: Matthew*, Vol. 22, Broadman & Holman Publishers, Nashville, Logos-weergawe.

Bosch, D., 1987, Evangelism: Theological currents and cross-currents today, In *International Bulletin of Missionary Research*, pp. 98–103, gesien op 15 September 2021 by <https://doi.org/10.1177%2F239693938701100301>

Bosch, D.J., 1991, *Transforming mission: Paradigm shifts in theology of missions*, Orbis, New York.

Bosch, D.J., 2008, The structure of mission: An exposition of Matthew 28:16-20, in P. Chilcote & W.L. Warner (eds.), *The study of evangelism: Exploring a missional practice of the Church*. Eerdmans, Grand Rapids.

Bosch, D.J., 2008, Evangelism: Theological currents and cross-currents today, in P. Chilcote & W.L. Warner (eds.), *The study of evangelism: Exploring a missional practice of the church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Botman, H.R., 2000, 'Discipleship and practical theology: The case of South Africa', in *International Journal of Practical Theology vol.4*, pp201–212, soos gesien op 12 November 2022 by <https://doi.org/10.1515/ijpt.2000.4.2.20>

Bowen, J.P., 2002, *Evangelism for “normal” people: Good news for those looking for a fresh approach*, Augsburg, Minneapolis.

Breen, M., 2016, *Building a discipling culture: How to release a missional movement by discipling people like Jesus did*, 3rd Edition, 3DM Publishing, Kindle Edition.

Bright, J., 1953, *The Kingdom of God: The biblical concept and its meaning for the church*, Abingdon, Nashville.

Bromiley, G.W., 1979, *An introduction to the theology of Karl Barth*, T. & T. Clark, Edinburgh, E-book by UP gesien op 5 Junie 2021 by <https://ebookcentral-proquest-com.uplib.idm.oclc.org/lib/pretoria-ebooks/reader.action?docID=472766>

Bromiley, G.W., 1985, *Theological dictionary of the New Testament*, Eerdmans/Paternoster Press, Grand Rapids.

Brueggemann, W., 1993, *Biblical perspectives on evangelism: Living in a three-storied universe*, Abingdon Press, Kindle Edition.

Brueggemann, W., 2006, *The Word that redescribes the world: the Bible and discipleship*, Fortress Press, Kindle Edition.

Brueggemann, W., 2008, Evangelism and discipleship: The God who calls, the God who sends, in P. Chilcote & W. L. Warner. (eds.), *The study of evangelism: Exploring a missional practice of the church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Burger, C., 1991, *Praktiese Teologie in Suid-Afrika*, RGN, Pretoria.

Burger, C.W., 1999, *Gemeentes in kragveld van die Gees: Oor die unieke identiteit, taak en bediening van die kerk van Christus*, Buvton, Stellenbosch.

Campbell, H.A. (ed.), 2020, *Digital ecclesiology: A global conversation*, Digital Publications, gesien op 16 Januarie 2021 by <https://doi.org/10.21423/digitalecclesiology>

Campbell, H.A. & Osteen, S., 2020, Moving towards a digital ecclesiology: Key themes and considerations, in H.A. Campbell (ed.) *Digital ecclesiology: A global conversation*, Digital Publications gesien op 16 Januarie 2021 by <https://doi.org/10.21423/digitalecclesiology>

Carson, D. A., 1999, *Jesus' Sermon on the Mount and his confrontation with the world: an exposition of Matthew 5–10* (pp. 102–103), Baker Academic, Grand Rapids.

Castro, E., 1977, Some Awkward Questions, *One World* no. 29, p. 10f.

Castro, E., 1978, Liberation, development, and evangelism: Must we choose in mission?, in *Occasional bulletin of missionary research*, vol. 2, pp. 87–90.

Creswell, J.W., 1998, *Qualitative inquiry and research design: choosing among five traditions*, Sage, Thousand Oaks.

Cruchley-Jones, P., 2016, Evangelism from the margins: Experiences of the ironic in evangelism in Cardiff UK, in *International review of mission*, vol. 105, no. 1, pp. 30–42, July 2016, , gesien op 25 Augustus 2021 by <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/irom.12137>

Chilcote, P.W. & Warner, L.C. (eds.), 2008, *The Study of Evangelism: Exploring a Missional Practice of the Church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Clark, D., 2005, *Breaking the mould of Christendom: Kingdom community, diaconal church and the liberation of the laity*, Epworth, Werrington.

Da Silva, A.A., 2020, The diverse ways of being church in the digital society and in times of pandemic, in H.A. Campbell (ed.), *Digital ecclesiology: A global conversation*, Digital Publications, gesien op 16 Januarie 2021 by <https://doi.org/10.21423/digitalecclesiology>

Das, R., 2018, Becoming a follower of Christ: Exploring conversion through historical and missiological lenses, *Perichoresis*, vol. 16, issue 1 (2018), pp. 21–40, gesien op 28 Augustus 2021 by <https://doi.org/10.2478/perc-2018-0002>.

Deborst, R.D., 2016, An integral transformation approach: Being, doing, and saying, in C. Ott (ed.), *The mission of the church: Five views in conversation*, p. 41–68, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

De Klerk, B.J., Fritz, W. & Pieterse, H.J., 2012, 'Die noodsaak daarvan om metateoretiese vertrekpunte in 'n prakties-teologiese wetenskapsbeskouing en -beoefening te verreken', in *die Skriflig*, 46(2), pp.1-11, gesien 11 Januarie 2019, by <https://hdl.handle.net/10520/EJC129260>

De Klerk, J.J. (red.), 1979, *Evangelistiek*, N.G. Kerkboekhandel Transvaal, Pretoria.

Die Bybel, 1983-vertaling, Bybelgenootskap van Suid-Afrika, Bellville.

Die Bybel, 2020-vertaling, Bybelgenootskap van Suid-Afrika, Bellville.

Dingemans, G., 1996, 'Practical Theology in the academy: A contemporary overview', *The Journal of Religion*, 76, no. 1 (January 1996): 82-96, gesien op 23 Januarie 2019, by <https://doi.org/10.1086/489737>

Dorman, D.A., 2019, A Theology of neediness and evangelism, in *Journal of Christian Nursing*, vol.36, no. 3. InterVarsity Christian Fellowship/USA, gesien op 19 Julie 2021 by https://journals.lww.com/journalofchristiannursing/Abstract/2019/07000/A_Theology_of_Neediness_and_Evangelism.14.aspx

Dowsett, R., Phiri I., Birdsall, D., Terfassa, D.O., Yung, H. & Jørgensen, K. (eds.), 2016, *Evangelism and diakonia in context*, Regnum Books, Oxford.

Dreyer, T.F.J., 1991, Eerste treë in die Praktiese Teologie-waarheen?, *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, 47(3), pp.597-608, gesien op 11 Januarie 2019 by <http://dx.doi.org/10.4102/hts.v47i3.2420>

Dulles, A., 1980, *A church to believe in*, Crossroad, New York.

Dyikuk, J.J., 2020, Digital ecclesiology: Setting the parameters for a post-pandemic era church, in H.A. Campbell (ed.) *Digital ecclesiology: A global conversation*, Digital Publications, gesien op 16 Januarie 2021 by <https://doi.org/10.21423/digitalecclesiology>

Evangelii Gaudium, 2013, Apostolic exhortation of the Holy Father Francis to the bishops, clergy, consecrated persons and the lay faithful on the proclamation of the gospel in today's world, Vatican press, gesien op 18 Januarie 2020 by http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium_en.pdf

Eybers, I.K., König, A. & Stoop, J.A. (eds.), 1978, *Inleiding in die teologie*, N.G. Kerkboekhandel, Pretoria.

Finney, J., 1999, *Recovering the past: Celtic and Roman mission*, Dartman, Longman & Todd, London.

Firet, J., 1982, *Het agogisch moment in het pastoraal optreden*, 5th edn., Kok, Kampen.

Firet, J., 1986, *Dynamics in pastoring*, Eerdmans, Grand Rapids.

Fitch, D.E., 2016, *Faithful presence: Seven disciplines that shape the church for mission*, InterVarsity Press, Kindle Edition.

Fitch, D.E. & Holsclaw, G., 2013, *Prodigal Christianity: Ten signposts into the mission frontier*, Jossey-Bass, San Francisco, Kindle Edition.

Foust, T.F., Hunsberger, G.R., Kirk, J.A. & Ustorf, W. (eds.), 2002, *A scandalous prophet: The way of mission after Newbigin*, Eerdmans, Grand Rapids.

Fowler, J.W., 1991, *Weaving the new creation, stages of faith and the public church*, Harper Collins Publishers, San Francisco.

Franke, J.R., 2020, *Missional theology*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Freeks, F., 2018, A Biblical-theological approach to promote evangelism in disadvantaged and poor communities in South Africa: A missiological viewpoint, in *Journal for Christian scholarship (4th Quarter)*, pp. 219–245, gesien op 17 Julie 2021 by https://www.researchgate.net/publication/330337852_A_Biblical-theological_approach_to_promote_evangelism_in_disadvantaged_and_poor_communities_in_South_Africa_A_missiological_viewpoint.

Friesse, S., 2016, *Theme and Category Building*, in *ATLAS.ti*, gesien op 28 Desember 2021, by <https://atlasti.com/research-hub/theme-and-category-development-in-atlasti>

Friesse, S., 2021, *ATLAS.ti, 9 User Manual*, ATLAS.ti, Scientific Software Development GmbH, Berlin, Document version: 9.1.0.210 (08.11.2021 19:59:27), gesien op 28 Desember 2021, by <https://doc.atlasti.com/ManualWin.v9/index.html>.

Froise, M. & Hendriks, J., 1999, *South African Christian handbook 1999-2000*, Christian Info, Welkom.

Frost, M., 2006, *Exiles: Living missionally in a post-Christian culture*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Frost, M., & Hirsch, A., 2009, *ReJesus: A wild Messiah for a missional church*, Hendrickson Publishers, Peabody.

Frost, M., & Hirsch, A., 2011, *The faith of leap, embracing a theology of risk, adventure & courage*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Frost, M., & Hirsch, A., 2013, *The shaping of things to come: Innovation and mission for the 21st-century church*, Baker Publishing Group. Kindle Edition.

Fuellenbach, J., 1995, *The kingdom of God: The message of Jesus today*, Orbis Books, Maryknoll.

Gallagher, R.L., & Hertig, P. (eds.), 2017, *Contemporary mission theology: engaging the nations*, Orbis Books, New York.

Geffré, C.O.P., 1982, Theological reflections on a new age of mission, *International Review of Mission*, vol. 71, pp. 478–492.

Gehring, M.J., Kinsey, A.D. & Baker, V.W., 2019, *The logic of evangelism: Revisited*, Pickwick Publications, an Imprint of Wipf and Stock Publishers, Kindle Edition.

Gerkin, C.V., 1984, *The living human document: Re-visioning pastoral counseling in a hermeneutical mode*, Abingdon Press, Nashville.

Gibbs, E., 1994, *In name only: Tackling the problem of nominal Christianity*, Bridge Point, Wheaton.

Gibbs, E., 2005, *Leadership next: changing leaders in a changing culture*, InterVarsity Press, Leicester.

Gibbs, E., 2009, *ChurchMorph: How megatrends are reshaping Christian communities*, Baker Academic, Grand Rapids.

Gibbs, E., 2013, *The rebirth of the church: Applying Paul's vision for the church in our post-Christian world*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Gibbs, E., & Coffey, I., 2001, *Church next: Quantum changes in Christian ministry*, InterVarsity Press, Leicester.

Gillham, B., 2000, *The research interview*, Real World Research, New York.

Gittins, A., 2002, *A presence that disturbs: A call to radical discipleship*, Liguori Publications, Kindle Edition.

Gittins, A., 2008, *Called to be sent: Co-missioned as disciples today*, Liguori Publications, Kindle Edition.

Goertz, G. & Mahoney, J., 2012, *A tale of two cultures: Qualitative and quantitative research in the social sciences*, Princeton University Press, Princeton, ProQuest Ebook Central, gesien op 3 Junie 2020 by <https://ebookcentral-proquest-com.uplib.idm.oclc.org/lib/pretoria-ebooks/detail.action?docID=980043>

Goheen, M.W., 2002, The missional calling of believers in the world, in T.F. Foust, G.R. Hunsberger, J.A. Kirk & W. Ustorf (eds.). *A scandalous prophet: The way of mission after Newbigin*, pp. 37–56. Eerdmans, Grand Rapids.

Goheen, M.W., 2011, *A light to the nations: The missional church and the Biblical story*, Baker, Grand Rapids.

Goheen, M.W., 2014, *Introducing Christian mission today: Scripture, history and issues*, Intervarsity Press, Downers Grove.

Goheen, M.W. (ed.), 2016, *Reading the Bible missionally*, Eerdmans, Grand Rapids.

Goheen, M.W., 2016a, A missional reading of Scripture and preaching, in M.W. Goheen (ed.), *Reading the Bible Missionally*, Eerdmans, Grand Rapids.

Goheen, M.W., 2016b, A missional reading of Scripture for theological education: a Curriculum, in M.W. Goheen (ed.), *Reading the Bible missionally*, Eerdmans, Grand Rapids.

Goheen, M.W., 2017, The biblical story of narrative theology, in R.L. Gallagher & P. Hertig, (eds.), *Contemporary mission theology: Engaging the nations*, Orbis Books, New York.

Goheen, M.W., 2018, *The church and its vocation: Lesslie Newbigin's missionary ecclesiology*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Gort, J. D., 2017, Interreligious dialogue and convivence: Missional challenge and charge for today, in R.L. Gallagher & P. Hertig, (eds.), *Contemporary mission theology: Engaging the nations*, Orbis Books, New York.

Greidanus, S., 1999, *Preaching Christ from the Old Testament: A contemporary hermeneutical method*, Eerdmans, Grand Rapids.

Green, M., 1970, *Evangelism in the early church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Green, M., 1977, *Evangelism in the early church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Guder, D.L., 1985, *Be my witnesses: The church's mission, message, and messengers*. Grand Rapids, Eerdmans.

Guder, D.L., 1998, Missional church: From sending to being sent, in D.L. Guder & L. Barrett, *Missional church: a vision for the sending of the church in North America*, Eerdmans, Grand Rapids (The Gospel and our culture series).

Guder, D., 2000, *The continuing conversion of the church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Guder, D.L., 2004, Pointing toward the reign of God, in L.Y. Barrett (ed.) *Treasure in clay jars: Patterns in missional faithfulness*, Eerdmans, Grand Rapids (The gospel and our culture network).

Guder, D.L. 2007. Walking worthy: Missional leadership after Christendom, in *Princeton Seminary Bulletin*, no.28, pp.251–291, gesien op 20 Mei 2022 by <https://doi.org/10.3754/psb2007283.3>

Guder, D.L., 2008, Incarnation and the church's evangelistic mission, in P. Chilcote & W. L. Warner (eds.), *The study of evangelism: Exploring a missional practice of the church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Guder, D.L., 2015, *Called to witness: Doing missional theology*, Eerdmans Publishing, Kindle Edition (The Gospel and Our Culture Series).

Guder, D.L., 2016, A multicultural and translational approach, in C. Ott (ed.) *The mission of the church: Five views in conversation*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Guder, D. L. & Barrett, L., 1998, *Missional church: a vision for the sending of the church in North America*, Eerdmans, Grand Rapids (The Gospel and our culture series).

Guinness, O., 1993, *Dining with the devil: The megachurch movement flirts with modernity*, Baker, Grand Rapids.

Gunter, W. S., 1997, Evangelism as the heart of mission: A response to Dana L. Robert, in *Mission Evangelism Series 1*, General Board of Global Ministries, United Methodist Church, New York.

Gushee, D.P. & Stassen, G.H., 2016, *Kingdom ethics. Following Jesus in contemporary context*, 2nd ed., Eerdmans, Grand Rapids.

Gustafson, D.M., 2019, *Gospel witness: Evangelism in word and deed*, Eerdmans, Kindle Edition.

Hagner, D.A, 1993, *Word Biblical Commentary, Vol. 33a*, Matthew 1-13, Dallas, Texas Logos-weergawe.

Hague, S.T., 1996, *bsr*, in Willem A. VanGemeren, ed., *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, vol 1, Paternoster, Carlisle.

Ham, C., 2016, Unity in mission: Evangelism and diakonia towards fulness of life, in Dowsett, R., Phiri, I., Birdsall, D., Terfassa, D.O., Yung, H. & Jørgensen, K. (eds.), *Evangelism and diakonia in context*, Regnum Books, Oxford.

Hardy, A.R. & Yarnell, D., 2018, *Missional discipleship after christendom*. Cascade Books, Eugene, Logos-weergawe.

Hastings, R., 2012, *Missional God, missional church: Hope for re-evangelizing the West*, Intervarsity Press, Downers Grove.

Hauerwas, S., 1991, *After Christendom? How the church is to behave its freedom, justice and a Christian nation are bad news*, Abingdom, Nashville.

Heaney, S., 2008, *Contextual theology for Latin America: Liberation themes in evangelical perspective*, Paternoster, Colorado Springs.

Heath, E.A., 2017, *The mystic way of evangelism: A contemplative vision for Christian outreach*. Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Hegstad, H, 2013, *The real church; An ecclesiology of the visible*, Pickwick, Eugene.

Heitink, G., 1999, *Practical theology: History, theory, action domains*, Eerdmans, Grand Rapids.

Hendriks, H.J., 2004, *Studying congregations in africa*, 1st edn., Lux Verbi.BM, Wellington.

Hendriks, J., 2007, Missional theology and social development, *HTS Teologiese Studies*, 63(3), pp. 999-1016, gesien op 11 Januarie 2019, by <https://www.ajol.info/index.php/hts/article/view/148562>

Hendriks, H.J., 2021, *Studying congregations in africa*, NetACT, Stellenbosch.

Hewitt, R.R., 2014, Evangelism as discipleship: Implications for theological education and leadership formation, in *International Review of Mission*, vol. 103, No. 2, pp. 200-214, November 2014, World Council of Churches gesien op 11 Mei 2022, by <https://doi.org/10.1111/irom.12057>

Heyns, J.A., 1981, *Dogmatiek*, N.G. Kerkboekhandel Transvaal, Pretoria.

Heyns, J.A. & Jonker, W.D., 1977, *Op weg met die teologie*, N.G. Kerkboekhandel, Pretoria.

Heyns, L.M. & Pieterse, H.J.C., 1990, *Eerste treë in die praktiese teologie*, Gnosis, Pretoria.

Hibbard, A., 2018, *Holistic mission: The fragmentation and integration of “fresh words and deeds” in the Uniting Church in Australia*, gesien op 3 Desember by https://www.academia.edu/37206719/Holistic_Mission_The_Fragmentation_and_Integration_of_Fresh_Words_and_Deeds_in_the_Uniting_Church_in_Australia?email_work_card=view-paper

Hirsch, A., 2006, *The forgotten ways: Reactivating the missional church*, Brazon Press, Grand Rapids.

Hirsch, A., 2014, *Disciplism: Reimagining evangelism through the lens of discipleship*, E-book, Exponential Resources, gesien op 20 Junie 2019 by <https://churchleaders.com/pastors/free-resources-pastors/174603-free-ebook-disciplism-by-alan-hirsch.html>.

Hirsch, A., & Hirsch, D., 2010, *Untamed reactivating a missional form of discipleship*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Hirsch, A., & Nelson, M., 2019, *Reframation: Seeing God, people, and mission through reenchanting frames*, 100 Movements Publishing, Kindle Edition.

Hoedemaker, B., 2002, Rival conceptions of global Christianity, in Thomas F. Foust, George R. Hunsberger, J. Andrew Kirk & Werner Ustorf (eds.), *A scandalous prophet: The way of mission after Newbigin*, pp. 37–56, Eerdmans, Grand Rapids.

Hunsberger, G.R., 2002, The church in the postmodern transition, in Thomas F. Foust, George R. Hunsberger, J. Andrew Kirk & Werner Ustorf (eds.), *A scandalous prophet: The way of mission after Newbigin*, pp. 37–56, Eerdmans, Grand Rapids.

Janowski, B., 1996, cited in Philip J. Nel, *mlk*, in Willem A. VanGemeren, ed., *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, vol 2, Paternoster, Carlisle.

Jansen, M., 2016, Conversion in post-secularity, *Mission studies*, vol. 33, no. 3, pp. 275–299, gesien op 21 Maart 2022 by <https://doi.org/10.1163/15733831-12341464>

Johnson, P.W.T., 2015, *The mission of preaching: Equipping the community for faithful witness*, InterVarsity Press, Kindle Edition.

Jones, S.J., 2003, *The evangelistic love of God and neighbor: A theology of witness and discipleship*, Abingdon Press, Nashville.

Jørgensen, K., 2016, Biblical perspectives on *kerugma* and *diakonia*, in R. Dowsett, I. Phiri, D. Birdsall, D.O. Terfassa, H. Yung & K. Jørgensen (eds.), *Evangelism and diakonia in context*, Regnum Books, Oxford.

Jørgensen, K., 2017, Evangelism and ecclesiology, in G. Noort, K. Avtzi, & S. Paas, (eds.), *Sharing good news: Handbook on evangelism in Europe*. World Council of Churches Publications, Geneva.

Joubert, S. (ed.), 2007, *Die perfekte storm: Hoe die gelowige van vandag die wêreld van more kan oorleef*, Christelike Uitgewersmaatskappy, Vereeniging

Kalof, L., Dan, A. & Dietz, T., 2008, *Essentials of social research*, McGraw-Hill Education, Berkshire, gesien op 2 Junie 2020 by <http://ebookcentral.proquest.com/lib/pretoria-ebooks/detail.action?docID=4038514>

Keefe-Perry, L.C., 2014, *Way to water: A Theopoetics primer*, Cascade Books, Eugene.

Keller, T., 2012, *Center church: Doing balanced, gospel-centered ministry in your church*, Zondervan, Kindle Edition.

Keum, J. (red.), 2013, *Together towards life: Mission and evangelism in changing landscapes*, World Council of Churches Publications, Geneva, gesien op 10

September 2019 by <https://www.oikoumene.org/resources/documents/together-towards-life-mission-and-evangelism-in-changing-landscapes>

Kiefert, P.R., 2017, History of the missional conversation in the United States, in C. Burger, F. Marais, & D. Mouton (eds), *Cultivating missional change: The future of the missional churches and missional theology*, Bible-Media, Wellington.

Kirk, J.A., 1999, *What is mission? Theological explorations*, Darton, Longman & Todd, London.

Kramm, T., 1979, *Analyse und Bewährung theologischer Modelle zur Begründung der Mission*, Missio Aduell Verlag, Aachen.

Ladd, G.E., 1962, 'Kingdom of God – reign or realm?', in *JBL* 81(3), 230–238, gesien op 10 Januarie 2020 by <https://doi.org/10.2307/3264420>

Ladd, G. E., 1993, *A theology of the New Testament*, Eerdmans, Grand Rapids.

Lausanne Occasional Papers 21, 1982, Evangelism and social responsibility: An evangelical commitment, a joint publication of the Lausanne Committee for World Evangelization and the World Evangelical Fellowship, gesien op 11 Januarie 2020 by <https://www.lausanne.org/content/lop/lop-21>.

Lawson, L. (ed.), 1981, *The New Testament church then and now*, Standard, Cincinnati.

Leavy, P. (ed.), 2014, *The Oxford handbook of qualitative research*, Oxford University Press, Oxford, gesien op 27 November 2021 by <http://ebookcentral.proquest.com/lib/pretoria-ebooks/detail.action?docID=1657789>.

Leedy, P.D. & Ormrod, J.E., 2015, *Practical research: Planning and design*, 11th edn., Pearson Education, Upper Saddle River.

Leedy, P.D. & Ormrod, J.E., 2020, *Practical research: Planning and design*, Global Edition, Pearson Education Limited, Harlow, gesien op 4 Junie 2020 by <http://ebookcentral.proquest.com/lib/pretoria-ebooks/detail.action?docID=6142159>

Lewis, T., 2016, Practicing the story: Equipping congregations for evangelism, in *International Review of Mission*, vol. 105, no. 1, July 2016, pp. 52–61, World Council of Churches, gesien op 19 Augustus 2021 by <https://doi.org/10.1111/irom.12129>

Löffler, P., 1977a, The confessing community. Evangelism in ecumenical perspective, in *International Review of Mission*, vol. 66, pp. 339–348.

Löffler, P., 1977b, Evangelism, in *One World*, no. 29, pp. 8f.

Louw, D., 1997, *Pastoraat as vertolking en ontmoeting*, 2nd edn., Lux Verbi, Kaapstad.

Louw, D., 2008, *Cura Vitae: Illness and the healing of life*, Lux Verbi.BM, Wellington.

Louw, D.J., 2017, “Black pain is a white commodity”: Moving beyond postcolonial theory in Practical Theology: #CaesarMustFall!, *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, vol 73(4), a4504, gesien op 3 Julie 2021 by <https://doi.org/10.4102/HTS.V73I4.4504>

Louw, D.J., 2018, The ‘frail researcher’ in dialogue with existential phenomenology: The threat of empiricism within the quest for sound methodology in practical theological research, in *die Skriflig* 52(1), a2361, gesien op 3 Julie 2021 by <https://hdl.handle.net/10520/EJC-1196db332d>

Louw, J.P. & Nida, E.A. (eds.), 1988, *Greek-English lexicon of the New Testament: Based on semantic domains*, 1st ed., Vol. 1, United Bible Societies, New York.

Louw, J.P. & Nida, E.A. (eds.), 1996, *Greek-English lexicon of the New Testament: Based on semantic domains*, Electronic ed. of the 2nd ed., Vol. 1, United Bible Societies, New York.

Luz, U., 2007, *Matthew 1–7: A commentary on Matthew 1–7*, (Rev. ed.), Fortress Press, Minneapolis.

Maddix, M.A., 2013, Missional discipleship, in J.R. Akkerman, & M.A. Maddix, *Missional discipleship: Partners in God's redemptive mission*, Beacon Hill Press, Kindle Edition.

Mallon, J., 2014, *Divine renovation: From a maintenance to a missional parish*, Novalis Publishing Inc., Kindle Edition.

Marais, C.T.R., 2018, *Geïntegreerde bediening in die opbou van 'n identiteitsgedrewe missionale gemeente*, Ongepubliseerde PhD-proefskrif, Universiteit van Pretoria, Pretoria.

Marais, N., 2021, 'Integrating and coordinating all ministries in the function of developing a missional congregation', in M. Nel (ed.), *Mission moves: Cultivating communities of the Gospel* (HTS Religion & Society Series Volume 11), pp. 133–153, AOSIS, Cape Town, <https://doi.org/10.4102/aosis.2021.BK256.08>.

Maree, K., 2016, *First steps in research*, 2nd ed, Van Schaik Publishers, Pretoria.

Maynard-Reid, P.U., 2000, Holistic evangelism, in *Ministry magazine*, May 2000, gesien op 15 Junie 2021 by <https://www.ministrymagazine.org/archive/2000/05/holistic-evangelism>

McKnight, S., 2002, *Turning to Jesus: The sociology of conversion in the gospels*, 1st edn, Westminster John Knox Press, Louisville.

McKnight, S., 2003, Missions and conversion theory, in *Misssion Studies*, vol. XX no. 2, 40 (pp. 118–138), gesien op 18 September 2021 by <https://doi.org/10.1163/157338303X00188>

McKnight, S., 2013, *Sermon on the Mount*, Zondervan Academic, Kindle Edition. (The Story of God Bible Commentary Series)

McKnight, S., 2014, *Kingdom conspiracy: Returning to the radical mission of the local church*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

McKnight, S., 2016, *King Jesus gospel: The original good news revisited*, Zondervan, Grand Rapids, Kindle Edition.

McNeal, R., 2015, *Kingdom come: Why we must give up our obsession with fixing the church – and what we should do instead*, Tyndale House, Carol Stream.

Michiel, O., 1941, Menschensohn und Völkerwelt, in *Evangelische Missions-Zeitschrift* vol 2, pp 257-267.

Migliore, D., 2004, *Faith seeking understanding: An introduction to Christian theology*, 2nd edn., Eerdmans, Grand Rapids.

Mission and evangelism: An ecumenical affirmation, 1983, World Council of Churches, Geneva.

Moltmann, J., 1977, *The church in the power of the Spirit: A contribution to Messianic ecclesiology*, Harper & Row, San Francisco.

Moltmann, J., 1990, *The way of Jesus Christ: Christology in Messianic dimensions*, SCM Press, London.

Moltmann, J., 1993a, *The church in the power of the Spirit*, Fortress, Minneapolis.

Moltmann, J., 1993b, *The church in the power of the Spirit: A contribution to Messianic ecclesiology*, Fortress, Minneapolis.

Moltmann, J., 1999, *God for a secular society: The public relevance of theology*, Fortress Press, Minneapolis.

Moltmann, J., 2015, *The crucified God*, Fortress Press, Kindle Edition (40th Anniversary Edition).

Mombo, E., 2010, From fourfold mission to holistic mission: Towards Edinburgh 2010, in B. Woolnough & W. Ma (eds), *Holistic Mission: God's plan for God's people*, Regnum Books, Oxford.

Morris, L., 1992, The Gospel according to Matthew, in *The pillar New Testament commentary: The gospel of Matthew*, Eerdmans, Grand Rapids, Logos-weergawe.

Moynach, M., 2012, *Church for every context: An introduction to theology and practice*, SCM Press, London.

Müller, J.C., 2009, Transversal rationality as a practical way of doing interdisciplinary work, with HIV and Aids as a case study, *Practical Theology in South Africa = Praktiese Teologie in Suid-Afrika*, 24(2), pp.199-228, gesien op 11 Januarie 2019 by <https://hdl.handle.net/10520/EJC88686>.

Müller, J.C., 2011, Postfoundational practical theology for a time of transition, *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, 67(1), gesien op 12 Januarie 2019 by <http://dx.doi.org/10.4102/hts.v67i1.837>.

Müller, J.C., 2013, Practical theology as part of the landscape of social sciences and humanities – A transversal perspective, *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, 69(2), gesien op 12 Januarie 2019 by <http://dx.doi.org/10.4102/hts.v69i2.1299>.

Murray, S., 2018, *Post-Christendom: Church and mission in a strange new world*, 2nd Edn, Cascade Books, Kindle Edition.

Nel, M., 1982, *Jeug en evangelie*, NG Kerkboekhandel, Pretoria.

Nel, M. (ed.), 1993, *Getroue getuies: 'n Evangelisasiekursus vir lidmate (Deelnemerswerkboek)*, Etoile.

Nel, M., 1994, *Gemeentebou*, Orion, Johannesburg.

Nel, M., 1996, Diens-evangelisasie: 'n Styl waar teologie en metodologie ontmoet, pp. 38–47, in *Praktiese Teologie in Suid-Afrika*, vol. 11(1).

Nel, M., 1997–1998, Service evangelism: The theology and methodology of a lifestyle, *Journal of the Academy for Evangelism*, pp. 31–42, gesien op 20 Maart 2021.

Nel, M., 2002, 'Serving them back', Youth evangelism in a secular and postmodern world, in *Journal of Youth and Theology*, vol. 1(1), pp. 65–87, gesien op 19 Junie 2020 by

https://www.researchgate.net/publication/276596644_Serving_them_back_youth_evangelism_in_a_secular_and_postmodern_world

Nel, M., 2007, Verantwoordelike evangelisasie in die teenwoordigheid van God: 'n Teologiese refleksie, in *Practical Theology in South Africa = Praktiese Teologie in Suid-Afrika*, vol. 22(1), pp. 98–117, gesien op 16 Januarie 2019 by <https://hdl.handle.net/10520/EJC88604>

Nel, M., 2009, 'Inviting and initiating youth into a life of discipleship', *Verbum et Ecclesia* 30(2), Art. #344, 11 pages, gesien op 20 Mei 2020 by <https://doi.org/10.4102/ve.v30i2.344>

Nel, M., 2011, Missionale integriteit en kontekstuele relevansie, in *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, vol 67(3), Art. #1084, pp. 1–9, gesien op 20 Junie 2021 by <https://doi.org/10.4102/hts.v67i3.1084>

Nel, M., 2015a, *Identity-driven churches: Who are we, and where are we going?*, Biblecor, Wellington.

Nel, M., 2015b, 'Imagine-making disciples in youth ministry ... that will make disciples', *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, 71(3), Art. #2940, 11 pages, gesien op 5 November 2019 by <https://doi.org/10.4102/hts.v71i3.2940>

Nel, M., 2017a, 'Called and sent to make a difference: Radical missionality', *Verbum et Ecclesia*, vol 38(1), a1755, gesien op 10 Oktober 2019 <https://doi.org/10.4102/ve.v38i1.1755>

Nel, M., 2017b, 'Discipleship: Seeking the "Kingdom and his righteousness"', *HTS Teologiese Studies/ Theological Studies*, vol 73(4), a4609, <https://doi.org/10.4102/hts.v73i4.4609>

Nel, M., 2017c, Discipleship: The priority of the 'Kingdom and his righteousness', *HTS Teologiese Studies/ Theological Studies*, vol 73(4), a4583, <https://doi.org/10.4102/hts.v73i4.4583>.

Nel, M., 2018, *Youth ministry: An inclusive missional approach*, AOSIS, Cape Town, HTS Religion & Society Series, Vol 1.

Nel, M. & Schoeman, W.J., 2019, 'Rediscovering "disciplemaking" and the role of faith-sharing', in *HTS Teologiese Studies/ Theological Studies*, vol 75(4), a5119, <https://doi.org/10.4102/hts.v75i4.5119>

Nel, M. (ed.), 2021, 'Mission moves: Cultivating communities of the Gospel', in *HTS Religion & Society Series Volume 11*, pp. i–252, AOSIS, Cape Town gesien op 10 April 2022 by <https://doi.org/10.4102/aosis.2021.BK256>

Nel, M., 2021, 'Preface', in M. Nel (ed.), *Mission moves: Cultivating communities of the Gospel* (HTS Religion & Society Series Volume 11), pp. xxiii–xxv, AOSIS, Cape Town, <https://doi.org/10.4102/aosis.2021.BK256.00>.

Nel, M., 2021a, 'Framing our understanding of missional', in M. Nel (ed.), *Mission moves: Cultivating communities of the Gospel*, HTS Religion & Society Series, vol. 11, pp. 1–18, AOSIS, Cape Town, <https://doi.org/10.4102/aosis.2021.BK256.01>

Nel, M., 2021b, 'Worship and preaching: Equipping disciples to seek the *Sjalom* of the Kingdom', in M. Nel (ed.), *Mission moves: Cultivating communities of the Gospel*, HTS Religion & Society Series, vol. 11, pp. 175–199, AOSIS, Cape Town, <https://doi.org/10.4102/aosis.2021.BK256.01>

Nell, I., 2015, Leadership in faith communities – linking with word and sacrament, in M. Nel, *Identity-Driven Churches: Who are we, and where are we going?*, Biblecor, Wellington.

Nell, I., 2021, 'Traces of missional leadership? An empirical probe among Reformed ministers', in M. Nel (ed.), *Mission moves: Cultivating communities of the Gospel* (HTS Religion & Society Series Volume 11), pp. 69–90, AOSIS, Cape Town, <https://doi.org/10.4102/aosis.2021.BK256.05>

Newbigin, L., 1970, "The Bible Study Lectures," in *Digest of the proceedings of the ninth meeting of the consultation on church union (COCU)*, ed. Paul A. Crow (Princeton: consultation on church union), Lectures given in St. Louis, 9-13 March 1970.

Newbigin, J.E.L., 1978, *Open secret: An introduction to the theology of mission*, Eerdmans, Grand Rapids.

Newbigin, L., 1982, Cross-currents in Ecumenical Understandings of Missions, in *International Bulletin of Missionary Research* 6, no. 4, pp. 146–151, gesien op 16 Mei 2022 by <https://newbiginresources.org/1982-cross-currents-in-ecumenical-and-evangelical-understanding-of-mission/>

Newbigin, L., 1989, *The gospel in a pluralist society*, SPCK, London.

Newbigin, L., 1995, *The open secret: Sketches for a missionary theology*, (rev. ed.), Eerdmans, Grand Rapids.

Niemandt, N., 2007, *Nuwe drome vir nuwe werklikhede: Geloofsgemeenskappe in pas met 'n postmoderne wêreld*, Lux Verbi BM, Wellington.

Niemandt, C.J.P., 2016, 'Rediscovering joy in costly and radical discipleship in mission', *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, vol 72(4), a3831, gesien op 20 Julie 2019 by <http://dx.doi.org/10.4102/hts.v72i4.3831>

Niemandt, N., 2019, 'Missional Leadership', in *HTS Religion & Society Series*, Vol. 7, pp. i–242, AOSIS, Cape Town gesien op 10 Januarie 2020 by <https://books.aosis.co.za/index.php/ob/catalog/book/108>

Nikolajsen, J.B., 2015, *The distinctive identity of the church: A constructive study of the post-christendom theologies of Lesslie Newbigin and John Howard Yoder*, Pickwick Publications, Kindle Edition.

Nolland, J., 2005, The Gospel of Matthew: A commentary on the Greek text, in *The new international Greek testament commentary: The Gospel of Matthew*, Eerdmans, Grand Rapids, Logos-weergawe.

Noort, G., Avtzi, K., and Paas, S. (eds.), 2017, *Sharing good news: Handbook on evangelism in Europe*, World Council of Churches Publications, Geneva.

Noort, G. & Reppenhagen, M., 2017, Evangelism and the call to conversion, in G. Noort, K. Avtzi, & S. Paas, (eds.), *Sharing good news: Handbook on evangelism in Europe*, World Council of Churches Publications, Geneva.

Ons Glo... Die Drie Formuliere van Eenheid en Ekumeniese Belydenisse, 1982, N.G. Kerk-Uitgewers, Kaapstad.

Ogden, G., 2013, *Transforming discipleship: Making disciples a few at a time*, IVP Books, Downers Grove.

Onyinah, O., 2014, New Ways of Doing Evangelism, in *International Review of Mission, Volume 103, Number 1, April 2014*, pp. 121–128, World Council of Churches, gesien op 20 Augustus 2021 by <https://www.researchgate.net/publication/261702356> New Ways of Doing Evangelism

Osborne, G.R. & Arnold, C.E., 2010, *Matthew* (Vol. 1), Zondervan Exegetical Commentary on the New Testament, Zondervan.

Osmer, R.R., 1990, *A teachable spirit: Recovering the teaching office in the church*, Westminster/John Knox, Louisville.

Osmer, R.R., 2005, *The teaching ministry of congregations*, Westminster John Knox Press, Louisville.

Osmer, R.R., 2008, *Practical theology: An introduction*, Eerdmans, Grand Rapids.

Osmer, R.R., 2011, *Practical theology: A current international perspective*, *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 67(2), #Art. 1058, 7 pages, gesien op 12 Januarie 2019 van <http://dx.doi.org/10.4102/hts.v67i2.1058>

Osmer, R., 2012, *Formation in the missional church: Building deep connections between ministries of upbuilding and sending*, in D.J. Zscheile (ed.), *Cultivating send communities: Missional spiritual formation*, Eerdmans, Grand Rapids.

Osmer, R.R., 2021, *The Invitation: A theology of evangelism*, Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids.

Oswalt, J.N., 1998, *The Book of Isaiah Chapters 40 – 66*, Eerdmans, Grand Rapids.

Ott, C., (ed.) 2016, *The mission of the church: Five views in conversation*, Baker Publishing Group. Kindle Edition.

Ott, C., & Wilson, G., 2011, *Global church planting: Biblical principles and best practices for multiplication*, Baker Academic, Grand Rapids.

Ott, C. & Wilson, G., 2011, *Global church planting: Biblical principles and best practices of multiplication*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Paas, S., 2017a, *Evangelistic mission in Europe: seven historical models*, in G. Noort, K. Avtzi, & S. Paas, (eds.), *Sharing good news: Handbook on evangelism in Europe*, World Council of Churches Publications, Geneva.

Paas, S., 2017b, Challenges and opportunities in doing evangelism, in G. Noort, K. Avtzi, & S. Paas, (eds.), *Sharing good news: Handbook on evangelism in Europe*, World Council of Churches Publications, Geneva.

Paas, S., 2017c, Evangelism and methods, in G. Noort, K. Avtzi, & S. Paas, (eds.), *Sharing good news: Handbook on evangelism in Europe*, World Council of Churches Publications, Geneva.

Paas, S., 2018, *Vreemdelingen en priesters: Christelijke missie in een postchristelijke omgeving*, Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer.

Paas, S., 2019, *Pilgrims and priests: Christian mission in a post-Christian society*, SCM Press, London.

Peace, R.V., 2004, Conflicting understandings of Christian conversion: A missiological challenge, in *International Bulletin of Missionary Research*, vol. 28(1), pp. 8–14, gesien op 28 Augustus 2021 by <https://doi.org/10.1177%2F239693930402800102>

Peterson, E.H., 2019, *A long obedience in the same direction*, InterVarsity Press, Kindle Edition.

Pieterse, H.J.C., 1993, *Praktiese Teologie as kommunikatiewe handelingsteorie*, RGN-Uitgewers, Pretoria.

Pieterse, H.J.C. & Dreyer, J., 1995, The methodology of practical theology and the public good, *Journal of Theology for Southern Africa*, 90, pp.31-40, gesien op 12 Januarie 2019 by <https://univofpretoria.on.worldcat.org/atoztitles/link?sid=google&auinit=HJC&auplast=Pieterse&atitle=The+methodology+of+practical+theology+and+the+public+good&title=Journal+of+Theology+for+Southern+Africa&volume=90&date=1995&spage=31&isbn=0047-2867>.

Pieterse, H.J.C., 2017, 'Scientific-theoretical research approach to practical theology in South Africa: A contemporary overview', *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 73(4), a4483, gesien op 15 November 2018 by <https://doi.org/10.4102/hts.v73i4.4483>

Pillay, J., 2017, The missional renaissance: Its impact on churches in South Africa, ecumenical congregations, and the development of local congregations, in Burger, C., Marais, F. & Mouton, D. (eds), *Cultivating missional change: The future of the missional churches and missional theology*, Bible-Media, Wellington.

Ploeger, A., 1999, Practical Theological theory and the praxis of the church, in *International Journal of Practical Theology*, vol. 1, pp. 69-93, gesien op 5 Februarie 2022 by <https://doi.org/10.1515/ijpt.1999.3.1.69>

Rawson, K. J., 2015, *Crossing cultures with Jesus: Sharing good news with sensitivity and grace*. InterVarsity Press, Kindle Edition.

Rengstorf, K.H., 1967, 'Mantanou', in G. Kittel (ed.), *Theological Dictionary on the New Testament*, vol. 4, transl. G.W. Bromiley, pp. 390–461, Eerdmans, Grand Rapids.

Reppenhagen, M., 2017a, Evangelism: Scope, limits, and definitions, in G. Noort, K. Avantzi & S. Paas (eds.), *Sharing good news: Handbook on evangelism in Europe*, World Council of Churches Publications, Geneva.

Reppenhagen, M., 2017b, Contemporary theological discourse on evangelism, in G. Noort, K. Avantzi & S. Paas (eds.), *Sharing good news: Handbook on evangelism in Europe*, World Council of Churches Publications, Geneva.

Richardson, R., 2006, *Reimagining evangelism: Inviting friends on a spiritual journey*, InterVarsity Press, Downers Grove, Kindle Edition.

Riggs, K., 2014, *Evangelism for the 21st century: A guide for church volunteers*, Unknown, Kindle Edition.

Rooms, N., 2018, Evangelism through happiness? A case study in innovative “pre-evangelism” with contemporary UK “post-Christians”, in *Mission Studies* 35 (2018), pp. 101–123, gesien op 17 Julie 2021 by <http://dx.doi.org/10.1163/15733831-12341549>

Root, A., 2014, *Christopraxis: A Practical Theology of the cross*, Fortress, Minneapolis, Kindle Edition.

Rouse, R.W. & Van Gelder, C., 2008, *A field guide for the missional congregation: Embarking on a journey of transformation*, Augsburg Fortress, Minneapolis.

Roxburgh, A.J., & Boren, M.S., 2009, *Introducing the missional church: What it is, why it matters, how to become one*, Baker Books, Grand Rapids.

Ruane, J.M., 2016, *Introducing social research methods: Essentials for getting the edge*, Chichester, West Sussex, UK, John Wiley & Sons, Incorporated, gesien op 3 Junie 2020 <http://ebookcentral.proquest.com/lib/pretoria-ebooks/detail.action?docID=4187341>

Schnelle, U., 2009, *Theology of the New Testament*, Grand Rapids, Baker Academic.

Schoeman, W.J., 2015, Describing a congregation – looking for certain markers, in M. Nel (eds), *Identity-driven churches: Who are we, and where are we going?*, Biblecor, Wellington.

Schoeman, W.J. & Wessels, W., 2021, ‘Congregational worship: Missional identity formation and the preaching of our (m)other tongue’, in M. Nel (ed.), *Mission moves: Cultivating communities of the Gospel* (HTS Religion & Society Series Volume 11), pp. 91–108, AOSIS, Cape Town. <https://doi.org/10.4102/aosis.2021.UBK256.06>

Schoon, C.J., 2019, *Cultivating an evangelistic character: Integrating worship and discipleship in the missional church movement*, Wipf and Stock Publishers, Kindle Edition.

Scherer, J.A., 1987, *Gospel, church, and kingdom: Comparative studies in World Mission Theology*, Augsburg Publishing House, Minneapolis.

Schreiner, P., 2016, *The body of Jesus: A spatial analysis of the kingdom in Matthew*, Bloomsbury, T&T Clark, London (Library of New Testament studies, 576).

Seidman, I., 2013, *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences* (3rd ed.), Teachers College Press, New York.

Selwyn, E.G., 1956, "Eschatology in 1 Peter", in W.D. Davies & D. Daube (eds.), *The background of the New Testament and its eschatology*, Cambridge University Press, Cambridge.

Sheridan, T.M., 2016, Missional, Christ-centered, or gospel-centered preaching, in M.W. Goheen (ed.), *Reading the Bible Missionally*, Eerdmans, Grand Rapids.

Sjogren, S., 1993, *Conspiracy of kindness: A refreshing new approach to sharing the love of Jesus with others*, Servant Publications, Ann Arbor.

Small, M.L., 2015, De-exoticizing ghetto poverty: On the ethics of representation in urban ethnography. *City & Community*, 14(4), pp.352-358, gesien op 4 Junie 2020 by <https://doi.org/10.1111/cico.12137>

Smith, C., 2005, *Soul searching*, Oxford University Press, New York, gesien op 4 Junie 2020 by https://books.google.co.za/books?id=6v8RDAAAQBAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Smith, J.K.A., 2014, *How (not) to be secular: Reading Charles Taylor*, Eerdmans, Kindle Edition.

Spielberg, B., 2008, *Kan Kirche noch Gemeinde sein? Praxiz, problem und Perspektiven der Kirche vor Ort*, Echter Verlag, Würzburg.

Spong, J.S., 1982, Evangelism when certainty is an illusion, *The Christian Century*, vol. 99, pp. 11–16.

Stackhouse, J. Jr., 2002, *Humble apologetics: Defending the faith today*, Oxford University Press, New York.

Stetzer, E., 2016, An evangelical kingdom community approach, in C. Ott (ed.), *The mission of the church: Five views in conversation*, pp. 91–116, Baker Academic, Grand Rapids, MI.

Stiles, J.M., 2014, *Evangelism: How the whole church speaks of Jesus*, Crossway, Wheaton.

Stone, B., 2007, *Evangelism after Christendom: The theology and practice of Christian witness*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Stone, B., 2018, *Evangelism after pluralism: The ethics of Christian witness*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Stoppels, S., 2013, *Oefenruimte: Gemeente en parochie als gemeenschap van leerlingen*, Boekencentrum, Zoetermeer.

Stott, J., 2008., The significance of Lausanne, in P. Chilcote & W.L. Warner. (eds.), *The study of evangelism: Exploring a missional practice of the church*, Eerdmans, Grand Rapids.

Stutzman, L.L. & Hunsberger, G.R., 2004, The Public Witness of Worship, in L.Y. Barrett (ed.), *Treasure in clay jars: Patterns in missional faithfulness*, Eerdmans, Grand Rapids.

Sweet, L., 2007, Bestorm die perfekte storm, pp15-43, in S. Joubert (ed.), *Die perfekte storm: hoe die gelowige van vandag die wêreld van more kan oorleef*, Christelike Uitgewersmaatskappy, Vereeniging.

Taylor, S.J., Bogdan, R. & DeVault, M.L., 2015, *Introduction to qualitative research methods: A guidebook and resource*, John Wiley & Sons, Incorporated, Hoboken,

gesien op 27 November 2021 by <http://ebookcentral.proquest.com/lib/pretoria-ebooks/detail.action?docID=4038514>

Teasdale, M.R., 2016, *Evangelism for non-evangelists*, InterVarsity Press, Kindle Edition.

Thiessen, E.J., 2018, *The scandal of evangelism: A Biblical study of the ethics of evangelism*, Cascade Books, Kindle Edition.

Thompson, N.J., 2021, Developing an evangelistic church culture, in *Puritan Reformed Journal* 13, 1 (2021), pp. 143–153 soos gesien op 5 Mei 2022 by <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/ijpt.2000.4.2.201/html>

Thumma, S., & Bird, W., 2011, *The other 80 percent. Turning your church's spectators into active participants*, Kindle Edition, San Francisco (Jossey-Bass Leadership Network Series).

Tomlin, G., 2013, Evangelism as catechesis, hospitality and anticipation: A study of the Alpha course, *Christian Education Journal*, Series 3, vol. 10, pp. 91–102, gesien op 26 Augustus 2021 by <https://link.gale.com/apps/doc/A345694365/AONE?u=anon~36a5cb21&sid=googleScholar&xid=aec916f5>.

Trilling, W., 1964, *Das wahre Israel: Studien zur Theologie des Matthäus-Evangeliums*, Kösel-Verlag (3rd rev. ed.), Munich.

Ungerer, A.G., 2021, Cultivating a prayerful culture of hospitality', in M. Nel (ed.), *Mission moves: Cultivating communities of the Gospel* (HTS Religion & society series, vol. 11), pp. 109–132, AOSIS, Cape Town gesien op 15 April 2022 by <https://doi.org/10.4102/aosis.2021.BK256.07>

Van Aarde, A.G., 2006, 'Hoe om in te kom en hoe om binne te bly – die "grootsendingopdrag" aan die kerk vandag volgens Matteus 28:16–20', *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 62(1), 103–122, gesien op 10 Oktober 2019 by <https://doi.org/10.4102/hts.v62i1.345>

Van Gelder, C., 2007a, *The missional church in context: Helping congregations develop contextual ministry*, Eerdmans, Grand Rapids.

Van Gelder, C., 2007b, *The ministry of the missional church: a community led by the Spirit*, Baker Books, Grand Rapids.

Van Gelder, C., & Zscheile, D.J., 2011, *The missional church in perspective: Mapping trends and shaping conversation*, Baker, Grand Rapids.

Van Gelder, C., & Zscheile, D.J., 2018, *Participating in God's mission: A theological missiology for the church in America*, Eerdmans, Grand Rapids, Kindle Edition.

Van Huyssteen, J.W., 2006, *Alone in the world? Human uniqueness in science and theology. The Gifford Lectures*, W.E. Eerdmans Publishers, Grand Rapids.

Van Huyssteen, J.W., 2009, 'The philosophical roots of Public Theology' in H.J.C. Pieterse & C.W. Thesnaar (eds.), *A faithful witness*, pp. 49-65, Bible Media, Wellington.

Van Kooten, J. & Barrett, L., 2004, Missional Authority, in L.Y. Barrett, (ed.) *Treasure in clay jars: Patterns in missional faithfulness*, Eerdmans, Grand Rapids.

Verkuyl, J., 1978, *Inleiding in de evangelistiek*, Kok, Kampen.

Voss, H., 2017, *The priesthood of all believers and the missio Dei: A canonical, catholic, and contextual perspective*, Princeton Theological Monograph Series, Book 223, Pickwick Publications, Kindle Edition.

Wagenaar, M., 2019, A culture of evangelism, in *Puritan Reformed Journal*, vol. 10, 1 (2018), pp. 247–257, gesien op 28 Augustus 2021 by <https://prts.edu/wp-content/uploads/2019/04/PRJ-Vol-10 No-1 2018.pdf>

Währisch-Oblau, C., 2015, Evangelism in *Evangelii Gaudium*, The Cape Town commitment, and together towards life, in *International Review of Mission*, vol. 104(2), pp. 255–267, gesien op 23 Augustus 2021 by DOI:[10.1111/irom.12100](https://doi.org/10.1111/irom.12100)

Wainwright, E.M., Myles, R.J. & Olivares, C., 2014, *The Gospel according to Matthew: The basileia of heavens is near at hand*, Sheffield Phoenix Press, Phoenix.

Walls, A., & Ross, C., (eds.), 2008, *Mission in the twenty-first century: Exploring the five marks of global mission*, Orbis, Maryknoll.

Webber, R.E., 2003, *Ancient-future evangelism: Making your church a faith forming community*, Baker Publishing Group, Kindle Edition.

Weddell, S., 2012, *Forming intentional disciples: The path to knowing and following Jesus*, Our Sunday Visitor, Huntington, Kindle Edition.

Wheeler, R., 2002, “The legacy of Shoki, in *International Bulletin of Missionary Research* 26, no. 2, gesien op 22 Augustus 2022 by <https://doi.org/10.1177%2F239693930202600205>

White, D.F., 2005, *Practicing discernment with youth: A transformative Youth Ministry approach*, The Pilgrim Press, Cleveland.

Wiegand, H.J., 2017, *Evangelisasie deur sport- en rekreasiebediening: 'n Prakties-teologiese ondersoek*, Ongepubliseerde PhD-proefskrif, Universiteit van Stellenbosch.

Willard, D., 1999, *Divine conspiracy: Rediscovering our hidden life in God*, Harper Collins, London.

Woods, P., 2016, Reclaiming evangelism, in *International Review of Mission*, vol. 105, no. 1, July 2016, pp. 43–51, World Council of Churches, gesien op 19 Augustus 2021 by <https://doi.org/10.1111/irom.12127>

Wright, C.J.H., 2010, *The mission of God's people: A biblical theology of the Church's mission*, Zondervan, Grand Rapids.

Wright, C.J.H., 2012, The five marks of mission: Integrating our mission with God's mission, gesien op 17 Julie 2021 by <https://www.loimission.net/wp-content/uploads/2014/03/Chris-Wright-IntegralMissionandtheGreatCommission.pdf>

Wright, C.J.H., 2016, Reading the Old Testament missionally, in M.W. Goheen (ed.), *Reading the bible missionally*, Eerdmans, Grand Rapids.

Wright, N.T., 1997, *What Saint Paul really said: Was Paul of Tarsus the real founder of Christianity?*, Eerdmans, Grand Rapids.

Wright, N.T., 2004, *Matthew for Everyone, Part 2: Chapters 16-28*, Society for Promoting Christian Knowledge, London, Logos-weergawe.

Wright, N.T., 2015, *Simply good news: Why the gospel is news and what makes it good*, Harper Collins, Kindle Edition.

Wright, T., 2011, *Surprised by Hope: Original, provocative and practical*, SPCK, Kindle Edition.

Yoder, J.H., 1992, On not being ashamed of the Gospel: Particularity, pluralism, and validation, in *Faith and Philosophy* 9/3, July 1992, pp. 285–300, gesien op 27 Mei 2022 by <https://place.asburyseminary.edu/faithandphilosophy/vol9/iss3/1/>

Zeegers, M. & Barron, D., 2015, *Milestone moments in getting your PhD in qualitative research*, Waltham, Elsevier (Chandos information professional series), gesien op 27 November 2021 by <https://ebookcentral-proquest-com.uplib.idm.oclc.org/lib/pretoria-ebooks/detail.action?docID=2131151>

Zscheile, D.J., 2012a, *Cultivating sent communities: Missional spiritual formation*, Eerdmans, Grand Rapids (Missional church series).

Zscheile, D.J., 2012b, A missional theology of spiritual formation, in D.J. Zscheile, *Cultivating sent communities: Missional spiritual formation*, Eerdmans, Grand Rapids.

Zsupan-Jerome, D., 2020, Is It Real? Mystagogizing the Livestreamed Service, in, Heidi A. Campbell (ed.), *The Distanced Church: Reflections on Doing Church Online*, Digital Religion Publications, gesien op 27 Januarie by <https://doi.org/10.21423/distancedchurch>

LYS VAN BYLAE

A – Toestemmingsbrief aan kerkrade vir empiriese navorsing

BRIEF VAN INGELIGTE TOESTEMMING VIR DIE DEELNAME AAN AKADEMIESE NAVORSING

Titel van die studie:

***EVANGELISASIE EN DIE EVANGELIE VAN DIE KONINKRYK
BINNE 'N MISSIONALE PARADIGMA***

Navorsers:

FRL Coetzee

fcoetzee@luxmundi.org.za

083 222 6017

Ek, die ondergetekende, is 'n PhD Student in die Departement Praktiese Teologie aan UP. Ek is onder leiding van Prof Malan Nel besig met die navorsing soos hieronder kortliks verduidelik.

Die kerkrade word hiermee hartlik uitgenooi om aan die akademiese studie deel te neem weens u ervaring en kennis wat van waarde sal wees vir die navorsingsveld, naamlik Praktiese Teologie. Elke deelnemer moet die dokument lees, verstaan en teken voordat die studie mag begin. Ek vra hiermee vriendelik dat u die onderstaande lees, in die vertroue en hoop dat u toestemming tot deelname sal gee.

Doel van die studie: Die doel van die navorsing is om nuut te dink oor evangelisasie vanuit die evangelie van die koninkryk, missionale dissipelskap en 'n geïntegreerde gemeentebenadering binne 'n missionale paradigma. Die resultate van die studie kan gepubliseer word in 'n akademiese joernaal. U sal, op aanvraag, voorsien word van 'n opsomming van die bevindinge. Geen deelnemers se name sal gebruik word in die finale publikasie nie.

Tydskuur van die studie: Die studie sal oor 'n tydperk van 24 maande geskied. Die geprojekteerde datum vir die voltooiing van die studie is Junie 2021.

Navorsingsprosedures: Die studie is gebaseer op 'n literatuurstudie en empiriese navorsing wat soos volg sal geskied. Met die empiriese navorsing sal kwantitatief en kwalitatief te werk gegaan word. By die kwantitatiewe navorsing sal 'n navorsingsvraelys aan predikante gestuur word om in te vul. By die kwalitatiewe navorsing sal halfgestruktureerde onderhoude met 'n seleksie van ongeveer 6-9 predikante gevoer word. Ek sal die onderhoude voer.

Die vraelyste sal gestuur word aan 250 predikante van die vier Sinodes in die Noorde van die NG Kerk en aan predikante/pastors van ander kerke of vernuwings kerke. Vanuit hierdie vraelyste wat terug ontvang is, sal die seleksie gemaak word vir die onderhoude.

U regte: U deelname aan die studie is baie belangrik. Die studie hou vir u as kerkrade net voordele in. U mag wel kies om nie deel te neem aan die studie nie en u mag ook enige tyd van die studie onttrek sonder om enige redes te verskaf, sonder enige negatiewe gevolge. U, as kerkraad, mag my die navorser enige tyd kontak om enige probleme rakende die navorsing uit te klaar. Die kerkraad en die navorser moet albei 'n getekende kopie van die dokument hou.

Vertroulikheid: Al die inligting sal as vertroulik beskou en hanteer word. Al die deelnemers sal anoniem bly. Indien daar gebruik gemaak word van elektroniese vraelyste sal ek, Frikkie Coetzee, as navorser die enigste persoon wees wie toegang sal hê tot die persoonlike inligting van die respondente. Alle deelnemers sal ten alle tye anoniem bly.

Ek, Frikkie Coetzee en Prof Malan Nel sal die enigste persone wees wat toegang sal hê tot die rou data. Die relevante data sal vernietig word indien u sou besluit om van die studie te onttrek.

Wat verwag word van die deelnemer: Wat van u as kerkrade verwag word, is om my as navorser te help met die opstel van my databron deur toestemming te verleen dat ek aan u predikant 'n vraelys stuur om in te vul en moontlik 'n onderhoud voer. Indien daar meer as een predikant in die gemeente werksaam is, voorsien my asseblief die naam en eposadres van die predikant aan wie ek die vraelys kan stuur.

Baie dankie vir die tyd en moeite wat u geneem het om hierdie dokument te ontvang en te lees. Ek hoor graag van u in hierdie verband.

By voorbaat dankie

428

Navorsers: Ds FRL Coetzee

Datum: 16 September 2020

Kontaknommer van navorsers: 083 222 6017

Studieleier: _____
Prof Malan Nel

GESKREWE INGELIGTE TOESTEMMING

Hiermee bevestig ek dat ek ingelig is oor die aard van die navorsing. Ek verstaan dat ek, op enige stadium, sonder enige vooroordeel, my toestemming en deelname aan die navorsing mag onttrek. Ek is genoegsame geleentheid gebied om vrae te vrae.

Voorsitter van die Kerkraad: _____
Handtekening

Naam in drukskrif: _____

Datum: _____

Predikant aan wie die vraelys gestuur kan word:

Naam: _____

428

Epos: _____

Indien u nie verder gaan deelneem aan hierdie navorsing nie, vul asseblief onderstaande in:

Ons gaan nie deelneem aan hierdie navorsing nie (Merk in blokkie)

Redes:

B – Kwantitatiewe vraelys

Missionale Evangeliserende Gemeentes

Nommer van vraelys (Kantoorgebruik)

Inleiding:

Baie dankie dat jy bereid is om deel te neem aan hierdie navorsing. Hierdie vraelys sal jou tussen 10 en 20 minute neem om in te vul. Dit behoort redelik maklik en vinnig te kan invul. Weét net dat jou bydrae met die invul van hierdie vraelys die kerk baie kan help met ons missionale roeping om die Goeie Nuus effektief in ons leefwêreld te deel.

Vul asseblief al die onderstaande vrae eerlik in en 'submit' wanneer jy die laaste vraag beantwoord het. Beantwoord die vrae deur telkens in die blokkie van jou keuse te klik. By enkele vrae kan jy addisionele inligting intik.

VERKLARING:

Hiermee verklaar ek dat ek my toestemming gee om aan die navorsing deel te neem en volledig ingelig is oor die aard van hierdie studie, vertroulikheid en my regte.

Ja (Baie dankie dat u gaan deel neem aan die navorsing)

Nee (Dankie dat u die tyd geneem het om oorweging te gee aan die navorsing)
(Stop om die vraelys in te vul en gaan uit)

A: BIOGRAFIESE INFORMASIE:

- Geslag 1 2
- Hoe lank is u al in die bediening?
- Hoe lank dien u al in die huidige gemeente?
- Hoeveel leraars is daar in die gemeente?

5. Watter een van die volgende drie opsies beskryf u gemeente die beste ten opsigte van u ligging?

a. Platteland

b. Groot dorp (meer as een predikant)

c. Stedelik

6. In watter sinode val die gemeente waar u werksaam is?

a. Noordelik

b. Oostelik

c. Hoëveld

d. Goudland

7. Het u die afgelope twee jaar literatuur (boek of artikel) oor missionale gemeentewees en evangelisasie gelees?

8. Het u die afgelope drie jaar aan gesprekke deelgeneem oor missionale gemeentes wat evangelisasie doen?

Dui aan tot watter mate u met die volgende stellings m.b.t. die gemeente waar u dien, saamstem?

B: GEÏNTEGREERDE MISSIONAAL-EVANGELISERENDE GEMEENTE

	Stem beslis saam	Stem gedeel- telik saam	Stem gedeel- telik nie saam nie	Stem beslis nie saam nie
1. Ons identiteit as gemeente is om deel te neem aan God se sending deur diensbaar te wees aan God, mekaar en die hele skepping.				
2. Wesenlik deel van ons missionale roeping is om uit te reik na mense wat vervreemd geraakhet van God en die kerk.				
3. Die hele gemeente se bestaan en al die bedieninge is in diens van die gemeente se taak om die Goeie Nuus te deel.				
4. Die bedieninge van die gemeente word doelbewus geïntegreer en gekoördineer om die Goeie Nuus te deel met die gemeenskap.				
5. Die gemeente het 'n kultuur en praktyke om vreemdelinge gasvry te ontvang.				
6. 'n Groepie van ons gemeente is besig met evangelisasie.				

C: MISSIONALE DISSIPELSKAP (VOLGELINGE WAT FOKUS OP GOD SE HEERSKAPPY)

1. Ons sien lidmate as mense wat leer om Jesus te volg
2. Lidmate nooi mense na gemeentebyeenkomste om Jesus saam te volg
3. Lidmate is volgelinge van Jesus wat fokus op die heerskappy van God en sy wil vir hulle lewe.
4. Ons verstaan evangelisasie om mense te lei tot 'n besluit om Jesus aan te neem
5. Ons sien evangelisasie om mense te leer om aan God gehoorsaam te wees.
6. Ons verstaan evangelisasie as 'n uitnodiging om Jesus as die Here te volg.
7. Eredienste is vriendelik om vreemdelinge gasvry te ontvang.

Stem beslis saam	Stem gedeel- telik saam	Stem gedeel- telik nie saam nie	Stem beslis nie saam nie

D: EVANGELISASIE EN DIE EVANGELIE (GOEIE NUUS VAN DIE KONINKRYK)

1. **Ons sien die evangelie as die verlossing van individue om hemel toe te gaan.**
2. **Ons sien evangelisasie om mense te oortuig om 'n besluit te neem om Jesus te aanvaar as persoonlike Verlosser en Saligmaker.**
3. **Ons sien evangelisasie as die groei in getalle van die gemeente**
4. **Ons sien evangelisasie as die getrouheid aan God se roeping**
5. **Ons verstaan die evangelie as die Goeie Nuus dat God regeer**
6. **Ons verstaan die evangelie as die Goeie Nuus dat God die hele skepping wil bevry en nutmaak.**
7. **Ons sien evangelisasie as 'n proses om mense uit te nooi om ingelyf te word in God se koninkryk deur bekering en geloof in Jesus die Here**

Stem beslis saam	Stem gedeel- telik saam	Stem gedeel- telik nie saam nie	Stem beslis nie saam nie

8. Ons sien evangelisasie om deel te wees van 'n geloofsgemeenskap wat God se heerskappy en teenwoordigheid, vier en uitleef.
9. Ons as gemeente is opgewonde oor die Goeie Nuus daarom deel ons dit met die hele gemeenskap.
10. Ons beskou die Evangelie van die Koninkryk as waar mense se totale lewens heel word.

Stem beslis saam	Stem gedeel- telik saam	Stem gedeel- telik nie saam nie	Stem beslis nie saam nie

E: KONTEKS (KONTEKSTUALISERING)

Stem beslis saam	Stem gedeel- telik saam	Stem gedeel- telik nie saam nie	Stem beslis nie saam nie

- 1. Lidmate voel bedreigd deur die drastiese skuiwe in die samelewing.**
- 2. Weens die drastiese veranderinge in die samelewing neig lidmate om te onttrek**
- 3. Lidmate sien die veranderde konteks as 'n geleentheid om hulle missionale roeping uit te leef deur diens te lewer.**
- 4. Ons doen moeite om ons konteks en gemeenskap goed te verstaan veral in die Covid-19 en Post-Covid-19-situasie.**
- 5. Ons maak erns om te luister na mense se verhale om hulle werklike behoeftes en nood te verstaan in die Covid-19 en Post-Covid-19-situasie.**
- 6. Ons onderskei deur die Gees waar om met die Goeie Nuus by God se werk in die gemeenskap aan te sluit.**
- 7. Ons beseft ons afhanklikheid van God in ons veranderde konteks.**

F: PRAKTYKE VAN EVANGELISASIE

1. Ons doen evangelisasie met 'n spesifieke program.

JA /

Indien: JA, van watter program maak u gebruik?

EE3

JA /

Getroue Getuies (diensevangelisasie)

JA /

Fresh Expressions/kerkplanting

JA /

Alpha Course/kursus

JA /

Just walk across the room

JA /

Contagious Christian

JA /

Lukas 10 Transformasie (L10T)

JA /

Ralph Niebour/selgroepe

JA /

Kinder-evangelisasie

JA /

Campus Crusade for Christ

JA /

Enige ander voorbeeld: _____

	Stem beslis saam	Stem gedeel- telik saam	Stem gedeel- telik nie saam nie	Stem beslis nie saam nie
2. Ons lei lidmate op om die Goeie Nuus van die Koninkryk met ander te deel wanneer en soos moontlik Indien wel, van watter opleiding maak u gebruik? _____				
3. Ons bid vir mense wat vervreemd van God is.				
4. Ons deel die Goeie Nuus met die gesindheid en styl van Jesus sodat mense die liefde van God deur ons kan ervaar.				
5. Ons sien evangelisasie as wesenlik van die totale lewe van die gemeente.				
6. Lidmate bou verhoudinge met mense wat kerkvervreemd is en nooit hulle na die gemeente.				
7. Lidmate word by eredienste geïnspireer en toegerus om die Goeie Nuus intensioneel met mense te deel.				

8. Vreemdelinge of besoekers is hartlik welkom en word gasvry ontvang by alle gemeentebyeenkomste.

9. Ons gemeentebyeenkomste word so beplan dat besoekers of vreemdelinge uitgenooi word om tuis te kom.

10. Ons begelei lidmate as dissipels om hulle geloof te deel soos en wanneer gepas.

Stem beslis saam	Stem gedeel- telik saam	Stem gedeel- telik nie saam nie	Stem beslis nie saam nie

C – Kwalitatiewe proses: vrae vir gestruktureerde onderhoude

Bylaag C - Kwalitatiewe Proses: Vrae vir Gestruktureerde onderhoude:

Missionale Evangeliserende Gemeentes

Kategorie 1: GEÏNTEGREERDE MISSIONAAL-EVANGELISERENDE GEMEENTE

- Vraag 1 – Hoe verstaan julle 'n missionale gemeente wat erns met evangelisasie maak?

Kategorie 2: MISSIONALE DISSIPELSKAP (VOLGELINGE WAT FOKUS OP GOD SE HEERSKAPPY)

- Vraag 2 – Hoe sien julle die verband tussen dissipelskap en evangelisasie?

Kategorie 3: EVANGELISASIE EN DIE EVANGELIE (GOEIE NUUS VAN DIE KONINKRYK)

- Vraag 3a – Hoe verstaan julle die evangelie as die Goeie Nuus?
- Vraag 3b – Hoe verstaan julle evangelisasie?

Kategorie 4: KONTEKS (KONTEKSTUALISERING) (VAN EVANGELISASIE)

- Vraag 4 – Hoe bring julle die Goeie Nuus tot op grondvlak in julle gemeenskap?

Kategorie 5: PRAKTYKE VAN EVANGELISASIE

- Vraag 5a – Met watter styl en op watter praktiese maniere bring julle die Goeie Nuus na mense?
- Vraag 5b – Tot watter mate is mense wat vreemd is, welkom by julle en word hulle uitgenooi na die gemeentebediening?

D – Toestemmingsbrief aan die Etiekkomitee: kwantitatiewe studie

Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk binne 'n missionale paradigma.

Studie gedoen deur:

Frederik Rudolf Lodewikus Coetzee, PhD student, Praktiese Teologie

Universiteit van Pretoria

Studentenommer: 79148493

Tel: 012 361 9965 Sel: 083 222 6017 E-pos: frlcoetzee@gmail.com

Studieleier: Prof. Malan Nel

Mede-studieleier: Prof Johann Meylahn

Etiese komitee

Universiteit van Pretoria

Geagte Prof Van Wyk

TOESTEMMING OM VOORT TE GAAN MET KWANTITATIEWE NAVORSING

Ter uitvoering van die onderneming wat op 11 Maart 2019 aan Prof Cas Weppenaar gemaak is as Hoof van die Departement Praktiese Teologie (ONDERNEMING TEN OPSIGTE VAN VERKRYGING VAN TOESTEMMINGSBRIEWE EN VRAELYSTE VOOR AANVANG VAN EMPIRIESE NAVORSING), lê die navorser die volgende dokumente aan u voor:

1. 'n Kort oorsig oor die navorsingsproses getiteld: **NAVORSINGSVOORSTEL FRL Coetzee (aangeheg)**

2. Brief aan Kerkrade van Gemeentes van die vier Noordelike (ou Transvaalse) sinodes naamlik: Noordelike, Oostelike-, Hoëveld- en Goudveld sinodes getiteld: **TOESTEMMINGSBRIEF AAN KERKRADE FRL Coetzee (aangeheg)**, vir deelname van deelnemers in akademiese navorsing. Hierdie brief is op sedert September 2020 verskeie kere per e-pos na gemeentes uitgestuur.
3. Die lys van (GETAL: 250) gemeentes van die NGK wat geïdentifiseer is om deel te neem. Al die stedelike gemeentes en grootdorp gemeentes is gekies en by die plattelandse gemeentes is 25 uit Goudland, 10 elk uit Noordelike en Oostelike, en 5 uit Hoëveld sinodes ewekansig gekies deur Departement Statistiek. (Die dokumente is getiteld: **“Werksdokumente...”** en **“Steekproef van gemeentes in platteland”**) Daar is ook ‘n brief per epos gestuur aan 13 nie-NGK gemeentes (Ekumenies of vernuwingskerke). (Dokument van lys van gemeentes is aangeheg en getiteld: **“Werksdokument Ander Kerke”**)
4. Aan al 263 gemeentes se Kerkrade is ‘n brief gestuur waarin hulle gevra is om deel te neem aan hierdie navorsingsprojek en indien hulle instem, om die nodige goedkeuring te gee dat die gemeente via die predikant die vraelys ontvang en invul en aan die navorser terug te besorg.
5. Weens die Covid-pandemie is daar na 7 eposse van herinnering en versoeke sedert September 2020 (wat ook persoonlike eposse + selfs sommige telefoniese oproepe insluit) trae reaksie ontvang. Na gesprekke met die Studieleier en Departement Statistiek is besluit om te werk op 60 vraelyste.
6. Die getekende briewe van (60) Gemeentes se Kerkrade is in die navorser se besit en kan aan die komitee voorgelê word, indien dit so gevra word (Die dokument is redelik groot.) Die name van hierdie gemeentes word in die dokument getiteld: **ALFABETIESE LYS VAN (getal) GEMEENTES PER SINODE WIE SE GETEKENDE KERKRAADBRIEWE ONTVANG IS**. Die getal van die (60) gemeentes het respondente se name vir die navorser aangestuur. Hierdie name word in bogenoemde dokument aangedui.
7. Die skakel na die **elektroniese vraelys** sal per e-pos na alle respondent gestuur word. Hierdie e-pos sal as aanhangsel ‘n brief getiteld: **BRIEF VAN BEKENDSTELLING EN INGELIGDE TOESTEMMING - RESPONDENTE** aan elkeen van die respondente bevat met die versoek om dit deur te lees voordat aan die kwantitatiewe navorsing deelgeneem kan word. Die eerste vraag in die kwantitatiewe navorsing behels ‘n verklaring in verband met die lees van die brief van bekendstelling en ingeligte toestemming en lui soos volg: *“Hiermee verklaar ek dat ek my toestemming gee om aan hierdie navorsing deel te neem*

en volledig ingelig is oor die aard van hierdie studie, vertroulikheid en my regte ten opsigte van my deelname.” Daar is twee opsies: Ja en Nee. Wanneer op die *Nee-opsie* geklik word, word die respondente onmiddellik na die laaste bladsy van die vraelys geneem, waar die persoon gevra word om hul inset te “submit”. Indien die persoon op die *Ja-opsie* geklik het, word die respondente na die volgende vraag geneem om dan deel te neem aan die navorsing.

8. Die **skakel na die elektroniese vraelys** wat in “Google Forms” opgestel is, is: (Voeg skakel in: Afrikaans en Engels) Hierdie elektroniese skakel sal per e-pos na al die respondente gestuur word. Die vraelys is ook in PDF-formaat hierby aangeheg onder die title: **Kwantitatiewe Vraelys – Ph.D. – Missionaal-evangeliserende Gemeentes**. (Afrikaans en Engels)

Skakel na die Afrikaanse vraelys: <https://docs.google.com/forms/d/1L77BBpPnCb6Eq-Ayvzdl71yL1Coq2C8wFLHkuPHnk8k/edit>

Skakel na die Engelse vraelys:
https://docs.google.com/forms/d/1_s7VhPZlcbvknzS5hq62yPz0AIFYZeSYL-cW_AnO0o/edit

Die navorser vra dus hiermee toestemming om voort te gaan met die uitstuur van die kwantitatiewe navorsingsvraelys aan die respondente.

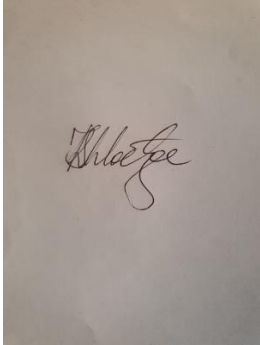
Nadat al die data van die kwantitatiewe navorsing ontvang en verwerk is (die verwerking van die kwantitatiewe navorsing sal in samewerking met die Department Statistiek geskied), sal die deelnemende gemeentes in drie alfabetiese lyste gerangskik word (een vir stedelike, een vir plattelandse, een vir grootdorp gemeentes en een vir ander kerke) en sal ’n ewekansige metode gevolg word om tien (10) gemeentes (4 stedelik, 2 grootdorp, 2 platteland, en 2 ander kerke) te identifiseer met wie kwalitatiewe navorsing, deur middel van ’n vraelys vir ’n halfgestruktureerde onderhoud gedoen gaan word by die predikante van die betrokke gemeentes.

Voordat die kwalitatiewe navorsing gedoen gaan word, onderneem die navorser om die **kwalitatiewe vraelys** en die **getekende brief van bekendstelling en ingeligte toestemming** van die predikant/gemeenteleier aan die etiese komitee voor te lê vir goedkeuring en toestemming alvorens daar met die kwalitatiewe onderhoude voortgegaan sal word.

Hermeë vertrou die navorser dat die komitee positief sal reageer ten opsigte van die nakom van hierdie fase van die etiese vereistes vir navorsing.

Groete

444

FRL Coetzee
2021

Februarie

Prof. Malan Nel
2021

Februarie

444

E – Toestemmingsbrief aan die Etiekkomitee: kwalitatiewe studie

Evangelisasie en die evangelie van die koninkryk binne 'n missionale paradigma.

Studie gedoen deur:

Frederik Rudolf Lodewikus Coetzee, PhD student, Praktiese Teologie

Universiteit van Pretoria

Studentenommer: 79148493

Tel: 012 361 9965 Sel: 083 222 6017 E-pos: frlcoetzee@gmail.com

Studieleier: Prof. Malan Nel

Mede-studieleier: Prof Johann Meylahn

Etiese komitee

Universiteit van Pretoria

Geagte Prof Van Wyk

TOESTEMMING OM VOORT TE GAAN MET KWALITATIEWE NAVORSING

Die navorser het in die vorige skrywe in Februarie onderneem dat voordat die kwalitatiewe navorsing gedoen gaan word, die **kwalitatiewe vraelys**, die naamlys van die **gekose respondente** en **die skrywe van ingeligte toestemming** van die predikante aan die etiese komitee voor te lê vir goedkeuring en toestemming alvorens daar met die onderhoude voortgegaan sal word.

Hierdie is verdere uitvoering van die onderneming wat op 11 Maart 2019 aan Prof Cas Weppenaar gemaak is as Hoof van die Departement Praktiese Teologie (ONDERNEMING TEN OPSIGTE VAN VERKRYGING VAN TOESTEMMINGSBRIEWE EN VRAELYSTE VOOR AANVANG VAN EMPIRIESE NAVORSING). Hierdie toestemming behels die volgende:

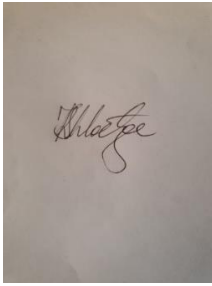
9. 'n Kort oorsig oor die navorsingsproses getiteld: **NAVORSINGSVOORSTEL FRL Coetzee (aangeheg)**
10. Met die kwantitatiewe navorsing is 49 vraelyste terug ontvang wat verwerk is. Departement Statistiek het **10 gemeentes ewekansig geïdentifiseer** met wie se predikante daar in die kwalitatiewe navorsing 'n gestruktureerde onderhoud gevoer gaan word. Die lys van gemeentes en predikante wat gekies is, is aangeheg: **ALFABETIESE NAAMLYS GEMEENTES EN PREDIKANTE MET EPOSADRESSE_EWEKANSIGE GETALLE**. Die gemeentes wat ewekansig gekies is, is 4 stadsgemeentes (1 in elkeen van die Noordelike Sinodes) en 4 grootdorp/plattelandse gemeentes (1 in elkeen van die Noordelike Sinodes) en 2 ander Kerke (1 uit die Gereformeerde tradisie en 1 Vernuwingskerk: albei in die Ooste van Pretoria)
11. Die **10 gemeentes se predikante** is telefonies opgevolg en gevra of hulle aan die onderhoude sal deelneem en hulle het elkeen 'n epos ontvang om skriftelik toestemming te vra. Die skriftelike eposantwoorde is beskikbaar by die navorser vir insae indien nodig. Die lys van 10 gemeentes en predikante is aangeheg. **KWALITATIEF NAAMLYS VIR ONDERHOUDE FRL COETZEE**.
12. **Na toestemming verkry is**, gaan afsprake met die 10 respondente gemaak word, die onderhoude gevoer word en opnames van die onderhoude gemaak word. Die opnames gaan getranskribeer en die data verwerk word vir die navorsing oor evangelisasie. Die data sal anoniem hanteer word en net die navorser en die studieleier sal toegang daartoe hê.
13. Die gestruktureerde onderhoude word gevoer aan die hand van die vraelys wat aangeheg is, wat opgestel is in samewerking met die studieleier. **KWALITATIEWE NAVORSING VRAE VIR ONDERHOUDE ETIEK KOMITEE**.

Hiermee vra die navorser dus toestemming om voort te gaan met die kwalitatiewe navorsing deur onderhoude met die respondente te voer.

Hiermee vertrou die navorser dat die komitee positief sal reageer ten opsigte van die nakom van hierdie fase van die etiese vereistes vir navorsing.

Groete

447

FRL Coetzee

29 Junie 2021

A photograph of a piece of paper with a handwritten signature in cursive script that reads "Malan Nel". There is some faint, illegible text visible in the background of the paper.

Prof. Malan Nel